

LÄNSSTYRELSEN VÄSTERBOTTEN

ÅRS REDO VISNING 2016

Länsstyrelsen
Västerbotten

Dnr: 1632-2017

Regeringen
Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Landshövdingens underskrift av årsredovisningen 2016

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Jag bedömer att den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten är betryggande.

Umeå den 17 februari 2017

.....

Magdalena Andersson
Landshövding Länsstyrelsen Västerbotten

Innehåll

Landshövdingen har ordet	2
Länsstyrelsen i korthet	3
Organisation	4
Resultatredovisning	5
<i>Övergripande samordningsuppdrag</i>	6
<i>Övrig förvaltning</i>	10
<i>Trafikföreskrifter</i>	13
<i>Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor</i>	14
<i>Regional tillväxt</i>	22
<i>Infrastrukturplanering</i>	42
<i>Hållbar samhällsplanering och boende</i>	44
<i>Energi och klimat</i>	51
<i>Kulturmiljö</i>	57
<i>Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar</i>	69
<i>Naturvård, samt miljö- och hälsoskydd</i>	74
<i>Lantbruk och landsbygd</i>	104
<i>Rennäring och fjällförvaltning</i>	115
<i>Fiske</i>	120
<i>Folkhälsa</i>	124
<i>Jämställdhet</i>	132
<i>Nationella minoriteter och mänskliga rättigheter</i>	143
<i>Integration</i>	149
<i>Organisationsstyrning</i>	152
<i>Personaluppgifter</i>	153
<i>Året i siffror</i>	156
Resultaträkning	169
Balansräkning	170
Anslagsredovisning	172
<i>Finansiella villkor</i>	174
Noter	175
Bilaga	191
<i>Regleringsbrev 2016, uppdrag som redovisas på annat sätt</i>	191

LANDSHÖVDINGEN HAR ORDET

Västerbottens län har stora tillgångar, både i människorna som bor här men också i naturresurser. Människor, myndigheter, företag och organisationer har stora möjligheter att påverka livsvillkoren och framtidstron är stark i länet. Västerbotten har en av landets starkaste arbetsmarknader men står samtidigt inför att antal utmaningar. Den demografiska situationen tillhör de största. Av länets 15 kommuner är det bara tre som har över 10 000 invånare. Sveriges till folkmängd fyra minsta kommuner finns i Västerbotten. Länets aktörer, såväl privata som offentliga, bör därför vidareutveckla sitt gemensamma arbete med att skapa förutsättningar för en starkare och mer mångfacetterad arbetsmarknad. Företag, organisationer och sociala föreningar har en fortsatt nyckelroll i arbetet med att stärka länets attraktionskraft och därmed tillgången på kompetent arbetskraft. Fram till år 2025 kommer det att behövas ersättningar till mer än 40 000 personer som gått i pension.

Av största vikt är också att tillvarata all den kreativitet och initiativförmåga som finns hos västerbottningarna, och samtidigt skapa ett inkluderande samhällsklimat där människor som söker sig till länet, inte minst från andra länder, får goda livsvillkor och utvecklingsmöjligheter. Min förhoppning är att vi gemensamt ska ta tillvara på den kunskap och kraft som finns hos många av de flyktingar som kommer hit. Länsstyrelsen har tilldelats nya uppdrag inom området tidiga insatser för asylsökande. Myndigheten har också fått en utökad roll i etableringsfasen, ett uppdrag som har en stark koppling till Västerbottens framtid.

Överlag är det positivt att Länsstyrelsen, i takt med samhällsförändringar och händelser i omvärlden, tilldelas nya uppdrag av regeringen. Det finns en tydlig koppling mellan de stora händelserna på internationell och nationell nivå och konsekvenserna det får på regional nivå. Länsstyrelsens roll som förbindelselänk mellan lokal, regional, nationell och internationell nivå är betydelsefull och har stärkts.

En central uppgift för Länsstyrelsen är att verka för ett långsiktigt hållbart samhälle. Klimatavtalet, som antogs av FN:s medlemsländer i december 2015 och som trädde i kraft i november 2016, innebär att världens länder nu har en gemensam plan för att minska klimatutsläppen och stoppa den globala uppvärmningen. I Västerbotten arbetar Länsstyrelsen inom flera olika områden med åtgärder och med att sprida kunskap och sammanföra aktörer i länet. Klimatfrågan är komplex. Den utgör därför ett gott exempel på ett område där lösningar måste genomföras i samverkan och över gränser. Länsstyrelsen är en viktig aktör i sådana sammanhang.

Under 2017 ska vi arbeta vidare med vår värdegrund – nu med fokus på värdegrund i vardagen. Målet är att vi alla ska arbeta aktivt med den i vardagsarbetet – det blir en av våra interna uppgifter under året.

Det finns i sammanhanget några särskilda värdeord jag vill att vi på Länsstyrelsen i Västerbotten ska omfattas av:

Professionell – Pålitlig – Hjälpsam

Skälen till orden är inte svåra; ett professionellt handlings sätt är att i sitt yrkesutövande styras av det som gagnar den hjälpsökande, inget annat. Pålitlig är den man kan lita på uppfyller sina åtaganden. Och hjälpsamhet är väl vad vi alla vill möta i våra kontakter med myndigheter!

Mitt mål är att de som är i kontakt med Länsstyrelsen på olika sätt ska känna att dessa värdeord präglar vårt sätt att arbeta. Varje dag.

Magdalena Andersson
Landshövding

LÄNSSTYRELSEN I KORTHET

Nedan redovisas en sammanfattning av Länsstyrelsen ur tre perspektiv – verksamhet, medarbetare och ekonomi.

Verksamhet ¹⁾	2016	2015	2014
Inkomna och initiativärenden (st)	11 019	10 350	15 188
Beslutade ärenden (st)	10 896	9 820	15 009
Utgående ärendebalans (st)	2 345	2 536	2 545
Ej beslutade ärenden äldre än två år (st)	181	214	203

¹⁾ Under 2016 har huvuddelen av länsstyrelsernas arbete med jordbrukarstöden och landsbygdsstöden skett i Jordbruksverkets nya IT-system. Dessa system är ännu inte färdigbyggda, varför statistik över inkomna och handlagda ärenden inom området jordbrukarstöd (VÅS 601) inte är möjlig att hämta ut.

För landsbygdsstöden (VÅS 602) har siffror över inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökningar om stöd kunnat hämtas från Jordbruksverkets system. Statistik för inkomna och beslutade ärenden om utbetalningar av stöd är inte möjlig att hämta ut och redovisas därför ej. Siffrorna som redovisas för 2015-2016 är därför ofullständiga och skiljer sig från tidigare års statistik. Det som redovisas här är den ärendestatistik som hämtas från Länsstyrelsens eget diarieföringsystem i tabellen summerat med inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökan om landsbygdsstöd.

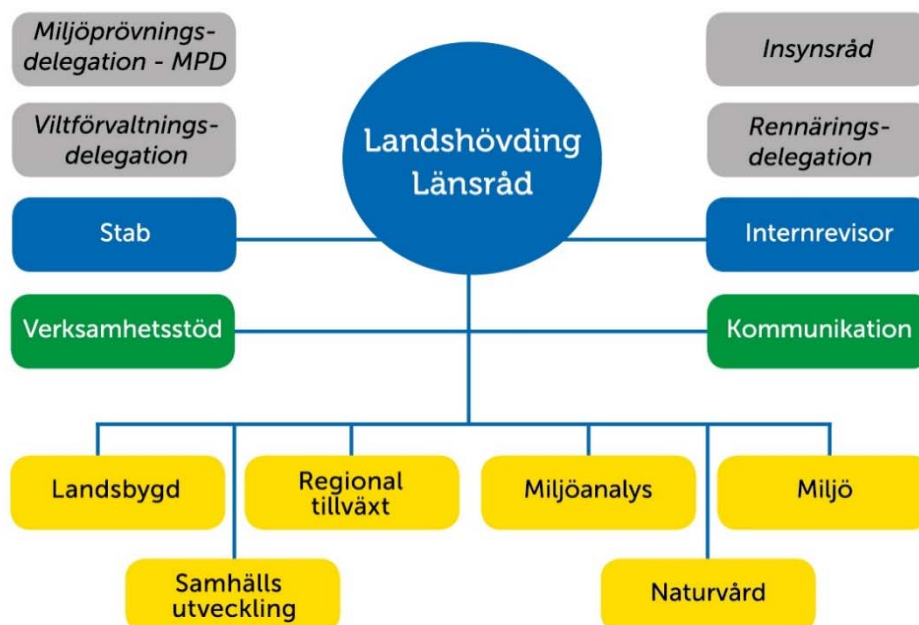
För fiske (VÅS 622) har siffror över inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökningar om stöd kunnat hämtas från Jordbruksverkets system. Statistik för inkomna och beslutade ärenden om utbetalningar av stöd är inte möjlig att hämta ut och redovisas därför ej. Det som redovisas här är den ärendestatistik som hämtas från Länsstyrelsens eget diarieföringsystem i tabellen summerat med inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökan om fiske.

Medarbetare	2016	2015	2014
Årsarbetskrafter (st)	229,8	220,1	230,7
– varav kvinnor	114,9	110,6	118,0
– varav män	114,9	109,5	112,8
Total sjukfrånvaro (%)	3,9	3,7	2,7
– varav kvinnor	5,4	5,5	3,6
– varav män	2,2	1,8	1,7
Personalomsättning nyanställda, tillsvidareanställda (%) ¹⁾	9,5	12,0	8,2
Personalomsättning avgångna, tillsvidareanställda (%) ¹⁾	6,5	9,5	9,2

¹⁾ Jämfört med Årsredovisning 2015 avviker värdet för 2015 och 2014 på grund av att beräkningsgrunden för antal anställda ändrats från och med år 2016. Omräkning av jämförelsetalen har skett för åren 2014-2015 i verktyget LISA.

Ekonomi	2016	2015	2014
Verksamhetsintäkter (tkr)	237 050	222 353	229 385
- varav anslag (tkr)	121 036	119 283	119 320
- varav bidrag (tkr)	100 318	93 924	100 740
- varav avgifter och övrigt (tkr)	15 696	9 146	9 326
Verksamhetskostnader (tkr)	233 510	223 328	231 607
- varav kostnader för personal (tkr)	145 747	139 205	143 262
- varav kostnader för lokaler (tkr)	14 675	14 079	13 461
- varav övriga kostnader (tkr)	73 088	70 044	74 884
Lämnade bidrag och transfereringar (tkr)	242 035	150 938	187 607
Förvaltningsanslag av totala intäkter (%)	49	52	50
OH-kostnad av total kostnad (%)	24,94	25,24	24,03
Lokalkostnad per årsarbetskraft (tkr)	54,1	50,0	47,7

ORGANISATION

Länsstyrelsen är en enrådighetsmyndighet med ett insynsråd. Det betyder att landshövdingen är direkt ansvarig inför regeringen och insynsrådet ska uppfylla kravet på demokratisk insyn och medborgerligt inflytande. Insynsrådet har begränsat ansvar och ingen rätt att fatta beslut i Länsstyrelsens namn utan ska vara ett stöd för landshövdingen och verksamheten. Länsrådet leder det dagliga arbetet på Länsstyrelsen och är ställföreträdare för landshövdingen. Myndigheten har en internrevision som är direkt underställd landshövdingen och fristående från den övriga organisationen. Internrevisionens uppgift är att stödja och utveckla Länsstyrelsens verksamhet genom att ur ett risk- och väsentlighetsperspektiv, oberoende och objektivt, granska och lämna förslag till verksamhetsförbättringar.

Inom myndighetens verksamhet finns också miljöprövningsdelegationen, rennäringsdelegationen, samt viltförvaltningsdelegationen. Miljöprövningsdelegationen (MPD) inom Länsstyrelsen fattar beslut i alla ansökningar om tillstånd, ansökningar om ändring av tillstånd, ansökningar om ändring av villkor med mera för verksamheter inom delegationens uppgiftsområde. Viltförvaltningsdelegationen beslutar om övergripande riktlinjer för viltförvaltningen i länet. Viktiga arbetsområden är skötsel av älgstammen och förvaltning av länets rovdjursstammar. Rennäringsdelegationen har till syfte att stimulera ömsesidigt informations- och kunskapsutbyte för att nå en långsiktigt hållbar rennäring i länet. Den har en rådgivande roll i Länsstyrelsens arbete med frågor som rör rennäringen och förvaltningen av kronomarken ovan odlingsgränsen. Frågor i delegationen kan till exempel gälla principer för upplåtelse av jakt, fiske och mark på kronomarken ovan odlingsgränsen eller principer för fördelning av rennäringens bygdemedel.

Myndighetens kärnverksamhet är indelad i sex enheter och stödverksamheten i två enheter. Länsstyrelsens styrka ligger i den mångsidiga verksamheten och det tvärssektoriella arbetssättet.

RESULTATREDOVISNING

Resultatredovisningens ordningsföljd följer den av länsstyrelserna gemensamt beslutade verksamhets- och ärendestrukturen, (VÄS), som används för länsstyrelsernas ärende- och ekonomiredovisning.

Varje verksamhetsområde inleds med tabeller där utvecklingen av årsarbetskrafter, verksamhetskostnader, ärendehantering och bidragsutbetalningar presenteras samt i förekommande fall utfall av brukarundersökningar. Vissa verksamhetsområden är sammanslagna då de har ett tydligt samband. Tabellerna följs av kommentarer till de redovisade värdena samt kommentarer till andra väsentliga prestationer och resultat inom sakområdet. Därefter följer åiterrapporteringen av de regleringsbrevsuppdrag som ska åiterrapporteras i årsredovisningen och som avser det aktuella verksamhetsområdet.

De flesta belopp i resultatredovisningen är framtagna med hjälp av ett länsstyrelsegemensamt rapportpaket. Det innebär att talen innehåller decimaler, vilket ger avrundningsdifferenser. Belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) där annat ej anges.

Med årsarbetskrafter avses antal anställda personer omräknat till heltidsarbetande. Sammanlagd arbetad tid divideras med en länsstyrelsegenomsnittlig möjlig arbetstid = 1 710 timmar. I årsredovisningar från 2014 och tidigare är årsarbetskraften baserad på 1 760 timmar. Jämförelsetalen för 2014 är därför omräknade utifrån det nya värdet för en årsarbetskraft.

Medeltal anställda beräknas som samtliga månadsanställda reducerat med anställningsperiod samt tjänstledighet om 100%. Därutöver räknas timanställdas anställningsomfattning utifrån antalet genomförda arbetstimmar under anställningsperioden.

Årsredovisningsmallgruppen har haft en dialog med Finansdepartementet och enats om att regleringsbrevsuppdrag som rapporterats direkt till ett specifikt departement eller verk inte ska redovisas i årsredovisningen för att undvika dubbelrapportering.

Undantag från ekonomiadministrativa regelverket

I regleringsbrevet för 2016 har regeringen beslutat om följande undantag från det ekonomiadministrativa regelverket:

Vid redovisning av länsstyrelsernas uppgifter som avses i 2 § första - tredje styckena förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion ska myndigheten inte tillämpa 3 kap. 1 § andra stycket förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag om att resultatredovisningen ska avse hur verksamhetens prestationer har utvecklats vad gäller volym och kostnader.

Vad gäller fördelningen av verksamhetens totala intäkter och kostnader i resultatredovisningen enligt 3 kap. 2 § jämfört med 3 kap. 1 § tredje stycket förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, ska verksamhetskostnader och årsarbetskrafter redovisas i en för länsstyrelserna enhetlig struktur och enligt anvisningar från Länsstyrelsen i Örebro län. Detta innebär ett undantag från kravet att redovisa intäkter.

Övergripande samordningsuppdrag

Länsstyrelseinstruktion 2 §

Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar.

Länsstyrelsen ska utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser.

Länsstyrelsen ska främja länets utveckling och noga följa tillståndet i länet samt underrätta regeringen om dels det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels händelser som inträffat i länet.

Länsstyrelsen ska vidare ansvara för de tillsynsuppgifter som riksdagen eller regeringen har ålagt den. Förordning (2008:1346)

Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar.

Länsstyrelsen Västerbotten är angelägen om att i olika sammanhang informera om, följa upp och föra dialog om hur de nationella målen ska få genomslag i länet inom samtliga sakområden. Det sker med andra statliga myndigheter, kommuner, Region Västerbotten, företrädare för näringslivet, intresseorganisationer och enskilda företag.

Länsstyrelsen redovisar i årsredovisningen indikatorer inom tre sakområden som ska beskriva hur resultat förhåller sig till målet att nationella mål ska få genomslag i länen samtidigt som hänsyn tas till regionala förhållanden och förutsättningar. Indikatorernas återrapportering samt ytterligare redovisningar om hur Länsstyrelsen verkat för att nationella mål fått genomslag i länet återfinns under respektive sakområde.

Länsstyrelsen ska utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser.

Landshövdingen och länsrådet i Västerbotten samråder med kommunerna, det kommunala samverkansorganet Region Västerbotten, landstinget och statliga myndigheter i och utanför länet. De frågor som behandlas vid samråden är de som påverkar eller har betydelse för myndigheternas och kommunernas verksamhet samt länets utveckling.

Länsstyrelsen har initierat sektorsövergripande samverkan med ett antal nationella myndigheter under 2016. Ett samverkansprojekt har under året pågått tillsammans med Tullverket, Polismyndigheten och Åklagarkammaren rörande nätdroger. Länsstyrelsen har också ordnat sammankomster med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap respektive Försvarsmakten kring civilförsvarsfrågan, möten där också länets kommuner varit inbjudna.

Länsstyrelsen har haft ett samrådsmöte ned Naturvårdsverket rörande framtida samarbetsformer. Med Skogsstyrelsen har Länsstyrelsen löpande möten, även på ledningsnivå. Med Migrationsverket sker löpande avstämningar kring integrationen av nyanlända.

I början av juni svarade Länsstyrelsen för ett möte med den parlamentariska Landsbygdskommittén, där också kommuner och andra länsaktörer var inbjudna. Länsrådet har löpande kontakter med Folkhälsomyndigheten inom ramen för uppdraget som ordförande i länsrådsgrupp 3 (social hållbarhet).

Länsstyrelsens enhetschefer rapporterar till landshövding och länsråd om de samråd i verksamhets- och utvecklingsfrågor som de har genomfört under året inom sina sakområden.

Samråd och samarbete med andra länsstyrelser sker i enlighet med den generella överenskommelse som upprättats mellan landets landshövdingar och i övrigt enligt de särskilda direktiv som utfärdas. Länsrådet utser Länsstyrelsens representanter i de olika nätverksgrupperna.

Ytterligare redovisningar om hur Länsstyrelsen under året initierat och vidareutvecklat samarbeten i länet återfinns under respektive sakområde.

Länsstyrelsen ska främja länets utveckling och noga följa tillståndet i länet samt underrätta regeringen om dels det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels händelser som inträffat i länet.

Länsstyrelsen återrapporterar uppgifter till regeringen enligt Länsstyrelseinstruktionen och regleringsbrevets uppdrag, dels genom myndighetens årsredovisning och dels genom löpande redovisningar under året. Länsstyrelsen rapporterar även i vissa fall till nationella myndigheter som Boverket, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Livsmedelsverket, Naturvårdsverket och Tillväxtverket.

Redovisningar om länets utveckling återfinns under respektive sakområde men nedan ges några ytterligare exempel på aktiviteter som Länsstyrelsen särskilt vill lyfta fram.

Basnäringarna i form av skog- och gruvnäring utgör fortfarande grunden för regional utveckling och tillväxt i länet men Länsstyrelsen ser också möjligheter i den tjänstesektor som är på stark tillväxt kring basnäringarna. I detta arbete deltar Process IT, Skogstekniska klustret, Georange, IGIS och Region Västerbotten. Länsstyrelsen ser det samlade regionala ledarskapet som mycket viktigt för att vässa regionens möjligheter och har under året arbetat aktivt med att samla det regionala ledarskapet kring dessa viktiga frågor.

Under 2016 har Länsstyrelsen haft en betydande roll i arbetet med att hantera effekterna av industrivarsel i länet. Länsstyrelsen har under året fortsatt varit aktiv både i Robertsfors kommun där länsrådet ingått i styrgruppen för den så kallade ”Robertsforsmodellen”. I Norsjö har Länsstyrelsen varit aktiva i arbetet med att hitta en ersättningsindustri efter fönsterfabriken Inwido, och i oktober kunde kommunen och Länsstyrelsen tillsammans offentliggöra att ett företag som tillverkar husmoduler kommer att etablera sig i fabrikslokalerna.

Länsstyrelsen är fortsatt aktiv i strukturfondspartnerskapet för övre Norrland och i de interregionala samarbetsprogrammen Botnia-Atlantica och Norra periferin och Arktis. Ett problem under uppseglande är att Norges regering aviserat att man drar bort den nationella medfinansieringen till Botnia-Atlantica-programmet, vilket kan komma få betydande negativa konsekvenser.

Som ett led i arbetet med att utveckla dialogen med näringslivet har Länsstyrelsen varit fortsatt aktiv med att besöka företag runt om i länet, både i samband med kommunbesök och också med särskild inriktning gentemot företag med stark miljökoppling.

Länsrådet invigde i början av oktober en industripark i Vilhelmina, i vars tillkomst Länsstyrelsen varit aktiv. Denna industripark har stor potential att bli en utvecklingskraft för södra Lapplands industriföretag i syfte att öka deras grad av digitalisering och automation.

Det internationella engagemanget ligger kvar på en fortsatt hög nivå. Året har präglats av flera besök i vänlandet Karelen och i slutet av november genomfördes en kulturutbytesresa till Petrozavodsk med deltagande av ett 40-tal kulturarbetare från Västerbotten under Länsstyrelsens ledning. Landshövdingen deltar dessutom regelbundet i Barents regionråd. Landshövdingen har också haft möten med ambassadörer från Finland, Polen och Indonesien samt möte med tjänstemän från Storbritanniens ambassad. Landshövdingen har också tagit emot besök från Västerbottens närmaste grannstad i Finland, Vasa.

Därutöver har ett par från delegationen i vänlandet Heilongjian i Kina varit på besök i Västerbotten. Ett större arrangemang med både kultur och handelsfrågor har dessutom genomförts tillsammans med Polens ambassad.

Länsstyrelsen samarbetar med myndigheter, berörda organisationer och kommuner för att gemensamt hantera situationen med asylsökande och andra migranter som kommer till Sverige.

Länsstyrelsen samverkar nationellt och regionalt för att underlätta mottagandet av asylsökande, ensamkommande barn och nyanlända. Detta sker bland annat genom samråd, stödjande strukturer och konsultativt stöd till kommuner, polisen och andra berörda aktörer. I ett mer långsiktigt perspektiv ska Länsstyrelsen verka för beredskap och kapacitet i länet för mottagande och tecknar därför överenskommelser med kommunerna om platser för att ta emot nyanlända samt förhandlar med kommunerna om platser för att ta emot ensamkommande barn. På nationell nivå samverkar Länsstyrelsen framförallt med Migrationsverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. En nära samverkan sker även med andra berörda län i norra Sverige.

Länsstyrelsen har varit engagerad i ett flertal nationella och regionala konferenser som gått av stapeln i Västerbotten under året. Några exempel på detta är Klimatforum Västerbotten, arbete mot nättdroger, en konferens om vräkningsförebyggande arbete, samhällsplaneringsdagar och en regional servicekonferens.

Länsstyrelsen ska vidare ansvara för de tillsynsuppgifter som riksdagen eller regeringen har ålagt den. Förordning (2008:1346).

Länsstyrelsen ansvarar för de tillsynsuppgifter som riksdagen eller regeringen har ålagt myndigheten. Det övergripande syftet är att se till att demokratiskt fattade beslut genomförs. Tillsyn (inklusive kontroll) har under året bedrivits bland annat i form av handläggning, tillsynsbesök, utbildnings- och informationsinsatser.

Återrapportering regleringsbrev

1.1. Länsstyrelserna ska bidra till att statlig verksamhet på regional nivå är samordnad och ligger till grund för hållbara och långsiktiga helhetslösningar för Sverige och den offentliga förvaltningen. I detta uppdrag ska länsstyrelserna ta de initiativ som anses vara påkallade.

Länsstyrelsen ska bidra till att statlig verksamhet på regional nivå är samordnad. Inom ramen för detta uppdrag har Länsstyrelsen regelbundna kontakter med andra myndigheter. Länsstyrelsen har under året haft en rad möten med andra statliga myndigheter. Länsledningarna för de nordliga länsstyrelserna har till exempel:

- träffar med Arbetsförmedlingen
- årliga samverkansmöten med Skogsstyrelsen
- chefsmöten med Polisen och Försvarmakten
- landshövdingemöten med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Överbefälhavaren
- rundabordsamtal kring nyanlända och kompetensutveckling vid konferensen Pax Nordica med Umeå universitet.

Länsstyrelsen har även regelbundna möten med regionala myndigheter inom ramen för *Skogsriket Västerbotten* och *Trästad*. Ytterligare information om detta redovisas under rubriken Andra väsentliga prestationer och resultat i sakområde Regional tillväxt.

Inom ramen för samordning av statlig verksamhet på regional nivå lyfts ett antal aktiviteter fram nedan.

Möten med regionala representanter från statliga myndigheter

Landshövdingen Magdalena Andersson bjuder regelbundet in regionala representanter från statliga myndigheter till möten för erfarenhetsutbyte. På dessa möten får olika myndigheter berätta om aktuella frågor. Ett par exempel är Migrationsverket rapporterar om nuläget, Arbetsförmedlingen om olika nya

uppdrag, och Länsstyrelsen om etableringssamordning. Deltar på dessa möten gör en lång rad myndigheter såsom Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Brottsoffermyndigheten, Tingsrätten, Hovrätten, Försäkringskassan, Kronofogden, Migrationsverket, Umeå universitet, Skogsstyrelsen med flera.

Etableringskoordinatorer ska verka för att få ut nyanlända i praktik

Västerbotten står inför stora utmaningar vad gäller kompetensförsörjning inom både privat och offentlig sektor. Mottagandet av nyanlända i länet har ökat och en önskan finns att attrahera och få dem att vilja stanna kvar och bidra till länets kompetensförsörjning och en ökad tillväxt bland länets företag. En gemensam utmaning för statliga och offentliga arbetsgivare är att öka sysselsättningen bland personer som står långt från arbetsmarknaden. I arbetet för att åstadkomma detta har Arbetsförmedlingen och Länsstyrelsen ett nära och effektivt samarbete.

Länsstyrelsen och Arbetsförmedlingen, marknadsområde Norra Norrland, har tillsammans beslutat att tillsätta en så kallad etableringskoordinator som ska verka för samordning i syfte att få ut nyanlända i praktik. Denna tjänst kommer att finnas lokaliserad hos Länsstyrelsen. Tjänsten kommer att tillsättas 2017 men avtal har skrivits 2016.

Ytterligare redovisningar om hur Länsstyrelsen under året initierat och vidareutvecklat samarbeten i länet återfinns under respektive sakområde.

Övrig förvaltning

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 20* och 21*			
Årsarbetskrafter män	3,0	3,2	3,4
Årsarbetskrafter kvinnor	2,5	2,5	4,1
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	2,36	2,56	3,23
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	6 897	5 938	7 208
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	2,97	2,67	3,12
Antal ärenden, inkomna och upprättade	1 161	1 342	996
Antal beslutade ärenden	1 277	1 053	997
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	1	1	1
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr) ¹⁾	28 798	-27 081	31 920

¹⁾ Jämförelsetalen för tidigare år har justerats då periodisering av lämnade bidrag tidigare har ingått i utsökningen.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av åiterrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Förändringen i bidragsutbetalningar mellan år 2015 och år 2016 förklaras till största delen av att Länsstyrelsen under år 2015 återtog beslutsrätten av bygdemedel samt återkrävde de utestående bygdemedlen från kommunerna. Från och med 2015 sker utbetalningar av bidrag efter rekvisition från projekten.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Länsstyrelsens arbete med jakt och viltvård

Länsstyrelsens arbete med viltförvaltning omfattar rovdjur, klövvilt, fåglar och säl. I förvaltningen ingår bland annat arbete med inventeringar av olika slag, jakt för att reglera viltstammar och hantera problem, information och samverkan samt lindring av viltskador genom bidrag och ersättningar.

Sedan 2010 finns det en Viltförvaltningsdelegation hos Länsstyrelsen som beslutar och ger råd i viltfrågor.

Större insatser i delegationsarbetet 2016 har varit:

- Genomförande av fem möten där fokus har legat på arbete kring socioekonomi kopplat till stora rovdjur samt till viss del utbildningsfrågor, till exempel art- och habitatdirektivet.
- Förankring av nya arealkrav för licensområden älgjakt från och med jaktåret 2017/2018.
- Beslut om jakttider på älg för de tre kommande jaktåren.

Större insatser under 2016 i älgförvaltningsarbetet har varit:

- Fortsatt registreringsarbete av licensområden som man önskar att ombilda eller ingå i ett älgskötselområde. Länet utgörs till stor del av älgskötselområden. Bortsett från den stora areal som utgörs av samernas jaktområden ovan odlingsgränsen är andelen mycket hög.
- Arbete med att ta fram ett nytt förslag på lägsta areal för att få registrera ett licensområde för älgjakt inom de fem älgförvaltningsområdena.
- Beslut om godkännande av ett antal älgskötselplaner, vissa reviderade och vissa inför ny planperiod.
- Beslut om fastställande av nya treåriga älgförvaltningsplaner för länets fem älgförvaltningsområden som gäller till och med jaktåret 2018/2019.

- Arbete med de fem älgförvaltningsområdena. Arbetet har inbegripit utbildning där samtliga älgförvaltningsgrupper i Norrlandslänet var inbjudna. Utbildningen avhandlade bland annat inventeringsmetoder, älgförvaltningens årsschema och information riktad till älgskötselområdena.
- Deltagit i arbetet med att ta fram en manual/vägledning för samarbetet mellan Älgförvaltningsområde (ÄFO) och Älgskötselområde (ÄSO) under pågående jaktsäsong.
- Beslut om älgjakt på 7 772 vuxna älgar och 6 812 kalvar i länets jaktområden.
- Fortsatt arbete med att förbättra det nya administrativa handläggsystemet till länsstyrelsernas jakthandläggare genom att löpande skicka in synpunkter och felanmälningar. Länsstyrelsen har även deltagit i funktionstester i utvecklingen av en kartapplikation till handläggsystemet.
- Deltagande i förarbetet för att införliva administrationen av upplåtelse av älgjakt på statens mark i det befintliga handläggsystemet.
- Införande av Viltdata som rapporteringsportal för jaktlag som jagar på mark ovan odlingsgränsen som är upplåten av staten.
- Arbete i samarbete med Jägareförbundet med att ta fram en organisation av utsedda viltbesiktare som har mandat att intyga otjänliga älgar för befrielse av statlig fällavgift.
- Översyn av samtliga ordinarie medlemmar i Ortsbojaktlag som jagar på mark ovan odlingsgränsen som är upplåten av staten, för att kontrollera att de alltjämt uppfyller kraven för ordinarie medlemskap.
- Översyn av reglerna för gästande jägare i Ortsbojaktlag.
- Satsning tillsammans med Jägareförbundet på ökad insamling av Älgobs i fjällområdet. I samband med detta har Länsstyrelsen tagit fram en manual för Älgobs som skickats ut till länets samtliga jaktområden.
- Deltagande i Naturvårdsverkets inledande dialoger inom ramen för regeringsuppdrag om finansiering av älgförvaltningen.

Större insatser under 2016 i förvaltningen av övrig vilt har varit:

- Genomförande av åtgärder för personer som drabbats av problem med vilt (till exempel betesskador från älg, bäverdämmen samt skador från kronhjort men även tranor och gäss i odlingar). Problemen har hanterats genom skydds jakt på ett fåtal djur, utlåning av skrämselfrustning samt diskussioner med lokala jägare om andra lämpliga lösningar.
- Deltagande i storfågelworkshop och konferens om skadehantering på gröda, där även Länsstyrelsens förordnade besiktningspersonal deltagit.
- Yttrande till Naturvårdsverket om skydds jakt på grå- och vikaresäl för att möjliggöra ett kustfiske och lindra problemen för yrkesfiskarna. Förvaltningsutrymmet för Länsstyrelsen är begränsat och myndigheten har påtalat de brister som finns och vilka förbättringar som behöver komma till stånd.
- Beslut om skydds jakt på skarv för att möjliggöra ett kustfiske och lindra problemen för yrkesfiskarna.
- Deltagande i Jägareförbundets satsning i att öka kunskapen om olika klövararters interaktioner genom att sprida manualen för Klövviltsobs, om att samla in observationer av andra klövviltsarter än älg.
- Yttranden i remiss över Naturvårdsverkets regeringsuppdrag om kronhjortsförvaltningen, Naturvårdsverkets redovisning av strategi för svensk viltförvaltning samt över kursbeskrivning gällande utbildning i adaptiv förvaltning av vilt för länsstyrelserna.
- Enkät svar i samband med Naturvårdsverkets regeringsuppdrag att se över regelverket för jakt på allmänt vatten.

Tillsyn av allmän kameraövervakning har genomförts enligt planen

Den planerade tillsynen inom verksamhetsområdet Kameraövervakning har genomförts utifrån den nationella tillsynsplanen som 2016 omfattar badanläggningar samt därtill hörande verksamheter.

Länsstyrelsen har gjort tillsyn på plats i Umeå av totalt två objekt med tillstånd till kameraövervakning. Utrymmen som är tillgängliga för allmänheten har kontrollerats. Länsstyrelsen har gjort tillsyn i Lycksele och Skellefteå av totalt två objekt som saknar tillstånd. Dessa tillsyner har genomförts utan att objekten har besökts. Istället har ansvariga uppmanats att komma in med redogörelser för eventuell kameraövervakning enligt ett frågeformulär som upprättats av Länsstyrelsen.

Resultatet av tillsynen var tre objekt utan anmärkningar och ett objekt som bevarade bilder från kameraövervakning i strid med sitt tillstånd.

Bygdeavgiftsmedel

Varje år erhåller Länsstyrelsen cirka 30 mnkr från vattenkraftsbolagen som kompensation för de skador vattenkraftutbyggnaden orsakat berörd bygd. Grovt räknat fördelas dessa medel med 10 procent till rennäringens ärenden, med 10 procent till domar avseende skada på enskild egendom och med 80 procent till utvecklingsinsatser i berörda kommuner. Hanteringen av bygdemedlen avsatta för dessa utvecklingsinsatser var tidigare delegerad till de berörda kommunerna, men efter ett påpekande från Riksrevisionen vid granskningen av årsredovisningen 2014 återtog Länsstyrelsen beslutsrätten under 2015. Detta har inneburit ett behov av att utarbeta nya rutiner, ett arbete som påbörjades 2015 och som har fortsatt under 2016. Bland annat har handboken för hantering av bygdemedel reviderats och uppdaterats. Vid sidan av detta har Länsstyrelsen anordnat en träff med berörda kommuner, främst i syfte att informera om nya rutiner och uppnå en större enhetlighet i arbetssättet mellan kommunerna.

Som ett led i arbetet med att finna nya, effektiva och säkra rutiner så planeras bygdemedlen i framtiden att hanteras i handläggningssystemet Nyps. Under 2016 inleddes arbete med anpassning av systemet.

Länsstyrelsen har under 2016 godkänt kommunala handlingsplaner för utvecklingsinsatser inom de tretton berörda kommunerna. Av 2016 års bygdemedel har Länsstyrelsen beslutat om bifall i 168 ärenden med totalt stödbelopp om 35 002 001 kronor. Under året har Länsstyrelsen utbetalat 22 908 382 kronor av beslutade stödbelopp.

Förutom bidrag till föreningar och kommuner kan fastighetsägare som har drabbats av skada till följd av vattenregleringen få kompensation. Fastighetsägare skickar ansökan till Mark och miljödomstolen som dömer i ärendet. Länsstyrelsen betalar ut enligt domen. Samebyar som har berörts av utbyggnaden har möjlighet att ansöka om bygdemedel för investeringar som har till syfte att främja rennäringen. Länsstyrelsens naturvårdsenhet tar emot ansökningar och yttrar sig till Sametinget som är beslutande. För rennäringens bygdemedel finns riktlinjer framtagna av Sametinget.

Medel har under året avsatts och utbetalats för rennäringen (beslutas av Sametinget) och för Mark- och Miljödomstolens domar.

Länsstyrelseinstruktion 4 §

1. Länsstyrelsens uppgifter omfattar också de allmänna valen

Länsstyrelsens arbete med de allmänna valen

Länsstyrelsen har under 2016 utfört röstsammanräkningar vid efterträdarval till kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige samt gett vägledning till partier, kommuner och landsting i frågor som gällt bestämmelser kring efterträdarval.

Länsstyrelsen har också tillsammans med Valmyndigheten anordnat en utbildning i Lycksele för länets kommuner om ändringar i vallagen (2005:837)

Trafikföreskrifter

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 25*			
Årsarbetskrafter män	0,3	0,2	0,0
Årsarbetskrafter kvinnor	0,1	0,3	0,4
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,18	0,25	0,17
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	392	500	352
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	0,17	0,22	0,15
Antal ärenden, inkomna och upprättade	119	130	124
Antal beslutade ärenden	126	111	125
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Sakområdet trafikföreskrifter omfattar bland annat ärenden om lokala trafikföreskrifter, sjötrafikföreskrifter, tävling på väg, överklagande av kommuns beslut om parkeringstillstånd för funktionshindrade m.m. Ärenden avseende lokala trafikföreskrifter utgör merparten av ärendemängden

Vid en jämförelse av sakområdets prestationer (volymer och kostnader) i tabellen ovan är det marginella förändringar mellan åren 2014 - 2016.

Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 28*			
Årsarbetskrafter män	3,8	3,3	3,1
Årsarbetskrafter kvinnor	7,5	7,3	6,7
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	4,95	4,78	4,24
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	11 735	10 844	9 669
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	5,04	4,87	4,18
Antal ärenden, inkomna och upprättade	1 805	1 753	1 515
Antal beslutade ärenden	1 830	1 707	1 490
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	1	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Tid lagd på primärproduktionskontroller både avseende djurskydd och livsmedel/foder har ökat något jämfört med tidigare år, på grund av att vikarier snabbt har funnits tillgängliga vid vakanser, och inga glapp har uppstått i bemanningen. Detta har gjort att fler ärenden har kunnat hanteras. De ökade verksamhetskostnaderna beror t ex på ökade kostnader för bilar och annat resande.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Livsmedelskontroll

Revision av lokal livsmedelskontroll.

Under 2016 planerade Länsstyrelsen att utföra fyra revisioner av kommunernas livsmedelskontroll. Tre revisioner utfördes, varav en i angränsande län. Den kommun som inte reviderades på plats har lagt över all sin kontroll via ett avtal till en annan kommun. Den kommun som utför kontroll enligt avtalet, har reviderats och i denna ingick revision av områden gällande operativa förutsättningar och utförande av kontroll av kommunen. Målsättningen har därför nåtts.

Åtgärdsplanerna som kommunerna tagit fram har överlag varit genomarbetade och omfattat åtgärder mot de rekommendationer Länsstyrelsen konstaterat vid revision. Om åtgärderna i planerna verkligen har vidtagits kontrolleras antingen administrativt från kontoret eller vid uppföljande revision på plats. Länsstyrelsen konstaterar att lämpliga åtgärder vidtagits av myndigheter som reviderats, men alla åtgärder har ännu inte fått fullt genomslag.

Revisionernas omfattning för 2016 har varit inriktad huvudsakligen på revisionsområdena finansiering, personaltillgång, kompetens, riskbaserad kontroll och uppföljning. Dessa områden ger förutsättningar att kontrollen ska få avsedd effekt.

Länsstyrelsen har använt sig av sakkunniga vid årets skuggkontroller, interna sakkunniga vid två av revisionerna och extern teknisk expert vid en revision. Skuggkontrollerna har inriktat sig på området butiker. Om en sakkunnig/teknisk expert deltar underlättas jämförelse mellan förutsättningarna för kommunens planering och rutiner för kontroll med de iakttagelser som konstateras vid utförande av kontroll på en anläggning. Med detta avses helt enkelt hur väl de teoretiska resonemangen kring kontrollsystemet i kommunen stämmer överens med utförandet av kontrollen i verkligheten, vid en skuggkontroll.

Under året överlämnades revisionsresultat från en kommun över till Livsmedelsverket för vidare handläggning, eftersom de av Länsstyrelsen konstaterade bristerna var av sådan omfattning att en begäran om åtgärdsplan inte bedömdes som en tillräcklig åtgärd från Länsstyrelsen sida.

Genom att låta systemsyn och helhetssyn genomsyra revisionen möjliggörs bedömning av ändamålsenlighet och kontrollens effekt i överensstämmelse med kraven i förordning (EG) 882/2004. Ett systematiskt arbetssätt ger effekt av revisionerna, anser Länsstyrelsen.

Sammanfattningsvis anser Länsstyrelsen att revisionerna har lett till kunskapsutbyte och likriktning mellan alla inblandade myndigheter.

Samordning och samverkan inom livsmedelsområdet

Under 2016 har Länsstyrelsen i Västerbotten vid två tillfällen anordnat länsträffar riktat till verksam kontrollpersonal inom länet.

Vid varje tillfälle har 25 kontrollpersonal, (totalt 50) med tjänst inom länet – från statlig, regional och lokal livsmedelskontroll deltagit. Alla länets kommuner utom Dorotea har varit med.

Samsynsövningar, för kommunala inspektörer har genomförts vid båda träffarna. Dessa likriktar bedömningar mellan kommunerna och är mycket uppskattade. Förutom bedömning av avvikelser har även diskussionsövning om vilken åtgärd myndigheterna bör vidta vid bristande efterlevnad genomförts. Lämplig åtgärd så att företaget åtgärdar bristande efterlevnad från lagstiftningen är av vikt för att få effekt vid kontrollen. Resultat från EU-kommissionens revisioner av Sverige har redovisats.

Länsstyrelsen i Västerbotten har under året initierat och anordnat en samsynsträff med fiskeribranschen som huvudtema. Syftet var att öka samordning och höja den gemensamma kompetensen för spårningsprojektet av Östersjölox och utförande av kontroller av branschen inom primärproduktionen. Vid denna träff deltog länsstyrelserna i Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Västernorrland. Från Livsmedelsverket deltog kontrollpersonal för fiskeanläggningar i Livsmedelsverkets region Norrland samt två personer från Uppsala. Totalt deltog nio personer. Vid träffen genomfördes samsynsövningar om fiskefartyg, och aktuella lagstiftningsområden diskuterades. En förlaga till checklistan för fiskefartyg i primärproduktionen presenterades. Andra EU-länders tolkning av kontroll av lagstiftningsområden för kontroll av fiskefartyg i primärproduktionen presenterades.

Under sommaren samordnade Länsstyrelsen och Livsmedelsverket en kontroll av ett livsmedelsföretag avseende fiske och beredning av egenfångad fisk från Östersjön.

Samverkan mellan kommunerna

Länsstyrelsen har i samverkan med Livsmedelsverket arrangerat en heldagsträff för beslutsfattare inom livsmedelskontrollen i kommunerna. Chefer, politiker eller arbetsledare från alla kommuner utom Vindelns kommun deltog. En samsynsövning om fördelar, hinder och vad som behöver utvecklas vad gäller kommunernas samverkan inom området genomfördes. Responsen på arrangemanget var mycket positivt, och deltagarna framförde önskemål om en uppföljande träff. En sådan träff planeras till maj 2017.

Vid revision av kommunernas livsmedelskontroll har det givits tillfälle att till politiker och chefer lyfta frågan om samverkan inom och mellan kommuner, både inom länet och med angränsande län. De presenterade typerna av samverkan har lyfts fram som goda exempel i Länsstyrelsens revisionsrapporter, och de goda exemplen sprids av Länsstyrelsen vid t ex länsträffar och andra sammankomster, både inom länet och nationellt.

Länsstyrelsernas samverkan gällande personal och kompetens

Länsstyrelsen Västerbotten har tagit fram rutiner för provtagning av kontaminanterna nitrat, bly och kadmium, mikrobiologisk provtagning av bär samt mykotoxiner. Rutinerna har spritts till de andra länsstyrelserna.

Samverkan av resurser och kompetens har skett genom utförande av en revision av en kommun i ett annat län. Kompetensutveckling och samsyn har skett i regelbundna möten med Norrbotten och Västernorrland kring fiske och fiskefartyg.

Samverkansgruppen gällande slakt har även under 2016 träffats och diskuterat generella och specifika frågeställningar rörande slakt. I gruppen ingår officiella veterinärer vid slakteri, ansvariga vid Livsmedelsverket samt personal från länsstyrelserna i Norrbotten och Västerbotten. Dessa träffar har varit väldigt klargörande på många punkter och har underlättat samarbetet mycket.

Under året arrangerade Länsstyrelsen tillsammans med Livsmedelsverket en övning om hantering av smittutbrott i livsmedelskedjan. Övningen riktade sig till Länsstyrelsen, kommunerna och human-sjukvården, och syftade till att öka kunskapen om metodik vid smittutredningar med hjälp av en ny framtagen handbok. 24 personer deltog i övningen, som utgjordes av ett så kallat *table top* scenario. Deltagarna bidrog med synpunkter på det utkast till vägledning för smittutredning, vilket var ett av övningens syften.

De olika aktiviteterna i samverkan bidrar till att kraven i förordning (EG) 882/2004 uppfylls genom att kontrollpersonalens utförande av kontrollen likriktas och kompetensen höjs mellan länsstyrelserna.

Primärproduktion livsmedel

Länsstyrelsen har för år 2016 haft som mål att länets kända anläggningar ska vara införda i Primör, registret för anläggningar med primärproduktion av livsmedel. Under året har antalet registrerade anläggningar ökat från 611 st till 676 st, (en ökning med 9 %). Det bedöms i dagsläget finnas ca 700 anläggningar i länet, vilket innebär att registret är att betrakta som fullständigt.

Riktade utskick om registrering har gjorts till branscherna hägnat vilt, uppfödning av ren, fiskodling och fiskefartyg och försäljning av opastöriserad mjölk direkt till konsument. Detta resulterade i att alla fiskefartyg knutna till företag med fiskelicens för yrkesfiske i länet har registrerats. Alla fiskodlingar för matfisk har registrerats. Övriga har registrerats i tillfredställande mängd. Samebyarna är kontaktade, men de lämnar inte ut de nödvändiga uppgifter Länsstyrelsen behöver för att informera om livsmedelsföretagarens ansvar och skyldighet att registrera sin verksamhet. Register över denna bransch är därför inte helt komplett. Det är heller inte klarlagt från Livsmedelsverkets sida på vilken nivå registreringen ska ske; på renägare, renskötsel-företag eller sameby. Detta har betydelse för hur många poster i registret som kan förväntas. Länsstyrelsen bedömer trots detta att arbetet med att till skapa ett fullständigt register, mellan 2010 och 2016, har förlöpt tillfredställande.

För 2016 planerades 10 riskbaserade kontroller samt ca 25 tvärvillkorskontroller. Ett mål 2016 var även att minst 90 % av kontroller som planlagts blir utförda. Dessa mål uppfylldes.

Under 2016 har 32 kontroller på 30 anläggningar utförts (4,4 % av antalet anläggningar i registret). Dessa är fördelade på 7 riskbaserade kontroller, 22 tvärvillkorskontroller och 3 extra kontroller. 13 kontroller genomfördes utan förvarning.

Vid varje riskbaserad kontroll har samtliga relevanta krav kontrollerats. Kraven har branschvis identifierats. Kontrollerna har omfattat såväl hälsorisker, risken för livsmedelsbrott och vilseledande information, som spårbarhet.

Även vid varje tvärvillkorskontroll har samtliga relevanta krav identifierats och kontrollerats. Tvärvillkorskontrollerna har samordnats med livsmedels-, djurskydds- och foderkontroll.

Länsstyrelsen har identifierat samtliga branscher i länet och har en femårsplan med kontrollfrekvens som utifrån risk täcker in kontroll av branscherna. Provtagning ingår som en kontrollmetod i planeringen. Under 2016 skedde provtagning av *Escherichia coli* vid bärodling. Analysen visade på godkänt resultat.

När avvikelser upptäcks säkerställs att dessa åtgärdas inom rimlig tid. Uppföljning av avvikelser sker systematiskt. Kontrollen får avsedd effekt i och med att avvikelser rättas till inom den tid som myndigheten accepterat.

Länsstyrelsen har i ett nationellt projekt avseende det så kallade dioxinundantaget initierat spårning av partier av vildfångad lax från Östersjöområdet. Större partier från Västerbotten har fått stor spridning via Göteborgs fiskauktion, och Länsstyrelsen har därför initierat spårningen från fiskauktionen via Göteborgs kommun. Uppgifterna till grund för spårningen har inhämtats från Hav- och vattenmyndigheten.

Samordnat med detta projekt har Länsstyrelsen utfört kontroller av fiskefartyg. Anläggningar i nästa led i livsmedelskedjan som inte varit registrerade eller godkända har upptäckts. Information om detta har sänds över till aktuell kommun och Livsmedelsverket. Märkning och information till nästa led i livsmedelskedjan har inte stämt gällande redskapskategori. Uppföljningar har utförts för att säkerställa att avvikelserna åtgärdats.

Länsstyrelsen Västerbotten har varit med och tagit fram en nationell checklista i Primör, och denna omfattar samtliga relevanta krav avseende fiskefartyg i primärproduktionen. Samverkan mellan de län som har att kontrollera fiskefartyg har lett till en framgångsrik spridning av kunskaper och metodik, både vid det tidigare nämnda fysiska mötet och vid lyncmöte för länsstyrelserna. T ex delade Länsstyrelsen Västerbotten med sig av en metod för att finna de fiskefartyg som behövde registreras. Dessa åtgärder bidrog till att släcka rekommendationer från EU-kommissionen inom fiskeområdet.

Under året har en medarbetare deltagit i en BTSF-e-learning. Denna omfattade livsmedelshygien och kontroll av fiskprodukter och levande musslor.

En medarbetare vid Länsstyrelsen ingår i den nationella referensgruppen för livsmedelskontroll under Nätverket för djurskydd och veterinära frågor, och en annan medarbetare har engagerat sig i EU-kommissionens uppföljande revision av Sverige. Länsstyrelsen anser att nationellt arbete är mycket givande och stärker samsynen mellan myndigheterna.

Primärproduktion foder

Kontroll av primärproduktion av foder har genomförts både som riskbaserad normalkontroll och som tvärvillkorskontroll. Totalt har 41 kontroller utförts varav tio riskbaserat och åtta uppföljningar. Tvärvillkorskontrollerna har utökats till att omfatta alla relevanta krav enligt EU-lagstiftningen. Cirka 2,7 procent av 1481 registrerade foderföretagare har kontrollerats under 2016. Många foderföretagare har flera verksamheter, så antalet poster i registret är fler än antal företag. Registret är inte uppdaterat, och det är ej möjligt att söka ut uppgifter länsvis, vilket båda är stora brister.

2016 har arbetet med ett nationellt kontrollprojekt inom foderområdet direktorkning av spannmål och de risker som förknippas med denna hantering genomförts. Länsstyrelsen Västerbotten har varit projektledare för projektet *Risker i direktorkning (RID)* vars resultat ska sammanställas i en rapport under nästa år. Länsstyrelsen Västerbotten har genomfört kontroller i både Västerbotten och Norrbotten.

Länsstyrelsen bedömer att målsättningarna har uppnåtts.

Animaliska biprodukter

Fyra kontroller av transportörer av animaliska biprodukter har genomförts, varv två uppföljningar. Brister har konstaterats, men åtgärder har vidtagits av verksamhetsutövarna. Kontrollen har alltså haft effekt. Vid tillsyn av djurhälsopersonal har hantering av animaliska biprodukter diskuterats vid tre kliniker, och förbättringsförslag har lämnats om hantering av handelsdokument.

Länsstyrelsen bedömer att målsättningen har uppnåtts.

Djurskydd

I tabellen nedan redovisas utförda kontroller inom djurskyddsområdet.

Djurskyddskontroller 2016	Antal
Normalkontroller	
<i>Normal kontroll</i>	206
<i>Normalkontroll slump</i>	5
<i>Fullständig tv-kontroll</i>	23
Kontroller efter anmälan	
<i>Extra offentlig kontroll, befogad anmälan</i>	78
<i>Normal kontroll, obefogad anmälan</i>	65
Övriga kontroller	
<i>Extra offentlig kontroll, uppföljning befogad anmälan</i>	74
<i>Extra offentlig kontroll, uppföljning normal kontroll</i>	70
<i>Ansökan § 16</i>	34
<i>Ansökan offentlig förevisning</i>	3
Summa	558

Resultaten ger en kvot mellan antal normalkontroller och antalet kontroller efter anmälan på 1,6 vilket uppfyller det nationella målet om fördelning av kontrolltyper (kvoten >1). Arbetet med att minska antalet obefogade kontroller efter anmälan fortsätter, bland annat genom framtagande av kompletterande frågor till anmälningsblanketten som används vid mottagande av anmälningar. Andelen obefogade kontroller utgör 45 procent vilket är något högre än förra året, men ändå väl under hälften. Kontroll av 16 procent av kontrollobjekten skett (uppfyllt mål). Riskuttag av kontrollobjekt har skett genom riskuttagsmodellen STORK.

Under året har Länsstyrelsen genomfört verifiering av djurskyddskontroll (VAD) med hjälp av parallellkontroller och dokumentationskontroll av djurskyddshandläggare. Vid dessa genomgångar identifierades bland annat frågeställningar att diskutera kring bedömningar, administration och information till djurhållare. Utifrån det har samsynen kring frågeställningarna förbättrats och administration har justerats. Arbetet med att förbättra och utveckla informationsmaterial pågår löpande.

Handläggningstiden för samtliga ansökningar om förprovning av stallar är väsentligt under lagstiftningens krav. Medeltid för handläggning är 13,1 dagar och median 10 dagar. Detta underlättar givetvis mycket för de olika verksamhetsutövarna, så att de kan komma igång med sina byggnationer. Förprovningshandläggaren utför även besiktning av investeringsstöd, vilket effektiviserar arbetet med förprovningbesiktningar, och motiverar djurhållare att begära besiktning efter utförd byggnadsåtgärd.

Under året har Länsstyrelsen deltagit i flera nationella grupperingar inom djurskyddsområdet, exempelvis Rådet för djurskyddskontroll, djurskyddsrådet, referensgrupp för djurskyddsfrågor, samt framtagande av länsstyrelsegemensam handläggningsrutin för anmälningsärenden. Arbetet är viktigt för att likrikta arbetssätt och effektivisera kontrollarbetet i landet.

Samarbete med näringen och andra aktörer är mycket viktig och under året har Länsstyrelsen medverkat vid träffar med Norrmejerier och Lantbrukarnas riksförbund i olika konstellationer om framförallt djurskyddsfrågor. Träffarna har behandlat regel- och bedömningsfrågor, samt samarbetsformer. Länsstyrelsen har tagit fram en kommunikationsplan för att underlätta samverkan med olika aktörer, t ex djurhållare, näringen och andra målgrupper.

I samarbete med Länsstyrelsen Norrbotten och Livsmedelsverket har en träff mellan kontrollpersonal vid länsstyrelserna och Livsmedelsverkets officiella veterinärer vid slakteri samt besiktningssassistenterna anordnats under en dag. Syftet var att klargöra roller, rutiner och diskutera gemensamma frågeställningar, framförallt inom djurskyddsområdet, men även inom primärproduktion av livsmedel. Träffarna kommer att fortsätta regelbundet även under 2017.

Länsstyrelsen har även i år undervisat för studenter vid Miljö- och hälsoskyddsutbildningen vid Umeå universitet (djurskydds- och livsmedelskontroll) och tagit emot praktikanter från samma utbildning.

Länsstyrelsen har deltagit i fylänsträff för djurskyddshandläggare i de fyra nordligaste länen. Kursdagarna omfattade bland annat föreläsningar om ventilation och byggnadsfrågeställningar.

Jämställdhetsintegreringen fortsätter, både internt och externt. För de externa processerna har Länsstyrelsen för djurskyddsområdet tagit fram könsuppdelad statistik för anmälningsärenden från åren 2015 och delar av 2016. Denna och utvidgad statistik kommer att analyseras för att utreda om det finns könsrelaterade skillnader i hur ärendena hanteras. Om sådana skillnader kan konstateras, ska åtgärder tas fram för att komma tillrätta med eventuella ojämlikheter. Internt har diskussioner kring spelregler på arbetsplatsen tagits fram

I samverkan med Länsstyrelsen Västmanland har åtgärdskort för personal på Länsstyrelsen och personal vid kommunernas socialtjänster tagits fram för att belysa sambandet mellan våld i nära relation och våld mot djur. Åtgärdskortet är tänkt att underlätta för de olika yrkesgrupperna att göra bedömningar och underlätta kontakter i de fall där misstankar finns att människor eller djur far illa.

Djur har ofta stor betydelse för barn, och betraktas inte sällan som familjemedlemmar. Länsstyrelsen försöker beakta barnperspektivet vid olika typer av beslut. Exempelvis görs en bedömning vid prövning av djurförbud om det är möjligt att undanta något djurslag, om det skulle ha stor betydelse för barn i hushållet. Det är dock inte alltid möjligt att göra sådana undantag. I de fall Länsstyrelsen befarar att barn far illa görs orosanmälningar till socialtjänsten. Även vid andra situationer där människor befaras fara illa kontaktas socialtjänsten och/eller Polisen. Vid LRF-arrangemanget *Jorden och skogen i stan* deltog Länsstyrelsen och informerade om djurskydd och rovdjur för cirka 1500 deltagande mellanstadiebarn, i syfte att öka kunskaper om djur samt att öka barnens empatiska förmåga genom att diskutera och visa djurens beteende kopplat till deras känslor.

Återrapportering regleringsbrev

Tabell 1.1: Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor

Länsfakta	2016	2015	2014
Antal personer som varit föremål för tillsyn över djurhälsopersonal	30	47	31
Årsarbetskrafter inom området djurskydd	7,1	6,6	6,9
Årsarbetskrafter inom området livsmedelskontroll	0,9	1,0	0,6
varav Årsarbetskrafter inom området offentlig kontroll av livsmedel i primärproduktionen	0,4	0,3	0,1
Årsarbetskrafter inom området offentlig kontroll av foder i primärproduktionen	0,2	0,1	0,0
Antalet genomförda kontroller av insamling och transport av animaliska biprodukter.	4	4	3

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World, ärendehanteringssystemet Platina, Djurskyddskontrollregister

Kommentar tabell 1.1

Tid lagd på primärproduktionskontroller både avseende djurskydd och livsmedel/ foder har ökat något jämfört med tidigare år, p g a att vikarier snabbt har funnits tillgängliga vid vakanser, och inga glapp har uppstått i bemanningen. Kontrollintervallen skiljer mellan olika typer av djurhälsopersonal, varför antalet kontrollerade personer varierar mellan åren, utan att området prioriteras olika i sak.

Länsstyrelseinstruktion 4 §

2. Länsstyrelsens uppgifter omfattar också tillsyn över veterinärers verksamhet samt ledning och samordning av åtgärder mot djursjukdomar

Samtliga anmälningar om villkorad läkemedelsanvändning granskas och om uppgifter saknas eller behöver förtydligas, begärs kompletteringar in. Dialogen med villkorande veterinärer är mycket viktig för att skapa förståelse för förskrivningsmönster där antibiotika inte alltid är det första alternativet till behandling.

Kontroller av läkemedel på gård samordnas vanligtvis med andra kontroller, till exempel kontroll av primärproduktion livsmedel, foder, djurskydd och hygien. 41 kontroller varav 10 uppföljningar, har utförts under året. Ett utskick till hästhållare har utförts för att informera om reglerna för hästpass, läkemedel, primärproduktion av foder och smittskydd. Det kan dock konstateras att detta inte hade någon större effekt på just de hästhållningar med besöksverksamhet eller travtränare som kontrollerades under året. Brister har konstaterats inom läkemedelsjournalföring, foderföretagarregistrering, hästpass och hygien, men har rättats till efter påminnelse och i ett fall efter föreläggande. En veterinär har förelagts om förbättringsåtgärder vid villkorad läkemedelsanvändning. Kontroller av hästpass har utförts vid djurskyddskontroll (30 kontroller) och vid specifika hästpasskontroller (13 kontroller varav 2 uppföljningar). Uppskattningsvis har 192 hästars hästpass kontrollerats vid specifika hästpasskontroller. Antalet hästar har ej sammanställts från djurskyddskontrollerna, men minst en häst per kontroll har kontrollerats. Detta ger alltså totalt minst 222 hästars pass.

En fyrlänsträff för de fyra nordligaste länens länsveterinärer arrangerades i Västernorrland på temat villkorad läkemedelsanvändning – mjölk, samt hygien och smittskydd. Studiebesök och diskussioner kring utförande av kontroll genomfördes.

48 kontroller av personer inom djurhälsopersonalen har utförts, varav fyra uppföljningar. Verksamheterna fungerar i huvudsak mycket bra, och Länsstyrelsen har uppmärksammat tämligen få brister. I de fall brister har konstaterats har krav på åtgärder ställts av Länsstyrelsen eller så har frivilliga åtgärder vidtagits. Bristerna har framför allt gällt information till djurhållare om hantering av överblivna läkemedel och begagnat injektionsmaterial. Administrativ genomgång av läkemedelsförskrivning och ordination utfördes innan kontroll gjordes på plats vid klinikerna, bland annat för att kunna följa upp journalföring och provtagningsrutiner. I tillägg till detta har Länsstyrelsen kontrollerat om förskrivning av vissa läkemedel har lett till korrekt ifyllande av hästpass. Kontrollen av djurhälsopersonal har sådan omfattning att vägledning från Jordbruksverket gällande djurhälsopersonal efterlevs. Länsstyrelsen anser dock, med tanke på att få brister konstateras, att kontrollintervallen är väl täta.

Kontroll av hygienplaner utfördes vid två veterinärkliniker i samband med djurhälsopersonaltillsyn. Inga brister uppmärksammades vid kontrollerna.

Inom seminområdet har administrativ kontroll utförts av åtta veterinärer och egenseminörer. I tillägg till detta har rapporter från ansvariga veterinärer granskats. Inga brister har noterats.

Kontroll av hygien vid besöksverksamheter har företagits vid fyra anläggningar på plats. Brister som krävde uppföljning konstaterades vid två av anläggningarna. Vid uppföljning hade bristerna åtgärdats. Länsstyrelsen konstaterade att de verksamheter som kontrollerats nu har bra rutiner för att minska risken för smittöverföring.

Samtliga hönsbesättningar som omfattas av kravet på salmonellaprovtagning har kontrollerats under året. En värphönsbesättning har förelagts att se till att veterinär årligen utför salmonellaprovtagning i besättningen, och provtagningen har därefter utförts.

Västerbotten har även under 2016 haft ett gott smittskyddsläge, med få misstankar om eller utbrott av smittsamma sjukdomar av allvarligare karaktär. Under året har dock två företag med totalt tre fiskanläggningar varit spärrade för bacterial kidney disease (BKD), en sjukdom de tyvärr drabbats av vid flera tillfällen. Länet ingår även i spärrområdet för Chronic Wasting disease (CWD), men inga fall har hittats

i länet. Provtagningen har varit mycket begränsad. Information till jaktledare och till berörda grupperingar har skickats ut brevlades samt lämnats vid träffar med näring, politiker och andra intressenter.

Kontroll av länets enda tuberkuloskontrollant visade att denne inte utfört några tuberkulosundersökningar under 2016. Två administrativa kontroller av hjorthållare och deras journalföring har utförts. Ett av ärendena kräver uppföljning, medan det andra var utan brister.

Länsstyrelsen bedömer att målsättningarna har uppnåtts.

Regional tillväxt

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 30*			
Årsarbetskrafter män	11,4	11,1	11,8
Årsarbetskrafter kvinnor	8,2	9,5	8,9
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	8,54	9,39	9,00
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	28 104	29 622	31 640
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	12,08	13,30	13,69
Antal ärenden, inkomna och upprättade	659	587	440
Antal beslutade ärenden	542	590	424
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	9	15	26
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr) ¹⁾	110 935	94 459	84 985

¹⁾ Jämförelsetalen för tidigare år har justerats då periodisering av lämnade bidrag tidigare har ingått i utsökningen.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Årsarbetskrafter och verksamhetskostnader har minskat jämfört med tidigare år. Personalomsättningen har ökat delvis beroende på oron som skapats i och med debatten om storregion och kommande verksamhetsövergång till Region Västerbotten. Ärendevolymen har ökat medan antal beslutade ärenden minskat något. Antal äldre ej beslutade ärenden har minskat och de öppna handlar om större uppdrag och ärenden som gäller redovisning av tekniskt stöd för förvaltning av Interregprogrammen Botnia-Atlantica och Norra periferin och arktisk. Dessa ärenden kommer att vara öppna fram till programavslut 2020.

Andra väsentliga prestationer och resultat

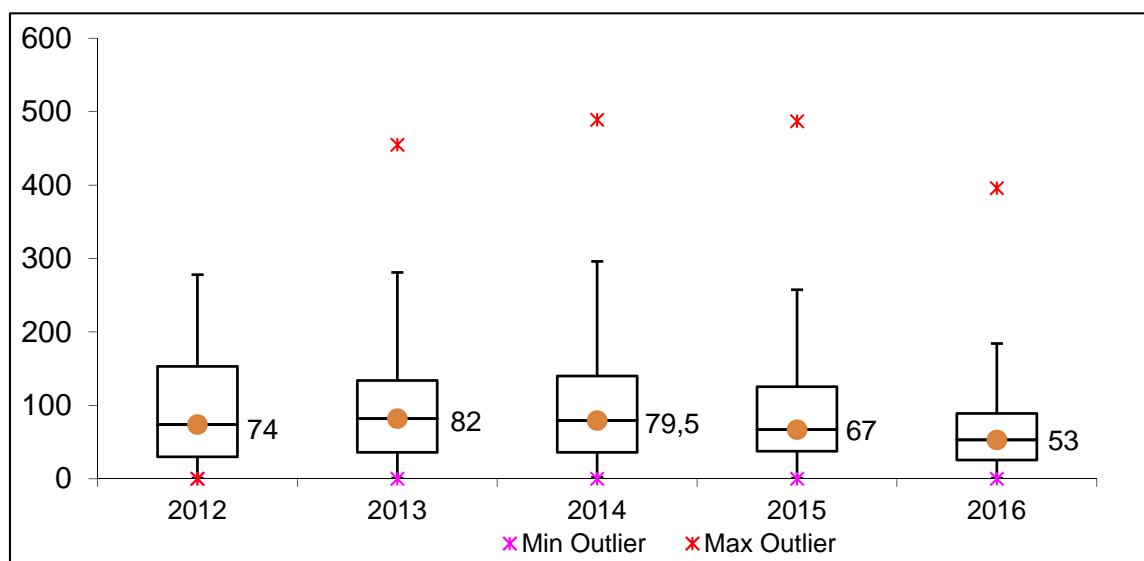
Länsstyrelsen arbetar för en långsiktigt hållbar regional tillväxt. Myndigheten skapar förutsättningar som leder till tillväxt, långsiktig hållbar konkurrenskraft, ökad sysselsättning och utveckling av nya näringar.

I Länsstyrelsens uppgift ingår att ta initiativ till samarbeten, utveckla nya metoder och processer som underlättar och förenklar för företag och entreprenörer med syfte att optimera affärsprocesser, skapa innovationer och tillvarata digitaliseringens möjligheter.

Förkortade handläggningstider

Länsstyrelsen har under året arbetat med att förbättra ärendehanteringens inom Regional tillväxt. Stort fokus har lagts på att utjämna ärendeflödet, minska onödig efterfrågan och utveckla värdeskapande processer. Förbättringsarbetet har skett med hjälp av tjänstelogik, systemsyn och verksamhetsmodellering.

Från brukarundersökningar och kundsamtal inom verksamhetsområdet Företagsstöd har Länsstyrelsen lärt sig att variationen i handläggningstid är en viktig kvalitetsfaktor för sökande av stöd. Liten variation står i nära relation till hög kundnöjdhet. Förbättringsarbetet inom detta verksamhetsområde har resulterat i att handläggningstiderna har minskat och variationen i tid har blivit mindre. Figuren nedan visar utvecklingen inom verksamhetsområde 302 Företagsstöd från 2012 i form av boxplot-diagram med medianvärden utskrivna. Handläggningstiden har minskat från medianen 74 dagar år 2012 till 53 dagar år 2016.

Figur: Nivåer och variationer över handläggningstider avseende företagsstöd 2012-2016

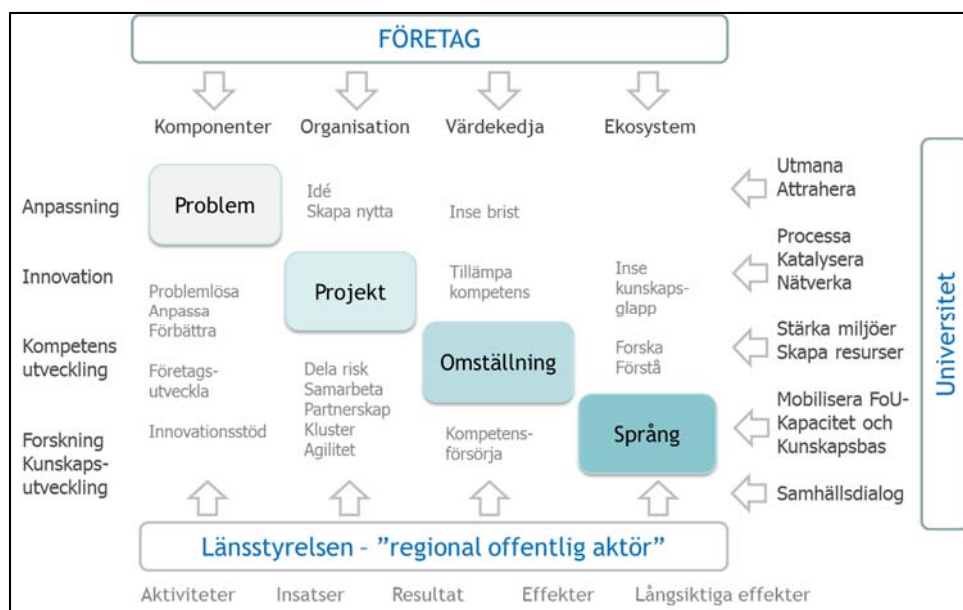
Fördjupad samverkan kring innovation och förändring

Samverkan med statliga myndigheter har fördjupats och utvecklats. Samarbetet med arbetsförmedlingen har exempelvis fördjupats och tagit nya steg. Arbetsförmedlingen har under 2016 startat ett digitalt Innovationscenter, vars arbete Länsstyrelsen följer med stort intresse.

En regional innovationsvecka arrangerades i Umeå 3-7 oktober under ledning av Arbetsförmedlingen Region Nord tillsammans med Länsstyrelsen och Umeå universitet. Syftet med innovationsveckorna var att visualisera digitala möjligheter för morgondagens arbetsmarknad samt att pröva nya samverkansformer. Under veckan utvecklades digitala prototyper för arbetsmarknaden inom ett antal fokusområden.

Under året har samverkan med företagsaktörer och Umeå universitet fördjupats och stärkts ifråga om att använda rätt insatser till att främja företagsutveckling och innovationssamarbeten. Nedanstående figur åskådliggör den framtagna modellen för ett utvecklat regionalt innovationssamarbete. Utvecklingsmodellen har prövats i olika samarbetsprojekt samt i samverkan med *Inlandets teknikpark* som beskrivs under regleringsbrevets uppdrag 1.11. Med modellen som utgångspunkt, och utifrån företagets behov av förhöjd kvalitet, ökad leveranssäkerhet och utvecklade produkter och tjänster, har insatser kunnat genomföras. Som offentlig aktör är det viktigt att vara delaktig i pågående innovationsdialog och därmed kunna komplettera med insatser vid rätt tidpunkt. När insatserna görs separerade missas många gånger det innovationsfönster som behövs för att påbörja utvecklingen.

Modellen som prövats med viss framgång men inte utvärderats full ut, baseras på att i dialog hitta lämpliga problemlösningar som passar den utvecklingsnivå företaget har. I flera fall har problemlösare, företagscoacher, förändringsagenter och forskare medverkat för att skapa rätt förutsättningar.

Figur: Modell för ett utvecklat regionalt innovationssamarbete

Ökad digitalisering och samordning av ärendehantering

Utvecklingsarbete kring ökad digitalisering av ärendehantering försvåras av att nödvändiga stödsystem i ett ärendeflöde inte kommunicerar med varandra, vilket ger upphov till merarbete med manuella omregistreringar av inkomna handlingar. Möjligheten att få till fungerande gränssnitt mellan stödsystemen försvåras av att de hanteras av olika systemägare. Ett exempel är det pågående försöket att få till automatisk koppling mellan Tillväxtverkets ärendehanteringssystem Nyps 2020 och Länsstyrelsernas diarieförings-system Platina. Förstudien kommer att avbrytas eftersom de tekniska och juridiska förutsättningarna förhindrar en snabb implementering. Personella resurser får istället skjutas till för att klara merarbetet.

Det finns ett behov av att bättre samordna bygdemedlen med övriga insatser. Detta eftersom medlen ofta används till liknande investeringar och i flera fall till samma insats. I syfte att öka digitaliseringen och samordningen har Länsstyrelsen påbörjat ett utvecklingsarbete med syfte att inkludera bygdemedlen i det gemensamma ärendehanteringssystemet och därmed få tillgång till funktionen digital ansökan och koppling till ekonomisystemet Agresso. Länsstyrelsen arbetar med denna anpassning i samarbete med institutionen för informatik vid Umeå universitet och Nordlands universitet i Bodö.

Regionala företagsstöd

En större del av anslaget 1:1, Regionala tillväxtåtgärder, som Länsstyrelsen tilldelats har använts till företagsstöd. Stöd har, med utgångspunkt i den regionala utvecklingsstrategin för Västerbottens län och beslutade prioriteringar under året, lämnats i form av investeringsstöd, innovationsstöd och stöd till kommersiell service. Stödformen kommersiell service redovisas utförligare under regleringsbrevets uppdrag 1.13. Under året har Länsstyrelsen lämnat 95 mnkr i företagsstöd (investeringsstöd och innovationsstöd), en något högre summa jämfört med föregående år. Tack vare beviljad finansiering från Europeiska regionala fonden kunde Länsstyrelsen besluta om mer stöd under 2015 och 2016. Därmed kunde Länsstyrelsen även möta en större efterfrågan på stöden under dessa år. Då tendensen är att efterfrågan på stöden ökar har Länsstyrelsen ansökt om och beviljats fortsatt EU-finansiering för åren 2017 och 2018.

Under året har arbetet med att utveckla processerna för ärendehantering och beslutsfattande fortsatt. Andelen digitala ansökningar som kommer in via ansökningsidan minansokan.se ökar konstant och tillsammans med nya digitala rutiner i ärendehantering har handläggningstiderna minskat markant. En snabbare hantering av ansökningar är till gagn för företagen då detta minskar risken för att strategiskt viktiga investeringar inte blir av.

Affärsutvecklingscheckar

Genom nya tilldelade medel under 2016 fortsätter Länsstyrelsen att erbjuda affärsutvecklingscheckarna för internationalisering till länets småföretag. Av de 1,3 mnkr som tilldelades 2015 har 73 procent betalats ut. Av de 1,25 mnkr som tilldelats 2016 har 250 tkr beviljats för investeringar. Få intresseanmälningar under årets första hälft förklarar den förhållandevis låga siffran. En annan förklaring är att Länsstyrelsen saknar ekonomiska resurser att mer aktivt marknadsföra checkarna, något som ledde fram till ett beslut av Tillväxtverket att under hösten stötta de länsstyrelser som beviljats medel genom en riktad marknadsföringsåtgärd med telefonkontakter. Genom denna insats har antalet intresseanmälningar ökat.

Som ett av sex pilotlän för satsningen på regionala exportcenter har Länsstyrelsen under året erhållit ett tillskott på 750 tkr för affärsutvecklingscheckarna för internationalisering. Tanken med de extra medlen är att lyfta fram tre goda exempel på företag som planerar för marknadssatsningar internationellt, och lyfta fram dessa exempelföretag under samma dag som länets exportcenter invigs. Länsstyrelsens deltagande i arbetet med etablering av ett regionalt exportcenter beskrivs mer ingående under regleringsbrevets uppdrag 1.11.

Regionala projektmedel – ett kompletterande verktyg

Länsstyrelsen använder en mindre del av de regionala tillväxtmedlen till projektfinansiering. Målsättningen är att använda medlen som komplement till insatser som görs inom de regionala företagsstöden, bygdemedel, projektstöd till territoriellt samarbete och företag-/projektstöd i Landsbygdsprogrammet. Under 2016 har majoriteten av projektmedlen fördelats till RUS-områdena Mötesplatser för innovation (2.2), Ökad samverkan mellan näringsliv och akademi (2.3) och Samverkan och nya lösningar för service och tjänster (1.1). Fördelningen förklaras huvudsakligen av att 40 procent av medlen har använts till medfinansiering av det territoriella samarbetsprogrammet Botnia-Atlantica. RUS-områdets kopplar tydligt mot målen för territoriellt samarbete. Se vidare regleringsbrevets uppdrag 1.12 gällande användningen av medel från anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder under utgiftsområde 19 Regional tillväxt.

Konkurrensfrågor

Länsstyrelsen har i uppdrag att bevaka konkurrensutvecklingen. Enskilda medborgare och företag har endast i mycket begränsad omfattning kontaktat Länsstyrelsen med frågor eller synpunkter inom konkurrensområdet. Inga ärenden har bedömts vara av den karaktären att de krävt ett överlämnade till Konkurrensverket.

Regionala insatser kopplade till nationella skogsprogrammet

Skogsriket Västerbotten består av representanter från näringslivet, akademien och offentliga myndigheter och leds av en styrgrupp med landshövdingen som ordförande. *Skogsriket Västerbotten* samlar olika aktiviteter kopplade till skog i länet. Under året har fokus framförallt varit på jämställdhet. En avsiktsförklaring om jämställdhet har tagits fram och skrivits under av ett antal företag. Med denna underskrift ansluter företagen sig till arbetet för en jämställd skogssektor och tar ansvar för att aktivt arbeta med att bedriva ett internt jämställdhetsarbete och ett gemensamt arbete inom hela skogssektorn i Västerbotten. Vid sidan av detta har också en skogsdag för kvinnor och en workshop kring jämställdhet arrangerats under året. Arbetet har även präglats en hel del av framtagandet av det nationella skogsprogrammet. Två av styrgruppens medlemmar sitter med i de arbetsgrupper som arbetar med detta och *Skogsriket Västerbotten* har yttrat sig på de förslag som kommit fram. Ett av förslagen som särskilt välkomnas är det som kallas *Arena Skogen*, vilket innebär att några län utses till pilotlän där grupper bildas bestående av myndigheter, organisationer och näringsliv som arbetar regionalt med skogsfrågor. Länsstyrelsen har arbetat på detta sätt med *Skogsriket Västerbotten* i många år, och det är glädjande att arbetssättet sprids. Länsstyrelsen har anmält sig som pilotlän.

Ökat industriellt träbyggande är en aktuell målsättning i det nationella skogsprogrammet. Länsstyrelsen driver med initiativet *Trästad* på samarbetet mellan den regionala och den nationella nivån. Initiativet har fokus på modellprojekt och modellkommuner för att lyfta fram hållbar statsutveckling med industriellt byggande. Under året har Länsstyrelsen tillsammans med Sveriges Träbyggnadskansli bildat föreningen *Trästad Sverige*. Föreningen vill utveckla och främja ett modernt hållbart byggande med fokus på minskad klimatpåverkan och utveckling av resurseffektiva processer. Föreningen vill öka kunskapen om trä som byggnadsmaterial och få fler kommuner och byggherrar att bygga i trä, för att bland annat bidra till att

uppfylla de svenska nationella klimatmålen på kort och lång sikt. Föreningen Trästad Sverige är öppen för alla med intresse i träbyggnation och välkomnar såväl beslutsfattare och beställare inom det offentliga som arkitekter, konsulter och byggherrar inom det privata näringslivet samt aktörer inom forskning och utbildning. Medlemmarna i dag består av kommuner, företag, universitet, länsstyrelser och näringslivsorganisationer, arbetsgivarorganisationer med flera. Västerbottens landshövding Magdalena Andersson är ordförande och leder arbetet.

Landsbygds- och Havs- och fiskeriprogrammen

Under året har arbetet med genomförandet av Landsbygds- och Havs- och fiskeriprogrammen 2014–2020 tagit fart. Jordbruksverkets tekniska system, handläggningsrutiner, riktlinjer och regelverk har implementerats. Fortfarande, tre år in på programperioden, präglas dock arbetet av att få system och arbetsordning att fungera. Dessa långvariga problem har försvårat ärendehantering i Landsbygdsprogrammet. Exempelvis saknas funktionalitet för styrning och uppföljning i IT-systemet, vilket innebär omfattande och tidskrävande manuell hantering med medföljande risk för fel. Funktionaliteten beräknas finnas på plats tidigast 2018. Som en följd av dessa brister är handläggningen av företagsstöd och projektstöd totalt sett mer tidskrävande jämfört med förra programperioden. Under första halvåret var det dessutom, av rent tekniska skäl, inte möjligt att göra utbetalningar i Landsbygdsprogrammet, och under senhösten var möjligheterna fortsatt mycket begränsade. De tekniska bristerna i kombination med sena leveranser av systemstöd har inneburit att Länsstyrelsen byggt upp stora ärendebalanser under 2015 och 2016. Se mer under rapportering av regleringsbrevets uppdrag 1.13, sakområde Regional tillväxt, och 1.5, sakområde Lantbruk och landsbygd.

Under första delen av året koncentrerades insatserna på beredning av ansökningar som handlade om utbyggnad av bredband. Två beslutsomgångar har genomförts och i samarbete med AC-Net har en regional prioritering kunnat tillämpas. Detta har bidragit till utbyggnad i alla länets 15 kommuner med undantag av en kommun som valt att utan stöd själv bygga bredband. Av länets tilldelade budget om 142,5 mnkr till bredband har 80 procent inbetalats i beslut innan årets slut. Övrigt fokus under året har bland annat varit

- investeringsstöd till jordbruk
- stöd till fritidslokaler, samlingslokaler och hembygdsgårdar
- stöd till kompetensutveckling och rådgivning
- stöd till butiker och drivmedelsanläggningar

Det sistnämnda stödet har flyttats från anslaget för Regionala tillväxtåtgärder till Landsbygdsprogrammet, vilket har förändrat arbetssättet och ställt krav på samordning mellan de berörda verksamhetsområdena.

Totalt har 148 st ansökningar om stöd inkommit till myndigheten under 2016, som fördelats på 90 st projektstöd, 57 st företagsstöd och en ansökan om miljöinvestering. Totalt fattades beslut om 186,9 mnkr, varav stöd till bredband uppgick till 113,6 mnkr under året. Vad gäller ansökningar om utbetalning har det på grund av tekniska problem varit möjligt att handlägga dessa först under hösten, dock begränsat till delutbetalningar och förskott. Ansökningar om slututbetalning blev först möjligt att handlägga i mitten av december. Utbetalda medel under 2016 uppgår till 3,4 mnkr.

Den 19 november 2015 öppnade Jordbruksverket för ansökningar inom Havs- och fiskeprogrammet. Tre ansökningar har hittills inkommit varav en ansökan inom åtgärden Beredning av fiskeri- och vattenbruksprodukter har beviljats medel om 903 tkr.

Återrapportering regleringsbrev

1.11. Berörda länsstyrelser ska redovisa exempel på inom vilka områden, inom den regionala tillväxtpolitiken, där samverkan sker mellan länsstyrelsen och den aktör som har det regionala utvecklingsansvaret i länet och hur denna samverkan har utvecklats. Detta innefattar särskilt genomförandet av de regionala strukturfondsprogrammen 2014–2020, inklusive territoriellt samarbete avseende insatser inom det tematiska området Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi i alla sektorer och övrigt arbete med de regionala klimat och energistrategierna.

Region Västerbotten har det regionala utvecklingsansvaret i Västerbottens län. Länsstyrelsen Västerbotten samverkar med Region Västerbotten inom strategiska utvecklingsområden som arbetsmarknad, kompetensförsörjning, regional medfinansiering av projekt, partnerskapen för Landsbygdsprogrammet och regionala fondsprogrammet, Interreg samt utvecklingsfrågor kopplade till omställning och teknikförändring.

Digitalisering och IT-infrastruktur

Digitalisering medför möjligheter att utveckla en ny, smartare och mer hållbar industri. Digitalisering ökar interaktionen med medborgare och kunder, vilket ställer nya krav på offentlig sektor och öppnar för en ny tjänstelogik. Länsstyrelsen har ett strategiskt samarbete med Region Västerbotten inom området bredband och digitalisering av tjänster. Västerbottens län hamnar på första plats när det gäller digitalisering enligt företaget Vismas digitaliseringsindex. Sverigesnittet uppgår till 38 procent, medan motsvarande siffra för Västerbotten är 44 procent.

En bidragande orsak till hög digitaliseringsgrad är en välutbyggd grundinfrastruktur som tillkommit tack vare det väl fungerande samarbetet. Detta samarbete fortsätter under innevarande programperiod, se nedan om fokusgrupp bredband.

Länsstyrelsen samarbetar med Region Västerbotten kring styrningen av insatsen *Digitala Västerbotten* som syftar till att vara katalysator inom digitalisering och bidra till att nya tjänster och lösningar växer fram i länet.

Inlandets teknikpark

Inlandets teknikpark är ett samarbete mellan tio olika företag, kommunerna Dorotea, Storuman, Vilhelmina och Åsele samt Malgomaajskolan och Lärcentrum i Vilhelmina. Målet är att skapa en gemensam plattform för de tillverkande industrierna i dessa kommuner med syfte att

- öka och behålla kompetensen i regionen
- matcha utbildningar med det behov som finns i näringslivet
- skapa intresse för teknik redan i grundskolans yngre årskurser

Teknikparken har investerat i en industrirobot samt ett antal 3D-skrivare som använts av företag och skolor i Dorotea, Åsele och Vilhelmina. Länsstyrelsen och Region Västerbotten har gemensamt finansierat insatserna och nu planeras för bildandet av ett gemensamt utvecklingsbolag med uppgift att dela kompetensresurser för den fortsatta utvecklingen. Den 7 oktober arrangerades inlandets industrikonferens i Vilhelmina och i samband med den invigdes teknikparken av länsrådet i Västerbottens län.

Datorcenteretablering

Länsstyrelsen har under två år finansierat samarbetsprojektet *Etableringsmodell för datorcenter i Västerbotten*. Arbetet har resulterat i en utvecklad modell för kommunernas planeringsarbete kring att skapa koncept och platser med goda möjligheter för etablering av datorcenter. Goda förutsättningar finns i form av närhet till elkraft, god IT-infrastruktur, hög kompetens och ett kallt klimat. Kommunernas planeringsarbete kring etableringar har förändrats som ett resultat av projektet. I styrgruppen deltog representanter från projektägaren IGIS, kommunerna, Skellefteå Kraft, Region Västerbotten och Länsstyrelsen. Efter projektets slut tog Skellefteå Kraft över stafettpinnen och den 19 oktober offentliggjordes att Vattenfall och Skellefteå Kraft påbörjat ett samarbete för en gemensam satsning på ett etableringskoncept för elintensiv industri, vilket inbegriper datorcenter, batteritillverkning samt kisel- och kolfibertillverkning. Kraven på låg klimatpåverkan har identifierats som en av de viktigaste etableringsfaktorerna i detta segment.

Regionalt exportcenter

Länsstyrelsen har under året, tillsammans med övriga aktörer som främjar exportsatsningar i länets företag, deltagit i det förstudiearbete som leds av Region Västerbotten för upprättande av ett regionalt exportcenter. Arbetet är den del av regeringens exportstrategi där ambitionen är att underlätta för företagen att hitta rätt bland de offentliga aktörer som på olika sätt ger stöd till affärsutveckling och internationalisering. Arbetet har genomförts i workshoppar med syfte att utveckla användarvänliga webbtjänster och ett regionalt *verksam.se* som underlättar företagens vardag och som är en viktig pusselbit i regionens utveckling av ett regionalt exportcenter.

Landsbygdsprogrammets partnerskap

Vid programperiodens början inbjöds företrädare för Region Västerbotten, som bär det regionala utvecklingsansvaret i länet, att delta i det regionala partnerskapet för Landsbygdsprogrammet. Kopplat till partnerskapet finns fokusgrupper med särskild kompetens och erfarenhet inom olika teman. I fokusgruppen för bredband ingår företrädare för Region Västerbotten. Länsstyrelsens nära samarbete med AC-Net, som delvis ägs av Region Västerbotten, har bidragit till att samordningen i länet och informationen om Landsbygdsprogrammets stödmöjligheter har nått ut till samtliga kommuner, vilket avspeglas i inkomna ansökningar. En fondsamordning uppstår i och med att AC-Net har beviljats medel från regionalfondsprogrammet Övre Norrland för satsning på ortssammanbindande bredband och för samordning med insatserna i Landsbygdsprogrammet. Samarbetet säkerställer att utbyggnaden av bredband blir den mest optimala utifrån den kartbild som gäller Västerbotten.

Regional fondsamordningsgrupp

Den regionala fondsamordningsgruppen, *Fondsamordning Övre Norrland* (FÖN-gruppen), bildades 2014 med ansvariga från de olika programmen i Norrbotten och Västerbotten. I samarbetet deltar följande:

- Tillväxtverket med regionalfondsprogrammet Övre Norrland
- ESF-rådet med socialfondsprogrammet
- länsstyrelserna med Landsbygds- och Havs- och fiskeriprogrammen, Interregprogrammen Botnia-Atlantica, Nord och Norra Periferin och Arktis
- Region Västerbotten som regionalt utvecklingsansvarig
- Sametinget med Landsbygdsprogrammet.

Syftet med samarbetet är att skapa synergieffekter på regional nivå mellan insatserna i de olika programmen, få ett effektivt genomförande och bättre möta det behov av stöd och information till projekt och företag om de möjligheter som erbjuds. FÖN-gruppen har träffats två gånger under året och också genomfört ett utbildningstillfälle för handläggare i berörda program. Utbildningen var en heldag och handlade om samverkan mellan olika program och fonder samt synergier med Leaderprogrammen i Norrbotten och Västerbotten. Totalt deltog 42 handläggare och verksamhetsansvariga från Västerbotten och Norrbotten.

Samarbete om hållbara servicelösningar

Processtöd för regional serviceutveckling i Västerbotten är ett projekt som finansieras av Landsbygdsprogrammet och Länsstyrelsen, och där Tillväxtverket är beslutande instans. Projektet ska pågå under två år och syftar till att främja långsiktigt hållbara servicelösningar och ett aktivt samarbete mellan regionala och lokala aktörer som berörs av kommersiell service. Projektet förväntas resultera i att samarbeten initieras på lokal och regional nivå som kan främja utvecklingen av nya servicepunkter och innovativa lösningar för grundläggande service på landsbygden. I projektet ingår även att analysera kompetensutvecklingsbehovet inom området. Projektet är i uppstartsskedet och rekrytering av processledare genomfördes under slutet av året. En styrgrupp kommer att tillsättas med deltagare från Länsstyrelsen, Region Västerbotten och kommunerna. Se mer under rapportering av regleringsbrevets uppdrag 1.13.

Samverkan kring kompetens och omställning

Länsstyrelsen deltar i arbetet med den regionala kompetensplattformen som leds av Region Västerbotten. Länsstyrelsen har representation i kompetensplattformens styrgrupp och har deltagit i styrgruppens arbete under året. Under 2016 har Länsstyrelsen i mer konkreta insatser samarbetat med Arbetsförmedlingen, bland annat i genomförandet av eventet *Jobbhackathon* och en regional innovationsvecka i Umeå 3–7 oktober. Se mer under avsnittet Regional tillväxt, andra väsentliga prestationer och resultat.

Under 2016 har Länsstyrelsen stöttat omställningsinsatser i ett antal kommuner där större nedläggningar skett. Detta har skett i samverkan med Region Västerbotten, Företagarna, Skellefteå Kraft, Arbetsförmedlingen, Trygghetsrådet och Lernia. I Robertsfors blev omställningsarbetet efter nedläggningen av Element Six lyckosam på så sätt att många av de varslade kom i nytt arbete, delvis tack vare stödet till ett omställningsprojekt.

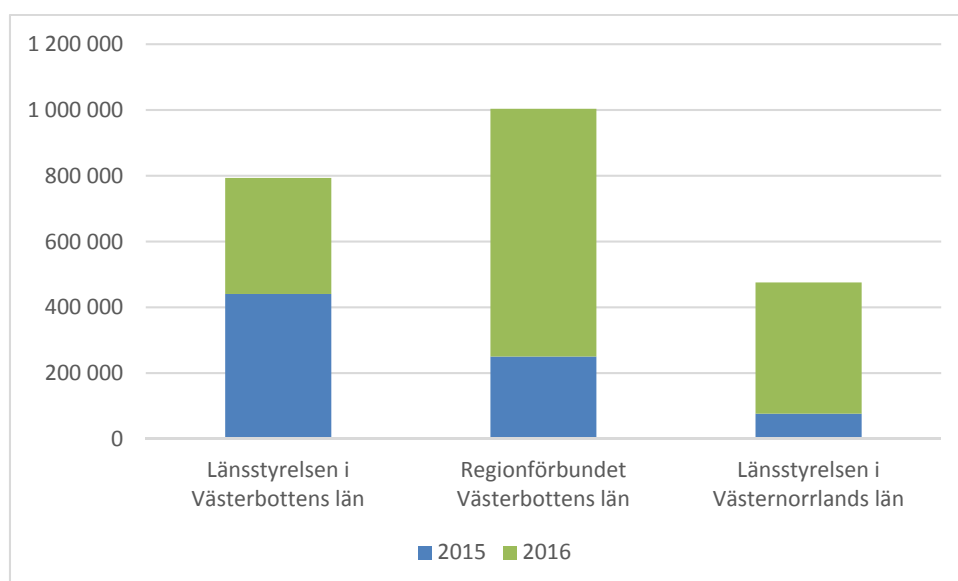
Genomförandet av Interregprogrammen och internationellt samarbete

Länsstyrelsen har uppdraget som förvaltande myndighet för Interregprogrammen Botnia-Atlantica och Norra Periferin och Arktis. I genomförandet av programmen samarbetar Länsstyrelsen med Region Västerbotten dels kring medfinansiering och dels genom att Region Västerbotten är regional kontaktpunkt för båda programmen.

I rollen som regional kontaktpunkt för Norra Periferin och Arktis har Region Västerbotten i uppgift att bistå med hjälp i projektgenerering, regionala perspektiv på projektbedömningar samt arrangemang av lokala/regionala informationstillfällen. Under året har uppdraget framförallt handlat om att bedöma förstudieansökningar som löpande tas in i programmet, samt att stödja projektsökanden inför den fjärde ansökningsomgången som stängdes i november.

Region Västerbotten agerar även som kontaktpunkt för Botnia-Atlanticaprogrammet under perioden 2014–2020. Till skillnad från uppdraget som kontaktorgan för Norra Periferin och Arktis har kontaktpunkterna inom Botnia-Atlantica inget uppdrag när det gäller projektbedömningar. Däremot fungerar de som programmets länk ut i regionerna när det bland annat gäller informationsspridning.

Region Västerbotten deltar också vid medfinansieringsmöten som arrangeras av programadministrationen. Dessa möten hålls inför varje beslutsmöte med Styrkommittén och vid mötet delges respektive medfinansierings syn på de projekt som ligger inne med ansökan om medfinansiering. Vid mötena diskuteras även andra aktuella ämnen.

Figur: Visar medfinansiering med 1.1-anslaget till projekt i Botnia-Atlanticaprogrammet, under perioden 2015–2016

Region Västerbotten deltar aktivt i Barentssamarbetet, vilket är ett uppdrag som Länsstyrelsen har från Utrikesdepartementet. Bland annat samfinansierar Region Västerbotten, Länsstyrelsen och Umeå kommun Swedish Karelian Business and Information Centre (SKBIC), etablerat i Petrozavodsk. Kontorets uppgift är bland annat att samordna aktiviteter mellan Västerbottens län och Karelska republiken. SKBIC utgör en viktig kontaktpunkt i Ryssland för aktörer och företag från länet. Se mer information under regleringsbrevets uppdrag 1.13.

Analyssamverkan Norr

Länsstyrelsen ingår som en part i *Analyssamverkan Norr* tillsammans med Region Västerbotten, Region Jämtland Härjedalen, länsstyrelserna i Västernorrland, Jämtland och Norrbotten samt landstingen i Norrbotten och Västernorrland. Under 2016 och 2017 bedriver ett par aktörer inom Analyssamverkan Norr ett projekt med fokus på att utveckla uppföljnings-, utvärderings- och lärandeprocesserna i länen i samverkan med aktörer på nationell nivå. Projektet ska utveckla arbetet med att följa upp och utvärdera det regionala tillväxtarbetet i de fyra nordligaste länen för att förbättra resultatfokus genom systematisering av uppföljnings-, utvärderings- och lärandeprocesserna och kunskapsuppbyggnad och kunskapspridning om det regionala tillväxtarbetet i norra Sverige. Region Västerbotten är projektägare och Länsstyrelsen deltar i arbetet.

Arbete med de regionala klimat- och energistrategierna

Inget av Interregprogrammen hanterar det tematiska området Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi i alla sektorer. Inom Norra Periferin och Arktis ingår insatsområden som berör energieffektivisering, förnybar energi och klimatanpassning, medan Botnia-Atlanticprogrammet inte innefattar insatsområden med denna inriktning.

I början på året beviljade övervakningskommittén för Norra Periferin och Arktis stöd till fem projekt för insatser inom insatsområde 3, Increased use of energy efficiency and renewable energy solutions och insatsområde 4, Increased capacity for sustainable environmental management. Stöden till dessa 5 projekt uppgick totalt till 5 890 236 EUR. I samband med årets ansökningsomgång har ytterligare 19 ansökningar inom dessa insatsområden inkommit, vilka nu ligger hos programsekretariatet för beredning.

Länsstyrelsen samverkar med Region Västerbotten och SMHI inom området regionala klimat- och energistrategier. Internt har en strategisk samverkan utvecklats mellan *Klimatklivet* och de regionala företagsstöden gällande kompletterande insatser för att kontrollera att samma insats inte finansieras dubbelt och för att hänvisa företagen till det stöd som bäst möter behovet. Länsstyrelsen har också ett internt klimatråd och ett kontinuerligt klimatarbete med syfte att samordna och utbyta erfarenheter och idéer. Ett axplock av externa informationsinsatser är följande:

- seminarium i samarbete med SMHI
- utbildning i energismart samhällsplanering och utbildning i energi genom tillsyn tillsammans med Energimyndigheten
- klimatanpassningsworkshoppar.

Därutöver har Länsstyrelsen arrangerat *Klimatforum Västerbotten* där flertalet företag och organisationer medverkat. Under forumet presenterades transporternas klimatpåverkan, samhällsplaneringens möjligheter att styra utvecklingen samt en färsk undersökning av vilka flaskhalsar som måste lösas för att få till stånd fossilfria transporter i norra Sverige.

1.12. Berörda länsstyrelser ska beskriva hur användningen av medel från anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder under utgiftsområde 19 Regional tillväxt bidrar till att uppfylla målen i den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet och, i förekommande fall, de territoriella samarbetsprogrammen.

Regional utvecklingsstrategi och användningen av regionala tillväxtmedel

De regionala tillväxtmedlen är fördelade mellan ändamålen projekt- och företagsstöd. Beslutsutrymmet för 2016 uppgick till 85 mnkr, varav 70 mnkr till företagsstöd och 15 mnkr till projektmedel. Därtill finns EU-medel om 25 mnkr som ett komplement till de regionala företagsstöden, vilket beskrivs ytterligare under

rubriken Andra väsentliga prestationer och resultat, i sakområde Regional tillväxt. Prioriteringar mellan anspråken görs utifrån den regionala utvecklingsstrategin för Västerbotten som är sorterad på sex strategiska vägval med underliggande prioriterade områden:

1. Samhällena som inkluderar och utvecklar människor
2. Strukturer för innovation
3. Miljödriven utveckling
4. Investeringar i utbildning och kompetens
5. Platsbaserad näringslivsutveckling
6. En tillgänglig och utåtriktad region

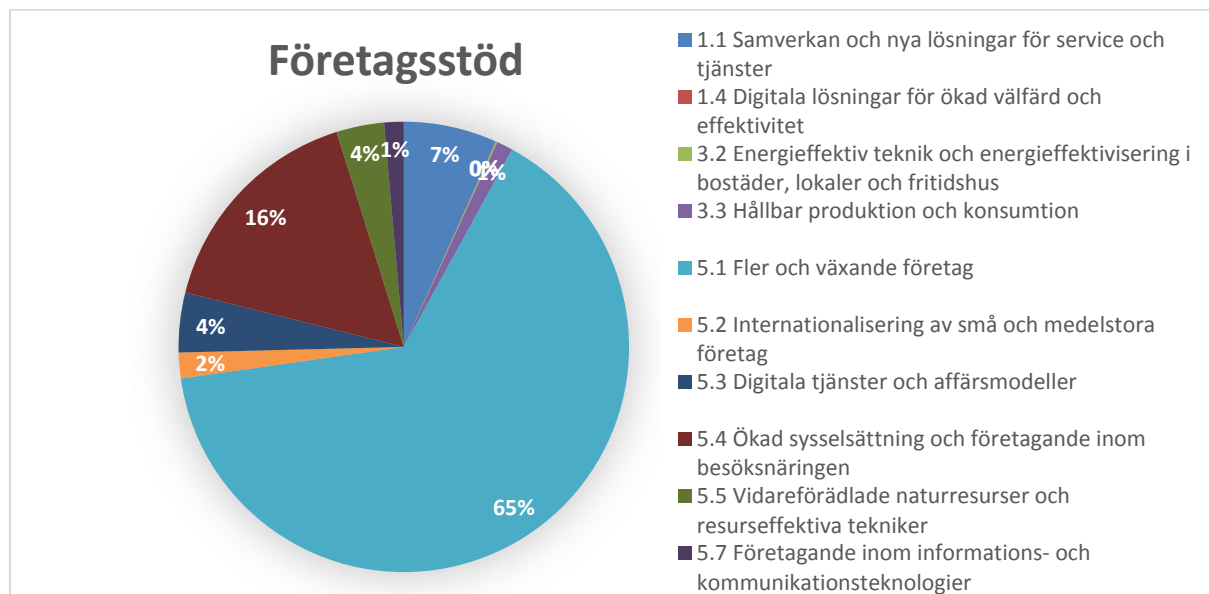
Regionala företagsstöd

Regionala företagsstöd är ett av Länsstyrelsens viktigaste verktyg för att stödja länets företag att nå en långsiktig hållbar tillväxt. Stödet utgör det huvudsakliga användningsområdet för anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder. Länsstyrelsen administrerar investeringsstöd och innovationsstöd i syfte att främja företagsutveckling och innovationer. Efter förordningsförändringar 2015 har stödmöjligheterna utökats ytterligare, vilket ger företagen större möjligheter att ta del av stöden.

Tillväxtverket beviljade den 9 oktober 2015 Länsstyrelsen finansiering från Europeiska regionala fonden med 51 miljoner kronor för ett ramprojekt gällande nya beslut om investerings- och innovationsstöd för perioden 2015–2016. Uppdraget är inne på sitt andra år. Beslutet har visat sig ha stor betydelse då Länsstyrelsen givits möjlighet att i ökad utsträckning kunna bidra med delfinansiering till företagens tillväxtinvesteringar och innovationer.

Länsstyrelsen Västerbotten har under året beviljat 102 mnkr i stöd till företag, i form av investeringsstöd, innovationsstöd och stöd till kommersiell service. Antalet beviljade ärenden uppgick under året till 255 st. Under 2016 har de regionala företagsstöden huvudsakligen gått mot de prioriterade områdena under platsbaserad näringslivsutveckling (5), vilket synliggörs i figuren nedan.

Fördelningen är jämförbar med tidigare år med skillnaden att prioriterat område Företagande inom informations- och kommunikationsteknologier (5.7) i år har en blygsammare volym jämfört med år 2015.

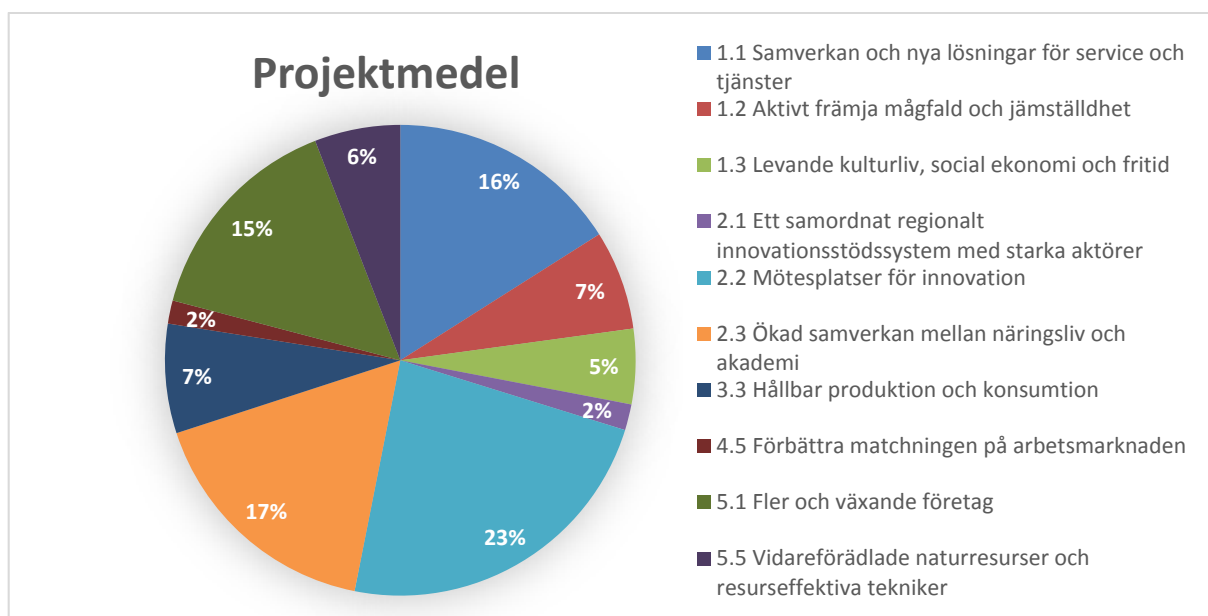
Figur: Fördelning av företagsstöd per prioriterat område i Västerbottens regionala utvecklingsstrategi.

Regionala projektmedel

Länsstyrelsen använder en mindre del av de regionala tillväxtmedlen till projektfinansiering. Målsättningen är att använda medlen som komplement till insatser som görs inom de regionala företagsstöden,

bygdeavgiftsmedel, projektstöd till territoriellt samarbete och företag-/projektstöd i Landsbygdsprogrammet. För år 2016 uppgick antal beviljade projektärenden till endast 20 st. Över tid, åren 2014–2016, dominerar de strategiska vägvalen Strukturer för innovation (2) och Platsbaserad näringslivsutveckling (5).

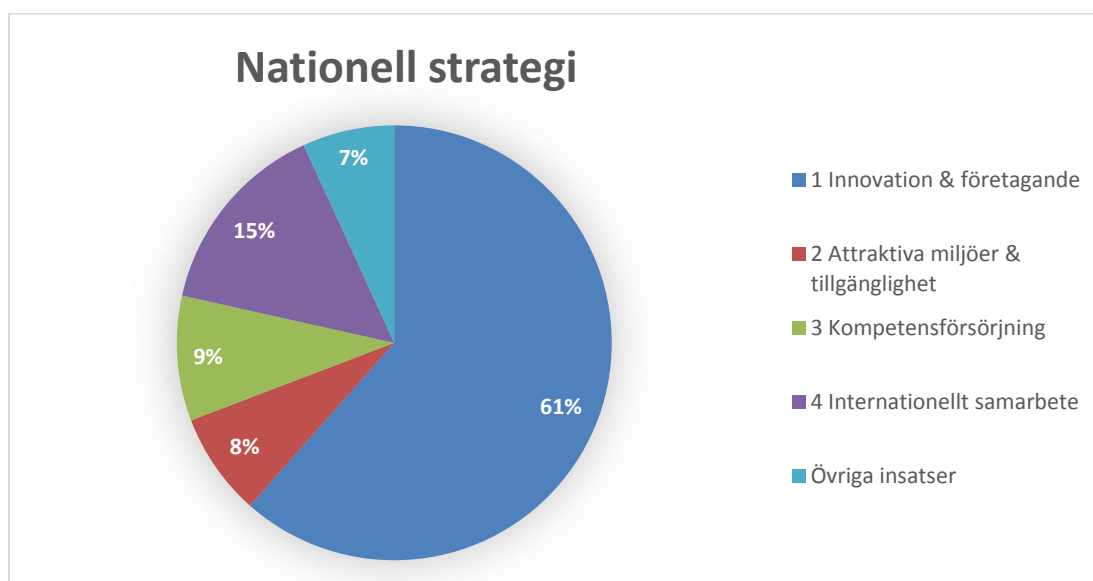
Under 2016 har de beslutade medlen huvudsakligen fördelats mot fyra prioriterade områden där det strategiska vägvalet Strukturer för innovation dominerar (2), se figur nedan.

Figur: Fördelning av projektmedel per prioriterat område i Västerbottens regionala utvecklingsstrategi.

Förklaringen till fördelningen av projektmedlen är att 40 procent av anslagsmedlen har använts till medfinansiering av det territoriella samarbetsprogrammet Botnia-Atlantica. Utfallet blir därmed nära kopplat till programmålen för territoriellt samarbete.

Ambitionen att klara programmålen för territoriellt samarbete får också stark påverkan på fördelningen på målen i den nationella strategin. Mer än två tredjedelar av medlen kopplar ihop med det nationella målet *Innovation och företagande*.

Figur: Fördelning av projektmedel per prioriteringar i Nationella strategin.

1.13. Berörda länsstyrelser ska redovisa och kommentera genomförda insatser och resultaten av dessa, vilka aktörer som deltagit samt på vilket sätt insatserna förhåller sig till övriga insatser för hållbar regional tillväxt i länet. Redovisningen ska relatera till målen i det regionala serviceprogrammet och den regionala handlingsplanen för genomförandet av Landsbygdsprogram för Sverige 2014–2020.

Regionalt serviceprogram för Västerbottens län 2014 – 2018

Det övergripande målet med länets Regionala serviceprogram är att ”*skapa förutsättningar för människor och företag att bo och verka i alla delar av länet genom att främja en tillfredsställande servicenivå utifrån realistiska förutsättningar och inom rimliga avstånd*”. Programmet har fyra insatsområden:

- Stöd till kommersiell service
- Samordnings- och samverkanslösningar
- Ny teknik och innovativa servicelösningar
- Kompetensutveckling och rådgivningsinsatser

Insatserna som genomförts under året har främst finansierats av anslag 1:1 regionala tillväxtåtgärder och Landsbygdsprogrammet. Insatserna bidrar till att uppfylla det övergripande målet. Med utgångspunkt i det Regionala serviceprogrammet har följande aktiviteter genomförts:

- Projektet *Processtöd för regional serviceutveckling i Västerbotten* som inleddes under slutet av året och ska pågå under två år. Projektet finansieras av Länsstyrelsen och Tillväxtverket och syftet är bland annat att främja långsiktigt hållbara servicelösningar och ett aktivt samarbete mellan regionala och lokala aktörer som berörs av kommersiell service.
- Fortsatt bevakning av arbetet med en nationell webbtjänst för länsstyrelserna gemensamt, ett planeringsunderlag i kartform, som genomförs av Tillväxtanalys, Post- och telestyrelsen och Länsstyrelsen Jämtland.

Stödet till kommersiell service har använts för att en tillfredsställande försörjning med dagligvaror och drivmedel i länets gles- och landsbygder ska kunna upprätthållas. Genomförda insatser har utgått från gällande förordning, Regionalt serviceprogram för Västerbotten 2014–2018 och kommunernas varuförsörjningsplaner. Under 2016 har det skett vissa förändringar när det gäller finansiering av stödet till kommersiell service. Från att tidigare uteslutande finansiera detta via det regionala 1:1 anslaget har nu Länsstyrelsen tre olika finansieringskällor för stöd till kommersiell service: Landsbygdsprogrammet, det regionala 1:1 anslaget samt *Särskilt driftstöd i sårbara och utsatta lägen* som beslutas av Länsstyrelsen, men som betalas ut av Tillväxtverket. Följande stöd har beviljats av Länsstyrelsen under 2016.

Stödform	Finansieringskälla	Beviljat belopp	Beviljat antal ärenden
Investeringsbidrag	Regionalt 1:1 anslag	368 950	5
Investeringsbidrag	Landsbygdsprogrammet	3 844 040	10
Servicebidrag	Regionalt 1:1 anslag	779 555	4
Särskilt driftstöd i sårbara och utsatta lägen (servicebidrag)	Tillväxtverkets 1:1 anslag	6 070 144	32
Hemsändningsbidrag	Regionalt 1:1 anslag	2 223 003	14

Grundläggande betaltjänster

Tillgången till grundläggande betaltjänster fungerar inte tillfredsställande och upplevs dessutom ha försämrats i länet under året. Problemen i grupperna äldre, nyanlända och personer med funktionsnedsättningar är som föregående år fortsatt tekniska, administrativa och beteenderelaterade.

Bland överförmyndarna finns en efterfrågan på fler gode män som är behjälpliga med privatekonomin hos framför allt äldre personer och asylsökande. Då bankernas kontanthantering helt har upphört får personer som saknar datorvana, internetuppkoppling eller som av andra skäl saknar förmåga att hantera den nya tekniken stora problem att sköta sin privatekonomi. Även Postnords förändrade utdelningsintervall i inlandet har inneburit problem vid betalning mot faktura. I vissa orter i länet får företagare och boende brevutdelning en gång i veckan vilket kan resultera i försenade fakturabetalningar.

På många orter får kommuner eller lanthandlare själva ta fram lösningar för äldre och funktionsnedsatta för att förbättra tillgången till grundläggande betaltjänster. Till exempel får medborgare använda datorer på biblioteket där personal finns tillgängliga som stöd. I allt större utsträckning är det butikerna i länet som tar ansvar för servicen av betaltjänster vilket även lett till säkerhetsproblem i form av rånrisk.

Det finns stora regionala skillnader främst mellan kust och inland vad gäller tillgången på funktionella betaltjänstlösningar. På landsbygden blir det allt vanligare att bankkontor kortar sina öppettider, medan ett nyöppnat digitalt bankkontor i en av städerna erbjuder generösare öppettider även under helger. Under året har också nedläggning av tre bankkontor meddelats och förväntas verkställas under 2017.

På grund av att bankkontor lägger ned och/eller slutar med kontanthantering lämnas företagare och föreningar till att sluta avtal med privata värdetransportbolag vilket har ökat kostnaderna för hanteringen av kontanter. Butiker, föreningar och privatpersoner växlar och byter pengar mellan varandra på grund av att det blivit dyrt och svårt att få tag på eller bli av med kontanter på andra sätt.

I länet pågår insatser för att förbättra tillgängligheten till grundläggande betaltjänster. Ombud på tre orter, Kittelfjäll, Tärnaby och Ruskele, har beviljats stöd för att kunna tillhandahålla fungerande betaltjänstlösningar. I dessa orter klarar inte marknaden själv av att lösa problemen. Insatserna, i form av två kassagirolösningar och en recyclinglösning, har resulterat i förbättrad tillgänglighet. Insatserna har prioriterats till orter där tillgången till grundläggande betaltjänster bedömts vara bristfälliga och där behov av medel och informationsinsatser funnits. Det är orter med långa avstånd till närmaste betaltjänstförmedling, åldrande befolkning och orter som är utpekade strategiska serviceorter av kommunerna i det regionala serviceprogrammet där marknaden själv inte löser problemet.

Det finns ett ökat regionalt intresse och en ökad efterfrågan av medel och information om betaltjänster hos lanthandlare, drivmedelsanläggningar och kommuner framför allt i inlandet för att kunna tillhandahålla olika betaltjänstlösningar. I några kommuner börjar företag, föreningar och organisationer gå samman för att lyfta upp lokala problem med tillgången till betaltjänster.

Utöver det regionala arbetet med att bevaka tillgången till grundläggande betaltjänster har Länsstyrelsen deltagit på en regionträff och en nationell konferens angående dessa frågor. Länsstyrelsen har även anordnat en regional servicekonferens där en av delarna handlat om betaltjänster. I anslutning till konferensen hölls även en minimässa med betaltjänstaktörer för att sprida information. Inom ramen för uppdraget att bevaka grundläggande betaltjänster som motsvarar samhällets behov (Länsstyrelseinstruktionen §§ 64–65) har också den årliga avrapporteringen skett till Länsstyrelsen Dalarna som samordnar uppdraget.

1.14. Länsstyrelsen i Norrbottens län och Länsstyrelsen i Västerbottens län ska redovisa dels egna insatser för att stärka Barentssamarbetet, dels de insatser som länsstyrelserna har gjort för att stödja andra aktörers deltagande i Barentssamarbetet. Utgifter och finansiering för verksamheten ska särredovisas med en uppdelning på insatsernas huvudsakliga inriktning, större projekt och seminarier. Länsstyrelserna disponerar medel från anslaget 1:11 Samarbete inom Östersjöregionen under utgiftsområde 5 Internationell samverkan.

Länsstyrelsens insatser inom Barentssamarbetet

Länsstyrelsen representerar Västerbotten i Barents regionråd och Barents regionkommitté. Barents regionråd har sammanträtt vid två tillfällen och regionkommittén vid fyra tillfällen under året. Mycket av det dagliga arbetet inom Barentssamarbetet bedrivs i arbetsgrupper och projekt. Barentssamarbetet för Västerbottens del innebär även ett aktivt utbyte med vårt vänlän Karelen i Ryssland.

Länsstyrelsens och andra aktörers deltagande i Barentssamarbetet

Regionrådet och regionkommittén har arbetsgrupper till sitt förfogande. Länsstyrelsen ansvarar för att Västerbotten har medlemmar i de olika arbetsgrupperna. I dessa grupper ingår personer som är specialister inom respektive sakområde och härrör ofta från andra myndigheter, organisationer och kommuner i länet. På detta sätt breddas intresset och kunskaperna om Barentssamarbetet i länet. Länsstyrelsen har regelbundna kontakter med representanter i arbetsgrupperna för att diskutera det arbete som sker och vid

behov kunna prioritera frågor till behandling i regionrådet och regionkommittén. Länsstyrelsen finansierar deltagandet för dessa personer vid arbetsgruppernas regelbundna möten.

Stöd till bilaterala och multilaterala projekt inom Barentsregionen har stor betydelse för samarbetet. Stödet är i många fall helt avgörande för västerbottniska insatser i Barentssamarbetet. Kultur-, näringslivs- och ungdomsfrågor är särskilt prioriterade områden. Under året har även satsningar på medieaktiviteter gjorts. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att de som bor i norra Sverige informeras om Barentsområdet och att de nära band som finns mellan våra länder uppmärksammas i radio, tv och tidningar.

Länsstyrelsen ser att de projekt som beviljas stöd ofta leder till ett fortsatt utbyte och att det finns ett stort intresse både i Sverige och i våra grannländer av att fördjupa samarbetet med närområdet i Barentsregionen. Merparten av det arbete som sker utförs av eldsjälar med begränsade resurser och det är viktigt att ta till vara dessa initiativ för att utveckla ett långsiktigt och levande samarbete.

Länsstyrelsen prioriterar särskilt utbyte med Ryssland då parter från rysk sida ofta har små ekonomiska resurser och svårt att hitta andra finansieringsmöjligheter för internationellt utbyte. Länsstyrelsens bidrag sker nästan uteslutande som medfinansiering då de flesta projekt har ett flertal finansiärer. Ett antal projekt sker även i samverkan med Länsstyrelsen Norrbotten. Efterfrågan av stöd är större än vad Länsstyrelsen kan tillgodose med nuvarande budgetramar. Denna trend inleddes 2015 och förstärktes 2016. Länsstyrelsen konstaterar att det ökade söktrycket till stor del beror på det utökade samarbetet med Karelen. Söktrycket har inneburit att Länsstyrelsens Barentsanslag blivit upparbetat redan vid halvårsskiftet. Detta har föranlett att landshövdingen lämnat in en begäran om ökat anslag till Utrikesdepartementet.

Länsstyrelsen ser även en ökad aktivitet runt Barentssamarbetet föranledd av att Sverige tar över det nationella ordförandeskapet i oktober 2017. Med anledning av detta arbetar Utrikesdepartementet intensivt med att författa mål och prioriteringar inför denna period. Länsstyrelsen deltar i detta arbete genom regelbundna möten. Efter att Sveriges tvååriga ordförandeskapsperiod tar slut 2018 blir Västerbotten regional ordförande, vilket betyder fyra år av ordförandeskap som kommer att påverka Länsstyrelsens arbete i stor omfattning. Möten kommer att förläggas till länet och Länsstyrelsen förväntas vara drivande i samarbetet.

Nedan följer exempel på projekt finansierade med stöd av Barentsanslaget.

Stödmottagare	Arrangemang	Belopp
Webbon HB	Resekostnader för journalister och dokumentärfilmare från länet för deltagande på filmfestivalen Northern Character i Murmansk	58 tkr
Svenska Kyrkan	Resekostnader för en ungdomskör som deltog i diverse uppträdanden i Murmansk	50 tkr
Länsstyrelsen	Kostnader i samband med en västerbottnisk kulturvecka i Petrozavodsk	200 tkr
Fotograf Maria Söderberg, Barents Road	Barents Road, en roadtrip för journalister från Murmansk till Bodö	37 tkr
Barents Press	Journalistnätverk med diverse aktiviteter	97 tkr
Georange	Gruvsarbete inom Barentsområdet med särskilt fokus på Ryssland	150 tkr
Skellefteå kommun	Resa till Arkhangelsk för unga dansare	80 tkr
Vänortsföreningen Malå-Medvezhegorsk	Två resor till Medvezhegorsk för diverse utbyten inom kulturområdet samt ett besök från Medvezhegorsk till Malå	121 tkr
Skellefteå kommun	Deltagande i Barents dansråd och Arctic Dance Festival	22 tkr
BRYC	Barents Regional Youth Council	50 tkr

Rysslandsutbytet

Västerbottens län och den ryska republiken Karelen har sedan 1994 ett aktivt vänlänssamarbete. Samarbetet omfattar bland annat näringslivsutveckling, sociala frågor och kultur. Båda regionerna är även medlemmar i Barentssamarbetet. Sedan 1998 är Swedish Karelian Business and Information Centre (SKBIC), etablerat i Petrozavodsk. Kontorets uppgift är bland annat att samordna aktiviteter mellan Västerbottens län och Karelska republiken. SKBIC utgör en viktig kontaktpunkt i Ryssland för aktörer och företag från länet. Kontoret finansieras av Länsstyrelsen, Region Västerbotten och Umeå kommun. Ett nytt tvåårigt avtal med SKBIC har tecknats i slutet av året.

Länsstyrelsen har konstaterat att intresset från länet till utbyte med Ryssland har ökat markant den senaste tiden. Detta har visat sig under året då det varit ett aktivt utbyte mellan Karelen och Västerbotten. Mycket fokus under året har varit på kommunalt samarbete. Detta förstärks av Utrikesdepartementets beslut att stödja kommunalt samarbete med Ryssland via projektmedel som kanaliseras via Internationellt centrum för lokal demokrati (ICLD), och som blev tillgängliga under 2016. Länsstyrelsen anordnade under våren en resa till Karelen för ett antal kommuner inom ramen för ICLD:s satsning. I Karelen fick kommunerna möta ryska kommuner och diskutera möjliga samarbeten. Detta mynnade ut i att Umeå och Robertsfors sökt och beviljats medel från ICLD för att tillsammans med sina respektive vänorter Petrozavodsk och Kostomuksja utveckla sitt samarbete. Samtidigt förbereds ytterligare projekt inom ramen för denna satsning av andra kommuner inför nästa ansökningsomgång i början av 2017.

I samband med den stora delegationsresa som Länsstyrelsen anordnade till Karelen 2014 framkom idéer om att anordna västerbottniska kulturdagar i Karelen. Under 2015 bedrevs ett aktivt kartläggningsarbete inför detta och i slutet av november 2016 genomfördes Västerbottensdagarna i Petrozavodsk med ett femtiotal deltagare från Västerbotten. En rad kulturaktiviteter ägde rum under fyra dagar, till exempel filmvisning, dockteater, musikuppträdande, utställningar och officiella möten. Dagarna sammanföll även med att Umeå och Petrozavodsk firade 40 år som vänorter. De kommande åren kommer liknande aktiviteter att genomföras i Västerbotten av karelska deltagare och ett utbyte mellan aktörer i de båda regionerna kommer att fortgå. Då Länsstyrelsen inte ansvarar för kulturfrågor sker detta utbyte i nära samarbete med Region Västerbotten som har huvudansvaret för dessa frågor under 2016.

Länsstyrelsen deltar som en administrativ part i projektet *Joining Creativity*. Projektet leds av Karelian Resource Center i Petrozavodsk och finansieras av Nordiska ministerrådet. Länsstyrelsens finansiella bidrag bestod av arrangemanget av ett studiebesök i Umeå och Skellefteå i oktober 2016. Projektets mål är att öka samarbetet mellan de nordiska länderna och nordvästra Ryssland inom kreativa näringar. Som en del i projektet arrangeras studiebesök i de nordiska länderna, inklusive rundabordsamtal där utmaningar och möjligheter inom särskilt utpekade områden diskuteras. Projektet avslutas i februari 2017 med en avslutskonferens i samband med isskulpturfestivalen i Petrozavodsk.

Kostnader och finansiering för Barentssamarbetet

Länsstyrelsen har delat in Barentsarbetet i fem områden enligt tabellen nedan.

Redovisning av anslag 1:11	Belopp
Barents regionråd/regionkommitté och BRYC	55 536
Barents arbetsgrupper	83 082
Övrigt Barents samarbete	243 318
Stöd till projekt i Barentsregionen	875 711
SKBIC och övrigt Rysslandsutbyte	12 308
Kulturveckan Petrozavodsk	114 435
Project: Joining Creativity	15 000
Totalt	1 399 390

Tabell 3.1: Kostnader för strukturfondsadministrationen, programperiod 2007 - 2013

Strukturfondsadministration (tkr)	Anslag (5:1)	Övrig finansiering	Årsarbetskrafter
Totala kostnader och årsarbetskrafter för strukturadministration	45	-45	0
varav Förvaltande myndighet	45	-45	0
varav Attesterande myndighet	0	0	0
varav Kontroller i territoriella program	0	0	0

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Kommentarer Tabell 3.1

Det finns inga kostnader för strukturfondsadministrationerna för perioden 2007–2013 då det inte är möjligt att upparbeta kostnaderna i dessa program efter december 2015. De kostnader som härrör avslutsarbetet tas upp i den nya programperioden, men särredovisas inte. Det utfall som syns ovan beror på bortbokningar av differenser i samband med stängning av programperioden 2007-2013.

Tabell 3.2: Kostnader för strukturfondsadministrationen, programperiod 2014 - 2020

Strukturfondsadministration (tkr)	Anslag (5:1)	Övrig finansiering	Årsarbetskrafter
Totala kostnader och årsarbetskrafter för strukturadministration	2 973	11 857	8,8
varav Förvaltande myndighet	2 039	11 267	7,2
varav Attesterande myndighet	31	170	0,2
varav Kontroller i territoriella program	903	420	1,4

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Kommentarer Tabell 3.2

Antalet årsarbetskrafter är, totalt sett, marginellt lägre än föregående år med den skillnaden att arbetskraften då var fördelad mellan två programperioder. Nu har all personal gått över till de nya programmen och arbetet med att avsluta den tidigare programperioden beräknas succesivt minska under första halvåret 2017. Uppgifterna avseende årsarbetskrafter är avrundade, vilket leder till att summeringen inte exakt går ihop.

Länsstyrelseinstruktion 5 §

7. Länsstyrelsen ska i sin verksamhet verka för att förenkla för företag

Länsstyrelsen arbetar med ständiga förbättringar, nya arbetssätt och digitalisering av ärendehantering i syfte att förenkla för företag i deras kontakter med myndigheten kring ansökningar, tillsyn och rådgivning. Arbetet med processkartläggningar och verksamhetsmodellering inom utvalda verksamhetsområden fortsätter med syftet att effektivisera beredningen av tillstånds- och stödärenden.

Metod- och processutvecklingsarbete

Länsstyrelsen har arbetat intensivt med att förbättra ärendehanteringsprocesserna inom Regional tillväxt. Förbättringsarbetet har skett med syfte att skapa värde med hjälp av tjänstelogik, systemsyn och verksamhetsmodellering. Stort fokus har lagts på att utjämna ärendeflödet, minska onödig efterfrågan och utveckla värdeskapande processer.

Under året har medarbetare från flera enheter deltagit i en utbildning om effektiv styrning med syfte att bättre förstå kundens behov och vilka åtgärder som kan vidtas för att undvika onödig efterfrågan. Utbildningen leddes av Lars Stigendal med lång erfarenhet av verksamhetsutveckling och kvalitetsarbete i olika statliga myndigheter samt Siv Liedholm, senior managementkonsult med erfarenhet från utveckling av tjänsteorganisationer utifrån ett systemsynsätt.

Testverksamheten med Tillväxtverkets affärsutvecklingsprogram riktat mot små och medelstora företag, har fortsatt under 2016 och kommer att prövas inom nya områden under 2017. Ansökningsprocessen har förenklats genom att företagen endast behöver lämna in en enklare intresseanmälan för att sedan göra en

presentation inför ett regionalt partnerskap som prioriterar och hjälper företagen vidare med ansökan. Förenklingen har varit uppskattad av företagen som ansökt.

Länsstyrelsen har under året valt att samarbeta med andra statliga myndigheter och innovationsaktörer i syfte att utveckla metoder för att samordna kompletterande insatser för att främja företagsutveckling och innovationssamarbeten. Samarbete sker med bland annat Umeå universitet, Arbetsförmedlingen och Skellefteå Kraft. Under året har innovationssamverkan med företagsaktörer och Umeå universitet fördjupats och stärkts. En utvecklingsmodell avseende automatisering, digitalisering och adaptiv produktutveckling har prövats och utvecklats i samverkan med *Inlandets teknikpark*. Länsstyrelsen deltar i pågående innovationsdialog för att bättre kunna bidra med kompletterande insatser i gränslandet mellan problemlösning, innovation, kompetensutveckling och forskning. Modellen baseras på att i dialog hitta möjligheter till problemlösning som passar rätt utvecklingsnivå för att skapa störst nytta.

Ett delresultat av projektet *Etableringsmodell för datorcenter i Västerbotten* blev att deltagande kommuner på ett radikalt sätt förändrat sin etableringsplanering. Det förändrade planarbetet gör att kommunerna är bättre förberedda på etableringsförfrågningar, vilket i sin tur förenklar för företag som vill etablera sin verksamhet i nytt läge. Förändringen är sprungen ur ny kunskap om betydelsen av att genomföra en strategisk grundplanering och att tidigt kunna tids- och prissätta nödvändig infrastruktur och tjänster som hör till etableringen. Krav på låg klimatpåverkan har identifierats som en viktig etableringsfaktor som behöver planeras. Projektet resulterade därtill i ett samarbete mellan Vattenfall och Skellefteå Kraft kring ett etableringskoncept för elintensiv industri i norra Sverige.

Optimerings- och effektiviseringsarbetet fortsätter inom verksamheten med Miljöprövnings-delegationen (MPD) och tillståndsärenden för vindkraft. Metoder har utvecklats för planering, genomförande och uppföljning av tillsynsarbetet inom sakområdet Miljö- och hälsoskydd. Ytterligare information om detta redovisas under rubriken Andra väsentliga prestationer och resultat, i sakområdena Naturvård, samt Miljö- och hälsoskydd.

Sedan tidigare anordnar Länsstyrelsen en gemensam tillsynsaktivitet för alla på myndigheten som arbetar med tillsyn. Årets aktivitet fokuserade på bemötande och attityder och tog inspiration från Skatteverkets arbete med dessa frågor. Målsättningen med dagen var att påbörja ett förändringsarbete med fokus på kundbemötande, med syfte att skapa bättre förutsättningar för företagen att göra rätt från början. Arbetet startades upp med en gemensam inspirationsdag under 2016 och kommer fortsätta under 2017.

Jordbruks- och lantbruksfrågor

Länsstyrelsen har gjort ett flertal insatser för att förenkla för lantbrukarföretagen i länet. För att effektivisera administrationen har Länsstyrelsen gjort en fortsatt satsning på användning av elektronisk ansökan av jordbrukarstöd. Övergången till att alla lantbrukare använder internetansökan har uppnåtts genom omfattande utbildning och support avseende hantering av webbansökan och användning av e-legitimation. Länsstyrelsen har arrangerat kurser och öppet hus i användning av stödportalen på fem orter i länet för i många fall ovana dator- och internetanvändare. År 2016 var alla inkomna ansökningar i digitalt format, varmed målet för internetanvändning uppnåtts.

Övergången till ansökan om stöd inom Landsbygdsprogrammet via en portal på internet ger stora fördelar för såväl den sökande som för Länsstyrelsen genom att det medför färre fel i ansökningarna. Ansökningsportalen har delvis spärrar mot felaktiga registreringar.

Genom föranmälda kontroller ges jordbrukarna bättre förutsättningar att kunna planera in tid för att medverka vid kontrollerna. Erfarenheten är att detta uppfattats mycket positivt bland jordbrukarna, och har lett till en mera positiv kommunikation mellan jordbrukare och kontrollanter.

Länsstyrelsen är ansluten till den gemensamma telefonlösningen *En väg in*. Genom ett gemensamt telefonnummer för Jordbruksverket och alla länsstyrelser får jordbrukarna tillgång till telefonsupport. *En väg in* ger länets jordbrukare bättre möjligheter att hamna på rätt myndighet med sina frågor. Tillgängligheten har också blivit bättre genom fasta telefontider och genom samverkan mellan länsstyrelserna.

Under året har Länsstyrelsen skickat ut nyhetsbrev med information om årets planerade kontrollsatsningar, och information om aktuella nyheter inom Djurskydd och Veterinär folkhälsa. Vid sidan av detta producerar Länsstyrelsen, tillsammans med Länsstyrelsen Norrbotten, tidningen *Norrbruk* med aktuell information om landsbygd och lantbruk. Tidningen som utkommer med fem nummer om året är mycket uppskattad i de båda länen.

Länsstyrelseinstruktion 6 §

3. Länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län är förvaltande och attesterande myndighet för vissa program inom målet Europeiskt territoriellt samarbete inom EU:s strukturfonder enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1303/2013 av den 17 december 2013 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden, om fastställande av allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden och Europeiska havs- och fiskerifonden samt om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1083/2006.

Länsstyrelsen förvaltar två territoriella samarbetsprogram under programperioden 2014–2020, Botnia-Atlantica (gränsregionalt samarbetsprogram) och Norra Periferin och Arktis (transnationellt samarbetsprogram). Förutom dessa två program har under året arbete pågått med slutrapporteringen av programperioden 2007–2013 som ska vara inlämnad till EU-kommissionen i mars 2017.

Norra Periferin och Botnia-Atlantica 2007–2013

Under 2016 har arbetet i de äldre programmen handlat om programavslut. De sista utbetalningarna utfördes under de första månaderna 2016. Norra Periferin beviljade 106 procent av programbudgeten, medan Botnia-Atlantica beviljade 98,7 procent av sin programbudget. Norra Periferin har totalt betalat ut 32 698 464 EUR i EU-medel till projekt under programperioden av en total budget på 35 115 126 EUR. Botnia-Atlantica har betalat ut 28 161 217 EUR av en total budget på 30 468 668 EUR. Båda programmen har under hela programperioden klarat fastställda utbetalningsmål, N+2. Botnia-Atlantica har ett mindre antal återkravsärenden på små summor som ännu inte avslutats. Detta innebär att summan utbetalda medel kommer att sjunka marginellt när återkraven genomförts. Slutrapporterna för båda programmen har under november skickats på skriftlig procedur till respektive övervakningskommitté för att därefter sändas in till EU-kommissionen för slutligt godkännande och avslut av programmen.

Norra Periferin och Arktis

Norra Periferin och Arktis har under 2016 fattat beslut om ansökningarna från den tredje ansökningsomgången i programmet som var öppen under slutet av 2015. Under året har programmet haft en öppen ansökningsomgång där besluten fattas i mars 2017 samtidigt som det är möjligt att löpande ansöka om medel för förstudier. Programmet har totalt beviljat 51 projekt (inklusive TA) varav 29 är förstudier. Programmet har in-tecknat 26 889 926 EUR av programmets budget (EU-medel samt motsvarande finansiering från icke-medlemsländerna) på 59 252 059 EUR (45 procent).

Under 2016 har fokus fortsatt varit att tillsammans med IT-konsultföretaget Gecko anpassa och testa det nya ärendehanteringssystemet eMS som utvecklas av Interact. Systemet hanterar nu alla delar i ärendeprocessen, från ansökan till utbetalning, och kan därmed anses vara i full drift. De första utbetalningarna via systemet gjordes under de sista månaderna 2016.

Under året har kommunikationsaktiviteter som seminarium för nationella kontrollanter, utbildningar inför ansökan samt för stödmottagare genomförts. Under året har en större konferens genomförts på Island med ett 100-tal deltagare. Fokus för konferensen var arktiska frågor och i samband med konferensen hölls ett möte mellan förvaltande myndigheter för program inom Arktis samt organisationer verksamma inom området. Denna del av konferensen var kopplad till det särskilda uppdrag Norra Periferin och Arktis givits inom EU-kommissionens arktiska kommunikation. Uppdraget innebär att samordna förvaltande myndigheter och andra intressenter i frågor som rör det arktiska området.

Botnia-Atlantica 2014–2020

Botnia-Atlantica har under 2016 haft tre ansökningsomgångar. Totalt har 26 projekt beviljats medel (inklusive TA). Programmet har in-tecknat 20,8 EUR (inklusive TA) av programmets budget på 36 334 420 EUR (57 procent).

Under 2016 har de första utbetalningarna gjorts. Totalt har programmet betalat ut 1 265 294 EUR. Under året har också den första utvärderingen startats upp som ska utvärdera kompetensstödet till jämställdhetsintegrering i projekten. Utvärderingen ska vara klar under våren 2017. Som tidigare beskrivits har Botnia-Atlantica beslutat om ett stöd för jämställdhetsintegrering till beviljade projekt. Stödet består i att en person med kompetens inom jämställdhet besöker projekten vid ett av deras första möten. Inför det första mötet har personen läst in sig på projektet, förberett material och skräddarsytt projektspecifika utbildningsinsatser. Vid projektbesöket sker en basutbildning där fokus är jämställdhetsintegrering i projekt, genus teori och jämställdhetspolitik. Efter basutbildningen kan projekten vid behov få stöd för planering och genomförande av aktiviteter samt uppföljning/utvärdering och hjälp med bland annat konsuppladad statistik.

Under året har programadministrationen arrangerat utbildningar för sökande, startseminarier för beviljade projekt och utbildningar för projektekonomer. Därutöver har träffar med medfinansierare inför varje beslutstillfälle anordnats och sekretariatet har tillsammans med programcontroller besökt projekt på plats. Nyhetsbrevet som lanserades 2015 har utkommit med tre nya utskick under 2016. Under året har också en större konferens i Bodö med ett 50-tal deltagare arrangerats. Syftet med konferensen var att sprida information om programmet och möjligheterna till att söka medel, samt att samla intressenter för möten inom olika teman med förhoppning om att detta skulle medföra erfarenhetsutbyte, nätverksskapande och också gemensamma projektansökningar till programmet. Under konferensen lades mycket fokus på goda partnerskap och hur nya kontakter och nätverk skapas. Konferensen innehöll också en föreläsning av genusfotografen Tomas Gunnarsson som berättade om hur man kan kommunicera jämställt.

Vid sidan av detta har programmet också arrangerat tre nätverksträffar: en med fokus på innovation, en med fokus på näringsliv och den sista med fokus på miljö. Syftet var att sammanföra intressenter från programområdet som framöver kan tänkas starta upp projekt inom programmet.

4. Länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län är ansvariga för kontroller enligt artikel 23.4 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1299/2013 av den 17 december 2013 om särskilda bestämmelser för stöd från Europeiska regionala utvecklingsfonden till målet Europeiskt territoriellt samarbete

Verksamheten nationell kontroll avser kontroller av inkomna redovisningar från projekt inom Botnia-Atlantica, Norra Periferin och Arktis samt kontroller i form av platsbesök enligt EG 1303/2013, artikel 125. Tillgänglig resurs har motsvarat cirka 1,5 årsarbetskrafter. Förutom kontrollverksamheten har de nationella kontrollanterna medverkat eller deltagit i olika projektledarutbildningar och deltagit i utbyte och utbildningar (ERFA) tillsammans med andra nationella kontrollanter (FLC). Granskningsarbetet under året och hittills under programperioden kan sammanfattas enligt följande:

Granskningar per Interregprogram	Botnia-Atlantica	Norra Periferin och Arktis	Totalt
2016			
Utfärdade intyg – 2016 (antal)	55	24	79
Godkända kostnader – 2016 (1000 EUR)	1 747	828	2 575
Kontrollbesök på plats – 2016 (antal)	0	0	0
Ackumulerat programperioden 2014–2020			
Utfärdade intyg – Ackumulerat (antal)	55	24	79
Godkända kostnader – Ackumulerat (1000 EUR)	1 747	828	2 575
Kontrollbesök på plats – Ackumulerat (antal)	0	0	0

Under 2017 kommer arbetet med nationell kontroll att öka i och med fler startade och pågående projekt inom programperioden 2014–2020. En ny hantering inom Norra Periferin och Arktis med det elektroniska systemet eMS är fortfarande under utveckling, men kommer sannolikt att implementeras under det kommande året. Även inom Botnia-Atlantica bedöms det bli utökad elektronisk hantering under 2017.

5. Länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län har uppgifter i fråga om Barentssamarbetet

Länsstyrelsen redovisar dessa uppgifter under regleringsbrevets uppdrag 1.14.

Infrastrukturplanering

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 34*			
Årsarbetskrafter män	0,8	0,7	0,5
Årsarbetskrafter kvinnor	0,4	1,0	0,9
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,50	0,78	0,63
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	1 301	1 756	1 387
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	0,56	0,79	0,60
Antal ärenden, inkomna och upprättade	51	37	39
Antal beslutade ärenden	51	42	37
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	1	0	3
Bidragutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	7 005	5 706	8 231

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av åiterrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Länsstyrelsen redovisar marginella förändringar inom sakområdets prestationer (volymer och kostnader) i tabellen ovan mellan åren 2014–2016. De bidragutbetalningar som gjorts under året utgörs till största del av stöd till två fiberförbindelser i Västerbottens fjällvärld som Länsstyrelsen fått i uppdrag av PTS att genomföra.

Andra väsentliga prestationer och resultat

IT och bredband

Västerbotten har i stora delar av länet en väl utbyggd IT-infrastruktur och ligger, enligt Post- och telestyrelsens statistikportal, i Sverige-topp när det gäller IT-tillgång. Västerbotten har fortsatt på den inslagna vägen med att bygga bredband med fiberstruktur i glesbygd. I många fall är internetuppkoppling en avgörande faktor för byarnas framtid och detta har ökat intresset och efterfrågan av bredbandsstöd från kommunerna. Länsstyrelsen har ett nära samarbete med Region Västerbotten för att följa och driva utvecklingen i länet. Länsstyrelsen har även regelbundna kontakter med Post- och telestyrelsen och andra myndigheter genom gruppen Länsamverkan Bredband, i vilken bredbandsfrågor diskuteras.

En omfattande och utbredd användning av IT och internet bidrar till utvecklingen av ett hållbart samhälle. En förutsättning för att möta utmaningarna är att det finns tillgång till bredband med hög överföringshastighet. För att stimulera utvecklingen av nya IT-tjänster samordnas flera finansieringskällor. Bredbandsutbyggnaden finansieras med medel från Post- och telestyrelsen, Landsbygdsprogrammet, kommuner och regionalfondsprogrammet Övre Norrland. Användningen av IT främjas genom strategiska projekt, regionala företagsstöd och den regionala digitala agendan. Mer detaljerad information kring IT- och bredbandsåtgärderna i Västerbotten återfinns under regleringsbrevets uppdrag 1.5 inom sakområde Lantbruk och landsbygd.

Betaltjänster

Länsstyrelsens arbete med grundläggande betaltjänster återfinns under stödformen kommersiell service eftersom arbetet med dessa frågor ses som en del av det regionala serviceprogrammet. Ytterligare rapportering framgår under regleringsbrevets uppdrag 1.13 inom sakområde Regional tillväxt.

Trafiklösningar

Ett väl fungerande transportsystem och ett utvecklat informationssamhälle är grundläggande förutsättningar för att uppnå hållbar tillväxt i alla delar av länet. En utbyggd järnväg bidrar till regionförstoring, ger förbättrade pendlingsmöjligheter samt ekonomiska och miljövänliga transporter för näringslivet.

Under april månad hölls ett inledande informationsmöte mellan Länsstyrelsen, Trafikverket samt Umeå kommun, Robertsfors kommun och Skellefteå kommun angående järnvägsplaner för Norrbotniabanan. Spontana samråd har ägt rum med Trafikverket under året med anknytning till Norrbotniabanan, framförallt för järnvägsplanen Umeå-Dåva, som är först ut på samråd gällande miljökonsekvensbeskrivningen. Dessutom har länsstyrelserna i Västerbotten och Norrbotten startat upp en samverkansgrupp med syfte att diskutera större planeringsfrågor och en länsgemensam policy gällande Norrbotniabanan. Det första mötet ägde rum under oktober månad och resulterade i en överenskommelse om att upprätthålla kontakterna mellan varandra under tiden som planerna för Norrbotniabanan tas fram.

I slutet av november 2016 gjorde länsstyrelsen en hemställan till regeringen angående extra medel för handläggning av Norrbotniabanan, delen Umeå-Skellefteå. Arbetet med Norrbotniabanan kommer att ställa betydande krav på medverkan från länsstyrelsens sida. Länsstyrelsen hemställde 2 mnkr i extra resurser för vart och ett av åren 2017, 2018 och 2019 för att inte försena den redan idag snäva tidplanen.

Länsstyrelsen har under året tagit beslut i 34 vägärenden. Det största infrastrukturärende som handlagts är Västra länken i Umeå som tillstyrktes av Länsstyrelsen under april månad.

Länsstyrelsen har även deltagit i följande större åtgärdsvalsstudier:

- E12-stråket Mo i Rana-Umeå-Helsingfors
- kapacitetshöjande åtgärder Bandel 152 Hällnäs-Storuman
- kuststråket Gävle-Umeå
- E12 genom Tärnaby.

Hållbar samhällsplanering och boende

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 40* och 41*			
Årsarbetskrafter män	1,9	1,8	2,2
Årsarbetskrafter kvinnor	6,3	5,9	5,7
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	3,56	3,48	3,40
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	8 574	8 221	6 338
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	3,69	3,69	2,74
Antal ärenden, inkomna och upprättade	1 187	591	549
Antal beslutade ärenden	1 180	595	530
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	1	2	3
Bidragutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	18
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 402, Detaljplaner, områdesbestämmelser enligt PBL ¹⁾	81		75
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 403, Överklaganden av kommunens beslut enligt PBL ²⁾	50		
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 407, Fastighetsbildning och frågor kring markanvändning ³⁾	65		

¹⁾ Nöjdindex för verksamhet 402 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2016. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 18 deltagande länsstyrelser är 66.

²⁾ Nöjdindex för verksamhet 403 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2016. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 17 deltagande länsstyrelser är 44.

³⁾ Nöjdindex för verksamhet 407 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2015. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 15 deltagande länsstyrelser är 71.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående prestationer med avseende på volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området. Uppgifterna kan t.ex. återfinnas i olika sakförordningar.

Kommentarer till tabellen

Tabellen visar endast marginella förändringar under perioden 2014-2016 förutom antal inkomna och beslutade ärenden. Denna förändring beror främst på nya rutiner vad gäller diarieföring av Länsstyrelsens bevakning i fastighetsbildningsärenden från Lantmäteriet. Utöver nämnda förändring har antalet detaljplaner ökat med 25 procent.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Länsstyrelsens uppdrag är att de nationella målen ska få genomslag i länet och att arbetet med samhällsplaneringen ska bidra till att skapa goda och trygga levnadsförhållanden samt en långsiktigt hållbar livsmiljö för länets invånare och besökare. I uppdraget ingår att implementera målen med jämställdhetspolitiken och barnperspektivet i kommunernas fysiska planering.

Bostadsbristen i länet har ökat – kommunerna planlägger för nya flerbostadshus

Utifrån bostadsmarknadsenkäten konstaterar Länsstyrelsen att den generella bostadsbristen i länet har ökat. Tolv av länets femton kommuner bedömer att det finns ett underskott av bostäder i kommunen som helhet, detta trots att flera av länets kommuner över tid har haft en minskande befolkning. Umeå och Skellefteå har hög andel planer för nya flerbostadshus och har haft det de senaste åren. Den förändring Länsstyrelsen har bevitnat under året är att kommuner som tidigare inte har planlagt för flerbostadshus i centralorten nu gör det (Malå, Nordmaling, Storuman, Vindeln och Robertsfors). Det har varit en fortsatt stor andel detaljplaner i de expansiva turistorterna i fjällen.

Många av länets kommuner har svårt med rekryteringar

Förutsättningarna för en god samhällsplanering för länets kommuner har inte förändrats under året i någon större utsträckning. Västerbottens län har många ytstora befolkningsfattiga kommuner med mycket små ekonomiska resurser. Följderna av generationsskiften och resursbristen bland de kommunanställda märks då kommunerna har mycket svårt att nyrekrytera utbildade arkitekter, samhällsplanerare och byggnadsinspektörer. Detta gäller i stort även för länets två största kommuner, Umeå och Skellefteå. I tolv av länets femton kommuner sköts stadsarkitektuppdraget av konsulter som upphandlas per timme och endast fyra kommuner har planhandläggare. Sammanfattningsvis har tolv av länets femton kommuner planeringsorganisationer med allt för liten, många gånger obefintlig, kapacitet och erfarenhet.

De viktigaste prioriteringarna och insatserna under året har varit:

- Rådgivning till kommunerna. Rådgivningen sker främst via telefon och mejl men Länsstyrelsens strävan är att även besöka cirka hälften av länets kommuner en gång under verksamhetsåret. De större kommunerna, Umeå och Skellefteå, besöks oftare, ungefär tre till fyra gånger per verksamhetsår.
- Effektiv handläggning av detaljplaner, översiktsplaner och bostadsstöd med remissvar inom föreskriven tid.
- Handläggning av överklagade beslut om utvidgat strandskydd.
- Framtagande och kommunicering av en analys över bostadsmarknaden i länet som underlättar kommunernas förutsättningar för planering av bostadsförsörjning.
- Möten med de kommuner som avser starta upp nya eller reviderade översiktsplaner och fördjupade översiktsplaner.
- Aktivt deltagande i den nationella diskussionen om riksintressen som planeringsverktyg.
- Ansvar för den interna samordningen för effektiv intern handläggning av inkomna vägplaner. Länsstyrelsen tillstyrkte en fastställelse av vägplan för Västra länken i april 2016 vilket beräknas ge stora samhällsekonomiska och miljömässiga vinster ur ett lokalt och regionalt perspektiv. Ett annat större infrastrukturprojekt som kommit igång under året är järnvägsplanerna för Norrbotniabanan (Umeå–Skellefteå), där sträckan Umeå–Dåva är först ut med samrådsprocessen och framtagande av en miljökonsekvensbeskrivning.

Färdplan för havsplanering för vägledning och stöd

I egenskap av kustlänsstyrelse har Länsstyrelsen Västerbotten fortsatt att bistå Havs- och vattenmyndigheten (HaV) med framtagande av havsplanen för Bottniska viken. En viktig milstolpe inom havsplaneringen under året var samrådet för *Inriktningsdokumentet* (sedermera kallat *Färdplan havsplanering*), som pågick 1 september 2015–1 mars 2016. Färdplanen för havsplaneringen stödjer och vägleder arbetet med att utveckla havsplaner. Den visar både målen och hur olika delar av samhället ska samarbeta i havsplaneringen. HaV samrådde om färdplanen med kommuner, nationella myndigheter och organisationer samt kustlänsstyrelser. Färdplanen blev färdigställd den 28 september 2016. Under året har Länsstyrelsen även engagerat sig i temagruppernas arbeten. Temagrupperna består av olika experter inom sakfrågorna fiske, sjöfart, energi, regional tillväxt samt försvar och säkerhet. Förutom ansvariga från HaV och länsstyrelserna bestod temagrupperna av representanter från olika myndigheter och kommuner. Länsstyrelsen Västerbotten bistod under våren och sommaren med representanter i temagrupp Fiske respektive Naturvård. Resultaten av temagruppernas arbeten har använts som underlag för analys i havsplaneringen.

Kustkommuner har kunnat söka bidrag för översiktsplanering i havet

Kustkommuner har under året kunnat söka Havs- och vattenmyndighetens Kompis-bidrag (kommunal planering i havet i statlig samverkan) som syftar till att stödja och förstärka förberedelser och genomförande av översiktsplanering i havet. Länsstyrelsen Västerbotten fick 1 557 000 kronor att dela ut till projekt som pågår under 2016 och 2017. Vid den första ansökningsperioden beviljades Nordmalings kommun 221 250 kronor för projektet *Kartläggning av intressen och strategier för utveckling av kustzonen och havsområdet i Nordmaling* och Skellefteå kommun 331 650 kronor för projektet *Hav-kapitel i översiktsplanen*. Båda projekten syftar till att kartlägga intressen och anspråk i kommunens kust- och havsområde för att sedan kunna formulera mål, strategier och kartmaterial till översiktsplanen. Vid den

andra ansökningsperioden beslutade Länsstyrelsen att bevilja Skellefteå kommun ytterligare 848 400 kronor för att förlänga sitt projekt till januari 2018.

Intresset för översiktsplanering ökar

Intresset för översiktsplanering i länet fortsätter att öka, så mycket som åtta av länets femton kommuner har beslutat om eller håller på att ta fram en ny kommuntäckande översiktsplan. Utöver detta arbetar sex kommuner med en fördjupad översiktsplan och fyra kommuner med tematiska tillägg till översiktsplanen. Under 2016 har tre översiktsplaner antagits: fördjupade översiktsplaner för Centrala stan och Burträsk i Skellefteå kommun samt ett tematiskt tillägg för LIS (landsbygdsutveckling i strandnära lägen) i Norsjö kommun.

Uppdatering av webbaserat underlag för översiktsplaneringen

Länsstyrelsen har under året fortsatt att uppdatera och förbättra det webbaserade översiktsplaneunderlaget som publicerades 2015. Vägledningen innehåller nationella och regionala mål och strategier som är av särskild vikt för kommunernas översiktsplanering, råd och vägledning om hur dessa aspekter kan integreras i planarbetet, samt länkar till relevant planeringsunderlag. I vägledningen beskrivs bland annat hur barnperspektivet, tillgänglighet och jämställdhetsfrågor kan hanteras i översiktsplaneringen.

Utöver detta har dialoger om översiktsplanernas innehåll genomförts i form av kommunträffar med Skellefteå, Sorsele (två tillfällen), Vindeln, Åsele, Dorotea, Vilhelmina, Storuman, Vännäs, Malå och Umeå kommun. Länsstyrelsen har också träffat Umeå och Nordmalings kommun för samråd om miljökonsekvensbeskrivningens avgränsning.

Detaljplaner och områdesbestämmelser – flest ärenden från Umeå och Skellefteå

Den övervägande delen av inkomna planärenden och antagna detaljplaner kommer från Umeå och Skellefteå, länets två största kommuner. 51 stycken av det totala antalet på 77 antagna detaljplaner kommer från dessa två kommuner vilket motsvarar 66 procent. Länet har även fem kommuner som inte har antagit någon detaljplan under året. En viss ökning av detaljplaneärenden kan noteras från Lycksele och Storuman kommuner. Totalt har antalet planärenden ökat i jämförelse med tidigare år, vilket har medfört en ökad arbetsbörda för sakområdets handläggare som sedan tidigare har en ansträngd arbetssituation. Länsstyrelsens rådgivning i detaljplane- och översiktsplaneärenden efterfrågas kontinuerligt av kommunerna. Rådgivning har framför allt skett i samband med ordinarie ärendehandläggning men också via telefon, e-post och genom de återkommande kommunbesöken. Frågor från kommunerna berör oftast formalia och handläggning men även hur barnperspektivet, tillgänglighet, jämställdhet med mera kan hanteras i planprocessen.

De större svårigheterna och konflikterna, som en del av länets detaljplaner berörs av är dels intresseavvägningen mellan riksintresse för kulturmiljövården och det enskilda intresset, dels konflikten mellan trafikbuller och exploatering av bostäder. I fjällkommunerna finns främst svåra hydrologiska och geotekniska bedömningar.

Fortsatt bristande kunskap och erfarenhet om detaljplanering bland kommunerna

Situationen med bristande kunskap och/eller erfarenhet inom detaljplanering bland kommunernas tjänstemän och hos konsulter kvarstår vilket medför att kvaliteten på detaljplanerna inte alltid är tillfredsställande. Detta visas bland annat i brister i planhandläggarnas användning av planbestämmelser, formaliahanteringen och hanteringen av plan- och bygglagen (PBL) och miljöbalken (MB).

Antalet strandskyddsdispenser har minskat något

Antalet inkomna strandskyddsdispenser som har granskats av Länsstyrelsen har minskat med 10 procent jämfört med 2015. Antalet överprövade och upphävda dispenser har halverats jämfört med tidigare år. Länsstyrelsens rådgivning i strandskyddsärenden efterfrågas kontinuerligt av kommunerna. Frågorna gäller framför allt landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS), bryggor och tillbyggnader.

Överklagande av kommunens beslut enligt plan- och bygglagen

Mot bakgrund av inriktningsmålet i regleringsbrevsuppdrag 3.21 har överklaganden om bygglov, förhandsbesked och detaljplaner prioriterats av Länsstyrelsen framför andra överklagningsärenden. Se Tabell H – Handläggningstider under avsnitt *Året i siffror* för mer information om handläggningstider.

Tillsyn, vägledning och uppföljning enligt plan- och bygglagen

Länsstyrelsen har följt upp och utvärderat byggnadsnämndernas tillsyn av bestämmelserna om funktionskontroll av ventilationssystem och funktionskontroll av hissar och andra motordrivna anordningar i byggnadsverk enligt plan- och bygglagen, plan- och byggförordningen och Boverkets föreskrifter. Som underlag för uppföljningen har bland annat en länsstyrelsegemensam enkät skickats till länets alla kommuner i syfte att få in ett underlag som visar byggnadsnämndernas arbete med tillsyn och tillämpning av ovan angivna bestämmelser och föreskrifter. Ett annat syfte med enkäten är att fånga upp byggnadsnämndernas önskemål om tillsynsvägledning, utbildningsbehov med mera.

Länsstyrelsen har tagit fram en treårig tillsynsvägledningsplan för år 2016–2018. Syftet med planen är att precisera åtgärder och insatser som ska genomföras under verksamhetsåret för att stödja byggnadsnämnderna i deras tillsynsarbete. Bland annat har Länsstyrelsen vid kommunbesök genom dialog följt upp byggnadsnämndernas tillsynsarbete och situationen i den kommunala plan- och byggverksamheten samt tillämpningen av lagstiftningen. En sammanfattning av de viktigaste erfarenheter från kommunernas byggverksamhet och Länsstyrelsens arbete med tillsynsvägledning har återkopplats till Boverket i en promemoria.

Samordning och samverkan för arbetet med tillsynsvägledning

Länsstyrelsen har deltagit i de nationella länsstyrelseträffarna vars syfte är att samordna arbetet med tillsynsvägledning och arbeta fram gemensamt vägledningsmaterial. Länsstyrelsen har medverkat i en arbetsgrupp som tagit fram en länsstyrelsegemensam tillsynsvägledningsportal på Länsstyrelsens webbplats till hjälp för kommunerna i sitt tillsynsarbete. Länsstyrelsen har också haft samordningsansvaret för en arbetsgrupp med syfte att ta fram material för byggnadsnämndernas tillsyn av lekplatser. Arbetet har skett i samarbete med Boverket och Konsumentverket.

Förhållandevis många fastighetsbildningsärenden

Länsstyrelsens ärendemängd gällande allmängranskning av Lantmäteriets fastighetsbildningsärenden är förhållandevis stor. Under 2016 har Länsstyrelsen tagit emot omkring 10–15 ärenden i veckan och totalt 560 ärenden. Huvudparten består av beslut om underrättelser om avslutade förrättningar. 41 ärenden gäller samråd om förslag till fastighetsförrättningar. Generellt kan sägas att samrådsunderlagen är bristfälliga. Länsstyrelsen får i nästan samtligt fall begära kompletterande underlag för att kunna göra adekvata bedömningar av hur den föreslagna förrättningen kan komma att påverka de allmänna intressen som Länsstyrelsen har att bevaka.

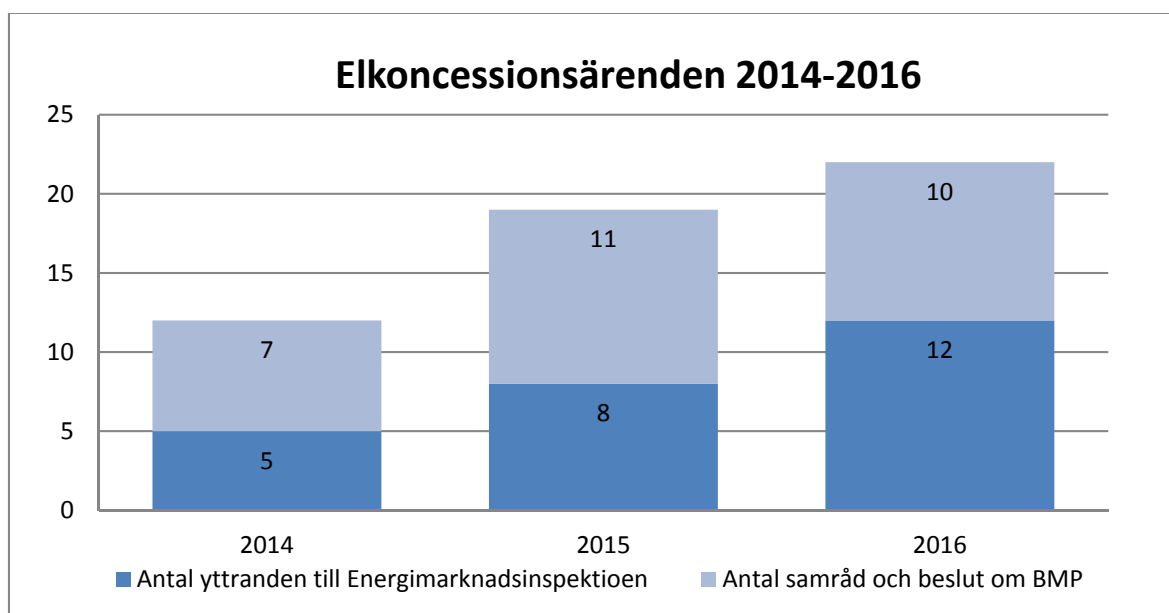
Möten för bättre samverkan kring fastighetsbildningsärenden

Under året har två möten genomförts mellan Länsstyrelsen och Lantmäteriet för att få bättre samverkan. I samband med dessa har Länsstyrelsen påtalat behovet av bättre motiveringar för fattade beslut och mer uttömmande redogörelser för genomförda förrättningar. Detta för att underlätta för alla inblandade parter.

Fortlöpande samverkan har också skett med Länsstyrelsen Norrbotten för att uppnå samstämmighet i bedömningar och här kan också tilläggas att länsstyrelserna är överens om att Länsstyrelsens allmängranskning kräver förhållandevis stora insatser, både avseende handläggningstid och kompetens.

Ärenden kring nätkoncessioner har ökat något

Länsstyrelsen har under året hanterat 22 ärenden om nätkoncessioner. Det är en tydlig ökning av antalet ärenden de senaste åren. Ökningen förklaras av att det beviljats tillstånd till flera vindkraftsparker i länet som behöver nätanslutning. Samtidigt har även Energimarknadsinspektionen ställt högre krav på bolagen, bland annat gällande naturvärdesfrågor. Detta har lett till att remissförfarandet och behovet av att bemöta yttranden ökat, men också att bolagen samråder flera gånger om samma sträckning. De skärpta kraven återspeglas även i att Energimarknadsinspektionen avslagit tre ansökningar om nätkoncession i länet under 2016, vilket inte skett tidigare.

Diagrammet visar antalet avslutade nätkoncessionsärenden under respektive år.

Mörkblå stapel motsvarar antalet remisser från Energimarknadsinspektionen och ljusblå stapel är antalet ärenden där Länsstyrelsen lämnat samrådsyttrande och/eller beslutat om koncessionen antas innebära betydande miljöpåverkan eller ej.

Nätverk för effektivare hantering av planeringsunderlag

För att på ett effektivt sätt kanalisera viktigt planeringsunderlag, som produceras vid Länsstyrelsen och andra statliga myndigheter, samverkar 34 handläggare verksamma vid sju olika enheter i ett internt nätverk. Planeringsunderlagen tillgängliggörs via Länsstyrelsens webbplats. Webbsidorna med planeringsunderlag har också länkats ihop med Länsstyrelsens webbaserade sammanfattande redogörelse som redovisas till länets kommuner, enligt plan- och bygglagen 3 kap. 28 §.

Webbsidorna med planeringsunderlag uppdateras kontinuerligt. Särskild vikt har lagts på webbsidorna om social hållbarhet (barnperspektivet, folkhälsa, integration, jämställdhet och tillgänglighet) samt webbsidorna om ekosystemtjänster och grön infrastruktur. För att diskutera roller, ansvar och förändrings- och förbättringsarbete har två möten med hela nätverket hållits. För att ytterligare hålla ihop verksamheten sprids ett månadsbrev till nätverket och enhetschefer. Efterfrågan på särskilt planeringsunderlag har bidragit till att ett antal rapporter har börjat tas fram. Här kan nämnas en rapport om farligt gods på väg och vägledning om vatten i kommunal fysisk planering.

Länsstyrelsen har svarat på remisser och deltagit i workshoppar

Viktiga remissyttranden som har författats, och som kan sammankopplas med planeringsunderlag, är det om europeiska landskapskonventionen och Boverkets vägledning för nationella myndigheters underlag, beslut och redovisning rörande anspråk på riksintressen i 3 kap. miljöbalken. Länsstyrelsen har även medverkat i den workshop om riksintressen som anordnades av Länsstyrelsen i Uppsala. Detta som en förberedande övning inför remissen om riksintresseutredningens betänkande Planering och beslut för hållbar utveckling (SOU 2015:99). På workshoppen avhandlades även Boverkets förslag till vägledning om påtaglig skada.

Arbetet med regeringsuppdraget Tillämpning av miljöbalkens bestämmelser om riksintressen, har under året bedrivits med hjälp av fyra interna arbetsgrupper. I arbetet har samråd skett med de berörda sektorsmyndigheterna Sametinget, Riksantikvarieämbetet, Trafikverket och Försvarmakten samt de kommuner som påtalat att vissa riksintresseområden hindrar bostadsbyggande och annan bebyggelseutveckling. Förhållandevis stor del av arbetet har fokuserat på rennäringens riksintressen som en yttring av det samiska kulturarvet. Detta för att bli bättre på att förstå och tillvarata samernas intressen som nationell minoritet och urfolk. Redovisningen kommer att följa det förslag till återrapportering av uppdraget som Boverket upprättade (S2104/6521/PBB) inför årsredovisningen 2015.

Samverkansmöte gällande rennäringsfrågor

Under året har Länsstyrelsen Västerbotten tillsammans med Länsstyrelsen Norrbotten genomfört ett samverkansmöte med ett antal fjäll- och inlandskommuner i syfte att kunna förbättra rådgivningen vad gäller rennäringsfrågor inom den fysiska planeringen.

Genomförande av årlig bostadsmarknadsenkät

Länsstyrelsen har i samarbete med Boverket genomfört den årliga bostadsmarknadsenkäten, vilken även i år har besvarats av samtliga kommuner i länet. Länsstyrelsen har, i enlighet med förordningen (2011:1160) om regionala bostadsmarknadsanalyser och kommunernas bostadsförsörjningsansvar, analyserat länets bostadsmarknad i en rapport. Som en del av Länsstyrelsens interna strategi för jämställdhetsintegrering har ett jämställdhetsperspektiv integrerats i årets rapport.

Bostadsmarknaden i länet är fortsatt ansträngd

Länsstyrelsen konstaterar att situationen på bostadsmarknaden i länet fortsatt är ansträngd. Den generella bostadsbristen har ökat och tolv av länets femton kommuner bedömer att det finns ett underskott av bostäder i kommunen som helhet. Trots att flera av länets kommuner över tid har haft en minskande befolkning ökar trycket på bostadsmarknaden, framförallt i kommunens centralorter. Den stora bristen på hyreslägenheter försvårar för många grupper, exempelvis ungdomar, studenter och nyanlända, att hitta en bostad. Positivt är att byggnadstakten i länet har ökat kraftigt under de senaste åren samtidigt som kommunerna också har stora förväntningar på bostadsbyggandet under kommande år. Nyproduktionen är i huvudsak lokaliserad till Umeå och Skellefteå, men även kommuner som inte haft någon nyproduktion av flerbostadshus på många år, har nu kommit igång med bostadsbyggandet.

Inspirationsdag om vräkningsförebyggande arbete

Inom ramen för regeringsuppdraget *Inträde på bostadsmarknaden* har Länsstyrelsen fortsatt det samarbete med Kronofogdemyndigheten som påbörjades 2015. Under hösten 2016 arrangerades en uppföljande inspirationsdag om vräkningsförebyggande arbete. Inspirationsdagen var välbesökt och deltagarna har bland annat lyft betydelsen av att träffas i dessa sammanhang. Inom ramen för regeringsuppdraget har Länsstyrelsen också ordnat en temadag i syfte att inspirera kommunerna att komma igång med bostadsbyggandet. Inbjudna föreläsare var bland annat Sveriges kommuner och landsting (SKL) och några kommuner och aktörer som berättade hur de arbetar för att öka antalet bostäder. Föreläsningarna avslutades med diskussioner och erfarenhetsutbyten.

Utbildning och nätverksträff för att hantera de nya bostadsstöden

För att kunna hantera de nya stöd inom bostadssektorn som trädde i kraft under hösten 2016 och i början av 2017 har Länsstyrelsen deltagit i en utbildning som anordnats av Boverket. För att öka kompetensen, få en samsyn om regelverket för de nya stöden och stärka samarbetet inom de nordligaste länen har Länsstyrelsen bjudit in bostadshandläggare från länsstyrelserna i Norrbotten, Västernorrland, Jämtland, Gävleborg och Dalarna till en nätverksträff som anordnades i Umeå i december.

Fler aktiviteter, yttranden och beslut under 2016:

- Länsstyrelsen har haft en fortsatt utökad samverkan med Trafikverket genom återkommande möten.
- Länsstyrelsen har deltagit i informationsmöten med Umeå kommun och Försvarmakten om fysisk planering i området Umeå stad och I 20.
- Länsstyrelsen har deltagit i Trafikverkets och Skellefteå kommuns arbete med precisering av riksintresset Skellefteå flygplats.
- Länsstyrelsen har tagit fram en vägledning för kommunerna till stöd för handläggning av bygglov och förhandsbesked i och i anslutning till Natura 2000.
- Länsstyrelsen har medverkat i projektet *SeaGIS* och en åtgärdsvalsstudie om *Blå tillväxt* (med målet att skapa gränsöverskridande lösningar för en samordnad havsförvaltning mellan Sverige och Finland).
- Länsstyrelsen har yttrat sig över Näringsdepartementets Promemoria (N2016/04184/PUB) *Undantag från vissa bestämmelser i plan- och bygglagen vid tillströmning av asylsökanden.*

- Länsstyrelsen har yttrat sig över SOU 2015:105 *Plats för fler som bygger mer*.
- Länsstyrelsen har yttrat sig över Boverkets konsekvensutredningen *Förslag till föreskrifter och allmänna råd för tillfälliga anläggningsboende*.
- Länsstyrelsen har yttrat sig över Boverkets förslag till ändring av föreskrifter (2015:7) om statsbidrag för upprustning av skollokaler m.m.
- Länsstyrelsen har yttrat sig över Boverkets förslag till föreskrifter om stöd för renovering och energieffektivisering i vissa bostadsområden.
- Länsstyrelsen har yttrat sig över Boverkets förslag till föreskrifter om stöd till utemiljöer i vissa områden.
- Länsstyrelsen har yttrat sig över Boverkets förslag till föreskrifter om statligt stöd för att anordna och tillhandahålla bostäder för äldre personer.
- Länsstyrelsen har yttrat sig över Boverkets förslag till föreskrifter och allmänna råd om statligt stöd för att anordna och tillhandahålla hyresbostäder och bostäder för studerande.
- Länsstyrelsen har yttrat sig över Boverkets förslag till föreskrifter och allmänna råd om statligt investeringsstöd för hyresrätter och bostäder för studerande.
- Länsstyrelsen har yttrat sig över en remiss om förslag till nya och ändrade föreskrifter och allmänna råd om energi och utsläpp från fastbränsleeldning. Dnr 3.2.11694/2016.
- Länsstyrelsen har under 2016 beslutat i 34 vägärenden.
- Länsstyrelsen har även deltagit i de större åtgärdsvalsstudierna *E12 stråket Mo i Rana-Umeå-Helsingfors*, *Kapacitetshöjande åtgärder Bandel 152 Hällnäs-Storuman*, *Kuststråket Gävle-Umeå* och *E12 genom Tärnaby*.

Energi och klimat

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 42*			
Årsarbetskrafter män	0,1	0,5	1,3
Årsarbetskrafter kvinnor	2,9	1,6	2,6
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,27	0,96	1,68
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	3 474	3 628	9 450
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	1,49	1,63	4,09
Antal ärenden, inkomna och upprättade	33	45	18
Antal beslutade ärenden	32	42	19
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	6 189	4 724

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Skillnaden mellan åren i årsarbetskrafter beror på att sakområdet Energi och klimat under 2016 fått mera sakanslag och därmed fått möjlighet att rekrytera nya medarbetare. Under 2016 har Energi och klimat inte haft några bidrag att betala ut och ärendena utgörs i huvudsak av ansökningar till investeringsstödet *Klimatklivet*, där Naturvårdsverket tar beslut efter Länsstyrelsens yttrande.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Fortsatt samordning av klimat- och energiarbetet

Arbetet med att samordna det regionala klimat- och energiarbetet fortgår. Konkret utförs detta arbete bland annat genom att sprida information om och handlägga ansökningar till *Klimatklivet*, koordinera energieffektiviseringsnätverk (EEnet) samt projektet *Incitament för energieffektivisering*, där Energimyndigheten är projektägare. Länsstyrelsen driver och deltar aktivt i ett antal nätverk såsom *Klimatrådet Västerbotten* och det länsstyrelseinterna *Klimatrådet*, nätverket *Regionala Energiaktörer*, *Hållbara Västerbotten* och *SEE Hållbarhetsveckan*. Initiativet till ett nytt nätverk för fossilfria transporter föranledde en förstudie om flaskhalsar i omställningen till fossilfria transporter. Detta har i sin tur mynnat ut i ambitionen att inleda ett projekt tillsammans med Länsstyrelsen Norrbotten som ska tillhandahålla en gemensam arbetsmetod för omställningen till en fossiloberoende transportsektor.

Grundstruktur för samordning – externt klimatråd, internt klimatråd och intern arbetsgrupp

Länsstyrelsen har sedan ett antal år tillbaka arbetat utifrån en grundstruktur för samordning genom ett externt klimatråd, ett internt klimatråd och en intern klimatarbetsgrupp. Det interna klimatrådet leds av länsrådet och samtliga enhetschefer finns representerade. En intern arbetsgrupp, där Länsstyrelsens samtliga enheter finns representerade, har återetablerats under året. *Klimatrådet Västerbotten*, som leds av landshövdingen, består av en rad företrädare från kommuner, landsting, regionen, näringsliv, statliga myndigheter, universitet och organisationer. Det har varit ett viktigt forum för att få information om deltagarnas eget arbete inom området samt för att få synpunkter på Länsstyrelsens insatser inom uppdraget för minskad klimatpåverkan och arbetet med att anpassa samhället till ett förändrat klimat.

Samverkansråd för strategiska hållbarhetsfrågor

**Intern förankring
Aktivt följa, analysera och utveckla
Identifiera, föreslå och genomföra insatser/åtgärder
Samla och sprida kunskap**

Klimat och energi har integrerats i flera sakområden

Inom regleringsbrevsuppdrag 3.18 som redovisas direkt till Energimyndigheten, har ett flertal aktiviteter genomförts under året. Både internt och externt har klimat och energi integrerats i olika sakområden.

Konferensen Klimatforum Västerbotten arrangerades under hösten

Under hösten arrangerades konferensen *Klimatforum Västerbotten* för andra gången, denna gång med temat Transporter. Länsstyrelsen har ambitionen att *Klimatforum Västerbotten* blir en årlig återkommande mötesarena som presenterar den senaste informationen om klimatforskning, klimatpolitik och länets energi-, miljö- och hållbarhetsarbete, bidrar med verktyg som driver klimatomställningen och skapar stärkta möjligheter för samverkan.

Under dagen fick de drygt 100 deltagarna ta del av information från föreläsare från nationell till regional nivå. Föredragshållare var bland andra Sven Hunhammar från Trafikverket, och Stefan Nyström från Naturvårdsverket. Mattias Goldmann var moderator och sammantaget presenterade de en djup bild av det globala och nationella läget kopplat till klimat och transporter.

Det var en innehållsrik dag som gav Länsstyrelsen möjlighet att sprida information till ett stort antal deltagare. Deltagarna var representanter från kommuner (politiker och tjänstemän), näringsliv, myndigheter, studenter, organisationer men också allmänhet. En utvärdering visade att deltagarna var nöjda med arrangemanget.

Nya klimatambassadörer för Västerbotten

För att ta ett nytt grepp i klimatfrågan utsåg *Klimatrådet Västerbotten* 2014 som första län tre regionala klimatambassadörer. Under våren 2016 utsågs en andra generation *Klimatambassadörer för Västerbotten*. En *Klimatambassadör för Västerbotten* ska vara välkänd i länet och ett gott exempel inom sina nätverk och arenor där de kan lägga fokus på att sprida information och inspiration om klimatfrågan. Som klimatambassadörer för perioden 2016–2017 utsågs Peter Sköld, Elin Johansson och Per Elofsson. Alla tre betonar vikten av att försöka nå ett mer hållbart samhälle. Genom att delta i arrangemang, både inom och utanför länet, vill de lägga ytterligare fokus på klimatfrågan. Konceptet med klimatambassadörer har visat sig vara framgångsrikt och kommer att fortlöpa under Länsstyrelsens ledning.

Länsstyrelsen deltog i SEE – Västerbottens hållbarhetsvecka

Sedan 2009 har Västerbottens *SEE Hållbarhetsvecka* arrangerats som ett årligen återkommande veckolångt evenemang. Under SEE-paraplyet kan aktörer som arbetar med hållbar utveckling samlas och bjuda in till aktiviteter som inspireras av social, ekonomisk och ekologisk utveckling. Under 2016 anordnades *SEE Hållbarhetsveckan* under vecka 38 och innehöll 134 aktiviteter, varav 107 var unika. Veckan arrangerades i åtta kommuner och på femton orter. Arrangemangen involverade företag, organisationer, föreningar, myndigheter, skolor och kyrkor. Antalet deltagare under veckan var uppskattningsvis 15 000 med en jämn fördelning mellan kvinnor och män. Styrgruppen för SEE består av representanter från Länsstyrelsen Västerbotten, Västerbottens läns landsting, Region Västerbotten, Umeå universitet, Umeå kommun, Skellefteå kommun, Visit Umeå och Nolia AB.

Under årets hållbarhetsvecka arrangerade Länsstyrelsen klimatvisningar där skolelever i åldern 11–16 år, inklusive skolelever med svenska som andraspråk, bjöds in, och i viss mån även politiker/tjänstemän och privatpersoner. Länsstyrelsen bjöd upp klimatexperter från SMHI och Visualiseringscenter C som tillsammans presenterade det aktuella klimatläget och framtida klimatprognoser i en uppblåsbar geodom. Klimatvisningarna arrangerades under fyra dagar, varav två dagar i Umeå, en dag i Storuman och en dag i Bjurholm. Antalet besökare var ca 600, med en jämn fördelning mellan kvinnor och män. Aktiviteten uppmärksammades i flera mediekkanaler såsom radio och dagspress.

Miljömåls- och klimatdialog med länets kommuner

För att upprätthålla och skapa en närmare relation till länets kommuner genomfördes under 2016 en kommunturné tillsammans med handläggare från Länsstyrelsen som ansvarar för miljömålssamordning. Det specifika syftet var att skapa en dialog med kommunernas politiker och tjänstemän i frågor som rör klimatanpassning, minskad klimatpåverkan, miljömål och hållbar utveckling och hitta synergier däremellan. Samtliga 15 kommuner träffades, enskilt eller tillsammans med en eller två andra kommuner. Antalet deltagare varierade mellan 4–26 personer per kommun och totalt antal deltagare var ca 120. Under november 2016 följdes kommundialogerna upp med ett webinarium där huvuddelen av kommunerna representerades.

Återrapportering regleringsbrev

1.15. Länsstyrelserna ska redovisa insatser med anledning av uppgiften att samordna det regionala och lokala klimatanpassningsarbetet. Med utgångspunkt från de regionala handlingsplanerna för klimatanpassning ska det i redovisningen ingå, vilka insatser som görs på länsstyrelsen och hos kommunerna i länet, vilken effekt detta får för länets anpassning till ett förändrat klimat samt hur det fortsatta arbetet ska bedrivas. Uppdraget finansieras delvis av medel från anslaget 1:10 Klimatanpassning under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Länsstyrelsen har, inom ramen för regleringsbrevsuppdraget, träffat samtliga kommuner, tagit fram kunskapsunderlag, genomfört workshoppar och seminarier inom flera temaområden och verkat för att integrera klimatanpassning i intern och extern verksamhet. Inom uppdraget har Länsstyrelsen erbjudit löpande stöd till länets kommuner och andra aktörer såsom berörda myndigheter, organisationer och näringsliv. Den regionala handlingsplanen *Klimatanpassa Västerbotten* har varit vägledande i all verksamhet under året. Länsstyrelsens och kommunernas insatser, vilken effekt detta får för länets anpassning och hur det fortsatta arbetet ska bedrivas sammanfattas nedan.

Redovisning av kommunala insatser

I syfte att kartlägga kommunala insatser för klimatanpassning i länet har Länsstyrelsen träffat samtliga kommuner under året och fört en dialog om pågående arbete. Dialogen har utgått ifrån en enkät som respektive kommun har fått besvara inför träffen. Enkäten är densamma som användes under 2013 för att möjliggöra kontinuitet och uppföljning.

I dagsläget har sju av länets femton kommuner ett utpekat övergripande samordningsansvar för klimatanpassningsfrågan i kommunen, och det är i de flesta fall kommunstyrelsen. I de fall där ett utpekat samordningsansvar saknas kan orsaken vara att ansvaret ligger på tjänstemannanivå men att det inte fastställts politiskt. Ett flertal kommuner har analyserat lokala effekter av klimatförändringar. Exempel på

detta är en översvämningsanalys av en del av Vindelälven, lokala bedömningar av ras och skred vid exploatering i fjällområden och skyfall- och översvämningskarteringar av centrala Umeå och Skellefteå. En kommun har antagit en strategi/plan för klimatanpassningsfrågan och en har påbörjat ett sådant arbete.

Mellankommunalt samarbete och samarbete med andra aktörer förekommer i olika former. Det sker inte nödvändigtvis med en direkt koppling till ett förändrat klimat men de olika forumen har en förutsättning för att framöver även hantera klimatanpassning. Det handlar till exempel om samarbete inom krisberedskap och räddningstjänst som *Region SAMLAS* (Sorsele, Arvidsjaur, Malå, Lycksele, Arjeplog och Storuman) och inom Umeåregionen. Andra aktörer som kommunerna samarbetar med är bland annat Trafikverket, vattenkraftsbolag, konsulter och försäkringsgivare.

Fem kommuner har fattat beslut om klimatanpassning i deras fysiska planering och två kommuner uppger att de har påbörjat ett sådant arbete. Det handlar framförallt om översiktsplanering, detaljplanering och fördjupning av översiktsplanering och tematiska planer. Arbetet med klimatanpassning regleras också inom ett antal kommuners risk- och sårbarhetsanalyser, planer för landsbygdsutveckling i strandnära läge, dricksvattenförsörjning, riktlinjer för dagvattenhantering med mera. Endast ett fåtal kommuner har gjort en bedömning av samhällsviktig verksamhets förmåga att hantera effekter av ett förändrat klimat. De som har gjorts analyserar olika funktioners lokalisering och hantering av översvämningsscenario till följd av extremt skyfall. Ingen kommun har kartlagt hälsorisker i ett förändrat klimat men några kommuner arbetar med att identifiera och tillvarata och hantera utmaningar inom följande områden: näringslivet, besöksnäring/turism, naturmiljö/biologisk mångfald, skogsbruk.

Redovisning av Länsstyrelsens insatser

Länsstyrelsen arbetar kontinuerligt med att integrera klimatanpassning i intern verksamhet.

Länsstyrelsen har haft fokus på klimatfrågor i den fysiska planeringen

Under 2016 har Länsstyrelsen haft ett extra fokus på klimatfrågor i den fysiska planeringen till följd av regleringsbrevsuppdrag *23 Planeringsunderlag avseende klimatfrågor*. Utöver det gör Länsstyrelsen i sitt dagliga arbete fortlöpande bedömningar för klimatanpassad samhällsplanering i samråds- och granskningsyttranden för kommunernas översikts- och detaljplaner. Länsstyrelsen bidrar med kontinuerlig informationsförmedling till länets kommuner, exempelvis med hjälp av utbildningar, utredningar och andra stödmöjligheter från Länsstyrelsen och andra centrala myndigheter.

Klimatanpassning har integrerats i risk- och sårbarhetsanalysen

Länsstyrelserna rapporterar vartannat år en regional risk- och sårbarhetsanalys (RSA) inom krisberedskap till regeringen. Under 2016 har klimatanpassningsperspektivet integrerats i de analyser som gjorts av flera av länets identifierade risker. Några av dessa är dammhaveri, ras och skred, stor skogsbrand, översvämnings och höga flöden, störningar i dricksvattenförsörjning och avlopp och störningar i fjärrvärmesystem.

Samarbetsprojekt om klimatanpassning inom kulturmiljö

I syfte att få mer kunskap om hur ett förändrat klimat påverkar kulturmiljöer och öka myndighetens förmåga att bevara och skydda kulturarvet har Länsstyrelsen under året deltagit i två samarbetsprojekt. Ett projekt är i samarbete med Västerbottens museum där en del i projektet innebär att undersöka hur klimatrelaterad erosionsproblematik i reglerade sjöar och vattendrag påverkar fornlämningar. Det andra projektet *VISEAD* är ett samarbete med Miljöarkeologiska laboratoriet vid Umeå universitet där de analyserat och identifierat klimatrelaterade risker och hot mot kulturmiljöer i Västerbottens län.

Klimatanpassningskonferens i Lycksele

I syfte att informera och sprida kunskap om nytt material inom klimatanpassning arrangerade Länsstyrelsen en klimatanpassningskonferens i Lycksele i början på mars 2016. Den främsta målgruppen för evenemanget var kommunala politiker och tjänstemän men även deltagare från andra statliga myndigheter, intresseorganisationer och företag var med. Föredragshållare under dagen var representanter från SMHI, Enetjärn Natur och Statens geotekniska institut (SGI). Samtliga föredrag följdes av bra och givande diskussioner. Konferensen har uppmärksammats på Länsstyrelsen Västerbottens webbplats och har fått utrymme i media då det skrivits om konferensen i flera lokala tidningar.

Rapport om naturmiljö och klimatförändringar i Västerbotten

Länsstyrelsen har under 2016 producerat en länspecifik rapport, *Naturmiljö och klimatförändringar i Västerbotten – konsekvenser och anpassning*, där en kunskapssammanställning ingår som Länsstyrelsen tog fram tillsammans med Länsstyrelsen Norrbotten under 2014–2015. Rapporten har kompletterats med ett Länsstyrelsespecifikt kapitel om berörda enheters arbete med naturmiljön och deras koppling till klimatanpassning och identifierade åtgärder som kan bli aktuella på sikt. Rapporten har under 2016 tryckts upp i 300 exemplar och distribuerats internt på Länsstyrelsen och till externa aktörer.

Intern utbildningsinsats om klimatförändringars påverkan på naturmiljön

För att sprida kunskapen i rapporten *Naturmiljö och klimatförändringar i Västerbotten – konsekvenser och anpassning* och klimatanpassa enheternas arbete med naturmiljö har Länsstyrelsen genomfört en intern klimatsatsning i två delar.

Den första delen bestod av en intern klimatutbildning med föredragshållare från SMHI och Enetjärn Natur där temat var klimatförändringars påverkan på naturmiljön. Alla kärnverksamheter deltog, totalt 94 medarbetare. Under andra delen hölls workshoppar med enheterna för Regional tillväxt, Naturvård och Landsbygd i syfte att identifiera möjliga åtgärder de kan genomföra för att anpassa sitt arbete. Flera av enheterna planerar att lyfta in klimatåtgärder i sin verksamhet för 2017.

Stöd vid Sametingets framtagande av handlingsplan för klimatanpassning

Under 2016 arbetade Sametinget med att ta fram en handlingsplan för klimatanpassning. I processen med att ta fram handlingsplanen har Länsstyrelsens klimatanpassningssamordnare deltagit i en referensgrupp för kunskapsutbyte och synpunkter.

Länsstyrelsen har deltagit i konferenser, vidareutvecklat kontakter och svarat på remisser

För att kunna bedriva ett så verkningsfullt och effektivt arbete som möjligt har Länsstyrelsen under året deltagit i relevanta konferenser och vidareutvecklat kontakter med aktörer i länet och med relevanta myndigheter. Länsstyrelsen har även arbetat aktivt som remissinstans för remisser kopplade till klimatanpassning.

Effektbedömning av genomfört klimatanpassningsarbete

Utifrån *Klimatanpassa Västerbotten* har flera av de rekommenderade insatserna i handlingsplanen påbörjats och de täcker ett brett spektrum av samhällssektorer. Det är insatser som både Länsstyrelsen och kommunerna har rådighet över.

Inom Länsstyrelsen finns det en god medvetenhet om klimatförändringar och dess konsekvenser, men att gå från kunskap till konkret genomförande är något som behöver vidareutvecklas.

En genomförd enkätundersökning visar att kommunernas arbete med att anpassa samhället till ett förändrat klimat har gått framåt på flera områden sedan den förra enkäten genomfördes under 2013. De områden som främst går framåt är samverkan, fysisk planering och övergripande samordningsansvar. De områden som ligger kvar på samma nivå som 2013 års resultat är beredskap och övriga verksamhetsområden.

Kommunerna har god kännedom om vilka områden som hittills varit riskområden för klimatrelaterade negativa effekter såsom ras, skred och översvämningar. Det finns också en relativt god kunskap om hur klimatet kan komma att förändras i Västerbotten. SMHI:s rapport *Framtidsklimat i Västerbottens län* har varit av mycket stor vikt för detta kunskapslyft.

Framtida klimatanpassningsarbete

Många av länets kommuner är nu i färd med att ta fram nya eller revidera planer och analyser där de visar stort intresse av att implementera klimatanpassningsaspekter som exempelvis risk- och sårbarhetsanalyser och översiktsplaner. Därför har Länsstyrelsen för avsikt att vara särskilt tillgänglig för klimatanpassningsfrågor kopplade till kommunernas planeringsprocesser under 2017. Resultaten av regleringsbrevsuppdrag 23 *Planeringsunderlag avseende klimatfrågor* kommer även att följas upp under nästa år.

De klimatdialoger som genomfördes med samtliga kommuner i år kommer att följas upp med ytterligare kommunkontakter under 2017. Detta dels för att upprätthålla en kontinuerlig dialog och dels för att inhämta information som är nödvändig för effektuppföljning av kommunernas klimatanpassningsarbete.

Under 2017 har Länsstyrelsen för avsikt att revidera handlingsplanen *Anpassa Västerbotten*. Detta kommer genomföras i samband med att *Klimat- och energistrategin för Västerbotten* och handlingsplanen för miljömålen *Åtgärdsprogram för hållbar utveckling* revideras. Synergieffekter mellan dessa tre processer kommer att premieras.

Det interna arbetet med klimatutbildning och workshoppar för enheter på Länsstyrelsen har resulterat i önskemål om fortsatt arbete under 2017. Exakt hur detta kommer att genomföras är ännu inte planerat.

Länsstyrelseinstruktion 5 §

8. Länsstyrelsen ska samordna arbetet på regional nivå med anpassningen till ett förändrat klimat. Förordning (2013:815).

Länsstyrelsen hänvisar till redovisningen av dessa uppgifter under regleringsbrevets uppdrag 1.15.

Kulturmiljö

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 43*			
Årsarbetskrafter män	2,6	2,2	3,2
Årsarbetskrafter kvinnor	3,0	3,9	3,9
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	2,45	2,75	3,06
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	6 626	7 299	7 292
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	2,85	3,28	3,15
Antal ärenden, inkomna och upprättade	425	417	420
Antal beslutade ärenden	375	423	419
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	2	0	0
Bidragutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	56	275	56

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Ovanstående redovisade årsarbetskrafter bygger på länsstyrelsens tidredovisning. Tvärsektoriellt arbete tidredovisas i stor utsträckning på andra verksamhetsområden än kulturmiljö, vilket innebär att den redovisade siffran för årsarbetskraft blir lägre. Under året har cirka 1200 timmar redovisats på andra sakområden vilket motsvarar cirka 0,7 årsarbetskrafter. Andelen totala årsarbetskrafter har minskat i förhållande till 2015 vilket beror på att under 2016 har en projektanställning minskat i omfattning och en antikvarie har varit deltidstjänstledig.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Verksamhetsområdet Kulturmiljö har under 2016 fortsatt arbetet med att implementera de nationella kulturmiljömålen i Länsstyrelsens verksamheter. Årets verksamhetsplan utgår från aktiviteter och mål som är kopplade till de nationella kulturmiljömålen. I samband med planeringen av 2017 års verksamheter kommer detta att utvecklas ytterligare. Kulturmiljömålen genomsyrar även de strategiska dokumenten samt ingår i processbeskrivningar och beslutsmallar för ärendehandläggningen. Utvecklingen av kulturmiljöarbetet är också knuten till treårsplanen för anslaget 7:2. Fokus har legat på att:

- förbättra informationen om och tillgängligheten till våra kulturmiljöer
- utvidga samverkan med olika verksamheter och aktörer
- implementera en modell för kommunala kulturmiljöunderlag
- slutföra fornvårdsöversynen
- genomföra nya byggnadsminnesförklaringar med demokrati- och jämställdhetsperspektiv samt med betoning på 1900-talets bebyggelse i inlands- och fjällområdena
- slutföra riksintresseöversynen
- förenkla och utveckla bidragshanteringen.

Nationell och länsöverskridande samverkan

Länsstyrelsernas nationella samverkan på kulturmiljöområdet bedrivs sedan 2008 inom ramen för nätverket Kulturmiljöforum tillsammans med Riksantikvarieämbetet. Nätverket är indelat i geografiska länsgrupper där Länsstyrelsen Västerbotten ingår i länsgrupp norr tillsammans med länsstyrelserna i Jämtland, Norrbotten och Västernorrland. Under året har regelbundna samverkansmöten genomförts i de olika konstellationerna i syfte att identifiera behov och förutsättningar samt utveckla principer och rutiner för det statliga kulturmiljöarbetet. Mer ämnesspecifik samverkan har bedrivits löpande inom det nationella

nätverket för kulturresevat samt genom handläggarnätverken för byggnadsantikvarier respektive arkeologer inom de fyra nordligaste länen.

Länsstyrelsen Västerbotten driver under åren 2016–2018 projektet *Varsamt tillgängligt* i samverkan med länsstyrelserna i Jämtland, Norrbotten och Västernorrland. Projektets målsättning är att ge fler människor med olika funktionsvariationer ökade möjligheter att ta del av länens kulturarv genom riktade insatser för ett urval av länens kulturmiljöer. Projektet syftar även till att stärka samarbetet mellan länen, stimulera informationsutbytet och öka kunskaperna bland länsstyrelsernas kulturmiljöhandläggare.

Samverkan inom länet redovisas nedan under regleringsbrevets uppdrag 1.20 respektive 1.21.

Översyn av riksintressen

En successiv översyn av länets områden av riksintresse för kulturmiljövården har pågått sedan 2010 i syfte att förbättra och tydliggöra miljöernas urval, beskrivningar och avgränsningar. Under 2016 har tio befintliga och två presumtivt nya riksintresseområden analyserats vid besök i fält. Arbetet har skett i samverkan med Skellefteå museum. Översynen har visat att det finns ett stort behov av att revidera framförallt riksintressenas beskrivningar, men i flera fall även avgränsningar och urval. På sikt är målsättningen att komplettera och utveckla länets riksintressen så att de sammantaget återspeglar ett bredare perspektiv på länets kulturhistoriska utveckling. Riksantikvarieämbetets handbok för arbete med kulturmiljövårdens riksintressen och de nationella kulturmiljömålen bildar utgångspunkter för detta arbete. Under året har Riksantikvarieämbetet upphävt riksintresset Kittelfjäll, efter förslag från Länsstyrelsen. Länets samtliga befintliga områden av riksintresse för kulturmiljövården har nu analyserats och resultaten håller på att sammanställas. Det återstående arbetet består i att formulera förslag till revideringar, kommunicera med berörda kommuner och lämna över förslagen för Riksantikvarieämbetets ställningstagande.

Arbete med arkeologiska utredningar och fornlämningar

En betydande del av arbetsinsatsen under 2016 har använts till den planerade Norrbotniabanan. Länsstyrelsen har tagit fram förfrågningsunderlag, fattat beslut om arkeologisk utredning längs en del av sträckan samt under andra halvåret genomfört en upphandling enligt kulturmiljölagen för den resterande arkeologiska utredningen av järnvägskorridoren inom länet. Därtill har Länsstyrelsen medverkat i Trafikverkets samrådsmöten inför kommande arbete med planering av sträckan Umeå–Skellefteå.

Länsstyrelsen har i samarbete med Västerbottens museum under 2016 utfört en pilotstudie rörande erosionsskador på fornlämningar vid några utvalda reglerade sjöar och vattendrag i länet. Syftet med studien är att öka kunskapen om dessa fornlämningar, hur och varför de skadas genom erosion samt att utveckla metoder och strategier för hur de kan bevaras vid en eventuell ytterligare exploatering av dessa områden.

Inom det femåriga projektet *Kvalitetssäkring Skog och Historia* har arbetet under projektets sista år fortsatt med att kvalitetssäkra tidigare registrerade lämningar och överföra information till Riksantikvarieämbetets databas *Fornsök*. Kvalitetssäkringsarbetet sker i samarbete mellan Skogsstyrelsen, Riksantikvarieämbetet, Länsstyrelsen och Västerbottens museum och finansieras till lika delar av Skogsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet under åren 2012–2016.

Länsstyrelsen har under året, efter en tillsynsinsats under hösten 2015, anmält två större skogsägare för brott mot kulturmiljölagen efter att fornlämningar skadats i samband med skogsbruksåtgärder efter stormen Hilde. Någon dom i målet har ännu inte avkunnats.

Antalet ärenden om dispens för metallsökare har ökat markant under de senaste åren. En jämförelse mellan åren 2012 och 2016 visar på en ökning med 980 procent (från 5 stycken till 49 stycken). Den ändring i kulturmiljölagen som trädde i kraft 2014 antas vara den huvudsakliga orsaken till det ökade antalet ansökningar. Även inkommande skogsärenden har ökat under perioden med 50 procent fler ärenden under 2016 jämfört med 2012.

Arbete med byggnadsminnen

Under 2016 har en omfattande renovering färdigställt av byggnadsminnet Aschanska villan i Umeå. Länsstyrelsen har sammanställt en informationsskrift om byggnadsminnet och medverkade också vid nyinvigningen. Större renoveringsinsatser för byggnadsminnen har även gjorts för kyrkstugor inom Skellefteå kyrkstad samt Hovrättsbyggnaden, Handelsbanken och stationshuset i Umeå. En bönhusmiljö i Missenträsk, Skellefteå kommun, förklarades som byggnadsminne och invigdes under året.

Hållbar hantering av kyrkliga miljöer

Länsstyrelsens förnyade arbetssätt för ärenden enligt 4 kap. kulturmiljölagen har fortsatt att implementeras. Detta har inneburit att kontakterna med Svenska kyrkans församlingar och pastorat, för samråd och rådgivning, har ökat och att Länsstyrelsen kommer in i förvaltningsfrågor och förändringsprocesser i ett tidigare stadium och därmed kan medverka till varsamma lösningar på ett effektivare sätt. Andra vinster är ömsesidig kompetensutveckling samt en enklare prövningsprocess. Sammantaget har detta ökat församlingarnas/pastoratens förståelse, delaktighet och möjligheter att ta ansvar för kyrkomiljöerna på ett långsiktigt hållbart sätt.

Utveckling av kulturresevat

Skötsel av marker och bebyggelse, förbättring av tillgänglighet genom anläggande av vandringsled och informationsskyltning samt guidade visningar och vandringar har genomförts i länets tre kulturresevat: Rörträsk silängar, Atoklimpen – en samisk kulturmiljö och Fatmomakke kyrkstad. Arbetet med att utveckla och förnya förvaltningen av kulturresevatet sker återkommande och i samarbete med berörda aktörer.

Länsstyrelsens fördelning av bidrag till kulturmiljövård

Länsstyrelsen har under 2016 lämnat statsbidrag från anslaget 7:2 Bidrag till kulturmiljövård, för angelägna insatser i länet. Totalt utbetalades 8,33 mnkr under 2016 till kulturmiljövård. Fördelningen omfattar byggnadsvård, forn- och landskapsvård, kunskapsunderlag, antikvariska rapporter, information, tillgänglighet samt ett antal byggnadsantikvariska och arkeologiska uppdrag. Totalt utbetalades 5,1 mnkr till 41 bebyggelsemiljöer och 354 700 kr till 17 landskaps- och fornvårdsmiljöer.

Bidrag utbetalades med 700 514 kronor till diverse antikvariska och arkeologiska uppdrag, bland annat arkeologiska inventeringar och kunskapsunderlag. Länsstyrelsen har även utbetalat 1,46 mnkr till information och tillgänglighet, det sistnämnda främst inom projektet *Varsamt tillgängligt*. 590 000 kronor har utbetalats till kunskapsunderlag för projektet *Kvalitetssäkring Skog och historia* samt till *Översyn av riksintressen*. Dessutom har Länsstyrelsen utbetalat 250 000 kronor till Hantverkslaboratoriets informationsprojekt under 2016.

Länsstyrelsen strävar efter att bidragen till kulturmiljövård ska ha en god spridning inom länet och resultera i att olika typer av kulturmiljöer bevaras och brukas. Bland bebyggelsemiljöerna har exempelvis skyddad stadsbebyggelse, fyrrar, samevisten, skolor och herrgårdar vårdats med bidrag från Länsstyrelsen under året. I flera fall har Länsstyrelsens bidragsbeslut innefattat villkor om beaktande av tillgänglighet eller barn- och kvinnoperspektiv. Bidrag till kunskapsunderlag har lämnats bland annat för kulturhistorisk dokumentation av en lada i Skellefteå kommun, där barn- och kvinnoperspektiven lyfts fram. En svår utmaning vad gäller bidragen för byggnadsvård är att de ekonomiska och praktiska förutsättningarna skiljer sig kraftigt mellan större kostnadskrävande projekt inom kustområdets större stadskärnor och renoveringar av bebyggelse i inlandets lands- och glesbygd. Åtgärdsbehov och kulturhistorisk angelägenhetsgrad kan vara lika stora i båda kategorierna men inom den senare saknas ofta möjligheter för fastighetsägaren att bekosta eller få lån till den egna finansieringen. Av den sammanlagda delen av bidraget som fördelas för byggnadsvård i länet går idag cirka 40 procent till byggnader inom Umeå stad, i första hand byggnadsminnen. Räknat i antal utgör dessa 20 procent av alla kulturmiljöer i länet som får kulturmiljövårdsbidrag från Länsstyrelsen.

Tillsynen har inte kunnat genomföras enligt planen

På grund av hög arbetsbelastning har Länsstyrelsen prioriterat ärendehandläggning framför tillsyn, vilket medfört att den egeninitierade tillsynen på byggnadsminnen, kyrkliga kulturminnen och arkeologiärenden (skogsärenden) inte fullt ut har kunnat genomföras enligt tillsynsplanen. Tre tillsynsbesök har ändå genomförts för kyrkliga kulturminnen och fem för skogsärenden.

Insatser för bättre information och tillgänglighet

Under året har bland annat en utökad och förbättrad information om länets byggnadsminnen producerats för Länsstyrelsens webbplats. Arbetet med att publicera informationen på Länsstyrelsens webbplats har påbörjats och fortsätter under kommande år. Informationens innehåll och publicering utgår från ett jämställdhetsperspektiv och den personal som arbetar med webbplatsen har genomgått en utbildning för ökad jämställdhet i digitala medier. Allmänna och riktade informationsinsatser har även genomförts i samverkan med externa regionala aktörer och i samband med kommunbesök.

Inom ramen för det treåriga länsöverskridande samverkansprojektet *Varsamt tillgängligt* har tillgänglighetsplaner producerats för tio kulturmiljöer i Västerbottens län under 2016. Tillgängliggörande åtgärder har genomförts i bland annat kulturresevatnen och via webbportalerna.

Återrapportering regleringsbrev

1.20. Länsstyrelserna ska redovisa hur hela myndigheten, inom de olika delarna av verksamheten, verkar för att uppnå de nationella kulturmiljömålen. Länsstyrelserna ska analysera och redovisa utvecklingsmöjligheter för det tvärsektorieella samarbetet vad gäller bl.a. värdering av kulturmiljö i olika processer och hur kulturmiljöperspektivet i miljö kvalitetsmålen omhändertas. Länsstyrelserna ska särskilt redogöra för hur man arbetar för att överbrygga eventuella konflikter mellan naturvårdsintressen och kulturmiljöintressen vid hantering av småskalig vattenverksamhet.

Hela myndighetens arbete för att uppnå de nationella kulturmiljömålen

Länsstyrelsen Västerbotten har en väl utvecklad intern samverkan mellan kulturmiljöområdet och ett flertal övriga verksamhetsområden. Sammantaget varierar dock former och förutsättningar för samverkan mellan olika arbetsfält och sakfrågor. Därför finns exempel på etablerade och välfungerande processer såväl som mer oprövade samverkansytor. I avsikt att lyfta fram de nationella kulturmiljömålen och öka medvetenheten inom Länsstyrelsen om målens innebörd för hela myndighetens verksamhet, hölls i början av året en presentation av målen med efterföljande diskussion i Länsstyrelsens chefsråd. Cheferna uppmanades att tillsammans med sina medarbetare löpande reflektera över målens befintliga och möjliga implementering inom sina respektive verksamhetsområden. I november följdes detta upp vid ett öppet frukostseminarium. Informella dialoger har även förts med företrädare för Länsstyrelsens skilda verksamhetsområden. Nedan ges en översiktlig beskrivning av de nationella kulturmiljömålens genomslag inom de olika delarna av myndighetens verksamhet.

Samverkan mellan Kulturmiljövård och Naturvård

På Länsstyrelsen har samverkan mellan områdena Kulturmiljövård och Naturvård pågått sedan många år tillbaka. De nationella kulturmiljömålens genomslag är tydligast inom arbetet med skyddade naturmiljöer där biologiskt kulturarv och/eller friluftsliv betonas. Under 2016 har samverkan bland annat handlat om byggnadsvård inom det omfattande ladlandskapet i naturreservatet Svanselse dammängar inom Norsjö kommun. Samverkan har också skett vid utredningsarbetet inför bildandet av fyra nya naturreservat (Malören, Kinnbäcksfjärden, Avanäset och Lagnäset) som även omfattar värdefulla kulturmiljöer. En etablerad och långsiktig samverkan av betydelse för de nationella kulturmiljömålen är satsningen *Sevärt i Västerbottens län* som handlar om att lyfta fram och tillgängliggöra ett urval av länets främsta natur- och kulturmiljöer som besöksmål och arenor för publika verksamheter. Årets insatser har bestått av att förvalta besöksmålen men även att förbereda för en ytterligare utveckling av satsningen under de närmast kommande åren.

Landsbygdsenheten gör insatser för kulturmiljöer i odlingslandskapet

Vid Länsstyrelsens landsbygdsenhet görs särskilda insatser för värdefulla kulturmiljöer i odlingslandskapet. Bevarande av kulturmiljön är också en viktig aspekt vid ställningstaganden till nedläggning av åkermark. I Länsstyrelsens tidning *Norrbruk* lämnas information om skötsel och möjligheter till stöd för bevarande av kulturmiljöer. Under året har särskild uppmärksamhet ägnats åt möjligheterna i det nya landsbygdsprogrammet. Djurskyddsarbetet innefattar tillståndsgivning för offentlig förevisning av djur, exempelvis lantraser i skyddade och vårdade agrara kulturmiljöer.

Inom området Regional tillväxt ges stöd som främjar kulturmiljömålen

Även inom området Regional tillväxt hanteras stöd till insatser som främjar de nationella kulturmiljömålen. Stöd ges till investeringar i företag som skapar en hållbar tillväxt och som bidrar till utvecklingen av hållbara samhällen och miljöer. Prioritering sker enligt länets regionala utvecklingsstrategi och samverkan sker med regionalt utvecklingsansvarig vid Region Västerbotten. Landsbygdsprogrammet möjliggör finansiering till utveckling av natur- och kulturmiljöer. Prioritering och bedömning av ansökningar samordnas med kulturmiljöhandläggare vid Länsstyrelsen. Under 2016 har samverkan fördjupats mellan handläggare av anslaget Bidrag till kulturmiljövård och handläggare av stöd inom Landsbygdsprogrammet och bygdeavgiftsmedlen. Detta för att hitta samordningsvinster, maximera stödets effekter och uppnå en högre kvalitet i handläggningen.

Samverkan kring kommunal planering

Samverkan med området Samhällsplanering och boende omfattar bland annat regelbundna träffar med plan- och bygglovshandläggare vid länets kommuner. Kulturmiljöfrågorna kan därigenom ingå som en självklar del i information om bestämmelser och deras tillämpning samt vid diskussioner om förestående arbeten med översikts- och detaljplaner. Länsstyrelsen har utvecklat, och börjat informera om, en modell för att utarbeta kommunala kunskapsunderlag på kulturmiljöområdet. Med utgångspunkt i Riksantikvarieämbetets handbok för kulturmiljövårdens riksintressen har även en metod tagits fram som underlättar för en kommun att tidigt analysera och förutse hur riksintressen påverkas vid upprättandet av detaljplaner. Ytterligare utvecklingsmöjligheter av den redan etablerade samverkan kan finnas i arbetet med samråd och granskning avseende detaljplaner genom den lagändring (5 kap. 14 § PBL) som medfört att Länsstyrelsen i större utsträckning ska fungera som rådgivare i detaljplaneprocessen.

Samverkan för att skydda kulturarv vid översvämning

Verksamhetsområdet Samhällsskydd och beredskap har en påtaglig koppling till kulturmiljöarbetet genom verksamhetens övergripande mål om att hindra eller begränsa skador på egendom eller i miljön. Samverkan av betydelse för de nationella kulturmiljömålen framstår tydligast genom arbetet med översvämningsdirektivet. I översvämningsdirektivet, där Vännäsby pekats ut av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) som ett av 18 områden i Sverige med betydande översvämningsrisk, finns ett övergripande mål om att kulturarvet ska skyddas så att värdefulla lämningar och kunskap inte förloras vid en översvämning. Utifrån detta (och tre andra) övergripande mål har Länsstyrelsen, tillsammans med Umeå och Vännäs kommuner, tagit fram en riskhanteringsplan med åtgärder som behöver genomföras. En av åtgärderna är: ”Inga kulturarvsobjekt (statligt byggnadsminne, museum, byggnadsminne eller fast fornlämning) eller områden klassade som riksintresse för kulturmiljövården ska ta permanent skada vid en översvämning”. Värdefulla kulturmiljöer som finns i området beskrivs i riskhanteringsplanen. Området behöver ytterligare inventering, värdering och känslighetsbedömning av förekommande kulturhistoriska värden. Detta för att utveckla och komplettera beskrivningarna av kulturmiljöerna i planen. Diskussioner pågår kring arbetets fortsättning.

Samverkan med Länsstyrelsens jurister

Inom samverkan med Länsstyrelsens jurister är kopplingen till de nationella kulturmiljömålen tydligast i de delar av målen som handlar om demokrati, delaktighet och helhetssyn där ärendens rättssäkra hantering och sakliga avvägningar mellan olika intressen är grundläggande förutsättningar. Vid exempelvis överklaganden av lov, förhandsbesked och tillsynsbeslut (förelägganden och sanktionsavgifter) enligt plan- och bygglagen beaktas regler om hänsyn till riksintressen för kulturmiljövården, kulturvården i allmänhet, varsamhetskrav, förvanskingsförbud i plan- och bygglagen samt miljöbalken. Där sakkunskaper krävs för bedömningarna efterfrågas och bidrar medarbetare med kulturmiljökompetens. Utfallet av de juridiska prövningarna har i sin tur stor betydelse för utformandet av information, rådgivning, yttranden och beslut som utgår från verksamhetsområdet Kulturmiljö.

Utvecklingsmöjligheter för det tvärssektoriella samarbetet

Utvecklingsmöjligheterna är påtagliga inom både den etablerade samverkan och samverkan inom nya arbetsfält. Den gemensamma beredningen av större och mindre ärenden och frågor sker både genom formella internremisser och inom tillfälligt sammansatta arbetsgrupper eller vid samrådsmöten. En utveckling och formalisering av arbetsgrupper har inletts med hjälp av processkartläggning. Målsättningen med att upprätta tvärssektoriella samverkansrutiner är att få bättre underlag och ökad genomslagskraft vid

avvägningar mellan olika intressen samt att förebygga otydligheter vid exempelvis nyanställning av personal. För kulturmiljöarbetet återstår flera utmaningar. Dels att verka för en ökad förståelse för kulturmiljöns värden och påverkan på dessa, dels att bemöta de ojämna styrkeförhållanden som råder mellan skilda verksamhetsområden. Här inryms frågor om tolkningsföreträde, premisser för avvägningar mellan intressen och obalansen mellan tillgängliga medel och redskap. Framgångsfaktorer för utvecklingen av det tvärssektoriella arbetet är en tät dialog där kulturmiljökompetens finns med tidigt i processerna, likvärdiga kunskapsunderlag samt att miljöbalken tillämpas som ett verktyg för i samma utsträckning sociala och kulturhistoriska som ekologiska värden i miljön.

De nationella kulturmiljömålen har en uttalad inriktning på långsiktigt hållbar utveckling, delaktighet och ansvar samt kunskap och upplevelser. De ligger därför mycket nära intentionerna med de mål som styr arbetet med klimatfrågor, jämställdhet, integration, folkhälsa samt demokrati och mänskliga rättigheter. Samverkan med verksamhetsområdet Energi och klimat kan utvecklas mer och här finns konkreta beröringspunkter inom arbetet med att bedöma och förebygga skador på kulturmiljön från utsläpp av förorenande och nedbrytande ämnen samt kommande klimatförändringar. Jämställdhets- och demokratiperspektiven är integrerade i hela Länsstyrelsens arbete. På kulturmiljöområdet är det särskilt tydligt i arbetet med urval, kommunikation och tillgänglighet. Även här finns en stor utvecklingspotential inom exempelvis kommunikationen utifrån genus-, ålders-, etnicitets- och funktionalitetsperspektiv men också då det gäller att eftersträva en utjämning av de skilda geografiska, demografiska och ekonomiska förutsättningarna att få del av bidrag och insatser för kulturmiljön. Liknande utvecklingsmöjligheter finns i samverkan mellan verksamhetsområdena Kulturmiljö och Integration. Ett sådant exempel är att i arbetet med mottagandet av nyanlända bidra med information och medverka i diskussioner om hur samhälle, kultur och miljö kan förklaras och förstås utifrån kulturhistoriska sammanhang. Även inom verksamhetsområdet Folkhälsa finns möjligheter till samverkan, bland annat genom att undersöka på vilka sätt vistelse och engagemang i kulturmiljön kan ha positiva effekter för människors hälsa och välbefinnande.

Kulturmiljöperspektivet i miljö kvalitetsmålen

Miljömålsarbetet ska visa vägen för hur de stora miljöproblemen ska lösas till 2020 och vilken miljö vi ska ha i Sverige. Arbetet är ett gemensamt ansvar och lösningarna ska utgå från en helhetssyn på landskapet. Kulturmiljön är en självklar och viktig del av miljön och arbetet för en hållbar samhällsutveckling förutsätter en mångfald av bevarade kulturmiljöer. För att nå miljö kvalitetsmålen krävs att kulturmiljön och de kulturhistoriska värdena är integrerade i planeringen, bevarandet och bruket av landskapet.

Länsstyrelsen Västerbotten har sedan 2006 en särskild inrättad tjänst som miljömålsantikvarie. Arbetet med att synliggöra och uppmärksamma kulturmiljöarbetet i miljömålsarbetet är därmed högt prioriterat. Under 2016 har arbetsinsatserna handlat om indikatoruppdatering och miljö tillståndsbedömning för redovisning via miljö målsportalen samt medverkan i arbetsgrupper för miljö målsrådets gemensamma åtgärdslista. Miljö målsantikvarien arbetar även i styrgruppen för Regional utveckling och samverkan i miljö målsystemet (RUS), som syftar till att samordna länsstyrelsernas miljö målsarbete och samverka med övriga berörda parter såsom nationella myndigheter, kommuner och organisationer.

Arbetet med kulturmiljöperspektivet i miljö målsarbetet präglas av flera utmaningar. De insatser som görs på nationell nivå har avgörande betydelse för den regionala verksamheten. Nationellt har kulturmiljö aspekten i miljö målsystemet tonats ner under de senaste åren samtidigt som de regionala insatserna för skydd, vård och information avseende kulturmiljön hållits tillbaka inom miljö målsarbetet. Försvarande omständigheter är frånvaron av etappmål för kulturmiljön och att det inte utgår särskilda uppdrag och riktade medel till kulturmiljöarbetet i miljö målsystemet. En utmaning i arbetet är också att det saknas en etablerad systematisk kulturmiljö övervakning vilket medför en brist på indikatorer som mäter tillståndet i kulturmiljön.

Att hindra eller överbrygga konflikter mellan naturvårdsintressen och kulturmiljöintressen vid hantering av småskalig vattenverksamhet

Länsstyrelsen Västerbotten beslutade att under 2016 arbeta med tre olika insatser för att förbättra den interna samverkan och öka medarbetarnas kunskaper om sammanvägning av olika intressen vid åtgärder i vatten:

- Utveckla och se över formaliseringen av åtgärdsgruppen för vatten och dess samverkan.
- Påbörja ett strategiarbete för samverkan, värdering och urval.
- Göra en årlig exkursion i kunskapshöjande syfte för alla i åtgärdsgruppen.

Åtgärdsgruppen för vatten är ett nätverk för intern samverkan mellan enheter och verksamhetsområden i frågor som berör åtgärder för sötvatten och kustvatten. Det strategiska arbetet styrs av en särskild ledningsgrupp på chefsnivå. Åtgärdsgruppen ska genom regelbundna träffar arbeta med:

- information mellan verksamhetsområden
- gemensam planering och prioritering av framtida projekt
- utveckling av interna rutiner och mallar för effektiv handläggning och samverkan
- uppföljning av åtgärdsinriktade verksamheter i vattendrag.

Under 2016 har åtgärdsgruppen främst arbetat med att förtydliga och formalisera nätverkets uppdrag och organisation. Gruppen har även börjat arbeta med att ta fram rutiner för hur intern samverkan kring åtgärder i vatten som påverkar kulturmiljöer ska hanteras. Målsättningen är att arbetet även ska hantera frågor kring värdering och urval för att tydliggöra och avhjälpa konflikter mellan natur- och kulturmiljövårdsintressen. Gruppen har även i kunskapshöjande syfte genomfört en gemensam fältexkursion till ett vattendrag där åtgärder genomförts. Syftet var att diskutera och dra lärdom av de genomförda åtgärdernas positiva respektive negativa konsekvenser för olika intressen.

Miljömålet Levande sjöar och vattendrag innebär att kulturmiljöer ska bevaras och värnas likaväl som att vattendragen ska vara ekologiskt hållbara och bevaras. För kulturmiljöerna ska det även finnas förutsättningar för fortsatt bevarande och utveckling av värdena. Detta verkar i dagsläget svårt att uppnå. Länsstyrelsen Västerbotten anser att detta tvärsektoriella arbetssätt har skapat goda förutsättningar för avvägningar mellan de olika intressena kulturmiljö, naturmiljö, fiske och rekreation vid åtgärder i vatten. Men själva genomförandet återstår med ett flertal utmaningar att hantera. Biologisk restaurering av vattendrag innebär ofta att kulturhistoriska strukturer tas bort eftersom de, sett ur ett hydromorfologiskt perspektiv, anses utgöra själva problemet. Därför fokuseras oftare på att minimera skadorna på kulturmiljön än på att hitta lösningar för bevarande. Det finns få långsiktigt skyddade vattenanknutna kulturmiljöer. En svårighet i sammanhanget är att det saknas tillräckliga kunskaper om de kulturmiljöer som finns i och vid vatten. De kulturhistoriska värdena riskerar därför att hamna i underläge vid avvägningarna. Bevarandet av kulturmiljöer vid vattendrag är ofta beroende av fortsatt brukande.

I samband med att Länsstyrelsen har lämnat bidrag till renovering av vattenanknutna miljöer, har samverkan skett inom Länsstyrelsen i syfte att tillgodose de olika intressena. I samband med renovering av en kvarn och damm i Grytsjö i Vilhelmina kommun har de planerade åtgärderna anpassats efter miljöbalkens krav i syfte att tillgodose både naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen. Under året har även renovering av en kvarn- och dammiljö i Staggräsk, Sorsele, genomförts med hjälp av bidrag från Länsstyrelsen. Sökanden har här samfinansierat satsningen från Länsstyrelsen, Nokås och kommunen. Kulturmiljövårdens intressen har tillgodosetts genom att renovera kvarn, båthus och damm på ett varsamt sätt samtidigt som hänsyn tagits till naturvårdens intressen genom att dammbotten tagits bort så att fisken kan passera igenom dammen. Bidrag har också utbetalats till särskilda utredningar av de vattenanknutna anläggningarna och dammarna inom Olofsfors bruk som är länets bäst bevarade bruksområde. Syftet är att få till stånd en hållbar utveckling av den vattenanknutna kulturmiljön.

1.21. Länsstyrelserna ska redovisa hur myndigheten strategiskt verkar för att uppnå de nationella kulturmiljömålen i samverkan med lokala och regionala aktörer. Samspelet avseende kommunala och regionala kulturmiljöunderlag, handlingsplaner och strategier, inklusive de regionala kulturplanerna, ska särskilt belysas.

Strategiskt arbete med de nationella kulturmiljömålen i samverkan med regionala aktörer

Länsstyrelsens strategiska arbete för att uppnå de nationella kulturmiljömålen i samverkan med lokala och regionala aktörer utgår från ett flertal av Länsstyrelsens olika verksamhetsområden. Detta framgår också i ovanstående redovisning av hur hela myndigheten, inom de olika delarna av verksamheten, verkar för att uppnå de nationella kulturmiljömålen. Länets kulturmiljöaktörer verkar sedan tidigare på olika sätt i enlighet med dessa mål. I februari höll Länsstyrelsen ett seminarium om de nationella kulturmiljömålen tillsammans med verksamma vid de främsta regionala samverkansorganen på kulturmiljöområdet: Västerbottens museum, Skellefteå museum, Skogsmuseet i Lycksele och Region Västerbotten. I arbetsgrupper diskuterades målens betydelse bland annat för dokumentation och tillgängliggörande av byggnadsminnen, fornlämningsmiljöer och kulturresevat samt för arbetet med regionala och kommunala kulturmiljöunderlag. De fyra aktörerna uppmanades sedan att under året reflektera över hur målen används eller kan användas inom respektive verksamheter och samarbetsområden. I november tillfrågades de om målens relevans för deras arbete, hur målen återspeglas i deras strategiska dokument och hur samverkan med främst Länsstyrelsen kan utvecklas för en förbättrad måluppfyllelse.

Samtliga svarade att de nationella kulturmiljömålen i hög grad är relevanta för hela eller merparten av deras verksamheter. Exempel gavs från egna arbetsområden men också från samverkan med varandra och med andra aktörer. Bland annat betonades arbetet med:

- besöksmål, utställningar, kunskaps- och upplevelseförmedling
- uppdragsverksamhet om kulturlandskap
- byggnadsvård och arkeologi
- rådgivnings- och remissarbete
- utveckling av kulturturism
- arbete med nationella minoriteters kulturarv.

Förutom med Länsstyrelsen bedrivs dessa insatser till stor del i samarbete med skolor, ideella föreningar, kommuner samt i varierande grad med aktörer inom det regionala och lokala näringslivet.

Alla har också angett att de nationella kulturmiljömålen väl återspeglas i deras strategiska dokument. I ägardirektivet för Skogsmuseet i Lycksele står exempelvis att museet ska ”utveckla, förnya, levandegöra och öka tillgängligheten till skogens och skogsbrukets historia i regionen samt synliggöra den samiska kulturen”. I Skellefteå museums verksamhetsutvecklingsplan för 2015–2019 står bland annat om ett angeläget och tillgängligt kulturarv att ”samtidigt som vi avser att ge en helhetsbild så långt som är möjligt, vill vi göra vårt kulturarv lättillgängligt och attraktivt” och i kompetensförsörjningsplanen att de ”genom ett professionellt och proaktivt arbete [ska] förmedla information och kunskap om kulturmiljöns värde och därigenom skapa stolthet för den lokala identiteten” vilket förutsätter människors delaktighet i kulturmiljöarbetet. Västerbottens museum hänvisar till sitt strategi- och måldokument 2016–2019 *Framtiden är vår!* där bland annat målbilden för 2019 fokuserar på delaktighet i mötet med publiken, ökad närvaro och samverkan i länet med utvecklade former för hur kulturhistoria kommuniceras, förstärkt kulturhistorisk profil med tryggad kunskapsförsörjning samt ”kvalitativa resultat av vårt arbete, präglat av tillgänglighet, delaktighet och mångfald”.

Region Västerbotten lyfter fram Västerbottens läns kulturplan 2016–2019. Kulturplanen är ett styrdokument för Region Västerbotten och den utgår från de nationella respektive regionala kulturpolitiska målen. Kulturplanen har tagits fram med Länsstyrelsens medverkan och här lyfts de nationella kulturmiljömålen fram som en tydlig utgångspunkt för Länsstyrelsens verksamhet. I planen utpekade också flera insatsområden för kulturmiljöarbetet och det fysiska kulturarvet. Insatserna handlar om att ”stärka och utveckla förutsättningar för samisk kultur och kulturarv samt övriga nationella minoriteters kultur genom bland annat samarbeten och projekt”, ”utvärdera och utveckla det kulturturistiska arbetet i Västerbottens län” samt ”verka för att regionens kulturarv kan brukas av en bred allmänhet genom ökad delaktighet”. I planen betonas också utveckling av samverkan mellan regionala och lokala aktörer, vilket ses som en

framgångsfaktor för dessa (och andra utpekade) insatsområden. Planen ger även exempel på kultur och kulturmiljöer av särskild betydelse inom respektive av länets kommuner. Region Västerbotten framhåller också Regional utvecklingsstrategi för Västerbottens län 2014–2020 som ett viktigt gemensamt styrdokument för Länsstyrelsen, Regionförbundet och kommunerna. I detta avseende särskilt inom de strategiska vägvalen *Miljödriven utveckling*: ”främja insatser som bidrar till att skydda, bevara, utveckla samt återställa natur, kultur- och vattenmiljöer” samt *Fler och växande företag*: ”stärka det samiska entreprenörskapet och företagandet utifrån den samiska kulturen”.

Samtliga av de tillfrågade anser att kommunikationen och samverkan bör fördjupas för att förbättra förutsättningarna att uppnå de nationella kulturmiljömålen. Detta gäller deras samverkan med Länsstyrelsen och med varandra men även med kommunerna och andra berörda. Återkommande strategiska möten/dialoger kring kulturmiljöfrågor, gemensamma workshoppar med institutions-överskridande grupparbeten i aktuella ämnen samt framtagande av en länsövergripande kulturmiljöbeskrivning som tydliggör kulturmiljöns värden, roller och ansvar är några av förslagen. Satsningen *Sevärt i Västerbotten* framhålls genomgående som ett bra exempel på samverkan och samtidigt som en lämplig arena för fortsatt utveckling av samverkan för att uppnå kulturmiljömålen. Arbete med skyltar, utställningar, skrifter och digital kommunikation anses ge anledning och möjlighet till samarbeten där fler människor kan inkluderas och vara delaktiga i värnandet och nyttjandet av kulturmiljön, där både processer och resultat ger kunskaper och upplevelser. *Sevärt i Västerbotten* ses som ett starkt varumärke att bygga vidare på. Region Västerbotten avser att fortsatt använda museerna som sakkunniga samt förbättra informationsflödet mellan de egna verksamheterna för att uppnå en säkrare bevakning av kulturmiljöaspekterna i olika sammanhang, exempelvis då det gäller remisser kring samhällsutvecklings- och miljöfrågor.

Genomförda insatser i samverkan med lokala och regionala aktörer

Länsstyrelsen genomför regelbundet kommunbesök då det förs dialoger främst med kommunens handläggare av plan- och bygglovsärenden. Av kontinuitetsskäl har ansvaret för dialogerna med länets kommuner fördelats mellan Länsstyrelsens kulturmiljöhandläggare. Mötena ger tillfälle till informationsutbyte om aktuella kulturmiljöfrågor. Länsstyrelsen har utvecklat, och börjat informera om, en modell för att utarbeta kommunala kunskapsunderlag på kulturmiljöområdet, inför exempelvis framtagande av översiktsplaner. Modellen har presenterats och väckt intresse vid de kommunbesök som genomförts under året. Med utgångspunkt i Riksantikvarieämbetets handbok för kulturmiljövårdens riksintressen, har en metod utvecklats som underlättar för en kommun att tidigt analysera och förutse hur riksintressen för kulturmiljövården kan påverkas vid upprättandet av detaljplaner. Umeå kommun har börjat pröva metoden som kommer att vidareutvecklas och prövas i flera kommuner under 2017.

Länsstyrelsen har redan ett utvecklat samarbete med länets museer och konsulter på kulturmiljöområdet liksom med andra kulturmiljövårdande organisationer och aktörer inom länet. En gemensam målsättning för länets kulturmiljöarbete är att kunna lyfta fram en mångfald av kulturmiljöer som sammantaget kan ge en så bred belysning som möjligt av hela länets kulturhistoriska utveckling. Ett strategiskt viktigt arbete är då att identifiera och komplettera saknade och bristfälligt företrädda perspektiv på de kulturhistoriska sammanhangen. Barns perspektiv är sällan prioriterade i urvalet av kulturmiljöer. Med utgångspunkt i en inventering av arbetsstugor genomförd av Västerbottens museum, har Länsstyrelsen därför i samverkan med museet besökt ägarna till länets två bäst bevarade arbetsstugor för barn (i Saxnäs respektive Vilhelmina). Syftet har varit att hitta lämpliga lösningar på åtgärder för information om och vård av miljöerna.

Invigningen av länets 79:e byggnadsminne, ett bönhus i Missenträsk, Skellefteå kommun, skedde i samverkan mellan Länsstyrelsen, byn och Sara Lidmansällskapet som framförde högläsning av Sara Lidmans texter. Berättelser som lyftes fram under invigningen bestod av kvinnors minnen från bland annat handarbetsgrupper och körverksamhet i bönhuset. Länsstyrelsen är även representerad inom den samiska referensgruppen i Västerbotten där information utbyts mellan sameföreningar, samebyar, Länsstyrelsen och museer i länet. Syftet med Länsstyrelsens medverkan är att fler samiska kulturmiljöer ska bevaras och utvecklas genom skydd, vård och information.

Under året har Länsstyrelsen tillsammans med Västerbottens museum genomfört besiktningar av fornlämningar längs reglerade vattendrag i en pilotstudie av erosionsskadeproblematik kring fornlämningar. Redan under 1970- och 1980-talen kunde skador observeras på fornlämningar, men ingen uppföljning eller tillsyn har gjorts av dessa fornlämningar i senare tid. Projektet är tänkt att bidra till ett förbättrat kunskapsunderlag för förvaltningen av fornlämningar vid reglerade sjöar och vattendrag. I augusti medverkade Länsstyrelsen vid Arbetets museums seminarium om vattendrivna anläggningar, i Olofsfors bruk. Länsstyrelsen höll då ett föredrag om bruk och andra vattendrivna anläggningar i Västerbotten. Länsstyrelsen har också lämnat bidrag till restaurering av en kulturhistoriskt värdefull flottningsmiljö i Vindelälven. Flottningsmiljön, som är en av länets bäst bevarade, har även ett stort värde som rekreativmiljö och turistmål. Restaureringsarbetet sker i nära samverkan med bland andra representanter från Vindelälvens fiskeråd.

Ett av de sex specifika målen inom Botnia-Atlanticprogrammet 2014–2020 är inriktat på natur- och kulturarv ("Ökat hållbart nyttjande av natur- och kulturarv"). Området kulturmiljö har därmed en naturlig och betydelsefull plats i programgenomförandet. Under 2016 har ett projekt med inriktning på kulturmiljö beviljats medel. Projektet *Kulturspår i landskapet – en resurs i skolan* verkar för att skydda och bevara kulturspåren i landskapet genom att öka kunskapen och förståelsen hos lärare och även hos deras elever, den uppväxande generationen och framtidens brukare av kulturmiljön. Genom ett gränsöverskridande samarbete vill projektets partners utveckla metoder att använda kulturspåren i landskapet som en resurs i skolan i många olika ämnen.

Länsstyrelsen har under året fortsatt att satsa på de tre informationsportaler som byggts upp genom åren i samverkan med länets museer – *Sevärt i Västerbotten*, *Spår från 10 000 år* och *Hålla hus*. Portalerna är viktiga instrument för arbetet med att implementera de nationella kulturmiljömålen och att tillgängliggöra länets kulturmiljöer och sprida information om kulturturism, kulturlandskap, förhistoria, byggnadstradition och byggnadsvård. Inom *Hålla Hus* drivs en webbplats om byggnadsvård, byggnadstradition och samhällsplanering. Verksamheten omfattar även utställningar, seminarier och småskrifter. Under 2016 arrangerades ett seminarium för ägare och förvaltare av länets byggnadsminnen för att informera om lagstiftning, byggnadsvård och energieffektiviseringsfrågor i äldre hus. Ett syfte med seminariet var också att de olika fastighetsägarna skulle få möjlighet att träffas och lära känna varandra. Inom *Hålla hus* har även sex byggnadsvårdscaféer arrangerats med teman som kulturhistoriska trädgårdar, det svenska köket och hus i arkiven.

I samarbete mellan Länsstyrelsen och länets museer samt Umeå universitet genomförs ett gemensamt projekt som syftar till att sprida information om och tillgängliggöra vår historia. Informationen förmedlas i första hand genom webbplatsen *Spår från 10 000 år* men även genom publika insatser (utställningar, skolverksamhet, föreläsningar och exkursioner i länet) där länets forn- och kulturlämningar lyfts fram. Under 2016 handlade arbetet huvudsakligen om sammanställning av kunskapsunderlag, textproduktion, förbättring av webbplatsen samt utveckling av interaktiviteten på webbplatsen.

Sevärt i Västerbottens län är en stark aktör på det kulturturistiska området i Västerbottens län. Idag består *Sevärt i Västerbotten* av ca 25 besöksmål, ca 400 informationsskyltar, ett 20-tal småskrifter samt en webbplats. Detta har varit lyckosamt på många sätt, men en vitalisering av *Sevärt i Västerbotten* är nu angelägen. Under 2016 har därför en förstudie över hur *Sevärt i Västerbotten* kan förnyas, förbättras och moderniseras utifrån en ny grundläggande struktur tagits fram. Förnyelsearbetet kommer att påbörjas under 2017.

Arbetet med att tillgängliggöra länets kulturmiljöer sker i samverkan med museer samt ägare och förvaltare av kulturmiljöer, men även med ett flertal andra aktörer och samverkan håller på att utvecklas ytterligare. Inom det tidigare nämnda länsöverskridande projektet *Varsamt tillgängligt* (2016–2018) är också en av målsättningarna att öka samverkan med handikappförbunden och med konsulter på tillgänglighetsområdet. Information om och i kulturmiljöer har tillgängliggjorts genom samverkande insatser. Vid kulturresevatet Atoklimpen har Länsstyrelsens guide organiserat vandringar i samverkan med turistbyrå i Tärnaby. I kulturresevatet Fatmomakke kyrkstad har Länsstyrelsens guide samarbetat med kyrkstadens styrelse och Vilhelmina turistbyrå kring visningar för besökande grupper.

En särskild utmaning i arbetet med att uppnå de nationella kulturmiljömålen är de stora skillnaderna i demografiska, ekonomiska och sociala förutsättningar inom länet. De skilda förutsättningarna kan ha en avgörande påverkan på möjligheterna att lyfta fram, förvalta och utveckla en mångfald av kulturmiljöer som belyser hela länets kulturhistoriska utveckling och som samtidigt återspeglar olika förekommande perspektiv och synsätt. Men en sådan riktning är nödvändig för att uppnå målet om människors delaktighet i arbetet med samt förståelse och ansvar för kulturmiljön. Ett inkluderande samhälle där kulturmiljön kan förstås och upplevas på lika villkor kräver också att ojämlika förhållanden balanseras. Kapitalstarka ägare av högt värderade fastigheter i kustområdets större tätorter kan ofta utan större bekymmer med egna eller lånade medel leva upp till kraven på medfinansiering av kulturmiljövårdsbidrag. De kanske till och med själva kan bekosta en långsiktigt hållbar förvaltning av sin egendoms kulturhistoriska värden, eftersom det sannolikt är en god investering. Boende med knapp ekonomi i inlandets gles- och avfolkningsbygder med sjunkande fastighetspriser, vill eller kan ofta varken bekosta eller ens få banklån för medfinansiering av kulturmiljövårdsbidrag. Det kan dessutom handla om åtgärder där kostnaderna överstiger de aktuella objektens marknadsvärden. Dessa förhållanden motverkar möjligheterna till en långsiktigt hållbar utveckling av landsbygdens kulturarv. Att arbeta för en helhetssyn på förvaltningen av landskapet, där kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen, måste därför även innebära att utveckla nya metoder för säkerställande, finansiering, vård och användning av kulturmiljöer. Länsstyrelsen Västerbotten avser att arbeta vidare med dessa frågor under kommande år.

Tabell 4.1

Länsfakta kulturmiljö	2016-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Antal registrerade fornlämningar (exkl. marina) ¹⁾	9 840	9 635	9 505
Antal byggnadsminnen enligt 3 kap. kulturmiljölagen	79	79	78
Antal kyrkobyggnader enligt 4 kap. kulturmiljölagen	69	69	69
Riksintresseområden för kulturmiljövården, antal	50	51	51
Riksintresseområden för kulturmiljövården, yta (ha)	153 684	153 689	153 689
Kulturresevat, antal	3	3	3
Kulturresevat, yta (ha)	989,3	989,3	989,3
Andel av länets kommuner som har kulturmiljöprogram (%)	53	53	53

¹⁾ Registeruttag kring *Antal registrerade fornlämningar (exkl. marina)* är från och med 2016 framtagen på ett annat sätt mot tidigare år. Underlagen till de nya siffrorna är hämtade från Riksantikvarieämbetets länsvisa statistikuttag från FMIS som de sammanställer inför länsstyrelsernas årsredovisningar. Mera information finns under kommentaren till tabellen nedan.

Källa:

Fornlämningar – Fornminnesinformationssystemet (FMIS) (www.fmis.raa.se)

Byggnadsminnen – Länsstyrelsens förteckning över länets byggnadsminnen

Kyrkobyggnader – Länsstyrelsens förteckning över länets kyrkobyggnader

Riksintresseområden – Länsstyrelsens GIS-skikt, Riksintressen kulturmiljövård

Kulturresevat – Länsstyrelsens GIS-skikt, Kulturresevat

Andel kommuner med kulturmiljöprogram - Miljömålportalen, indikator ”Planering kulturmiljö”:

Kommentarer Tabell 4.1

Antal registrerade fornlämningar: De angivna siffrorna är hämtade från Riksantikvarieämbetets länsvisa statistikuttag från FMIS som de sammanställer till länsstyrelsernas årsredovisningar. 2016 års siffra gäller registrerade fornlämningar den 13 december 2016.

Länsstyrelsen har tidigare år hämtat informationen från FMIS och då räknat alla lämningar, både fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar, till skillnad mot Riksantikvarieämbetets metod där de enbart räknar fornlämningar samt slår samman lämningar som ligger inom ett sammanhållet område (lokal) och räknar dem som en (1) lämning. Riksantikvarieämbetet rekommenderar att redovisningen sker enligt deras beräkning då den blir jämförbar från år till år.

Nedanstående tabell visar på skillnaden i de olika metoderna för åren 2014–2016.

Antal registrerade fornlämningar (exkl. marina)	2016	2015	2014
Alla lämningar räknas enligt tidigare metod (exkl. marina)	25 784	25 241	24 183
Lämningarna inom ett sammanhållet område räknas som en lämning.	9 840	9 635	9 505

Riksintresseområden för kulturmiljövården, antal: Under 2016 har Riksantikvarieämbetet upphävt riksintresset AC 45 Kittelfjäll, Vilhelmina kommun efter Länsstyrelsens begäran.

Riksintresseområden för kulturmiljövården, yta: Efter upphävande av AC 45 Kittelfjäll som riksintresse har den totala ytan minskat med ca 5 ha.

Andel av länets kommuner som har kulturmiljöprogram: Definitionen av begreppet kulturmiljöprogram är oklar. Återrapporteringen om kommunernas kulturmiljöprogram kommer därför att bli allt svårare att redovisa eftersom nya typer av kulturmiljöunderlag är på väg att utarbetas. De uppgifter om kulturmiljöunderlag Boverket årligen inhämtar från kommunerna utgör sannolikt en bättre och tydligare redovisning än ovanstående procentangivelse. Siffran ovan utgör en enkel division av länets antal kommuner (15) och hur många av dessa som har någon form av kulturmiljöprogram (8) = 53 procent.

Tabell 4.2

Utbetalade bidrag för kulturmiljö, summa (tkr)	2016	2015	2014
Bidrag, vilka länsstyrelsen fattar beslut om och betalar ut	0	0	56
Bidrag, vilka länsstyrelsen har fattat beslut om, men där Riksantikvarieämbetet har gjort utbetalningen	8 331	8 257	8 168

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World, Riksantikvarieämbetets handläggarsystem KÄLLA

Kommentarer Tabell 4.2

Bidragssumman 8 331 avser utbetalningar från 7:2-anslagets fria ram för 2016 samt 7:2-anslagets bemyndigande för 2015.

Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 45*			
Årsarbetskrafter män	2,2	2,6	4,1
Årsarbetskrafter kvinnor	6,4	5,1	5,1
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	3,74	3,52	3,99
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	11 505	10 585	13 141
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	4,95	4,75	5,68
Antal ärenden, inkomna och upprättade	229	242	245
Antal beslutade ärenden	195	137	212
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	6	10	3
Bidragutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Det är marginella förändringar av verksamhetens volymer och kostnader som redovisas vid jämförelser mellan åren 2014-2016. Antal beslutade ärenden har ökat från 2015 till 2016 och det gäller främst beslutade skyddsobjekt samt beslut om hur kommuner uppfyller kraven i lagen om extra ordinära händelser under fredstid och höjd beredskap. Antal öppna ärenden äldre än två år har minskat sedan 2015 och bedöms fortsätta minska under 2017 då de består av fleråriga projekt där flertalet projekt kommer att avslutas.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Samverkan och ledning före, under och efter en samhällsstörning

Under ledning av Länsstyrelsen Västerbotten påbörjades 2014 en regional utvecklingsprocess för samordning och inriktning utifrån Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) nationella koncept. Målet för utvecklingsprocessen är att länets krisberedskapsaktörer i januari 2017 ”har väl fungerande samverkansformer för en effektiv användning av samhällets samlade resurser före, under och efter en samhällsstörning”. Länsstyrelsen bedömer att aktiviteterna inom området samverkan och ledning har ökat både Länsstyrelsens och länets förmåga till samordning och inriktning vid hantering av samhällsstörningar.

Som delmål ska länets krisberedskapsaktörer efter processen ha uppnått:

- samsyn gällande centrala begrepp och funktioner inom det svenska krishanteringssystemet
- etablerade samverkansrutiner för kriskommunikation
- en dokumenterad överenskommelse om ramar och grunder för samverkan före, under och efter en samhällsstörning.

Den 21 juni 2016 undertecknade länets krisberedskapsaktörer den regionala överenskommelsen om samverkan före, under och efter samhällsstörningar i Västerbottens län.

En ny modell för en sammanhållen riskhanteringsprocess

För att få en tydlig koppling mellan risk- och sårbarhetsanalyserna och den verksamhet som bedrivs inom krisberedskap och skydd mot olyckor har Länsstyrelsen under 2016 tagit fram en modell för en sammanhållen riskhanteringsprocess. Denna ingår i den regionala överenskommelsen om samverkan och syftar till att få ett samlat grepp om brister, sårbarheter och gemensamma åtgärdsbehov i länet samt att det

gemensamma arbete som bedrivs genom Regionala rådet och dess arbetsgrupper ska utgå från och bemöta dessa identifierade behov och brister.

Fortsatt arbete med att integrera kriskommunikation

Arbetet med att integrera kriskommunikation har fortsatt under året och förutom att det varit ett fokusområde i den regionala utvecklingsprocessen har det också genomsyrat övriga insatser kopplat till samverkan och ledning i länet. I samband med framtagandet av överenskommelsen har tidigare samverkansrutiner för kriskommunikation reviderats och anpassats utifrån regionalt överenskomna samverkansstrukturer och rutiner.

Påbörjad implementering av överenskommelsen

Under hösten påbörjades implementeringen av överenskommelsen, dels i samband med att nya arbetsgrupper skapades, dels när en regional samverkanskurs genomfördes med utgångspunkt i överenskommelsen. Med stöd av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap genomfördes en regional behovsanalys under hösten, för att tillsammans med länets aktörer identifiera problem och åtgärder för att samverkan enligt överenskommelsen ska fungera effektivt. Planering och prioritering av åtgärderna påbörjades under hösten och ska förankras i Regionala samordningsgruppen och Regionala rådet i början av 2017.

Länsstyrelsens tjänsteman i beredskap (TiB) deltar i MSB:s nationella veckomöten och bevakar situationen i övrigt via WIS och media. TiB leder regionala avstämningsmöten i Rakel varje vecka i syfte att skapa en aktuell bild av läget i länet samt öka förmågan hos deltagande aktörer att samverka via Rakel.

Fortsatt arbete i Nordsam för krishantering i de nordligaste länen

Länsstyrelsen fortsätter arbetet inom samarbetet Nordsam (de sex nordligaste länsstyrelserna) för att stärka samhällets beredskap och förmåga att hantera kriser. Länsstyrelsernas krishanterings- och kriskommunikationsförmåga samt kapaciteten i det förebyggande arbetet har fortsatt stärkts under året genom övning och utveckling av metoder, gemensamma rutiner och stöddokument. Länsstyrelserna har under året bland annat tagit fram gemensamma stöddokument avseende uppföljning och granskning av kommunernas arbete med krisberedskap samt deltagit vid varandras tillsynsbesök enligt lagen om skydd mot olyckor i syfte att göra likvärdiga bedömningar och främja rättssäkerheten. Länsstyrelserna har även fortsatt att utveckla arbetet för att kunna förstärka och avlösa varandra vid kriser och samhällsstörningar. Detta har bland annat prövats i samband med larmövningar samt i samband med Norrbottens regionala samverkansövning Vindros i november då Länsstyrelsen övade förstärkning av deras kommunikationsfunktion.

Nytt förslag på GIS-rutin har tagits fram

Inom det Nordsamgemensamma projektet *KriSam* har Länsstyrelserna tagit fram ett förslag på GIS-rutin som ska implementeras i krishanteringsarbetet. Syftet med det framtagna dokumentet har varit att utveckla nyttan med GIS inom krisberedskap och inom Nordsam. GIS och kartor har en viktig roll när händelseförlopp ska beskrivas och förmedlas, internt inom Länsstyrelsen, inom Nordsam vid samverkan och externt mot allmänheten. Rutinen innehåller förslag på förberedelser inom GIS som varje länsstyrelse kan göra inför att en händelse uppstår. Dokumentet redogör även för vilka delningskanaler som kan/ska användas när länsstyrelserna ska dela geodata mellan varandra vid en händelse. Den framtagna rutinen förenklar och förbättrar länsstyrelsernas förmåga att implementera GIS inom krishanteringsarbetet och möjliggör för samverkan mellan Nordsamläna.

Deltagande i samverkansövning och projekt med Lantmäteriet

I januari 2016 blev Länsstyrelsen inbjuden av Lantmäteriet till att delta i samverkansövningen *Utbyte av geografisk information vid extraordinär händelse*. Projektet finansierades av MSB:s anslag 2:4 och totalt genomfördes tre planeringskonferenser, en distribuerad övning och en seminarieövning. Målet med övningen var att öva samverkan mellan aktörer som producerar eller konsumerar geografisk information vid en extraordinär händelse. I övningen deltog sakkunniga inom GIS och krisberedskap från många av landets myndigheter. Samverkansövningen har bidragit till en ökad insikt i andra myndigheters hantering av geodata samt förstärkt förmågan att hantera geodata under en extraordinär händelse inom den egna organisationen.

Länsstyrelsen har för andra året i rad deltagit i Lantmäteriets projekt *Tryggt & Säkert*, med fokus på kommunernas förmåga att kommunicera geodata vid en kris. Projektet syftar till att höja kunskapen och förmågan att använda geodata före, under och efter en kris. Projektet bestod av återkommande workshoppar och webinarier under året.

Fortsatt arbete och samverkan om flyktingsituationen

Länsstyrelsen har fortsatt arbetet med flyktingsituationen under 2016. Metoder och rutiner för arbetet med lägesbild, samverkan och ledning samt kriskommunikation har testats och utvecklats för att stärka Länsstyrelsens förmåga att utöva sitt geografiska områdesansvar. Strategisk samverkan har ägt rum på regional nivå i Västerbottens län, i Region Nord (de fyra nordligaste länen), inom samarbetet Nordsam (de sex nordligaste länen) samt nationellt, vilket bedöms ha stärkt Länsstyrelsens samverkan med andra myndigheter på olika nivåer.

Arbetsgrupp för flyktningmottagande ur ett krisberedskapsperspektiv

Länsstyrelsen arbetar i en arbetsgrupp tillsammans med Migrationsverket och Polismyndigheten i Region Nord i de fyra nordligaste länen som bland annat har skapat förutsättningar för att frågor rörande flyktningmottagande ska kunna lyftas och arbetas med ur ett krisberedskapsperspektiv. Bland annat har befintliga samverkansstrukturer i de fyra nordligaste länen inventerats för att dessa frågor vid behov kan lyftas inom befintliga strukturer. Länsstyrelsen har på olika samverkansnivåer tillsammans med andra aktörer genomfört utvärderingar av arbetet med flyktingsituationen vilket har skapat förutsättningar för att berörda aktörer ska kunna utveckla sina metoder och rutiner för att stärka krishanteringsförmågan. Länsstyrelsen bedömer att arbetet med flyktingsituationen har gett värdefulla erfarenheter i den vidare utvecklingen av samverkansformer i länet. Det har även ökat förmågan till samordnad kriskommunikation, informationsdelning och skapandet av en samlad lägesbild.

Stöd till kommunerna

Länsstyrelsen har arrangerat flera nätverksträffar och workshops för länets beredskapssamordnare och kriskommunikatörer. Vid träffarna för beredskapssamordnarna har man bland annat identifierat gemensamma utvecklingsområden bland kommunerna som Länsstyrelsen kommer att stödja.

Konferens om kriskommunikation för deltagare från Nordsam

Inom ett av de gemensamma projekteten med Nordsam genomfördes en kriskommunikationskonferens med deltagare från samtliga Nordsam-läns regionala nätverk för kriskommunikation, beredskapssamordnare och säkerhetssamordnare. Utvärderingen visar på stärkt kompetens inom sakområdet samt att konferensen gav möjligheter till nya och stärkta kontaktnät inom kriskommunikationsområdet.

Arbete med riskkommunikation

Under hösten 2016 påbörjade det regionala kriskommunikationsnätverket ett arbete inom riskkommunikation med anledning av MSB:s satsning på en krisberedskapsvecka under 2017. Syftet med arbetet var att lyfta fram lokala hot och risker mot kommunernas webbplatser för att uppmärksamma invånarna på den lokala hot- och riskbilden (utifrån RSA) och hur de kan förbereda sig inför dessa. Det kan till exempel handla om hur de förbereder sig på ett långvarigt elbortfall eller väderrelaterade risker.

Målen är:

- att antalet kommuner i länet som har samlad och mottagaranpassad information på sina webbplatser om lokala hot och risker och om hur invånarna kan förbereda sig för dessa ska öka
- att andelen privatpersoner som känner till vilka händelser som kan utvecklas till en samhällskris ska öka.

Utbildning och träffar för räddningstjänsterna

För räddningstjänsterna har det anordnats en gemensam räddningschefsträff tillsammans med Norrbottens län, och för blåljusaktörerna har en utbildning om hantering av olycka med giftig kondenserad gas anordnats.

Övning om dammhaveri

I april genomförde Länsstyrelsen en seminarieövning kring dammhaveri i Umeälven. Syftet var att stödja berörda aktörer i deras pågående beredskapsplanering för dammhaveri.

Flertal aktiviteter för att stärka kärnenergiBEREDSKAPEN

Inom kärnenergiBEREDSKAPEN har Länsstyrelsen medverkat i en rad aktiviteter för att förbättra samverkan och förstärka förmågan att hantera en kärnteknisk olycka. Länsstyrelsen har deltagit i styrgrupp, arbetsgrupp och medverkat i projekt när det gäller arbetet med Nationell handlingsplan för radiologiska och nukleära olyckor som syftar till att stärka den svenska kärnenergiBEREDSKAPEN (HPRN).

I september genomfördes en larmövning för länets kommuner kring larm och rapporteringsvägar vid kärnteknisk olycka. I övningen deltog 14 av 15 kommuner och ett antal brister och förslag till förbättringar identifierades hos såväl Länsstyrelsen som kommunerna.

Länsstyrelsen har 2014–2016 deltagit i projektet *Gränslös samverkan vid kärnteknisk olycka*, tillsammans med Länsstyrelsen Jämtland och fylkesmannen i tre norska fylken. Syftet var att stärka förmågan att hantera en kärnteknisk olycka som berör både Norge och Sverige och som särskilt tar hänsyn till ursprungsbefolkningens behov. Inom projektet har ett gemensamt dokument för samverkan tagits fram. Vid en svensk-norsk övning under hösten 2016 arbetade deltagarna för att få underlag till förbättringar av dokumentet innan projektet avslutas. Övningen innebar att Länsstyrelsen under 2016 har övat sin krisledningsorganisation inklusive bedömning av om kriterierna för statlig räddningstjänst vid en kärnteknisk olycka är uppfyllda i scenariot.

Utvärdering av Barents Rescue Exercise 2015 och dammhaveriövning

Under 2015 deltog Länsstyrelsen i planering och genomförande av *Barents Rescue Exercise 2015*. Utöver samordning av kommunernas deltagande i övningen hade Länsstyrelsen, tillsammans med en representant från MSB ansvar för utvärderingen av den svenska insatsen i övningen. Den svenska utvärderingsrapporten färdigställdes och presenterades under första kvartalet 2016.

Under november har myndigheten deltagit i Länsstyrelsen Västernorrlands dammhaveriövning Ångerfylld som har genomförts i form av en distribuerad seminarieövning.

Skydd mot olyckor – skogsbrand, farlig verksamhet och farliga ämnen

Under året genomfördes 41 flygningar för skogsbrandsbevakning och under dessa flygningar upptäcktes tre bränder. Länsstyrelsen har tillsammans med räddningstjänsterna, skogsbolagen och entreprenören för skogsbrandsflyg deltagit vid en skogsbrandsträff före säsongen. Entreprenören har meddelat att det varit vissa svårigheter under säsongen då det var problem med bränsleleveranserna till ett av flygfälten vilket orsakade längre ledtider även om uppdragen kunde genomföras.

Länsstyrelsen har under året granskat tidigare beslut angående farlig verksamhet enligt LSO 2:4. En fortlöpande granskning sker av nya verksamheter, och nya beslut fattas löpande vid behov.

Länsstyrelsen bedriver flera projekt som kopplar till samhällets förmåga att hantera händelser med farliga ämnen (CBRNE). I projektet *Metodstöd övningsplanering och utvärdering CBRNE-händelser* pågår ett arbete med FOI och räddningstjänster i både Västerbotten och Östergötland som syftar till att ta fram ett koncept som ska göra det enklare för räddningstjänsterna att öva och utvärdera CBRNE-händelser. Projektet är nu inne på det andra året av tre år. Länsstyrelsen har också arrangerat en Nordsam-gemensam konferens för regionala samordningsfunktioner för farliga ämnen (RSF) inom projektet *Länsöverskridande samverkan farliga ämnen (LFÄ)*. Länsstyrelsen bedömer att de genomförda aktiviteterna inom området har bidragit till en förstärkt förmåga i länet att hantera händelser med farliga ämnen och bättre förutsättningar för att kunna stödja varandra mellan länen. Dessutom bidrar aktiviteterna till implementeringen av den nationella CBRNE-strategin på lokal och regional nivå.

Tillsyn har skett enligt planen

När det gäller tillsyn har det under 2016 genomförts ett tillsynsbesök i enlighet med tillsynsplanen. Tillsynsverksamheten har i övrigt fokuserat på kommunala planer för riskanläggningar enligt utvinningsavfallsförordningen (2013:319) med riktad tillsyn på två kommuner då det ingick vid tillsyn av två andra kommuner 2015. Detta arbete har resulterat i åtgärdande av bristen i två av fyra berörda kommuner.

Sex genomförda uppföljningsbesök i länet

Under 2016 har totalt sex uppföljningsbesök genomförts i länet. Uppföljningarna har, utifrån anvisningar från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, fokuserat på att bedöma kommunernas arbete med risk- och sårbarhetsanalys och styrdokument. Detta har resulterat i att fem kommuner uppmanats att komplettera sina styrdokument, och fem kommuner har fått rekommendationer om att inför nästa mandatperiod se över olika delar i sina risk- och sårbarhetsanalyser. Ett av uppföljningsbesöken resulterade i att Länsstyrelsen ålade kommunen att upprätta en åtgärdsplan för att komma tillrätta med identifierade brister. Särskild redovisning om uppföljning har skett utifrån uppdrag 69 i regleringsbrevet för 2015, till Finansdepartementet 2016-10-31.

Civilt försvar – stöd, nätverksträffar och beslut

Under 2016 har Länsstyrelsen deltagit i och lämnat stöd till Försvarsmaktens planering för höjd beredskap. Detta har redovisats i en skrivelse till Finansdepartementet 2016-06-10.

Landshövdingarna i de fyra nordligaste länen, chefen för militärregion Nord och chefen för polisregion Nord har inrättat en chefsgrupp för totalförsvarsplanering och krisberedskap. I september år 2016 genomfördes det första mötet i chefsgruppen där bland annat en arbetsgrupp tillsattes som fick i uppdrag att arbeta fram ett förslag till gemensamma grunder för totalförsvarsplaneringen i region nord.

Länsstyrelserna har genomfört nätverksträffar på nationell nivå under 2016. Likaledes har Länsstyrelsen Västerbotten deltagit i motsvarande arbete inom Nordsam samt med de fyra länen inom Militärregion Nord (MR N). Länsstyrelsen har även deltagit i Försvarsmaktens samverkansfältövning 2016, Ledningsträning MR N 2016 och Ledningsövning 16.

Länsstyrelsen har under 2016 fattat beslut om skyddsobjekt utifrån inkomna ansökningar. Alla beslut enligt äldre lagstiftning har även omprövats. En tydlig ökning av antalet ärenden har noterats under 2015 och 2016.

Fokuserat arbete kopplat till antagonistiska hot och risker

Länsstyrelsen har under året ytterligare stärkt krisberedskapen genom att påbörja ett mer fokuserat arbete kopplat till antagonistiska hot och risker. Sociala risker, sabotage och terrorism har analyserats i den regionala risk- och sårbarhetsanalysen och i arbetet med flyktingsituationen hanterades strategiska frågor rörande sociala risker kopplat till säkerhet och trygghet vid boenden för asylsökanden. Länsstyrelsen har under året arbetat med kunskapshöjande insatser för såväl egen personal samt regionala aktörer vilket har skapat förutsättningar att stärka Länsstyrelsens samt länets aktörers arbete med frågor rörande den förändrade hotbilden, psykologiskt försvar och arbetet för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism.

Länsstyrelsen jämställdhetsintegrerar risk- och sårbarhetsanalysen

Inom myndigheten har risk- och sårbarhetsanalys valts ut som en av de processer som ska jämställdhetsintegreras. Målet är att skapa förutsättningar att genomföra risk- och sårbarhetsanalys med jämställdhetsperspektiv. 2015 togs det fram en metod för jämställdhetsintegrering av risk- och sårbarhetsanalysen och 2016 har denna metod tillämpats vid en översyn av samtliga analyserade risker.

Samhällsskydd och beredskap beaktas i samhällsplaneringen

Länsstyrelsen har bevakat att samhällsskydds- och beredskapsperspektivet beaktas i samhällsplaneringen genom att granska detaljplaner, översiktsplaner och miljöfarliga verksamheter.

Naturvård, samt miljö- och hälsoskydd

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 5*			
Årsarbetskrafter män	59,4	55,3	54,5
Årsarbetskrafter kvinnor	40,7	35,1	38,0
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	43,57	41,06	40,09
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	118 527	108 999	108 987
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	50,95	48,92	47,14
Antal ärenden, inkomna och upprättade	3 290	3 010	3 050
Antal beslutade ärenden	3 161	2 888	3 004
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	139	151	138
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr) ⁴⁾	83 125	57 127	44 357
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 535, Tillsyn av vattenverksamhet ¹⁾	61		
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 562, Prövning av avfall och producentansvar ²⁾	79		
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 566, Tillsyn av avfall och producentansvar ³⁾	53		

¹⁾ Nöjdindex för verksamhet 535 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2016. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 19 deltagande länsstyrelser är 66.

²⁾ Nöjdindex för verksamhet 562 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2016. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 19 deltagande länsstyrelser är 74.

³⁾ Nöjdindex för verksamhet 566 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2016. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 19 deltagande länsstyrelser är 70.

⁴⁾ Jämförelsetalen för tidigare år har justerats då periodisering av lämnade bidrag tidigare har ingått i utsökningen.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Bidragsutbetalningar

I tabellen ovan ser man en betydande ökning av bidragsutbetalningarna mellan åren 2014 och 2016. Detta beror på att ett par statligt finansierade saneringar av förorenade områden pågår i länet. Mer information om detta arbete finns under uppdrag 1.16 nedan.

Brukarundersökning

Det finns en stor skillnad i resultaten mellan ärendeslagen 566 och 562, trots att de har stora likheter med varandra. Till exempel använder verksamhetsutövarna samma e-tjänst för båda. Skillnaden i nöjdindex är svårförklarlig, men det kan noteras att svarsfrekvensen för vissa delar är mycket låg. Sammantaget är det svårt att dra några slutsatser utifrån resultatet, men en förklaring till skillnaden mellan ärendeslagen skulle kunna vara olika förväntningar hos verksamhetsutövarna. Ett tydligt resultat från brukarundersökningen för ärendegrupp 566 är att de som svarat på enkäten tycker att det varit svårt att få tag på rätt handläggare hos Länsstyrelsen via telefon. Med anledning av detta har Länsstyrelsen ökat antalet handläggare som kan handlägga dessa ärenden för att på så sätt öka tillgängligheten för personer som har frågor.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Verksamhetsområdena Naturvård samt Miljö- och hälsoskydd, utgör en omfattande verksamhet inom Länsstyrelsen. Närmare halva personalstyrkan arbetar med uppgifter kopplade till detta område. En betydande del av arbetet genomförs med särskilda sakanslag och uppdrag från centrala myndigheter och redovisas därigenom i särskild ordning mot dem. Sammantaget samordnas dock denna omfattande sakanslagsfinansierade verksamhet med allt övrigt myndighetsarbete som utförs med ramanslagsmedel, vilket ger en hög kostnadseffektivitet och samverkansfördelar.

Redovisningen följer ett upplägg med sex avsnitt:

- Prövning
- Tillsyn och tillsynsvägledning
- Miljöövervakning
- Restaurering av vattendrag och projektverksamhet
- Vattenförvaltning
- Naturvård

Prövning

Länsstyrelsen arbetar med prövning inom flera olika områden. Med prövning avses tillståndsgivning inom Miljöprövningsdelegationen, övrig tillståndsgivning som Länsstyrelsen ansvarar för och Länsstyrelsens deltagande i prövningar och överklagningar hos Mark- och miljödomstolen. I Västerbottens län finns flera aktiva gruvor, omfattande täktverksamhet, en pågående utbyggnad av vindkraft och en stor del av landets vattenkraft, vilket på ett tydligt sätt återspeglas i Länsstyrelsens arbete med prövning. För att ge en inblick i verksamheten under 2016 redovisas följande väsentliga prestationer och resultat inom området prövning.

De tolv miljöprövningsdelegationerna har under 2016 fortsatt det samverkansarbete som inleddes 2012 i samband med koncentrationen av miljöprövningsdelegationerna till tolv länsstyrelser. Under året har två nätverksträffar för samtliga ordföranden och sakkunniga genomförts. Fokus har legat på kompetensutveckling och diskussioner har förts om arbetssätt och sakfrågor i syfte att minska skillnaderna och hitta goda exempel. Det har fortsatt förts diskussioner om miljö kvalitetsnormer för vatten.

Samverkansarbetet har dessutom bedrivits i organisationens samverkansgrupp som består av en företrädare för varje miljöprövningsdelegation. Samverkansgruppen har bland annat fortsatt arbetet med beslutsstöd och gjort en översyn av befintliga beslutsstöd. I övrigt har det förts diskussioner om samverkan och samsyn kring statistik, handläggningstider branschspecifika frågor och handläggningsformer. En sammanställning av de beslut som tagits i Miljöprövningsdelegationen i Västerbotten finns i tabellen nedan.

	2016	2015	2014	2013	2012
Totalt antal beslut	63	114	88	76	63
varav					
Tillstånd	30	59	45	39	38
Täktverksamhet	22	37	30	32	34
Vindkraft	5	12	7	3	2
övrig miljöfarlig verksamhet	3	10	8	4	2
Villkorsändring och prövotidsavgöranden	8	11	18	14	15
Övrigt	25	44	25	23	10

Prövning av ärenden vid Miljöprövningsdelegationen i siffror

Enligt tabellen ovan kan Länsstyrelsen konstatera en markant minskning i antalet beslut i Miljöprövningsdelegationen under 2016. Detta beror dels på att den särskilda resursförstärkning på prövning som genomfördes under 2015 har upphört men också på att mycket resurser lagts på handläggning av överklagningsärenden i Mark- och miljödomstolen under 2016. De olika verksamhetsdelarna i tabellen kommenteras kort nedan.

Täktverksamhet

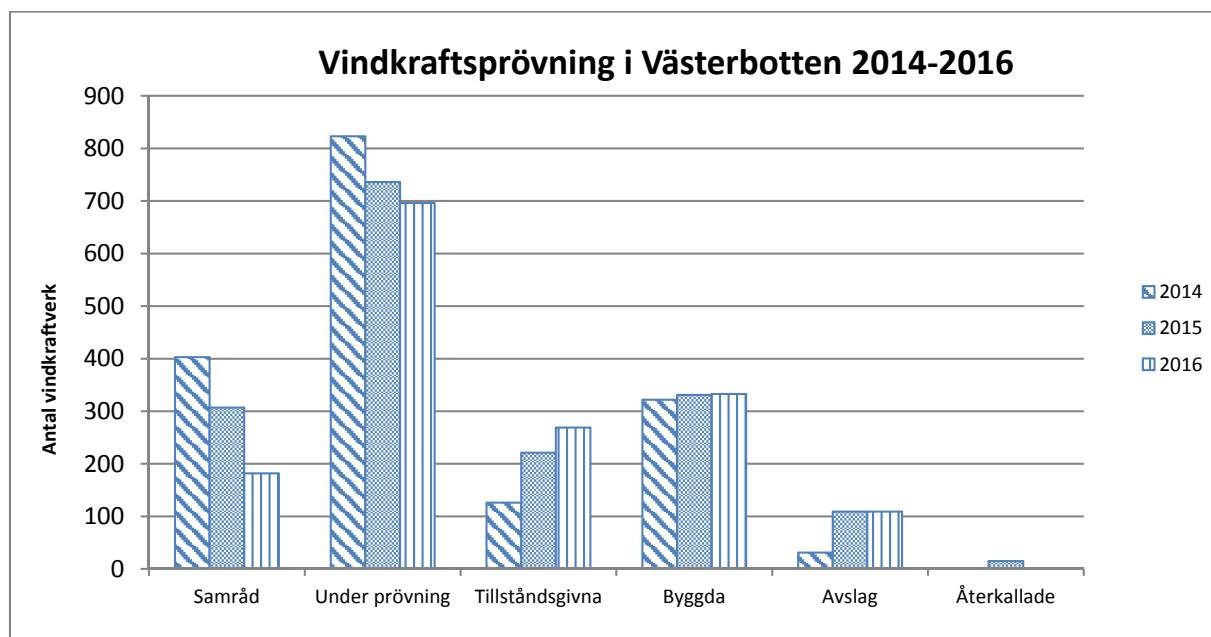
En stor del av prövningsärendena gäller ansökningar om täktverksamhet. Enligt rapport från SGU fanns det 137 tillståndsgivna täkter med produktion i länet 2015 vilket utgör cirka 11 procent av landets täkter. Det är främst det utbyggda vägnätet i ett stort län som är orsaken till den stora andelen. Under 2016 har det inkommit färre tillståndsärenden om täktverksamhet än tidigare år vilket också medfört att det tagits färre beslut än tidigare år. Miljöprövningsdelegationen har avslagit två naturgrustäkter med hänvisning till höga naturvärden respektive att det saknades ett styrkt behov av naturgrus. Besluten är överklagade. De stora skogsbolagen fortsätter att söka tillstånd till berg- och moräntäkter i stället för naturgrus, vilket är positivt då de är stora användare av ballastmaterial. Länsstyrelsen har också deltagit i en studie av handläggningstider för täktprövningar som utförts av Skogforsk.

Vindkraft

Miljöprövningsdelegationen beslutade under 2016 i fem hela tillståndsärenden för vindkraftsparker och fem prövningar av mindre omfattning som ändringstillstånd och beslut om godkännande av ekonomisk säkerhet. Det är en minskning jämfört med förra året, vilket orsakats av att många av de ärenden som Miljöprövningsdelegationen beslutade i under 2015 har överklagats. Handläggningstiden har därför gått åt till yttranden till domstolen och föra talan i domstol i stor utsträckning, i stället för beredning av Miljöprövningsdelegationens ärenden.

Länsstyrelsen har under året deltagit vid sammanträden i fem överklagade vindkraftsärenden och vid huvudförhandling om slutliga villkor i ett ärende där Mark- och miljödomstolen är första instans. I ytterligare fyra ärenden har Länsstyrelsen yttrat sig skriftligt till Mark- och miljödomstolen och i fyra ärenden till Mark- och miljööverdomstolen. I de flesta ärenden som behandlats i domstol är det vindkraftens inverkan på rennäringsintressen som varit huvudfokus. I tre av dessa fall har Miljöprövningsdelegationens beslut blivit upphävt och ansökningarna har fått avslag. Domarna har dock inte vunnit laga kraft än.

Under året har arbetet fortsatt med att förbättra handläggarstödet och mallen för tillståndsbeslut. Länsstyrelsen har tillsammans med *Nätverket för vindbruk* genomfört ett seminarium om buller från vindkraft för handläggare på länets kommuner och berörda på Länsstyrelsen med hjälp av en extern föreläsare.

Diagrammet redovisar antal vindkraftsverk som var i samrådsfas och under prövning 31/12 respektive år samt det ackumulerade antalet tillståndsgivna, avslagna, återkallade och byggda vindkraftverk.

Övrig miljöfarlig verksamhet

För övrig miljöfarlig verksamhet beslutade Miljöprövningsdelegationen under året i tre hela tillståndsprövningar, fyra villkorsändringar samt i femton prövningar av mindre omfattning, som till exempel beslut om godkännande av ekonomisk säkerhet. Det är en minskning jämfört med 2015, vilket bland annat orsakats av att resurser lagts på att hantera överklagade vindkraftsärenden i Mark- och miljödomstolen.

Ett antal prövningar i Mark- och miljödomstolen har genomförts under året, både sådana som avslutats och sådana som fortgår. Dessa ärenden rör tre helprövningar, sex prövotidsredovisningar och två övriga beslut. I dessa ärenden har Länsstyrelsen deltagit vid förhandlingar i förekommande fall och yttrat sig i prövningen.

Omprövning enligt miljöbalken av övriga industriverksamheter med tillstånd enligt miljöskyddslagen pågår för närvarande vid tio verksamheter i länet, varav cirka fem förväntas kunna avslutas under 2017. Under 2016 avslutades tio prövningar av miljöskyddslagstillstånd varav nio gällde upphävande av tillstånd, då de inte längre var tillståndspliktiga. Prognosen inför 2016 var att sex ärenden skulle avslutas.

Under 2016 har samråd hållits för två nya gruvetableringar. Länsstyrelsen ser därmed en trend i att gruvverksamheten är på uppgång igen.

Vattenverksamhet

Under 2016 har ärendebelastningen varit mycket hög inom tillståndspliktig vattenverksamhet. Mer än dubbelt så många samrådsärenden (25 stycken) har skickats in till Länsstyrelsen jämfört med tidigare år. Det har också varit en ökning i antalet yttranden till Mark- och miljödomstolen för prövning av vattenverksamhet. Antalet ärenden är 20stycken. och i flera av dem har Länsstyrelsen yttrat sig flera gånger.

Länsstyrelsens tidigare tillsynsinsats av vattenkraftverk (RB 2012 uppdrag 57) har gått in i ett nytt skede då det under året genomförts samråd med två kraftverksägare som planerar att söka tillstånd för sina anläggningar. En annan anläggning ligger inne för prövning i Mark- och miljödomstolen där Länsstyrelsen har yttrat sig under året.

Länsstyrelsen Västerbotten har tillsammans med länsstyrelserna i Stockholm och Jämtlands län arbetat med att ta fram rutiner och mallar för begäran om kostnadsersättning i mål om vattenverksamhet. Projektet påbörjades i slutet av 2015 och har färdigställts under 2016. Dokumentet kommer att vara till hjälp för alla länsstyrelser så att alla får en likvärdig beräkning av kostnaderna i domstolen.

Tillsyn och tillsynsvägledning

Tillsyn

Länsstyrelserna har ett omfattande tillsynsuppdrag inom flera olika ämnesområden. I Västerbottens län finns bland annat en stor del av landets vattenkraft, flera aktiva gruvor och ett stort antal täkter. Nedan redovisas viktigare händelser och andra prestationer inom området tillsyn under år 2016.

Tillsynen kan omfatta hela tillsynsområden och/eller avgränsade tillsynsobjekt. Inom vissa tillsynsområden kan antalet objekt som kan bli föremål för tillsyn vara mycket stort. Nedan framgår antalet miljötillsynsobjekt inom aktuella tillsynsområden där Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet.

Tabell över tillsynsområden och antal tillsynsobjekt, 2016.

Tillsynsområde	Antal anläggningar/områden (st)
Miljöfarlig verksamhet ¹⁾	53
Vindkraft	13
Seveso ²⁾	43
Tillståndspliktiga täkter	86
Förorenade områden ³⁾	25
Dammsäkerhet ⁴⁾	50
Vattenskyddsområden	118
Övrig vattenverksamhet ⁵⁾	1220
Områdesskydd (N2000) ⁶⁾	84
Skydd av naturen (artskydd)	10
Torvtäkter	6

¹⁾ Exklusive täkter

²⁾ 7 stycken högre nivå och 36 stycken lägre nivå (varav 25 bergtäkter)

³⁾ Riskklass 1 och 2 där Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet

⁴⁾ Konsekvensklass 1 och 2 samt inklusive gruvdammar

⁵⁾ Exklusive markavvattningsföretag

⁶⁾ Natura 2000 områden som inte även är naturreservat

Länsstyrelsen har under året använt en särskild prioriteringsmodell för att bedöma tillsynsbehovet för den miljöfarliga verksamheten (industrireläggningar). Modellen utgår från verksamheternas miljö- och hälsorisker och innebär att mer resurser läggs på verksamheter med stora risker. Detta ger störst miljönytta och mest bidrag till miljömålsuppfyllelse. I slutet av året har även *Miljösamverkan Sveriges* modell för utredning av tillsynsbehovet testats och utvärderats.

Den operativa tillsynen bedrivs huvudsakligen i samband med handläggningen av ärenden och de tillsynsinsatser som Länsstyrelsen genomför. Med tillsynsinsatser menas bland annat besök på plats, samråd, rådgivning- och möten med verksamhetsutövaren. Länsstyrelsen har under året genomfört 39 tillsynsbesök vid täkter, 5 tillsynsbesök vid vindkraftsparker och 70 tillsynsbesök vid annan miljöfarlig verksamhet (industrireläggningar).

Gruvnäringen i Västerbotten är omfattande och Länsstyrelsen har tillsynsansvaret över flera gruvor. I några fall har tillsynsansvaret överlåtits till Skellefteå kommun. En av gruvorna där Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet är Maurlidengruvan som består av Maurliden Västra (pågående verksamhet) och Maurliden Östra (avslutad produktion). Under året har Länsstyrelsen ställt krav på åtgärder för att minska de diffusa metallutsläppen från gruvområdet till den närliggande Flakamyrbäcken och Maurbäcken. Åtgärderna har lett till minskade halter i ytvattendragen, men för att komma ned till godtagbara nivåer krävs att källan till utsläppen (området vid Maurliden Östra) efterbehandlas. Länsstyrelsen inväntar vissa förtydliganden i efterbehandlingsplanen för att kunna godkänna den. Därefter kan bolaget påbörja att efterbehandla området, förutsatt att det fått ett godkännande från Bergsstaten för detta.

Länsstyrelsens Sevesotillsyn har genomförts i enlighet med fastställd tillsynsplan för år 2014-2019. Samtliga verksamheter på högre kravnivå har besökts under året. Under år 2015 implementerades det nya Seveso III-direktivet i svensk lagstiftning vilket har inneburit att Länsstyrelsen under år 2016 fått ett betydande antal nya Sevesoverksamheter (cirka 30 stycken). Det nya direktivet har även inneburit att samtliga verksamheter på högre kravnivå lämnat in uppdaterade säkerhetsrapporter för granskning under året. Samtliga verksamheter på den lägre kravnivån har lämnat in nya anmälningar och handlingsprogram för granskning.

Länsstyrelsen har tillsammans med berörda kommunala tillsynsmyndigheter träffat fem större ballastföretag som är verksamma inom länet. Syftet var dels att förbättra företagens efterlevnad av

villkoren i tillstånden genom att tydliggöra vad villkoren innebär, dels att upprätthålla och utveckla en bra dialog med dessa viktiga aktörer.

Inom tillsynen av vattenverksamhet har Länsstyrelsen initierat tre tillsynsärenden om felaktigt installerade vägtrummor i biflöden till Vapstälven. Under året har Länsstyrelsen förelagt Trafikverket om rättelse för att underlätta vandring. Två av åtgärderna är genomförda och ett ärende är överklagat.

Våren 2015 påbörjade Länsstyrelsen en tillsynsinsats riktad till Trafikverket genom en uppföljning av 17 beslut om anmälningspliktiga vägtrummor och valvbågar mellan åren 2011-2013. Resultaten visar att Trafikverket i mer än hälften av ärendena inte har anlagt vägpassagerna helt i enlighet med anmälan. I några fall har nya vandringshinder skapats. Under 2017 kommer Länsstyrelsen att arbeta vidare med tillsynsåtgärder och få till rättelser där det behövs.

Länsstyrelsen har under 2016 fört en dialog med Ångermanälvens vattenregleringsföretag om regleringen av Vojmsjön. Länsstyrelsens mål är att få till en ändring av regleringen och se till att miljö kvalitetsnormerna för vatten nås. Dialogen kommer att fortsätta under 2017. Länsstyrelsen har även haft en träff med Skellefteå Kraft AB och diskuterat fiskvandringen vid de tre kraftverken i centrala Robertsfors.

Länsstyrelsen Västerbotten har tillsammans med länsstyrelserna i Stockholm och Jämtlands län arbetat med att ta fram rutiner och mallar för handläggning av avgifter i samband med tillsyn av vattenverksamhet. Projektet påbörjades i slutet på 2015 och har färdigställts under 2016. Dokumentet kommer att vara till hjälp för alla länsstyrelser för att få en likvärdig bedömning av tillsynsavgiften.

Tillsynsvägledning

Västerbottens län präglas av stora avstånd och många små kommuner. Detta skapar speciella förutsättningar för tillsynsvägledningen. Länsstyrelsens tillsynsvägledning kan delas upp i rådgivande, samordnande och uppföljande tillsynsvägledning. Rådgivning sker i huvudsak genom vägledning i enskilda ärenden och större gemensamma aktiviteter med kommunerna. Samordnande vägledning sker främst genom att Länsstyrelsen ordnar gemensamma träffar för kommunerna inom olika ämnesområden. Den uppföljande vägledningen sker i huvudsak genom kommunbesök och en skriftlig granskning av de kommuner som tagit över tillsyn från Länsstyrelsen. Nedan redovisas viktigare tillsynsvägledande insatser som genomförts under året.

Länsstyrelsen har arrangerat ett fältbesök med temat vägtrummor i Robertsfors kommun för Umeå och Skellefteå kommuner. Flera olika sakområden inom Länsstyrelsen deltog. Syftet med träffen var att utbyta erfarenheter och kunskap om vägpassager.

Länsstyrelsen har under året särskilt prioriterat tillsynsvägledning inom området avfall för anläggningsändamål med fokus på järnsand. Myndigheten har tillgängliggjort ett informationsblad om järnsand för anläggningsändamål via *Miljösamverkan Västerbottens* hemsida. Länsstyrelsen har även deltagit i dialog med kommunrepresentanter (kommunstyrelser och handläggare) om tolkningen av regler för användningen av avfall för anläggningsändamål. Länsstyrelsen har även prioriterat att via remissyttrande lämna fördjupad vägledning om tolkningen av Naturvårdsverkets handbok 2010:1 om återvinning av avfall för anläggningsändamål.

Från och med 2016 har Länsstyrelsen ändrat metod för granskning av de kommuner där myndigheten överlätit miljöbalkstillsynen. I år har Länsstyrelsen genomfört tre revisioner och under 2017 kommer Länsstyrelsen att besöka resterande kommuner där myndigheten överlätit miljöbalkstillsynen. Länsstyrelsen har frångått att mäta kvantitet och mäter idag, som Länsstyrelsen ser det, kvaliteten på hur kommunerna arbetar med de objekt som myndigheten har överlätit till dem. Vid revisionen granskar Länsstyrelsen och för en dialog om inspektionsrapporter, förelägganden och åtalsanmälningar tillhörande objekten som myndigheten överlätit. Länsstyrelsen följer även med ut på en inspektion av två överlåtna objekt. Vid mindre brister i tillsynen får kommunen komplettera skriftligt i efterhand. Vid större brister följer Miljöenhetens enhetschef med på ett återbesök, då även kommunens nämndordförande deltar.

Tidigare uppföljning bestod i ett formulär som kommunerna fyllde i och skickade till Länsstyrelsen. Någon muntlig dialog mellan kommunen och Länsstyrelsen förekom sällan.

Syftet med kommunrevision är främst att granska och utvärdera tillsynen men även att få en övergripande inblick i tillsynsplaner, tillsynsfrekvens med mera. I och med det förändrade arbetssättet är Länsstyrelsens uppfattning att myndigheten får en bra bild över hur det ser ut i verksamheten jämfört med tidigare då Länsstyrelsen enbart räknade antal åtalsanmälningar, miljöstraffavgifter med mera. Det har nu blivit lättare att föra en dialog med kommunerna om olika ärenden. Besökta kommuner har kommenterat att de upplever besöket som mer givande och att de kan diskutera saker med Länsstyrelsen, vilket inte kommit fram vid myndighetens tidigare enkät.

Under året har ett projekt om sågverk genomförts inom ramen för *Miljösamverkan Västerbotten*. Verksamheten inom *Miljösamverkan Västerbotten* har därefter upphört eftersom finansieringen tog slut. Nästa år kommer samverkan eventuellt att tas upp igen om ny finansiering för miljösamverkan kan säkerställas.

Miljöövervakning

Länsstyrelsen Västerbotten bedriver regional miljöövervakning i syfte att samla in underlag om miljötillståndet i länet. Länets miljöövervakningsprogram består av drygt 40 delprogram fördelade på 10 programområden. Resultat från övervakningen rapporteras till datavärddar och publiceras i rapporter och på Länsstyrelsens webbplats. Verksamhetens genomförande rapporteras till Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten. Verksamhetsberättelsen för 2016 lämnas den 31 januari 2017 till Naturvårdsverket via databasen rmo.nu.

Under 2016 har delprogrammen inom miljöövervakningen genomförts planenligt. Resultaten från den regionala miljöövervakningen har under året spridits via webben, rapporter och träffar med externa aktörer. Under året har fyra nyhetsblad lagts ut på Länsstyrelsens webbplats och nio stycken rapporter innehållande miljöövervakningsdata från länet publicerats av Länsstyrelsen eller andra aktörer.

Länsstyrelsen har under ett par år arbetat med att göra den regionala miljöövervakningen mera publik. Under 2016 har ett seminarium om regional miljöövervakning hållits där merparten av länets kommuner var representerade. Dessutom har en sammanfattande rapport om den regionala miljöövervakningen tagits fram, som beskriver verksamheten på ett lättfattligt och mer populärvetenskapligt sätt.

Målet om att genomföra RMÖ-programmet på ett kvalitetssäkert sätt är uppfyllt. Länsstyrelsen Västerbotten är också formellt ansvarig för samordningen inom två länsstyrelsegemensamma delprogram:

- Grundvattenkemi i Norrland (AC-, BD-, X-, Y- och Z-län)
- Häckande fåglar i fjällerna (AC-, BD- och W-län).

Samordningen av delprogrammet om fjällfågel har inneburit kontakter med Lunds universitet i samband med framtagandet av en utvärderingsrapport.

Restaurering av vattendrag och projektverksamhet

Biologisk återställning –restaurering av vattendrag

Länsstyrelsen återställer vattendrag med höga naturvärden i Västerbottens län.

Restaureringsarbetet har under 2016 varit mycket framgångsrikt till följd av låga vattenflöden.

Återställningen har bedrivits inom ramen för projekten *Levande Laxälvar*, *Kultsjödalen* och det beviljade EU-Life projektet *ReBorN (Restoration of Boreal Nordic Rivers)* 2016-2021.

ReBorN är ett stort EU-lifeprojekt som Länsstyrelsen har startat upp 2016. Under sex år ska sex vattendrag i Norr- och Västerbotten restaureras för 123 mkr.

I Västerbotten och Norrbottens län har restaurering pågått i följande vattendrag 2016:

- I Lögdeälvens huvudfåra, Bjurholms kommun, har återställning påbörjats med fyra grävmaskiner. Detta arbete fortsätter kommande år.
- Karlsbäcken (biflöde till Lögdeälven), Bjurholms kommun, har fortsatt restaurerats och beräknas bli klar under 2018.
- I Vassara älv, Gällivare kommun (Norrbottens län), har restaurering påbörjats men är inte färdigställd.
- I Sävaråns huvudfåra, Vindelns och Skellefteå kommun (Lossmenån), har restaurering färdigställts.
- Sävaråns biflöde Gravån, Umeå kommun, har fortsatt restaurerats och beräknas bli klart 2017.
- I Stalombäcken, Vilhelmina kommun, är restaurering påbörjad och beräknas bli klar 2017.
- I Marsåns huvudfåra har restaureringen fortsatt och kommer att pågå till och med 2018.
- I Hörnån har restaureringen fortsatt
- Restaurering av Vojmån i Vilhelmina kommun har fortsatt.

Dessutom har Länsstyrelsen bedrivit projektet Sura sulfatjordar – särskilt åtgärdsprojekt med finansiering från Havs- och vattenmyndigheten. Under 2016 har framförallt den vattenkemiska statusen och kärnområden för sur sulfatjordsproblematik kartlagts.

I projektet *VIMLA* – Vatten och människan i landskapet – deltar organisationer från både Västerbotten och finska Österbotten med att förbättra tillståndet i små kustmynnande vattendrag. Projektet omfattar bland annat kartläggning av sura sulfatjordar, återskapande av dikade sjöar och våtmarker och ett gränsöverskridande samarbete. Centralt i *VIMLA* är också dialogen och kunskapsutbytet med markägare och lantbrukare om problemen i vattendragen och om de ekosystemtjänster som vattendragen och dess närområde kan leverera. Den 2-3 juni arrangerade Länsstyrelsen och ELY-centralen i Finland en workshop om ekosystemtjänster.

Länsstyrelsen har under 2016, tillsammans med flera aktörer i länet, lämnat in en projektansökning till EU:s LIFE-fond och en ansökan till Hav- och vattenmyndighetens (HaV) anslag för särskilda åtgärdsprojekt.

- *EcoStreams for Life* - i Öreälven. Huvudfokus är restaurering av flottningspåverkade sträckor, åtgärdande av vandringshinder trummor och dammar, fiskeförvaltning, samt ett filmprojekt. Länsstyrelsen är även delaktiga i det planerade nationella projektet LIFE IP (GRIP) med fokus på ekologisk återställning av våtmarker skogslandskapet samt uppföljning av genomförda restaureringar.
- Länsstyrelsen har ansökt från HaV om medel för ett fyraårigt samverkansprojekt med syfte att uppnå "God ekologisk status" i Rickleåns vattenförekomster.

Länsstyrelsen har under 2012-2016, tillsammans med flera aktörer i länet och Länsstyrelsen Norrbotten, bedrivit *ReMiBar* – ett EU-projekt som syftar till att ta bort trummor och dammar som hindrar fiskvandringen i vattendrag. 2016 har tolv stycken vandringshinder för fisk eller andra vattenlevande organismer åtgärdats, av dessa var två trummor och tio dammar. Projektet avslutas i år och totalt har 181 vandringshinder tagits bort i Sävaråns och Lögdeälvens avrinningsområde. En film som sammanfattar projektet har också producerats och finns upplagd på Trafikverkets webbplats.

Kalkning

Trots att det har skett en betydande återhämtning utgör försurningen alltså ett problem i många sjöar och vattendrag, främst i länets östra del där kalkningen fortfarande är omfattande. Till följd av ett målinriktat kvalitetsarbete och minskad försurning har kalkförbrukningen halverats sedan mitten av 1990-talet. Under 2016 förbrukades 7 944 ton, vilket var något mindre än de senaste åren. Minskningen berodde på den nederbördsfattiga hösten som resulterade i låga flöden i hela länet. Därmed minskade kalkförbrukningen i länets 22 kalkdoserare. Totalt utbetalades 14,46 mnkr i statsbidrag till kalkning. Kalkningen bedrivs i samverkan med berörda kommuner. Under året har det upphandlats ett nytt länsgemensamt avtal om kalkspridning för nästkommande fyra år. Avtalet innebär en kostnadsökning på endast 0,5 procent jämfört med tidigare treårsperiod. Länsstyrelsen har även genomfört ett samverkansmöte där alla berörda kommuner deltog.

Uppföljningen av kalkningens vattenkemiska och biologiska effekter har genomförts som planerat och omfattade följande:

- Vattenkemi: 2 300 prover i sjöar och vattendrag
- Bottenfauna: 91 lokaler i vattendrag
- Elfiske: 228 lokaler i vattendrag
- Nätprovfiske: 7 sjöar

Under våren 2016 uppgick den vattenkemiska måluppfyllelsen i kalkade vattendrag till 89 procent. Sett till vårflodens intensitet var resultatet något sämre än normalt. Det var främst i samband med ett kraftigt regnväder vid vårflodens inledningsskede som målsättningen underskreds. Länsstyrelsen bedömer detta som en exceptionell händelse som inte föranleder några förändringar i åtgärdsstrategin. Av länets 98 kalkade målsjöar underskreds den vattenkemiska målsättningen endast i en. Länsstyrelsen utvärderar kontinuerligt kalkningens biologiska utfall. Bland annat kan nämnas att andelen elfiskade lokaler som uppfyller EU:s krav på god eller hög status har ökat från knappt 50 procent innan kalkning till drygt 70 procent.

Vattenförvaltning

Huvuduppgifterna under 2016 inom vattenförvaltning har dels varit att lägga grunden för kartläggningsarbetet i nästa vattenplaneringscykel och dels att förankra och förbereda genomförandet av förslagen i Vattenmyndigheternas kommande åtgärdsprogram. Både planläggningen av och innehållet i årets arbete har påverkats av att regeringen har överprövat åtgärdsprogrammet under året.

Kartläggning

Länsstyrelsen har gjort en översyn av den befintliga vattenförekomstindelningen och lämnat ändringsförslag till SMHI respektive SGU. Länsstyrelsen har bearbetat och sammanställt tillgängliga data för miljögifter, lämnat synpunkter på bedömningsmetoder och ingående ämnen samt klassificerat status när riktlinjer och föreskrifter varit tillgängliga. För kusten har arbetet med klassificering av hydromorfologi startat inom ramen för ett nationellt projekt där Länsstyrelsen deltar i utvecklingsarbetet. En stor arbetsuppgift under året har varit att ta fram underlag till kommande åtgärdsplaner för avrinningsområden som är påverkade av vattenkraft. Även här deltar Länsstyrelsen i den nationella grupp som utvecklar riktlinjer och leder arbetet.

Samverkan kring ett nytt åtgärdsprogram

Även om det kommande åtgärdsprogrammet inte varit fastställt under året har mycket arbete lagts ned på att förankra och utveckla Länsstyrelsens interna arbete kring detta. Det gäller de åtgärder som rör rådgivning, tillsyn och prövning riktat mot vatten med bristfällig status och att planläggning anpassas till beslutade miljökvalitetsnormer. Beredningssektariatet har varit involverat i de flesta av uppdragen, som initiativtagare, samrådspart eller resurs för internremisser. Efter regeringens beslut om åtgärdsprogrammet har Länsstyrelsen inlett arbetet med att hantera ändringar och tillägg för åtgärder som berör Länsstyrelsen. Vattendelegationerna fattade beslut om nya åtgärdsprogram, förvaltningsplaner och miljökvalitetsnormer i slutet på december 2016.

Övrig intern samverkan som har berört vattenförvaltningen

Sakområdet vattenförvaltning deltar som sakkunniga vid framtagandet av:

- en intern strategi för att hantera kulturmiljöer vid vatten
- bevarandeplaner för Natura 2000-områden
- och i det nystartade arbetet med grön infrastruktur.

Länsstyrelsen arbetar vidare med intern samverkan i dricksvattengruppen, där arbetet med åtgärder kopplade till vår regionala vattenförsörjningsplan följs upp. Länsstyrelsen har också lämnat ett yttrande över dricksvattenutredningens slutbetänkande "En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32)".

Extern samverkan

Aktiviteten i länets vattenråd och lokala samverkansgrupper har varit något lägre under 2016 än normalt i väntan på regeringens beslut om Vattenmyndigheternas nya åtgärdsprogram. Som fortsättning på det samverkansbaserade *Projekt Umeälven* har den ekonomiska föreningen *Samverkan Umeälven* bildats under året. Den syftar till att förvekliga åtgärdsförslag som togs fram inom projektet. Länsstyrelsen har även gett fortsatt ekonomiskt stöd till vattenråden för deras ordinarie verksamhet. En stor aktivitet under året för Mellanbygdens vattenråd och Södra Bottenvikens kustvattenråd var planering och genomförande av vattenorganisationernas riksmöte under hösten.

Länsstyrelsen har under året kartlagt sammansättningen i styrgrupper och nätverk utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Länsstyrelsen har även påbörjat en utvärdering av hur sociala medier kan användas för att kvinnor och mäns intressen kan tillvaratas. Under återstående tid av året kommer vi att utvärdera resultaten och formulera åtgärder till det kommande samverkansarbetet.

	Antal aktiviteter	Antal deltagare		
		Kvinnor	Män	TOTALT
Vattenråden				
Möten	10	41	83	124
Exkursioner	3	11	33	44
Riksmöte	1	53	116	169
Lokala samverkansgrupper				
Möten och exkursioner	2	-	16	16
TOTALT	16	105	248	353

Vattenförvaltningens externa samverkan under 2016.

Naturvård**Biosfärkandidat Vindelälven**

I februari 2015 utsåg den svenska MAB-kommittén Vindelälven - Juhtatdahka till biosfärkandidat. Kandidaturen sträcker sig över åren 2015-2017. År 2014 genomfördes en förstudie om Vindelälven som biosfärområde i samarbete mellan Världsnaturfonden, Länsstyrelsen och Vindelälvskommunerna. Avsikten har varit att klargöra om Vindelälven har förutsättningar att fungera som ett av UNESCO:s biosfärområden, ett modellområde för hållbar utveckling, och om det finns ett lokalt intresse för att bidra till ett sådant arbete.

Arbetet inom kandidaturen utförs av en projektledare som till sin hjälp har en styrelse (17 medlemmar), en arbetsgrupp, och en referensgrupp. Ett större antal möten och workshops har arrangerats med enskilda och representanter från näringarna, forskning och myndigheter för att arbeta efter den handlingsplan som togs fram i förstudien. 80 olika organisationer deltar i arbetet på ett eller annat sätt.

Exempel på insatser som har startat och delvis genomförts under 2016 är:

- Projektet *Mer lokalproducerat*. En satsning på mer/ fler och bättre lokala livsmedel, producenter, restauranger, transporter och marknadsföring med mera. Deltagare var butiker, producenter, restauranger, beslutsfattare, kommunala projektledare med flera.
- Projektet *Stolthet genom kunskap*. En satsning på barn och ungdomars intresse för och kunskap om biosfären och sin närmiljö i skolor i sex kommuner. Deltagare var skolpolitiker, skollärare, pedagoger och elever.
- Projektet *Rovdjursätling/Faunaturism*. Utveckling av rovdjursturism via kunskapsinsamlande, bland annat studiebesök till norra Finland i juni. Deltagare var bland andra WWF, turismentreprenörer och samebyar.
- Utbildning i selektivt fiske och fiskeförädling för att stärka möjligheten för restauranger i Älvdalen att kunna erbjuda lokalt fångad fisk.
- Endagskurs för ungdomar för att visa på möjligheter att bedriva hållbart entreprenörskap i biosfärsområdet.

- Framtagande av koncept för idrottsarrangemanget *Arena Vindelälven* längs älven tillika biosfärområdet. Beskrivning av koncept, kriterier, nätverkskontakter och en aktivitets- och resursplan.
- Deltagande i en Nord-MAB finansierad resa till biosfärområdet Manicouagan-Uapishka i Kanada.
- Deltagande i konferensen ”*Biosphere Reserve branding through quality products and gastronomy*” i Parma, Italien. På konferensen träffade Länsstyrelsen experter och matproducenter från flera av världens biosfärområden.
- Informationsinsatser såsom uppbyggnad av en hemsida i mars 2016, framtagande av fyra olika informationsblad till drygt 500 prenumeranter samt framtagande av och aktivt arbete med Facebook (cirka 780 följare), Twitter (cirka 360 följare) och Instagramkonton (cirka 140 följare).
- En bloggande vandrare (Fredrik Hansson) längs hela älven under hösten. Under sin vandring bloggade han på www.blogg.vindelalven-juhtadahka.se för att uppmärksamma allmänheten om naturen och människorna längs älven och på det pågående biosfärsarbetet.

Havsplanering

I syfte att förbättra kunskapen om havsmiljön har Länsstyrelsen under året drivit det andra året i ett treårigt samarbetsprojekt med Finland över Kvarken. Projekt SeaGIS 2.0 (Stöd för ekosystembaserad planering av havsmiljön med hjälp av Geografiska Informations System 2.0), som delfinansieras av Botnia-Atlanticaprogrammet, kommer att ta fram underlag över skyddsvärda eller hotade arter och naturtyper. Inom projektet ska de centrala naturvärdenas nuvarande skyddsnivå och skyddsbehov analyseras. Alla geografiska dataunderlag görs tillgängliga i en webbaserad karttjänst (www.seagis.org). Länsstyrelsen räknar med att underlagen kan användas för både områdeskydd och havsplanering.

Naturvårdstillsyn i skyddad natur och av hotade arter

Den övergripande målsättningen för tillsynen är att lagar, förordningar, föreskrifter och de regler och riktlinjer som Länsstyrelsen har fastställt i egenskap av upplåtare på statens mark och i skyddade områden, följs. En ytterligare målsättning för Länsstyrelsen har varit att öka den operativa samverkan och samordningen med Polismyndigheten, Kustbevakningen och Tullverket med syfte att förbättra tillsynsarbetet av skyddad natur och hotade arter. Samarbetet fungerar bra och förutom årliga utvärderings- och planeringsmöten sker regelbunden operativ samverkan med framförallt Polismyndigheten. Med polismyndigheten genomförs även gemensamma tillsynsinsatser över terrängkörning, artskydd, jakt och fiske.

Viktiga insatser under 2016 har varit följande:

- Under hösten genomfördes en riktad tillsyn med samtliga naturbevakare i Kittelfjällsområdet och västra Vilhelminafjällen. Insatsen avsåg tillsyn av småviltsjakt, fiske och barmarkskörning. Länsstyrelsen bistod även polisen med dokumentation vid uppgift om att det kördes med crossmotorcyklar kring Kittelfjäll. Länsstyrelsen gjorde inga egna anmälningar eller ingripanden under 2016.
- När det gäller tillsyn av snöskoterkörning har Länsstyrelsens naturbevakare gjort 50 kontrollinsatser i skyddade områden under året vilket resulterat i 9 polisanmälningar som omfattat totalt 31 personer.

Under juni genomförde Länsstyrelsen i liten skala tillsyn i Stekenjokkområdet med anledning av tidigare faunakriminalitet i området riktad mot fåglar. Ingen person avvisades eller polisanmälades. I samband med denna tillsyn fortsatte även tidigare års informationskampanj, *Öppet Öga*. Kampanjen innebär att genom information (foldrar, affischer, möten med mera) skapa kunskap och engagemang om artskyddsproblem. Materialet översattes under året och finns nu tillgänglig även på engelska. På det sättet kan personer engageras att rapportera problem som upptäcks när de exempelvis är ute och rör sig i naturen.

Återrapportering regleringsbrev

51. Länsstyrelserna ska i årsredovisningarna för 2015 och 2016 redovisa hur de

a) integrerar arbetet med att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen i den övergripande verksamhetsplaneringen,

b) stödjer och stimulerar åtgärder i kommuner och näringsliv i länet, samt

använder de regionala åtgärdsprogrammen för att åstadkomma a) respektive b).

Återrapporteringskravet är en fördjupning inom ramen för den bredare redovisningen av länsstyrelsernas uppdrag inom miljömålssystemet enligt instruktionen.

Länsstyrelsen har en viktig roll när det gäller miljö- och klimatarbetet i länet. Länsstyrelsen samordnar det regionala miljöarbetet på flera olika sätt, genom information och kunskapsspridning, arbete med miljömål och miljöövervakning, vattenförvaltningen, naturvård, landsbygdsfrågor samt klimat- och energi. Dessutom beslutar myndigheten om tillstånd och genomför tillsyn av verksamheter som påverkar miljön.

Länsstyrelsen utvecklar, nyttjar och bevarar de natur- och kulturresurser som människor är beroende av för sitt välbefinnande och för samhällets utveckling. Detta gör Länsstyrelsen genom att i all verksamhet och i bred förankring arbeta för att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen. Den övergripande visionen för Länsstyrelsen Västerbotten är: *Tillsammans gör vi det hållbara möjligt* och den är vägledande för myndighetsarbetet.

Integrera arbetet i den övergripande verksamhetsplaneringen

För att nå uppsatta mål har Länsstyrelsen prioriterat ett antal långsiktiga områden som tillsammans möjliggör hållbar tillväxt och utveckling i länet. Allt arbete på Länsstyrelsen ska genomsyras av fem långsiktiga prioriteringar som utgör grunden i myndighetens leanhus, varav *Miljömålen i fokus* är en av dessa.

Inför verksamhetsåret 2016 fick samtliga enheter i uppdrag att ta fram mätbara mål på några av kärnverksamheternas planerade aktiviteter som gynnar miljömålsarbetet. Exempel på några av dessa mål är:

- Genomföra 60 tillsynsbesök. (Frisk luft, Giftfri miljö med flera).
- Kontrollera efterlevnaden av villkor i fält för minst 40 täkter. (Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag med flera).
- Utöva tillsyn av vattentäkter inom minst tre kommuner (Grundvatten av god kvalitet).
- Åtgärda tio dammar i Sävarån och Lögdeälven (Levande sjöar och vattendrag (LSV)).
- Restaurera 6,3 kilometer i Lögdeälvens avrinningsområde. (LSV).
- Restaurera 1,4 kilometer i Hörnån. (LSV).
- Bilda 15 nya skogsreservat, 1 nytt myrskyddsplansreservat, 1 nytt vattendragsreservat och 1 nytt marint reservat.

I verksamhetsplanen anger flera enheter vilket eller vilka av miljömålen som de olika aktiviteterna bidrar till. Eftersom åtgärderna till stora delar finns inom den ordinarie verksamheten så följs de upp i samband med årsredovisningen samt vid rapportering till centrala verk.

Inför verksamhetsplaneringen för 2017 har direktiv tagits fram där alla enheter fått i uppdrag att miljömålsmärka de planerade aktiviteter som på något sätt bidrar till miljömålen. Syftet med detta är att få en tydligare struktur för hur Länsstyrelsen arbetar med miljömålen på myndigheten och även öka medvetenheten om hur våra arbetsuppgifter på olika sätt anknyter till miljömålen. Utöver detta direktiv har samtliga enheter även fått i uppdrag till 2017 års verksamhetsplan att, med utgångspunkt från Länsstyrelsens vision formulera mål och aktiviteter som anknyter till de långsiktiga prioriteringarna, varav *Miljömålen i fokus* är en av dessa.

När Länsstyrelsen utbildar myndighetens nyanställda är arbetet med miljömålen och miljöledning ett prioriterat inlag.

Löpande under året träffas miljömålsansvariga från Länsstyrelsens olika enheter och andra medarbetare från berörda sakområden för att diskutera vad som pågår inom olika områden med beröring på miljömålen.

Kulturmiljön är en viktig del av miljön och i arbetet för en hållbar samhällsutveckling måste det även finnas en mångfald av bevarade kulturmiljöer. För att nå miljökvalitetsmålen krävs att även kulturmiljön och de kulturhistoriska värdena är integrerade i planeringen, bevarandet och brukandet av landskapet. Länsstyrelsen Västerbotten har därför en särskild inrättad tjänst som miljömålsantikvarie. Under 2016 har Länsstyrelsen förmedlat sin arbetsmodell för framtagande av kommunala kulturmiljöunderlag till kommunerna.

I Länsstyrelsens miljöutredning, som är en del av vårt miljöledningssystem, har vi bedömt att i stort sett all vår verksamhet har en betydande positiv miljöpåverkan. I Länsstyrelsens kontakt med flera aktörer och verksamhetsutövare i länet, till exempel vid beslut om tillstånd, tillsyn av verksamheter som påverkar miljön, remissvar och beviljande av bidrag, är strävan att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen. Genom att arbeta med miljömålen i all verksamhet på Länsstyrelsen verkar vi för en hållbar utveckling.

Stödja och stimulera åtgärder i kommuner och näringsliv i länet

Länsstyrelsen har hela länet som arbetsplats och kommuner och näringsliv utgör både samarbetspartners och verksamhetsutövare. I ett flertal beslut som fattas vid prövning, tillstånd, reservatsbildning med flera tas miljömålen upp som ett stöd i beslutets ställningstagande. Länsstyrelsen arbetar för att inkludera miljömålen i samtliga beslut där en sådan anknytning är möjlig.

Under 2016 anordnade Länsstyrelsen tre konferenser utifrån miljömålsuppdraget där målgrupperna var kommuner, politiker, näringsliv, myndigheter och övrigt intresserade. Dessa konferenser var:

- Mål i sikte – så styr vi i sikte mot miljömålen
- Möjligheter inom kommunalt hållbarhetsarbete
- Klimatforum Västerbotten – med fokus på transporter.

Hållbarhetsveckan SEE, som anordnades för åttonde året i rad, är en viktig mötesplats och ett stöd för kommuner och företag som arbetar med hållbar utveckling. Utförligare rapportering finns under rubriken *Länsstyrelseinstruktionen 5a*.

Länsstyrelsens tillsynsarbete inom miljöfarlig verksamhet har stor betydelse för att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen. I princip berörs tillsynen vid varje anläggning av ett eller flera miljömål och allt tillsynsarbete är miljömålsfokuserat. Genom ett effektivt och behovsanpassat tillsyns- och prövningsarbete ökar myndigheten lagefterlevnaden och kunskapen hos verksamhetsutövarna. Länsstyrelsen har tagit fram en tillsynsvägledning för att skapa förutsättningar för en likvärdig, effektiv och rättssäker tillsyn i länet som bidrar till att säkerställa miljöbalkens syfte. Genom tillsynsvägledning ska förutsättningarna för det operativa tillsynsarbetet hos kommunerna förbättras. Till denna tillsynsvägledning finns en tillsynsvägledningsplan som gäller för åren 2016-2018. Syftet med tillsynsvägledningsplanen är att tydliggöra de tillsynsvägledande aktiviteter som Länsstyrelsen avser att genomföra under denna tidsperiod. Aktivitetsplanen innefattar samordnade tillsynsprojekt och träffar, stöd och råd samt uppföljning och utvärdering. För varje aktivitet finns bland annat en kort beskrivning av upplägg, kopplingen till miljömålen och eventuellt åtgärdsprogram. Länsstyrelsens vision för tillsynsarbetet med koppling till miljö är *”Vi hjälper dig att göra rätt för miljön och kommande generationer. Vi är stolta över att tillsammans vårda och värna människors hälsa och miljön.”*

Länsstyrelsen arbetar med lokal förankring och deltagande i naturvårdsfrågor. En viktig utgångspunkt för myndighetens arbete är exempelvis att naturreservaten ska kunna ses som en resurs för bygden.

Inom vattenområdet genomförs åtgärder som direkt bidrar till miljömålsarbetet, framförallt för miljömålet *Levande sjöar och vattendrag*. Länsstyrelsen arbetar med att öka skogsbrukets hänsyn till vattendragen genom informationssatsningar inom projektarbeten. Länsstyrelsen återställer vattendrag tillsammans med kommuner och andra aktörer till en god ekologisk status och åtgärdar vandringshinder för vattenlevande

organismer. Detta bidrar till att miljömålen kan uppfyllas och återskapar miljöer med biologisk mångfald och fungerande ekosystem.

I de åtagandeplaner som tas fram till länets brukare för miljöersättning för betesmarker och slätterängar lyfts miljömålen som en bidragande orsak till beviljade medel.

Landsbygdsprogrammet som genomförs i Västerbotten omfattar företags- och projektstöd, miljöinvesteringar och stöd till kompetensutveckling. Kompetensutvecklingen och rådgivningen är indelad i tre fokusområden, *Ett rikt odlingslandskap*, *Greppa näringen* och *Eko*, som alla har en direkt koppling till miljömålen.

Miljöinvesteringar inom Landsbygdsprogrammet har syftet att förbättra jordbrukets miljöeffekter. Det kan främja biologisk mångfald eller minska belastningen av växtnäringsämnen. Miljöinvesteringar kan också bidra till att skapa en variation i landskapet som är positiv för friluftsliv och rekreation. Länsstyrelsen har löpande under året gett råd och informerat om möjligheterna med programmet till kommuner, näringsliv och andra berörda.

I ansökningsblanketterna till företagsstöden så efterfrågas om investeringen direkt eller indirekt bidrar till förbättringar för miljön samt på vilket sätt detta sker. Inom EU-programmet *Botnia Atlantica* får ansökningar som lyfter upp miljöfrågor ett extra poäng vid handläggning av ansökningarna.

Miljömålen har integrerats i Länsstyrelsens interna handlingsplan för jämställdhetsstrategi.

Länsstyrelsen arbetar också med att skapa förståelse för behovet av klimatanpassning, energieffektivisering och en ökad användning av förnybar energi. Länsstyrelsen har tillsammans med aktörer i länet tagit fram en klimat- och energistrategi för Västerbottens län. Här diskuteras länsaktuella frågor kring hållbar samhällsplanering, resande, näringslivsutveckling, natur- och kulturmiljö och konsumtion i ett klimat- och energiperspektiv. Under 2016 har arbetet med klimatklivet och bildandet av energinätverk fortsatt i enlighet med de regeringsuppdrag som myndigheten har. Utförligare beskrivning finns under sakområde *Energi och klimat*.

Under 2016 har Länsstyrelsen besökt länets samtliga kommuner, besök där klimat och energi, klimatanpassning och miljömålsarbete stått på agendan. Under besöken har Länsstyrelsen informerat om kommunernas möjligheter att på olika sätt arbeta med dessa frågor och vikten av att de också gör det. Länsstyrelsen tillgängliggör statliga underlag för kommunernas planering och ger råd och stöd i ärenden som rör användningen av mark och vatten. För att planen ska fungera som ett reellt stöd är det viktigt att miljömålen integreras på ett tidigt stadium i planeringsprocessen som utgångspunkter för kommunens strategier för en hållbar utveckling och för utformning av planens innehåll. Länsstyrelsen informerar om att planhandlingen ska innehålla en kort redogörelse för prioriterade miljömål i planarbetet och hur planen ska bidra för att främja dessa. En viktig fråga i detta samband är ”Hur kan översiktsplanen bidra till att miljömålen nås?” Under 2016 genomfördes uppstartsmöten med flera kommuner om deras översiktsplanarbete med hänvisning till webbaserad vägledning för hantering av miljömålen i översiktsplanen. Det har även genomförts kommunträffar med tjänstemän och politiker inom plan- och byggområdet. I seminariet om möjligheter med kommunalt hållbarhetsarbete, som Länsstyrelsen arrangerade den 28 september, var fokus på hur fysisk planering kan bidra till miljömålen uppfyllelse.

RUS (Regional utveckling och samverkan i miljömålssystemet) har tagit fram en vägledning som är tänkt att vara ett stöd för handläggare och beslutsfattare att kunna lyfta fram ekosystemtjänster i sitt dagliga arbete. I vägledningen beskrivs metoder och begrepp och hur man kan kommunicera ekosystemtjänster och vikten av att i högre grad ta hänsyn till naturens tjänster i handläggarrutiner och beslut.

Hur regionala åtgärdsprogram och strategier i länet används

Det finns flera åtgärdsprogram och strategier i länet som kan användas i miljömålsarbetet. De har lite olika inriktningar men tillsammans innehåller de åtgärder som bidrar till att uppfylla miljömålen. Programmen används i samverkan med kommuner, näringsliv, myndigheter, organisationer, fiskevårdsområden med flera.

Västerbottens åtgärdsprogram för hållbar utveckling

Länsstyrelsen har i bred samverkan tagit fram ett program med åtgärder för alla miljömål, *Västerbottens läns åtgärdsprogram för hållbar utveckling – med miljömålen i sikte*. Här finns både konkreta och generella åtgärder som olika aktörer kan genomföra. Under 2016 har revideringen av åtgärdsprogrammet påbörjats. En dialog med länets samtliga kommuner har genomförts om detta och möjligheter med lokalt miljömålsarbete. Under 2017 kommer en dialog med övriga aktörer som näringsliv, landsting, organisationer och statliga myndigheter om åtgärdsprogrammet att påbörjas. Läs mer under rubriken *länsstyrelseinstruktion 5a*.

Åtgärdsförslagen är sorterade inom olika fokusområden och dessutom indelade för olika grupper av aktörer:

- Forskning och utveckling
- Samarbetsprojekt
- Företag
- Kommuner, landsting och kommunala bolag
- Statliga myndigheter
- Intresse- och branschorganisationer, föreningar och studieförbund
- Privatpersoner

Åtgärdsprogram för vatten

Svensk vattenförvaltning tar fram sexåriga förvaltningsprogram med åtgärder som berör miljömålen: *Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans och En levande kust och skärgård*. Det befintliga åtgärdsprogrammet för Bottenvikens vattendistrikt gäller för perioden 2009-2015 men förlängdes till att gälla även för 2016. Ett nytt åtgärdsprogram är på gång som ska sträcka sig till 2021. Här finns styrmedelsåtgärder som vänder sig till myndigheter och kommuner. Det finns också åtgärdsunderlag för varje vattenrådsområde i distriktet som visar på behovet av åtgärder som även andra aktörer kan genomföra. På Länsstyrelsens webbplats finns länkar till distriktets förvaltningsplan, åtgärdsprogram och åtgärdsunderlag för vattenrådsområdena.

Strategi och åtgärdsprogram för klimat och energi

Länsstyrelsen har tillsammans med aktörer i länet tagit fram en klimat- och energistrategi för Västerbottens län. I strategin diskuteras länsaktuella frågor om hållbar samhällsplanering, resande, näringslivsutveckling, natur- och kulturmiljö och konsumtion i ett klimat- och energiperspektiv. Konkreta åtgärder och insatsområden för att nå miljömålet Begränsad klimatpåverkan finns i strategin och i Västerbottens åtgärdsplan för klimat och energi. På Länsstyrelsens webbplats, sidan om klimat och energi, finns klimat- och energistrategin, åtgärdsplanen, Färdplan 2050 och mycket annat som stöd för klimatarbetet.

Även i Region Västerbottens utvecklingsstrategi för länet, *RUS 2014-2020, Regional utvecklingsstrategi för Västerbottens län*, finns åtgärder med kopplingar till framför allt klimatmålet. Strategin är ett prioriteringsunderlag vid fördelning av regionala tillväxtmedel och finns på Region Västerbottens webbsida Regional utvecklingsplanering.

Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper

är ett viktigt verktyg för att rädda hotade arter och deras livsmiljöer. Under året har det bland annat skett inventeringar, naturvårdsbränningar, vattendragsrestaureringar, biotopåterställningar, utfodringar, informationsinsatser och rådgivning som en del i åtgärdsarbetet. Arter som Länsstyrelsen har arbetat med under 2016 har, bland många andra, varit fjällräv, fjällgås, flodpärlmussla, flodkräfta, violett guldvinge, strandsandjägare, låsbräken, jämtlandsmaskros, vitryggig hackspett, sällsynta mossor och skalbaggar i tallmiljöer.

1.7. Länsstyrelserna i Dalarnas, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län ska i samråd med Sametinget och samebyarna i respektive län arbeta med förvaltningsverktyget i syfte att upprätthålla en hållbar rennäring och en gynnsam bevarandestatus för stora rovdjur. Arbetet med toleransnivån för skador på ren orsakade av stora rovdjur bör ske i enlighet med regeringens proposition En hållbar rovdjurspolitik (prop. 2012/13:191, bet. 2013/14:MJU7, rskr. 2013/14:99). Länsstyrelserna ska redovisa för hur arbetet med förvaltningsverktyget och riskmodellen fortskrider samt redovisa skadenivån för respektive sameby.

Länsstyrelsen har tillsammans med fem samebyar tagit fram toleransplaner för hur skador på ren orsakade av rovdjur ska hanteras. Under 2016 har inga samebyar haft möjlighet att prioritera några möten med Länsstyrelsen då renskötselarbetet tagit all tid. Många samebyar avvaktar också Sametingets arbete med att ta fram en ny modell för samebyarnas beräkning av förlusternas storlek, den så kallade produktionsmodellen. Kontakter med samebyarna har i huvudsak skett via telefon.

Länsstyrelsen har trots detta fortsatt arbetet med att uppdatera planerna och har också tagit fram nya intensitetskartor. De länsstyrelsehandläggare i det norra rovdjursförvaltningsområdet (de fyra nordligaste länen) som arbetar med toleransplanerna, har haft flera lync-möten där det bland annat har diskuterats hur arbetet med att samla in förlustsiffror fortskrider men också hur planerna ska hanteras offentligt. Handläggarna har också samlats till ett fysiskt möte i slutet av året för att diskutera arbetet i stort, med fokus på produktionsmodellen och intensitetskartor.

I Gran och Ubmeje Tjeälddie samebyar har arbetet med toleransplaner inte påbörjats, vilket framför allt beror på dessa samebyars svala intresse för frågan. Däremot har andra möten hållits med dessa samebyar där olika frågeställningar kopplat till rovdjursproblem har diskuterats.

Riskmodellen är ännu under utveckling och har därför inte börjat användas.

Ingen sameby har redovisat siffror för förluster av ren till rovdjur under 2016.

Under 2016 har Länsstyrelsen genomfört följande inom arbetet med förvaltningsverktyget:

- Deltagit i ett arbetsmöte om förvaltningsverktyget och toleransnivån för att bland annat underlätta insamlingen av förlustsiffror. Mötet anordnades av Naturvårdsverket.
- Vidareutvecklat arbetet med intensitetskartor.
- Ubmeje Tjeälddie sameby: I början av februari genomförde Länsstyrelsen och samebyn ett möte där järvsituationen i samebyn diskuterades i syfte att minska förlusterna av renar.
- Grans och Rans samebyar: Under hösten har två möten tillsammans med WWF, samebyn, SLU och Länsstyrelsen anordnats där man diskuterade om hur skador på ren, från kungsörn och järv, kan minska.
- Skyddsjakter på björn och lo har genomförts under vintern och våren för att minska skadorna på ren, för berörda samebyar. Under dessa situationer har många diskussioner förts om hur områden används av renarna och hur skadebilden ser ut. Detta har sedan förts in i respektive samebys plan.

1.16. Länsstyrelserna ska redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att öka antalet privatfinansierade efterbehandlingar av förorenade områden och redovisa arbetet med att åtgärda förorenade områden med statliga bidrag. Uppdraget finansieras delvis av medel från anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Åtgärder för att öka antalet privatfinansierade åtgärder

Länsstyrelsens arbete med förorenade områden syftar till att bidra till att miljömålet *Giftfri miljö* ska uppfyllas. Arbetet med att öka privatfinansierade åtgärder syftar till att minska behovet av statlig finansiering av efterbehandlingsåtgärder.

Länsstyrelsens strategi för att bedriva ett effektivt tillsynsarbete utgår från länets prioriteringslista över förorenade områden. Under året har Länsstyrelsen arbetat aktivt med tillsyn av prioriterade objekt för att öka antalet privatfinansierade åtgärder. Arbetet har fokuserat på nedlagda gruvor där det vid många objekt i länet finns problem med spridning av stora mängder metaller till omgivningen. Som ett resultat av Länsstyrelsens tillsynsarbete har utredningar och efterbehandlingsåtgärder utförts vid flera av länets gruvor.

Avfallet från sulfidmalmsgruvor utgör en av länets allvarligaste miljörisker och efterbehandlingar är ofta kostnadsmässigt omfattande. Genom att arbeta aktivt med tillsyn och att öka privatfinansierade åtgärder vid gruvområden minskar risken för att det kommer att krävas statlig finansiering av efterbehandlingsåtgärder.

Under året har utredningar genomförts av privata verksamhetsutövare vid två områden där Länsstyrelsen har tillsynsansvar. Avhjälpandeåtgärder har utförts vid fyra områden. För ett antal nedlagda gruvor krävs årsrapporter in som granskas och vid behov ställs krav på åtgärder.

Länsstyrelsen har under året fortsatt arbetet med uppdatering och utlämnande av information från EBH-stödet (Länsstyrelsernas register över förorenade områden). Arbetet med EBH-stödet utgör ett underlag för fortsatt prioritering av tillsynsarbetet och används även som ett underlag vid fysisk planering.

Länsstyrelsen bedömer att förebyggande arbete är viktigt för att minska risken att nya förorenade områden uppstår. Det förebyggande arbetet sker delvis genom tillsyn vid pågående verksamheter där Länsstyrelsen ställer krav på utredningar och åtgärder. Under året har det exempelvis pågått arbete med en efterbehandlingsplan från en pågående gruva som ska avslutas och efterbehandlas under 2017.

Länsstyrelsen arbetar även aktivt med att hantera efterbehandlingsfrågor i samband med prövning av miljöfarlig verksamhet. Under året har ett av länets anrikningsverk ansökt om nytt tillstånd och i samband med detta har Länsstyrelsen yttrat sig till domstolen över kompletteringar av efterbehandlingsplanen.

Under året har Länsstyrelsen lagt mycket resurser på två gruvor som har gått i konkurs: Blaikengruvan och Svärträskgruvan. För verksamheten ansvarar i dagsläget ett konkursbo. Eftersom tillgångarna är slut finansieras större delar av verksamheten av statliga medel med hjälp av rättelse på felandes bekostnad. När det gäller Blaikengruvan har Länsstyrelsens deltagit aktivt i samband med framtagandet av efterbehandlingsplanen som beslutats av Mark- och miljödomstolen under hösten 2016. Under året har Länsstyrelsen löpande hanterat tillsynsfrågor med anledning av de utredningar som skett inom ramen för efterbehandlingsplanen. Vid Svärträskgruvan pågår efterbehandling som finansieras med statligt bidrag. Under året har bland annat deponering av gråberg i dagbrottet slutförts och det har även utförts en utredning om material till tätskiktet. I samband med dessa åtgärder har Länsstyrelsen en betydande roll och hanterar tillsynsfrågor löpande. Länsstyrelsen har under året deltagit och anordnat 16 möten, informationsträffar och studiebesök inom ramen för det arbete som sker vid de båda gruvorna. Utöver detta tillkommer arbetstid för löpande ärenden.

Länets kommuner har tillsynsansvaret för många prioriterade objekt och Länsstyrelsens målsättning är att genomföra en effektiv tillsynsvägledning med syfte att på sikt öka privatfinansierade åtgärder. Tillsynsvägledning bedrivs kontinuerligt och aktivt i syfte att stärka den regionala samverkan när det gäller förorenade områden. I början av året slutfördes ett projekt inom miljösamverkan som syftade till att inventera och riskklassa kommunernas pågående tillsynsobjekt.

Under de senaste två åren har Länsstyrelsen medverkat i ett projekt som syftar till att lokalisera och utreda fiberbankar och fiberrika sediment längs Norrlandskusten. I Västerbotten har fem områden utpekats och för närvarande sker riskklassning av dessa områden.

Under året har Naturvårdsverket och SGU påbörjat arbetet med ett regeringsuppdrag för gruvavfall där Länsstyrelsen har deltagit. I uppdraget ingår bland annat att ta fram en strategi och en sammanfattande bedömning av utvinningsavfallshanteringen i Sverige och förslag till åtgärder för att förbättra miljömässigt hållbar avfallshandling och efterbehandling.

Åtgärder finansierade med statligt bidrag

Under 2016 har arbetet med statligt finansierade bidragsobjekt fortsatt varit mycket aktivt. Tabellen nedan visar vilka åtgärds- och utredningsobjekt som varit aktuella i Västerbotten under året.

Objekt	Huvudman	Fas	Beviljat bidrag (mnkr)
Norrbyuskär före detta sågverk ¹⁾	Umeå kommun	Åtgärdsförberedelser	8
Hörnefors före detta sulfittmassafabrik ²⁾	Umeå kommun	Åtgärder	15
Scharins före detta industriområde ³⁾	Skellefteå kommun	Åtgärder	110
Kolkajen/Sävenäs järnbruk ⁴⁾	Skellefteå kommun	Åtgärder	50
Svärtrräskgruvan ⁵⁾	SGU	Åtgärder	70
Blaikengruvan ⁶⁾	Ej klart	Åtgärder	Ansökt 300
Blaiken- och Svärtrräskgruvan ⁷⁾	Konkursbolag	Vattenrening	53
Bureå före detta träsliperi	Skellefteå kommun	Ansvarsutredning	-

1) Åtgärdskostnaden uppskattas till cirka 130 mnkr

2) Länsstyrelsen har sökt ytterligare 25,4 mnkr för att slutföra åtgärden. Total kostnad därmed cirka 40 mnkr.

3) Avser totalt bidrag för efterbehandling fas 2 och 3

4) Beviljat bidrag 2018-2020

5) Länsstyrelsen har sökt ytterligare 35,5 mnkr för att slutföra åtgärden. Kostnaden bedöms totalt till cirka 105 mnkr.

6) Ansökan är inte beslutad ännu men kostnaden fördelas på 210 mnkr för avhjälpandeåtgärder och 90 mnkr för vattenrening i 25 år

7) Avser totalt bidrag 2012-2018

På ön Norrbyuskär har ett av Norra Europas största sågverk bedrivit verksamhet fram till 1950-talet. Idag pågår åtgärdsförberedelser för att sanera dioxinföroreningar på ön. Området har ett mycket högt kulturhistoriskt värde och är en uppskattad turist- och sommarö med tiotusentals besökare varje år.

Under 2016 har metallhaltig kisaska från en sulfittmassafabrik sanerats i Hörnefors. Det saknas dock full finansiering för att slutföra saneringen och Länsstyrelsen har sökt ytterligare 25 mnkr under året. I avvaktan på statligt bidrag har entreprenadarbetena stoppats och området har mellantäckts.

Saneringen av *Scharins fas 2* har slutrapporterats 2016. I storleksordningen 80 gram dioxin och 10 ton arsenik har sanerats till en kostnad av 42,5 mnkr. Efterbehandlingen har till 90 procent finansierats med statligt bidrag och resterande 10 procent betalades av kommunen. Kostnadsuppskattningen innan projektet startade var högre jämfört med utfallet efter saneringen. Därför har cirka 17 mnkr omfördelats i omgångar till andra projekt. Länsstyrelsens arbetssätt har inneburit att mängden oförbrukade medel varje år har hållits nere och bidrag som inte har behövts i saneringen har gjort nytta i andra projekt.

Saneringen av *Scharins fas 3* (Härvelträsket) har fortsatt under året. Arbetet har bestått av skyddstäckning av föroreningar som lämnas kvar samt rivning av återstående anläggningar. Efterbehandlingen kommer att avslutas under 2017 med bland annat insådd av markytor.

Länsstyrelsen har under året beviljats åtgärdsmedel till ännu ett förorenat område, *Kolkajen/Sävenäs järnbruk*, i Skellefteå kommun. Åtgärdsförberedelser kan starta 2018 och åtgärder ska genomföras 2019-2020.

Efterbehandling av Svärtrräskgruvan pågår och under året har stora mängder vittrande gråberg deponerats i ett av dagbrotten. Kostnaden för att anlägga ett tätskikt på gråberget är hög och det saknas bidrag för att genomföra åtgärden under 2017. Länsstyrelsen ser allvarligt på att myndigheten eventuellt behöver tillfälligt avbryta efterbehandlingen, eftersom det är brådskande att täcka ett vittrande avfall. Länsstyrelsen hoppas därför att statligt bidrag för resterande delåtgärder kan beviljas under 2017. Under året har även

slamdammen muddrats och inom projektet har det tagits fram en film som beskriver efterbehandlingsåtgärderna.

Länsstyrelsen har under hösten ansökt om 300 mnkr för åtgärder och vattenrening vid Blaikengruvan. Kostnaden har bedömts mot bakgrund av den efterbehandlingsplan som fastställdes i augusti 2016. Länsstyrelsen har även ställt en formell förfrågan till Sveriges geologiska undersökning om ett huvudmannaskap för åtgärder och vattenrening.

Rening av förorenat vatten och miljökontroll vid Blaiken- och Svärträskgruvan har fortsatt under året, eftersom ansvariga konkursbolag saknar tillgångar. Bidraget är 12 mnkr per år och sträcker sig för närvarande till och med 2018. Länsstyrelsen har under året påbörjat en utredning för att beskriva vattenrening och egenkontroll och föreslå förbättringsåtgärder inför att någon annan måste ta över vattenreningen när konkursbolagen avvecklas under nästa år.

Sammanfattningsvis hanterar Länsstyrelsen stora belopp statligt bidrag till efterbehandling av förorenade områden och åtgärdstakten är mycket hög. Två pågående projekt saknar full finansiering på grund av det begränsade anslaget till förorenade områden och projekten har delvis avbrutits i avvaktan på ytterligare bidrag.

Länsstyrelsen arbetar också ständigt med att minska mängden oförbrukade bidrag. De bidragsmedel som finns på Länsstyrelsen över årsskiftet är uppbundna till specifika projekt. I de fall där förändringar i projekten orsakat överblivna projektmedel informeras Naturvårdsverket och pengarna kan omfördelas till andra projekt.

1.17. Länsstyrelserna ska redovisa insatser som gjorts för att samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens politik avseende naturvård, biologisk mångfald, friluftsliv samt vilt och rovdjur. Redovisningen ska omfatta arbetet med områdesskydd, hur länsstyrelserna arbetat med att slutföra ärenden om naturreservat i syfte att minska ärendebalanserna samt insatser för artbevarande, åtgärdsprogram för hotade arter, friluftsliv, lokala naturvårdsprojekt samt vilt- och rovdjursförvaltning. Uppdraget finansieras delvis av medel från anslaget 1:16 Skydd av värdefull natur och anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Områdesskydd

För att slutföra ärenden, i syfte att minska ärendebalanserna, har Länsstyrelsen genomfört följande större insatser:

- Fattat beslut om 52 nya naturreservat och förberett för ett stort antal kommande beslut under 2017.
- Utvecklat ett arbetssätt som innebär att några handläggare enbart arbetar med beslut medan andra hanterar övriga arbetsuppgifter kring skyddsarbetet. Effekten har blivit betydligt fler reservatsbeslut 2016. Denna modell har möjliggjorts genom anställning av mer personal för de extramedel som beslutats av regeringen för budgetåret 2016-17. En förhoppning är att medel även tillskjuts för 2018.
- Slutfört ett markbyte med Holmen skog, i syfte att säkerställa skyddet av nya *Björnlandets nationalpark*. Nationalparken utökas från dryga 1100 hektar till cirka 2400 hektar. Invigning i juni 2017.
- Genomfört ett antal träffar med samtliga större skogsbolag. Här har ansvarsfördelningen och skyddet av värdefulla skogar samt samordningen mellan formellt och frivilligt skydd diskuterats och planerats.
- Fortlöpande haft kontakt med Skogsstyrelsen om planering och genomförande av det formella skyddet i länet. Arbetet med nya *Komet* har fortsatt tillsammans med Skogsstyrelsen. Även i detta arbete utgör den regionala strategin ett grunddokument.

Länsstyrelsen har i övrigt genomfört följande större åtgärder:

- Hanterat cirka 120 avverkningsanmälningar som berört skogar med höga naturvärden. Vissa högt prioriterade områden går in i ett skyddsarbete men många avverkningar av skyddsvärda skogar har inte kunnat hanteras på grund av tidsbrist, vilket fått till följd att skyddsvärda skogar har avverkats.

- Arbetat med att sammanställa gammalt och nytt inventeringsmaterial för skyddsvärda skogsområden i två rapporter, en för ovan fjällnära gränsen och en för resten av länet. Rapporterna kommer att färdigställas och skickas ut under våren 2017.
- Arbetat med *Grön infrastruktur* genom att följa upp, konkretisera och utvärdera den ekologiska funktionaliteten inom länets skogsskydd. Arbetet har bedrivits tillsammans med Västernorrlands län där Västerbotten varit värd och huvudman. Arbetet har inneburit omfattande GIS-analyser av ekologiska nätverk och landskap för att kunna styra begränsade resurser till de bästa områdena, vilket blir ett mycket viktigt underlag för kommande prioriteringar av skyddsvärda skogar i bevarandearbetet. En rapport, ”*Grön infrastruktur i det boreala skogslandskapet*”, har tagits fram och distribuerats brett till skogsnäring och myndigheter.
- Biträtt Naturvårdsverket under året, som ett av fyra län, i regeringsuppdraget med att ta fram underlag för den nationella skogsskyddsstrategin och för grön infrastruktur.
- Arbetat med att ta in och beakta klimatanpassningar i arbetet med grön infrastruktur och områdesskydd.
- Arbetat intensivt med områdesskydd för nationellt värdefulla vatten. Under året har tre reservatsförslag för primärt limniskt skydd skickats ut på remiss, Paubäcken, Stabburbäcken och Baksjöbäcken. Beslut planeras till 2017.

Länsstyrelsen Västerbotten arbetar långsiktigt med marint områdesskydd och tog år 2008 fram en länsstrategi för skydd av havs- och kustmiljöer. Det marina skyddsarbetet i länet innebär att bilda nya naturreservat eller Natura 2000-områden, att förbättra kunskapen om länets havsmiljö och att bidra till etappmålet om att tio procent av Sveriges kust- och havsareal ska ha ett långsiktigt skydd till 2020. Under 2016 har arbetet fortsatt genom följande insatser:

- Med stöd från havsmiljöanslaget har inventeringar av undervattensmiljön utförts i ett skyddsvärt område, Lövselefjärden.
- En dialog om skydd har inletts med mark- och vattenägarna i Kinnbäcksfjärden. I ytterligare tre kust- och havsområden, Tavasten, Malören-Vånören och Avanäset, pågår redan förhandlingar om ersättningar sedan en tid tillbaka. De två senare har skickats ut på remiss.
- I syfte att förbättra kunskapen om havsmiljön har Länsstyrelsen under året fortsatt arbetet med projekt SeaGIS 2.0 (Stöd för ekosystembaserad planering av havsmiljön med hjälp av Geografiska Informations System 2.0) som kommer att ta fram underlag över skyddsvärda eller hotade arter och naturtyper. Inom projektet ska de centrala naturvärdenas nuvarande skyddsnivå och skyddsbehov analyseras.
- Ett länsmodelleringsprojekt har startat upp under året. Detta projekt kommer att generera modellerade utbredningskartor på olika arter och naturmiljöer. Länsstyrelsen räknar med att underlagen från detta projekt och SeaGIS 2.0 kan användas för både områdesskydd och havsplanering.

Arbete med artbevarande och åtgärdsprogram

I arbetet med artbevarande och åtgärdsprogram har Länsstyrelsen under 2016 genomfört följande större insatser:

- Fortsatt arbetet med bevarandeåtgärder för den starkt hotade fjällräven. Det har skett ett intensivt arbete med bland annat utfodring och rödrävsjakt. Antalet kullar har under 2016 varit lågt, endast tre rapporterade. Årets antal kan dock ses som en framgång då fjällrävar valde att reproducera sig trots den låga förekomsten av lämmel och sork på fjället. Under året har även en ansökan för Interreg-projektet *Felles Fjellrev II* beviljats. Projektet kommer att löpa till och med den 31 december 2019 och, utöver det tidigare arbetet, fokusera på så kallade ”stepping stone”-områden.
- Samarbetat med *Projekt Fjällgås* kring inventering av potentiella nya häckningsområden för fjällgäss. Misstankar har länge funnits att vissa fjällgäss inte beger sig till den enda kända häckplatsen i Norrbotten, utan även upp i de västerbottniska fjällerna. Det har även arbetats mot de störningar som sker i Ammarnäsdeltat under perioden då fjällgässen rastar där innan häckning. Problematik med framförallt skoterkörning på vatten i deltat har rapporterats under flera år. Information med skyltar och samtal i området har genomförts men problemet har inte upphört. Fler informationsinsatser planeras till 2017.

- Fördjupat arbetet med att bevara hotade insektsarter som lever på tallved. Skötsel­förslag för de två stora tallvärdetrakterna kring Björnlandets nationalpark och Berga-Storskogsberget har tagits fram och ska under 2017 användas i dialog med skogsbolagen inom berörda områden.
- Fortsatt arbetet med sällsynta skapaniamossor på död ved. En restaureringsmanual för vattendrag med fokus på hantering av död ved i svämplanet har tagits fram. Rapporten har spridits internt på Länsstyrelsen, till övriga länsstyrelser som är kopplade till åtgärdsprogrammet och till samtliga kommuner i Västerbotten.
- Genomfört restaureringsarbeten i Marsån och Lögdeälven för att återställa vattendraget till ett mer naturligt tillstånd och gynna förekomsten av bland annat flodpärlmussla.
- Inventerat Krok­tjärnbäcken, Sikån, Stanobäcken, Kvarnbäcken och Tallträskbäcken för att kartlägga förekomsten av flodpärlmussla.
- Genomfört eftersökningar av jämtlandsmaskros längs Vojmåsystemet uppströms Dikanäs för att förbättra kunskapsläget om artens förekomst i länet. Goda förekomster hittades längs hela systemet, på vissa ställen över 100 individer.
- Arbetat med kunskapsspridning om vikten av äldre och döda aspar i landskapet genom utskick av en informationsfolder till markägare i aspvärdetrakterna kring Tjäderberget, Umgransele och Vindeln.
- Inventerat låsbräknar i hävdade marker. Dels har kända lokaler återbesökts men även nya populationer har hittats. Låsbräkenlokalen Norrland har med hjälp av Holmen skog slyröjts som restaureringsåtgärd.
- Gått ut med pressmeddelanden om flodkräfta och konsekvenserna av att sätta ut signalkräfta i vattendrag.
- Arbetat med och samverkat om åtgärder för att gynna förekomsten av violett guldvinge på Holmöarna. Dessutom deltagit i den biogeografiska uppföljningen av fjärilen. Sju äldre lokaler mellan Umeå och Skellefteå inventerades med hjälp av så kallade enartslingor.
- Gjort stödutfodringar och genomfört inventering av vitryggig hackspett.
- På uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten arbetat med framtagandet av ett nytt kunskapsuppbyggande program för havslekande harr och sik som ska vara färdigställt under 2017.

Friluftsliv

Under våren har en samordnare för arbetet med regeringens friluftsmål rekryterats. Arbetet med samordning har fokuserat på att skapa referensnätverk inom Länsstyrelsen och med myndigheter, föreningar, övriga organisationer och kommuner. Målet har varit att göra uppdraget känt samt presentera argument för att planera för friluftsliv. Större insatser i friluftslivsarbetet har varit:

- Bildande av en intern arbetsgrupp för friluftsliv som haft fyra möten under hösten. Dialogmötet ”Framtid Västerbotten – friluftsliv” genomfördes på residenset den 29 september med cirka 50 deltagare från hela länet (länsledning, enheter på Länsstyrelsen, myndigheter, kommunledningar, intresseföreningar och ideella föreningar).
- Enskilda dialogmöten med organisationer, myndigheter, föreningar med flera.
- Kunskapssammanställning om natur och hälsa, friluftsliv/grönstruktur i kommunal fysisk planering och friluftsvanor.
- Kommunbesök där träffar genomförts med representanter för fysisk planering och friluftssamordning.

Förutom samordningen har Länsstyrelsen i sin löpande verksamhet arbetat med förutsättningarna för friluftsliv i skyddad natur, bland annat genom:

- Renoveringar och skapande av nya anläggningar.
- Information om skyddad natur via tryckt material, webb och mobilapplikation.
- Arrangemang för allmänheten, exempelvis invigningen av Västerbottens 300:e naturreservat Långbergskullarna i Hössjö med 350 deltagare.
- Arbetet i Björnlandets nationalpark där det under året har skapats entré, rastplatser, sex nya leder och två övernattningskojor.

Lokala naturvårdssatsningar (LONA)

Under 2016 har stöd beviljats till totalt 16 nya LONA-projekt och ytterligare 27 projekt har varit pågående. Av de pågående projekten har 7 projekt avslutats under året. Totalt har över 2 mnkr delats ut till lokala naturvårdssatsningar.

Av alla projekt har åtta nya och elva pågående direkt berört friluftsliv genom att de bland annat gäller: anordningar för eller information om friluftsliv, aktiviteter, projekt som förbättrar förutsättningarna för friluftsliv (exempelvis flottledsrestaurering) och projekt som gäller underlag för friluftsliv eller undersökningar om exempelvis ekosystemtjänster i friluftsområde.

Viltförvaltning

Länsstyrelsens arbete med viltförvaltning omfattar rovdjur, klövvilt, fåglar och säl. I förvaltningen ingår bland annat arbete med inventeringar av olika slag, jakt för att reglera viltstammar och att hantera problem, information, samverkan och lindring av viltskador genom bidrag och ersättningar. Sedan 2010 finns det en Viltförvaltningsdelegation hos Länsstyrelsen som beslutar och ger råd i viltfrågor.

Större insatser i delegationsarbetet 2016 har varit:

- Genomförande av fem möten där fokus har legat på arbete kring socioekonomi kopplat till stora rovdjur och till viss del utbildningsfrågor, till exempel art- och habitatdirektivet.
- Förankring av nya arealkrav för licensområden för älgjakt från och med jaktåret 2017/2018.
- Beslut om jakttider på älg för de tre kommande jaktåren.

Större insatser under 2016 i älgförvaltningsarbetet har varit:

- Fortsatt registreringsarbete av licensområden som önskat ombildas eller ingå i ett älgskötselområde. Länet utgörs till stor del av älgskötselområden. Bortsett från den stora areal som utgörs av samernas jaktområden ovan odlingsgränsen är andelen mycket hög.
- Arbete med att ta fram ett nytt förslag på lägsta areal för att få registrera ett licensområde för älgjakt inom de fem älgförvaltningsområdena.
- Beslut om godkännande av ett antal älgskötselplaner, vissa reviderade och vissa inför ny planperiod.
- Beslut om fastställande av nya treåriga älgförvaltningsplaner för länets fem älgförvaltningsområden som gäller till och med jaktåret 2018/2019.
- Arbete med de fem älgförvaltningsområdena. Arbetet har inbegripit utbildning där samtliga älgförvaltningsgrupper i norrlandslänet var inbjudna. Utbildningen avhandlade bland annat inventeringsmetoder, älgförvaltningens årsschema och utbildningspaket riktat till älgskötselområdena.
- Deltagande i arbetet med en manual/vägledning för samarbetet mellan ÄFO och ÄSO under pågående jaktsäsong.
- Beslut om älgjakt på 7 772 vuxna älgar och 6 812 kalvar i länets jaktområden.
- Fortsatt arbete med att förbättra det nya administrativa handläggsystemet till länsstyrelsernas jakthandläggare genom att löpande skicka in synpunkter och felanmälningar.
- Deltagande i funktionstester i utvecklingen av en kartapplikation till handläggsystemet.
- Deltagande i förarbetet för att införliva administrationen av upplåtelse av älgjakt på statens mark i det befintliga handläggsystemet.
- Införande av Viltdata som rapporteringsportal för jaktlag som jagar på av staten upplåten mark ovan odlingsgräns.
- I samarbete med Jägareförbundet framtagande av en organisation av utsedda viltbesiktare som har mandat att intyga otjänliga älgar för befrielse av statlig fällavgift.
- Genomförande av en översyn av samtliga ordinarie medlemmar i ortsbojaktlag, jaktlag som jagar på av staten upplåten mark ovan odlingsgränsen, för att kontrollera att de fortfarande uppfyller kraven för ordinarie medlemskap.
- Genomförande av en översyn av och arbetet med reglerna för gästande jägare i ortsbojaktlag.
- Tillsammans med Jägareförbundet inledande av en satsning på ökad insamling av älgobs i fjällområdet. I samband med detta tagit fram en manual för älgobs som skickats ut till länets samtliga jaktområden.

- Deltagande i Naturvårdsverkets inledande dialoger inom ramen för regeringsuppdrag om finansiering av älgförvaltningen.

Större insatser under 2016 i förvaltningen av övrig vilt har varit:

- Genomförande av åtgärder för personer som drabbats av problem med vilt (till exempel betesskador från älg, bäverdämmen och skador från kronhjort, tranor och gäss i odlingar). Problemen har hanterats genom skydds jakt på ett fåtal djur, utlåning av skrämselfrustning och diskussioner med lokala jägare om andra lämpliga lösningar.
- Deltagande i storfågelworkshop, och konferens om skadehantering på gröda, där även Länsstyrelsens förordnade besiktningspersonal närvarat.
- Yttrande till Naturvårdsverket om skydds jakt på grå- och vikaesäl för att möjliggöra ett kustfiske och lindra problemen för yrkesfiskarna. Förvaltningsutrymmet för Länsstyrelsen är begränsat och myndigheten har påtalat de brister som finns och vilka förbättringar som behöver komma till stånd.
- Beslut om skydds jakt på skarv för att möjliggöra ett kustfiske och lindra problemen för yrkesfiskarna.
- Deltagande i Jägareförbundets satsning i att öka kunskapen om olika klövararters interaktioner genom att sprida manual för klöviltsovs om att samla in observationer av andra klöviltssarter än älg.
- Remissyttranden över Naturvårdsverkets regeringsuppdrag om kronhjortsförvaltningen, Naturvårdsverkets redovisning av strategi för svensk vilthörvaltning och över kursbeskrivning för utbildning i adaptiv förvaltning av vilt för länsstyrelserna.
- Enkät svar i samband med Naturvårdsverkets regeringsuppdrag att se över regelverket för jakt på allmänt vatten.

Rovdjursförvaltning

Länsstyrelsen har under många år arbetat intensivt med att bygga upp en rovdjursförvaltning som ska klara såväl ökande rovdjursstammar som allt större krav och förväntningar i samhället kring dessa frågor. Rovdjursarbetet omfattar idag cirka åtta årsarbetskrafter och involverar cirka 25 personer vid flera enheter. Det externa kommunikations- och samverkansarbetet är mycket omfattande mot bland andra samebyar, intresseorganisationer (jakt, naturvård, friluftsliv med flera), kommuner, polis, utbildnings- och forskningsinstitutioner, centrala myndigheter, media och allmänheten.

Under 2016 har Länsstyrelsen genomfört följande större insatser inom rovdjursarbetet:

- Fortsatt arbete med översynen av de regionala förvaltningsplanerna för stora rovdjur i norra förvaltningsområdet. Länsstyrelsen Västerbotten leder detta arbete.
- Genomförande av inventeringar av lo, järv, kungsörn och varg. Inventeringsresultaten är de viktigaste underlagen för beslut om förvaltningen av rovdjursstammarna och rovdjursersättningar till samebyarna.
- Handledning av examensarbete där en student från Sveriges lantbruksuniversitet skrev om skydds jakt på järv.
- Ett bokkapitel om rovdjursinventeringarna i Sverige har utarbetats i samverkan med SLU i syfte att sprida kunskap om dessa till engelskspråkiga intressenter. Boken är ännu inte publicerad.
- Arrangemang av ett traditionellt möte om rovdjur, de nordsvenska rovdjursförvaltarnas samordnande "majmöte" i Umeå, och i samma anda arrangemang av det första "höstmötet", som också ska bli en tradition.
- Beslut om licensjakt på 20 björnar. Förvaltningen syftar till att minska stammen till 350 björnar och därefter hålla den på ungefär samma nivå.
- Beslut om licensjakt på nio lodjur. Processen var komplicerad och långdragen eftersom beslutet överklagades, vilket aldrig hänt sedan Länsstyrelsen tog över beslutsrätten 2011.
- Beslut om skydds jakt på 15 björnar (12 fällda) och 13 lodjur (3 fällda) efter delegering av beslutsrätten från Naturvårdsverket.
- Inom Vilthörvaltningsdelegationen har ett arbete pågått kring socioekonomi och rovdjur. Frågan är komplex och arbetet, som ska ge underlag till de regionala förvaltningsplanerna, förväntas avslutas under 2017.

- Arrangemang av och deltagande i flera möten inom det norra rovdjursförvaltningsområdet för att stärka samarbetet i de fyra nordligaste länen.
- Deltagande i flera nationella inventeringsmöten och ett skandinaviskt inventeringsmöte.
- Deltagande i en nationell och en internationell konferens om björnar och björnförvaltning.
- Deltagande i en arbetsgrupp tillsammans med jurister för att se över länsstyrelsernas handläggning av tillstånd för kameraövervakning. Syftet med arbetet var att försöka ensa processen kring handläggningen så långt det går och att även ta fram en checklista för länsstyrelsernas vilthandläggare som kan användas när tillstånd ska sökas.

1.18. Länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Jönköpings, Gotlands, Skåne, Västra Götalands, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län ska, för de kommuner eller områden där det fastställts eller under året kommer att fastställas åtgärdsprogram med syfte att nå miljökvalitetsnormerna för luftkvalitet, redovisa i vilken grad åtgärderna har genomförts, vilken effekt åtgärderna bedöms ha haft på halterna samt om miljökvalitetsnormerna följs. I de fall EU:s luftkvalitetsdirektiv överträds ska länsstyrelserna bedöma hur länge överträdelserna antas bestå.

Uppföljning av åtgärdsprogram Umeå kommun

Under 2015 fastställdes ett nytt åtgärdsprogram av Länsstyrelsen eftersom det tidigare åtgärdsprogrammet som gällde fram till juni 2015 hade upphört. Det nya programmet fastställdes av Länsstyrelsen den 7 oktober 2015 och gäller till 2021. I Umeå har överskridanden av miljökvalitetsnormen för kvävedioxid skett återkommande sedan 2003, bland annat har årsmedelvärdet på 40 µg/m³ överskridits sex gånger. Överskridanden i någon form konstateras årligen längs Västra Esplanaden, som går genom centrala Umeå (tidigare E4:an). Över 21 000 fordon passerar platsen varje dygn.

Genomförande av åtgärder

I Umeå kommuns uppföljningsrapport för 2016 redovisas genomförandegraden av åtgärder enligt det nya åtgärdsprogrammet Renare luft i Umeå. Åtgärdsprogrammet innehåller 13 åtgärder som är bindande och 6 stycken som inte är bindande. Störst effekt förväntas av de åtgärder som innebär avlastning av trafik på Västra Esplanaden (väg 503), dels genom färdigställandet av Västra länken men också genom att trafikleder genom centrum omvandlas till stadsgator med lägre trafikflödeskapacitet. Dessa åtgärder ligger tidsmässigt i den senare delen av programperioden. Hittills har 8 av de 13 bindande åtgärderna genomförts eller påbörjats (se tabell nedan).

Nytt åtgärdsprogram - Umeå	Länsstyrelsens bedömning:
Fysisk planering	
Färdigställa ringleden (Trafikverket)	Åtgärden ej genomförd. Planering pågår. Förväntad byggstart 2018.
Omvandla trafikleder innanför ringen (Umeå kommun)	Åtgärden ej genomförd. Planeringsarbete påbörjas 2017.
Översyn av trafiksignaler på Västra esplanaden (Trafikverket, Umeå kommun)	Åtgärden genomförd.
Gång- och cykeltrafikprogram (Umeå kommun)	Åtgärden ej genomförd.
Cykelbro mellan Lundåkern och Bölesholmarna (Umeå kommun)	Åtgärden ej genomförd. Byggstart årsskiftet 2016/17.
Beteendepåverkan	
Mobility management (Umeå kommun)	Åtgärden pågår kontinuerligt.
Kollektivtrafikprogram (Umeå kommun, Umeå kommunföretag)	Framtagande av program ej genomfört. Vissa åtgärder som kommer finnas i programmet har dock genomförts.
Öka andelen hållbara resor inom kommun-koncernen	Åtgärden genomförs kontinuerligt.
Översyn av snöhanteringen (Umeå kommun)	Åtgärden ej genomförd.
Genomförande av parkeringsprogram (Umeå kommun, Upab)	Åtgärden genomförs kontinuerligt.

Renare resor	
Elbussar (Umeå kommunföretag)	Åtgärden genomförs kontinuerligt. Åtgärden förväntas vara klar före plan.
Information om tomgångskörning (Umeå kommun)	Åtgärden genomförs och fortgår kontinuerligt.
Utredning och utbyggnad av laddinfrastruktur	Åtgärden genomförs och fortgår kontinuerligt.
Önskvärda åtgärder (icke bindande)	
Gemensam pendlingsstrategi för Umeå regionen	Strategi är under framtagande men förväntas inte vara klart förrän 2021.
Forskning om luftkvalitet och hälsa	Pågår.
Utbyggd järnvägsinfrastruktur	Planering pågår.
Påverkansarbete	Kommunen har uttryckt synpunkter i olika remisser. Åtgärden pågår.
Teknikutveckling	Åtgärden pågår.
ITS Umeå	Åtgärden pågår.

Tabell över Länsstyrelsen bedömning av Umeå kommuns innevarande åtgärdsprogram

Effekter av åtgärder

Då det innevarande åtgärdsprogrammet beslutades 2015 har det ännu inte hunnit få full effekt. Det föregående åtgärdsprogrammet tycks dock fortfarande ha effekt, framförallt genom minskande trafikmängd genom centrum, längs väg 503. Ett tydligt samband syns mellan trafikflöde och kvävedioxidhalt som årsmedelvärde på denna sträcka. Den förväntade kraftiga trafikökningen på grund av det nya handelscentrat Söderslätt tycks ha uteblivit. En viss ökning kan dock observeras.

Bland de åtgärder som bedöms ha haft störst betydelse är öppnandet av Norra länken (Kolbäcksvägen), styrning av tung trafik från centrumkärnan, ökad användning av kollektivtrafik och miljözon. Den avlastning som skett på Västra Esplanaden tycks dock inte vara tillräcklig för att få ner kvävedioxidhalter till nivåer under MKN (miljökvalitetsnormen). Den Västra länken, ringleden runt staden (Umeåprojektet 2), saknas ännu och förväntas inte stå klar förrän 2021. Umeå kommun bedömer att denna åtgärd kommer ha stor betydelse för minskade halter längs Västra Esplanaden. Genom att kommunen får rådighet över Västra Esplanaden, vilket sker tidigast när Västra länken tas i bruk, kan en ombyggnation med trafikavlastande åtgärder påbörjas.

Halter i förhållande till MKN

Vädrets betydelse för halterna är av luftföroreningar är stor i Umeå. Under den kalla delen av året blir det ofta inversion eller stillastående luft, vilket kraftigt ökar risken för överskridanden av MKN. Under 2016 har dygnsmedelhalten fram till och med 13 oktober överskridits vid 22 tillfällen och timmedelhalten vid 256 tillfällen. MKN har därmed överskridits för dygnsmedelhalten och även för timmedelhalten under 2016. Det går ännu inte att bedöma hur årsmedelhalten blev baserat på inkomna data, men den blir med stor sannolikhet högre än för 2015. Alla EU-gränsvärden bedöms klaras baserat på data fram till 13 oktober. De senaste årens mätningar visar att EU:s gränsvärden klaras om än med liten marginal. Risken för att dessa överskrids kommer fortsatt ändå att finnas kvar under de närmaste åren eftersom ingen tydlig trafikavlastning kan ske vid Västra esplanaden förrän Västra länken är i bruk.

Uppföljning av åtgärdsprogram Skellefteå kommun

Åtgärdsprogram för att klara MKN för kvävedioxid i Skellefteå kommun fastställdes av Länsstyrelsen i december 2010. I Skellefteå har sedan dess överskridande av kvävedioxid skett under tre år (2011, 2012, 2014 och eventuellt 2015) längs Viktoriagatan (E4:an), som går genom centrala staden. Över 27 000 fordon passerar platsen varje dygn. Skellefteås åtgärdsprogram upphörde att gälla i slutet av 2016. Länsstyrelsen har beslutat att Skellefteå kommun ska ta fram ett nytt åtgärdsprogram då minskade halter uteblivit och överskridanden av MKN fortsatt sker.

Genomförande av åtgärder

Länsstyrelsen har mottagit en uppföljningsrapport från Skellefteå kommun om genomförandegraden av åtgärderna. Under programperioden har 22 av de totalt 25 åtgärderna genomförts, följt plan eller påbörjats. Tre av åtgärderna är inte påbörjade. Målet med åtgärdsprogrammet, benämnt *Renare stadsluft*, är främst att styra över bilresor till kollektivtrafik samt gång- och cykeltrafik. En uppföljning visar att antalet bussresor stadigt har ökat sedan 2010. Mätningar av cykeltrafik i centrala Skellefteå visar att denna ökat kraftigt under programperioden.

Åtgärdsprogram - Skellefteå	Länsstyrelsens bedömning:
Gång- och cykeltrafik	
Gång- och cykelbanor	Åtgärder genomförda och pågår.
Drift och underhåll	Åtgärder genomförda och pågår.
Cykelplan	Åtgärden genomförd.
Cykelparkeringar	Åtgärder genomförda.
Kollektivtrafik	
Information och marknadsföring	Åtgärden genomförd och pågår fortsatt.
Alternativa lösningar för finansiering	Åtgärden genomförd.
Bussbiljetter och betalningssätt	Åtgärden genomförd.
Linjestruktur	Åtgärden genomförd.
Resecentrum	Åtgärden ej genomförd men påbörjad.
Beteendepåverkan	
Lokalt handlingsprogram för beteendepåverkande åtgärder	Åtgärden genomförs årligen.
Framtidsvägen	Åtgärden genomförs årligen. Numera i ny regi.
Aktiviteter och tävlingar	Åtgärden genomförd.
Distansarbete	Åtgärden ej genomförd.
Vägnätet för biltrafik	
Trafiksignaler	Åtgärden genomförd och pågår.
Miljözon	Åtgärden ej genomförd.
Förnybara drivmedel	
Biogas	Åtgärden genomförd och pågår fortsatt.
Information och marknadsföring	Åtgärden genomförd och pågår.
Kommunala fordon	Åtgärden genomförd och pågår fortsatt.
Drivmedelsstationer	Åtgärden genomförd.
Parkering	
Parkeringspolicy	Åtgärden ej genomförd.
Resor och transporter	
Bilpool	Åtgärden genomförd och pågår.
Cykelpool	Åtgärden genomförd och pågår. (Liten skala)
Upphandling av transporter	Åtgärden genomförs enligt plan.
Rese-, transport-, och mötespolicy	Åtgärden genomförd.
Samåkning	Åtgärden genomförd (om än vagt jämfört med vad som skrevs i åtgärdsprogrammet).

Tabell över Länsstyrelsens bedömning av Skellefteå kommuns åtgärdsprogram

Effekter av åtgärder

Länsstyrelsen bedömer att de hittills genomförda åtgärderna har haft en dämpande effekt på utvecklingen jämfört med tidigare ökande halter av kvävedioxid. Någon tydligt minskande trend kan inte skönjas utan halten ligger fortsatt på ungefär samma nivå. Trafikräkningar längs olika vägstråk visar på en minskning av trafiken längs vissa stråk men ökningar på andra. Totalt sett är trafikmängden ungefär densamma. Det är svårt att peka ut någon enskild viktig åtgärd som bidragit till att minska halterna av kvävedioxid i Skellefteå. Kommunen har valt att jobba brett med många samverkande åtgärder, vilket också gör det svårt att utreda vilka åtgärder som fungerar bäst.

För närvarande pågår en planering inför en omfattande omdaning av centrum, bland annat planeras ett kulturhus, ny busstation, bostäder samt omflyttning av parkeringsplatser. Vilka effekter detta får för luftkvaliteten är svårt att bedöma. Det beror även på andra faktorer som befolkningstillväxt och omsättning/förnyelse av fordonsparken.

Halter i förhållande till MKN

Under 2015 krånglade mätutrustningen i mätvagnen som var strömlös under juli-september. Kvävedioxidmätningarna kom inte igång förrän den 2 november och därför går det inte att bedöma om MKN överskridits. På den mest utsatta platsen Viktoriagatan (E4) överskreds inte EU:s gränsvärden eller miljökvalitetsnormen för kvävedioxid inom den genomförda mätperioden. Befintliga data för 2015 visar att dygnsmedelvärdet överskreds 60 µg/m³ sex gånger vilket är precis under tillåtna max på sju gånger. Timmedelvärdet överskreds 118 gånger jämfört med tillåtna 175 gånger. Dessa resultat bör dock ses i ljuset av att mätningarna inte är kompletta. Årsmedelvärdet gick inte att beräkna men bedöms ligga under MKN med relativt god marginal. Kvalitetssäkrade halter för 2016 har inte varit tillgängliga inför denna redovisning och därför kan en helt korrekt redogörelse inte lämnas. Preliminära data för 2016 visar dock att timmedelvärdet överskreds 150 gånger, dygnsmedel 6 gånger och att årsmedel hamnar på 26,9 µg/m³. Timmedel över 200 µg/m³ har inte förekommit. Risken för överskridanden av MKN förväntas vara fortsatt hög fram till 2020.

3.31. Länsstyrelserna ska ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur. Naturvårdsverkets riktlinjer för handlingsplanerna ska tjäna som vägledning för arbetet. I uppdraget ingår att

- identifiera landskapets biotoper, strukturer, element och naturområden i land- och vattenmiljön inklusive i tätortsnära områden som tillsammans skapar ett ekologiskt sammanhang och som utgör förutsättningen för att bevara landskapets biologiska mångfald och främja ekosystemtjänster,
- redovisa lämpliga bevarandeinsatser som hänsyn, skydd, skötsel och restaureringsinsatser, som bl.a. kan utgöra grund för prövningsverksamhet och fysisk planering,
- samarbeta med berörda landskapsaktörer inom exempelvis skogsbruk, jordbruk och fiske, samt
- involvera det civila samhället i arbetet.

Målsättningen är att handlingsplanerna till stora delar ska vara etablerade 2017. Vid genomförande av uppdraget ska effekterna av ett förändrat klimat beaktas. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Miljö- och energidepartementet) samlat den 1 oktober 2017 av Länsstyrelsen i Västerbottens län. Länsstyrelserna ska även delredovisa utvecklingen av arbetet i sina årsredovisningar. Uppdraget finansieras delvis av medel från anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Handlingsplanerna tas fram inom ramen för pågående regeringsuppdrag, som i Regleringsbrevet 2017 har förlängts med ett år och nu gäller perioden 2016-18.

Naturvårdsverket har i detta uppdrag en koordinerande roll. Arbetet har fokuserats på att ge stöd för länens arbete med att ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur där nio myndigheter samverkar för att ge vägledning i arbetet. Naturvårdsverket sammankallar och håller kontinuerliga möten för att samordna arbetet med grön infrastruktur och skapa olika arenor för samverkan. Under året har flera webinarier hållits med länen för att tydliggöra tillvägagångssätt som utförts av fyra pilotlän för analyser av olika naturtyper. Västerbottens län har varit ett av de fyra pilotlänen.

För länens arbete finansierar Naturvårdsverket ett IT-stöd som tagit fram regionala samverkansytor, en GIS-plattform där framtagna kartunderlag kan slutredovisas, samt ett nytt s.k. initiativ för grön infrastruktur, dvs ett sätt att metadatamärka framtaget material så att det blir sökbart över internet.

Under året har även en nationell samverkansyta, ett vokabulär som förklarar vad grön infrastruktur är, samt en medieplan tagits fram. Den 10 november hölls en konferens för ca 130 personer för att lyfta regionala aktörers arbete med grön infrastruktur.

Länen har under 2016 anställt en samordnare per län för arbetet med grön infrastruktur.

Årets arbete har huvudsakligen handlat om att identifiera underlagsmaterial och fastställa inriktningen på arbetet inom det egna länet.

En del samverkansarbete har även genomförts mellan län. Exempelvis har Västerbottens län lett arbetet med att utveckla en metod där befintliga geografiska kunskapsunderlag om värdekärnor kan användas för att planera det skogliga bevarandearbetet på boreal skog i norra Sverige.

Länsstyrelseinstruktion 5a §

Länsstyrelsen ska verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och ska vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling.

Länsstyrelsen ska särskilt

1. samordna det regionala mål- och uppföljningsarbetet,
2. utveckla, samordna och genomföra regionala åtgärdsprogram med bred förankring i länet för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen,
3. stödja kommunerna med underlag i deras arbete med generationsmålet och miljö kvalitetsmålen, och
4. verka för att generationsmålet och miljö kvalitetsmålen får genomslag i den lokala och regionala samhällsplaneringen samt bidra till att de beaktas i det regionala tillväxtarbetet

Länsstyrelsen ska i fråga om sitt miljöarbete rapportera till Naturvårdsverket och samråda med verket om vilken rapportering som behövs. Förordning (2013:815).

Samordning av det regionala mål- och uppföljningsarbetet

Länsstyrelsen arbetar med ”*Miljömålen i fokus*” som är en av de långsiktiga prioriteringarna som ska bidra till hållbar tillväxt och utveckling i länet.

Länsstyrelsen bedömer årligen miljö kvalitetsmålen på regional nivå och rapporterar in till miljö målsportalen. Miljö målen *Begränsad Klimatpåverkan*, *Skyddande ozonskikt* och *Säker strålmiljö* bedöms nationellt av ansvariga myndigheter. Naturvårdsverket bedömer att *Begränsad Klimatpåverkan* inte kommer att uppnås men att *Skyddande ozonskikt* ska kunna uppnås till 2050. *Säker strålmiljö* bedömer Strålsäkerhetsmyndigheten är nära att nås. Dessa nationella bedömningar gäller även för Västerbotten.

Övriga tretton miljö mål bedöms på regional nivå av Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen. Tillsammans med de nationella bedömningarna innebär det att ett av sexton miljö mål kommer att uppnås till 2020 i Västerbotten, *Skyddande ozonskikt*. Fyra av målen bedöms som nära att nå, *Storslagen fjällmiljö*, *Grundvatten av god kvalitet*, *Säker strålmiljö* och *Ingen övergödning*. Detta innebär att tolv mål inte kommer att nås till år 2020. För att förutsättningarna eller målen ska ha en möjlighet att uppnås bedömer Länsstyrelsen att det behövs många fler vägledande beslut och insatser.

Länsstyrelsen har särskilt utvalda medarbetare som ansvarar för något av de 16 miljö kvalitetsmålen. De ansvarar för bedömningen av sitt miljö mål samt deltar i uppdateringen av indikatorerna på miljö målsportalen. Löpande under året genomför Länsstyrelsen möten med de miljö målsansvariga och med andra medarbetare från berörda sakområden inom Länsstyrelsen, särskilt med sakområdet Energi och Klimat. Länsstyrelsen har även ett nära samarbete med Skogsstyrelsen, som har det regionala ansvaret för miljö kvalitetsmålet *Levande Skogar*.

Under 2016 har Länsstyrelsen deltagit i remissprocessen för Sveriges klimat- och luftvårdsstrategi. Miljö målsarbetet har deltagit i det interna nätverket för planeringsunderlag som syftar till att på ett bra sätt tillgängliggöra planeringsunderlag på Länsstyrelsens externa webb.

Företrädare för Länsstyrelsens miljö målsarbete deltar också i det interna och externa Klimatrådet (råd för klimat, miljö och energi) för att bland annat förankra och få genomslag för miljö målsarbetet i länet. Klimatrådet beskrivs utförligare under sakområdet Energi och Klimat.

Länsstyrelsen deltar sedan 17 år tillbaka i den nationella arbetsgruppen *Regional utveckling och samverkan i miljö målsystemet (RUS)*. Länsstyrelsen Västerbotten har deltagit i RUS-projektet *Hälsofrämjande processer som stöd för miljö mål och hållbar utveckling* tillsammans med Dalarna.

Utveckling, samordning och genomförande av det regionala åtgärdsprogrammet

Länsstyrelsen har i samverkan med ett flertal aktörer i länet tagit fram, ett regionalt åtgärdsprogram för hållbar utveckling med förslag på lämpliga åtgärder i arbetet för att nå miljömålen. Åtgärdsförslagen är sorterade inom olika fokusområden och dessutom indelade för olika grupper av aktörer och det finns cirka 30 åtgärder att välja bland för respektive aktör.

Under 2016 påbörjades revideringen av detta åtgärdsprogram med ett inledande fokus på kommunala åtgärder. Under året har Länsstyrelsen besökt länets samtliga kommuner och diskuterat miljömål- och hållbarhetsarbete på kommunal nivå och arbetet med revideringen av åtgärdsprogrammet. Den 28 september hölls ett seminarium i Lycksele, *Möjligheter inom kommunalt hållbarhetsarbete*, där Länsstyrelsen summerade myndighetens besök hos kommunerna och fortsatte dialogen om miljömålen med goda exempel och tillfälle till diskussion samt presenterade ett förslag på nytt åtgärdsprogram för hållbar utveckling.

Det fortsatta arbetet för att få genomslag för miljömålen och hållbar utveckling i länet sker även i arbetsgruppen *Hållbara Västerbotten* som är ett samarbete mellan Länsstyrelsen, Region Västerbotten, Västerbottens läns landsting samt Umeå universitet. Samarbetet är ett viktig led i att få genomslag för miljöarbetet i det regionala tillväxtarbetet, i det regionala hälsoarbetet och i hållbart lärande.

Ett nytt åtgärdsprogram har tagits fram av Vattenmyndigheterna som har stor betydelse för att kunna nå de miljömål som handlar om vatten. Inom verksamhetsområdet klimat- och energi samt klimatanpassning tas också handlingsplaner fram.

Stödja kommunerna i arbetet med generationsmålet och miljö kvalitetsmålen samt att de får genomslag i den regionala samhällsplaneringen och att de beaktas i det regionala tillväxtarbetet

Länsstyrelsen verkar för att få genomslag för miljömålen i ett antal processer. Kommuner och näringslivet får stöd genom arbetet i den samhällsomställning som krävs för att vi ska nå hållbar utveckling och uppnå miljömålen.

Samverkan för hållbar utveckling i Västerbottens län är namnet på den externa process som Länsstyrelsen bedriver tillsammans med länets aktörer, kommuner, företag, organisationer och allmänhet i samband med revideringar av miljömål och åtgärdsprogram för att få genomslag för generationsmålet och miljö kvalitetsmålen i länet. Intresset för samverkan är stort i länet och drygt 100 personer och cirka 70 aktörer, varav alla 15 kommuner, har tidigare medverkat i processen.

Länsstyrelsen deltar även i *Miljösamverkan Västerbotten* tillsammans med kommuner, regionförbund och näringsliv. Syftet är att skapa ett forum för samverkan kring frågor som gäller tillsyn och prövning. God efterlevnad av miljölagstiftningen och miljöbalken är en viktig förutsättning för att nå miljömålen och hållbar utveckling. Under 2016 arrangerade Miljösamverkan konferensen *Miljö- och energipolitik som drivkraft för innovationer* där Länsstyrelsen deltog och höll en presentation om hur de nationella och regionala miljö kvalitetsmålen påverkar miljö- och energipolitiken.

Länsstyrelsen tillgängliggör statliga underlag för kommunernas planering och ger råd och stöd i ärenden som rör användningen av mark och vatten. Länsstyrelsen informerar om att planhandlingen ska innehålla en kort redogörelse för prioriterade miljömål i planarbetet och hur planen ska bidra för att främja dessa. En viktig fråga i detta samband är ”Hur kan översiktsplanen bidra till att miljömålen nås?” Under 2016 genomfördes uppstartsmöten med flera kommuner om deras översiktsplanarbete med hänvisning till webbaserad vägledning för hantering av miljömålen i översiktsplanen. Det har även genomförts kommunträffar med tjänstemän och politiker inom plan- och byggområdet. Under seminariet – *Möjligheter inom kommunalt hållbarhetsarbete* låg ett stort fokus på hur fysisk planering kan bidra till miljömålen uppfyllelse.

I mars arrangerade Länsstyrelsen tillsammans med Naturvårdsverket, RUS₇ och Sveriges kommuner och landsting konferensen *Mål i sikte* om regionalt och lokalt miljöarbete. Målgruppen för konferensen var beslutsfattare och ledningar för kommuner, regioner, landsting och näringsliv med siktet inställt på att

diskutera åtgärder för och genomförande av hållbar utveckling på regional och lokal nivå. Under dagen diskuterades energi och klimat, näringslivets miljömålsarbete och hållbar konsumtion.

Västerbottens hållbarhetsvecka *SEE* har för åttonde året i rad genomförts under vecka 38. *SEE* är en mötesplats för alla som arbetar med hållbar utveckling ur ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt perspektiv och har en direkt koppling till generationsmålet. Engagemanget för klimat och miljöfrågorna har vuxit stadigt sedan den första *SEE*-veckan arrangerades 2009. Under 2016 anordnades *SEE* Hållbarhetsveckan under vecka 38, och bjöd på 134 aktiviteter, varav 107 var unika, i åtta kommuner, och på femton orter. Arrangemangen involverade företag, organisationer och föreningar, myndigheter, skolor, och kyrkor. Antalet deltagare under veckan var uppskattningsvis 15 000 med en jämn fördelning mellan kvinnor och män. Styrgruppen för *SEE* består av representanter från Länsstyrelsen Västerbotten, Västerbottens läns landsting, Region Västerbotten, Umeå universitet, Umeå kommun, Skellefteå kommun, Visit Umeå samt Nolia AB.

SEE Hållbarhetsveckan genomsyras av ett växande engagemang för klimat- och miljöfrågor. Då den direkt kopplar till generationsmålet anordnade Länsstyrelsen under årets hållbarhetsvecka klimatvisningar för skolelever i åldern 11-16 år, där även skolelever med svenska som andraspråk och i viss mån politiker/tjänstemän och privatpersoner var inbjudna. Länsstyrelsen bjöd upp klimatexperter från SMHI och Visualiseringscenter C som tillsammans presenterade det aktuella klimatläget och framtida klimatprognoser i en uppblåsbar geodom. Visningarna med efterföljande frågestunder var däremot lösningsfokuserade, så att skoleleverna skulle få känslan att ”Det här kan vi själva göra för klimatet och vår framtid!”. Klimatvisningarna anordnades under fyra dagar i Storuman och Bjurholm, då dessa kommuner var speciellt engagerade *SEE*-kommuner under 2016, och i Umeå. Antalet besökare var cirka 600, och fördelningen hälften kvinnor och hälften män.

Länsstyrelsen arrangerade den 18 oktober konferensen *Klimatforum Västerbotten* med fokus på transporter. Under konferensen lyftes bland annat samhällsplaneringens möjligheter att styra utvecklingen och goda exempel och metoder presenterades för hur aktörer tillsammans kan arbeta strategiskt med transporter i norra Sverige. Länsstyrelsen har även deltagit i ett dialogmöte med Agenda 2030-delegationen.

Lantbruk och landsbygd

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 60*			
Årsarbetskrafter män	7,6	6,9	6,2
Årsarbetskrafter kvinnor	9,2	10,2	11,5
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	7,31	7,75	7,68
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	16 277	16 833	16 573
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	7,00	7,55	7,17
Antal ärenden, inkomna och upprättade ¹⁾	510	528	6 171
Antal beslutade ärenden ¹⁾	509	597	6 327
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år ¹⁾	2	1	10
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0

¹⁾ Under 2016 har huvuddelen av länsstyrelsernas arbete med jordbrukarstöden och landsbygdsstöden skett i Jordbruksverkets nya IT-system. Dessa system är ännu inte färdigbyggda, varför statistik över inkomna och handlagda ärenden inom området jordbrukarstöd (601) inte är möjlig att hämta ut.

För landsbygdsstöden (VÄS 602) har siffror över inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökningar om stöd kunnat hämtas från Jordbruksverkets system. Statistik för inkomna och beslutade ärenden om utbetalningar av stöd är inte möjlig att hämta ut och redovisas därför inte. Siffrorna som redovisas för 2015-2016 är därför ofullständiga och skiljer sig från tidigare års statistik. Det som redovisas här är den ärendestatistik som hämtas från Länsstyrelsens eget diarieföringsystem i tabellen summerat med inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökan om landsbygdsstöd.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av åiterrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Införandet av en ny jordbrukspolitik har medfört kostnadsökningar för den del av verksamhetskostnaderna inom lantbruk och landsbygd som utgörs av administrationen av Landsbygdsprogrammet och direktstöden. Ökad komplexitet i stödsystemet samt hårda prioriteringar i Jordbruksverkets utveckling av IT-systemen har inneburit en ökad resursåtgång i Länsstyrelsens handläggnings- och kontrollarbete inom både jordbruksstöd och landsbygdsstöd. Kostnadsökningarna inom hantering av jordbruksstöd har begränsats av att kontrollfrekvenserna tillfälligt under 2016 varit lägre än tidigare, vilket minskat kostnaderna för kontroll. Gynnsamt har även varit att uppdateringen av åtagandeplaner för betesmarker och slätterängar i stora delar varit slutförda under 2015.

Inför 2016 kvarstod delar av handläggningen av 2015 års jordbrukarstödsansökningar plus efterarbete med fältkontroller till 2016, vilket innebar ökade kostnader. Trots att vissa moment har effektiviserats jämfört med tidigare hantering saknar många delar fortfarande fungerande IT-stöd, och de manuella inslagen är så stora att delar av 2015 års handläggning kommer att slutföras först 2017. Hanteringen av åtagandeplaner är resurskrävande. Åtagandeplanerna för 2015 och 2016 har kunnat slutföras med hjälp av örnmärkta TA-medel.

Även landsbygdsstöden har varit mer resurskrävande än normalt på grund av att nya arbetsmoment och rutiner såsom prioritering av ansökningar med poängsättning och urvalskriterier samt upphandlingar och utlysningar inom kompetensutveckling och samarbetsåtgärden initialt innebär ökade kostnader för hanteringen. Arbetet har försvårats under året i och med att möjligheten att handlägga ansökningar inte öppnade förrän i mars och möjligheten att besluta om slututbetalningar öppnade först i december. De effektiviseringsvinster som förväntades åstadkommas genom digital hantering av ansökan äts upp av ökad administration inom andra delar, till exempel högre krav på utredning av LOU och ökade dokumentationskrav.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Länsstyrelsens strategier och prioriteringar

Länsstyrelsen Västerbottens vision *Tillsammans gör vi det hållbara möjligt* är ett stöd i det regionala utvecklingsarbetet i Västerbotten och kan sammanfattas i följande strategiska områden:

- Starkt näringsliv och företagande
- Tillgänglighet, trygghet och service för alla
- Miljömålen i fokus
- Kunden i centrum
- Effektiv resursanvändning.

Med dessa strategiska områden som utgångspunkt, tillsammans med Landsbygdsprogrammets prioriteringar och verktyg, skapas förutsättningar för att nå nationella mål, regionala miljö kvalitetsmål, främja företagande och sysselsättning samt bidra till en levande landsbygd.

Fondsamordningsgruppen har träffats vid två tillfällen samt genomfört en utbildning

En fondsamordningsgrupp, Fondsamordning Övre Norrland (FÖN-gruppen), bildades 2014 inför programstarten av Landsbygds- och Havs- och fiskeriprogrammen. I samarbetet deltar Regionalfondsprogrammet Övre Norrland (TVV), Socialfondsprogrammet (ESF-rådet), Interreg-programmen Botnia-Atlantica, Nord och Norra Periferin och Arktis, Landsbygdsprogrammet, regionalt utvecklingsansvariga vid Region Västerbotten och Länsstyrelsen Norrbotten samt Sametinget. Syftet med samarbetet är att skapa synergieffekter på regional nivå mellan insatserna i de olika programmen, få ett effektivt genomförande och bättre kunna möta behovet av stöd och information till projekt och företag om de möjligheter som erbjuds. FÖN-gruppen har träffats två gånger under året och även genomfört ett utbildningstillfälle under en heldag för handläggare i berörda program och Leaderprogrammen i Norrbotten och Västerbotten. Den genomförda utbildningen handlade bland annat om på vilket sätt samverkan kan ske i praktiken mellan olika program och fonder. Totalt deltog 42 handläggare och verksamhetsansvariga från Norrbotten och Västerbotten.

Servicefrågor har fått större utrymme

Servicefrågorna har fått ett allt större utrymme i Landsbygdsprogrammet, och det Regionala Serviceprogrammet är vägledande för prioriteringar vad gäller finansieringen av olika insatser som rör grundläggande kommersiell service. För genomförandet av Serviceprogrammets innehåll och intentioner deltar kommunernas näringslivssekreterare i det regionala partnerskapet för Serviceprogrammet. Näringslivssekreterarna utgör även en fokusgrupp kopplade till partnerskapet för Landsbygdsprogrammet.

I dagsläget finns flera stöd och projekt som på olika sätt verkar för att stärka grundläggande service på landsbygden. Behovet av att samverka kring servicefrågorna är därför stort för att stöden ska få önskvärda effekter och bidra till utveckling. Länsstyrelsens roll som regionalt ansvarig för det Regionala Serviceprogrammet har klart underlättat arbetet. På myndigheten handläggs också hemsändningsbidrag och driftsbidrag inom anslaget för regionala tillväxtåtgärder (1.1-anslaget), stöd till ombud för betaltjänster och Landsbygdsprogrammets investeringsstöd som på olika sätt bidrar till att upprätthålla en god servicenivå för boende, besökare och företag. Länsstyrelsen har också beviljats medel för en tjänst som processtöd för regional serviceutveckling i Västerbotten under två år, ett stöd som beslutats av Tillväxtverket genom Landsbygdsprogrammet. En servicekonferens genomfördes den 6–7 december 2016 för att informera om alla möjligheter till stöd som berör området grundläggande service. I konferensen deltog 37 personer.

Tre Leaderprogram pågår i Västerbotten

I Västerbotten finns tre Leaderprogram: *Lappland 2020*, *Skellefteå Älvdal* och *Vindelälvens fiskeområde*. I Västerbotten finns ytterligare ett programområde, *Urnära*, som inte prioriterades av Jordbruksverket på grund av att den fördelningsnyckel för budgettilldelning som användes utestängde programområdet. *Urnära*, där Umeå med kranskommuner ingår, kommer dock om än i begränsad omfattning att fortsätta sitt arbete med lokal utveckling trots att man inte längre har formell status som Leaderområde. Länsstyrelsens inställning är att *Urnäras* verksamhet är viktig för regionen och ingående kommuner, och kommer särskilt att beakta den uppkomna situationen i genomförandet av Landsbygdsprogrammet. Länsstyrelsen kommer

också i likhet med övriga Leaderprogram att medfinansiera verksamheten under programperioden med reservation för att anslaget för regionala tillväxtåtgärder är oförändrat.

Synergier mellan Leader och Landsbygdsprogrammet behöver tas till vara

Länsstyrelsen har programperioden 2014–2020 inte längre något formellt ansvar eller åtagande vad gäller genomförandet av Leader i Västerbotten. Leaderprogrammen är dock viktiga samarbetspartners vid genomförandet av Landsbygds- och Havs- och fiskeriprogrammen. Synergier mellan Landsbygdsprogrammet och Leader behöver tas till vara denna programperiod, eftersom karaktären på möjliga insatser och stöd skiljer sig åt. Projektstödet i Landsbygdsprogrammen är numera i huvudsak ett investeringsstöd medan Leader i större utsträckning har möjlighet att finansiera utvecklingsaktiviteter. Detta gör det möjligt att skapa helhetslösningar i olika projekt och verksamheter.

Leaderprogrammen deltar också i det Regionala partnerskapet för Landsbygds- och Havs- och fiskeriprogrammen och i fokusgruppen för *Attraktiv landsbygd* som är kopplad till partnerskapet.

Länsstyrelsen har startat arbete med livsmedelsstrategi

Arbetet att ta fram en regional livsmedelsstrategi har startat under 2016. Detta är fortsättningen på verksamheten i den arbetsgrupp som under ett par år diskuterat förutsättningarna för livsmedelsnäringen i länet under ledning av Region Västerbotten. Inledningsvis har, förutom Region Västerbotten, följande parter deltagit: Länsstyrelsen, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och Svenska samernas riksförbund. Under 2017 kommer övriga intressenter i livsmedelsnäringen bjudas in till arbetet som då kommer att ha den nationella livsmedelsstrategin som bas.

Några verksamheter som kommer att ingå i livsmedelsstrategin är redan påbörjade. Till exempel ska arbetsgruppen lyfta frågorna om kompetensutveckling för de gröna näringarna inom Region Västerbottens kompetensplattform och driva nätverk för aktörer inom småskalig livsmedelsförädling.

Nätverket för småskalig livsmedelsproduktion har träffats två gånger under 2016. I nätverket deltar representanter från bland annat LRF, Coompanion, Forslundagymnasiet, Hushållningssällskapet, Restauranghögskolan vid Umeå universitet, Region Västerbotten, projektledare för projekt inom livsmedelproduktion/förädling samt Västerbottens matambassadör. Intresset för området är stort och nätverket fungerar som forum för samordning, erfarenhetsutbyte och information om aktuella satsningar och initiativ i Västerbotten.

Åtterrapporering regleringsbrev

1.2. Länsstyrelserna ska verka för ett genomförande av de uppgifter som åligger dem enligt förordningen (2014:1101) om EU:s direktstöd för jordbrukare, förordningen (2015:406) om stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder och förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskenäringen som är kostnadseffektivt, enkelt för företagen och som minimerar risken för sanktioner

Effektivisering i handläggning och utbetalning av stöd och ersättningar

För att effektivisera administrationen och förenkla för företagarna har Länsstyrelsen gjort en fortsatt satsning på användning av digital ansökan. Även år 2016 nådde Länsstyrelsen fullt ut målen för internetanvändning genom att ingen ansökan lämnades in på papper, utan alla kom in digitalt.

Identifiering genom e-legitimation underlättar användning av webbansökan och har ökat kraftigt. Länsstyrelsens och Jordbruksverkets informationsinsatser för att främja användandet av e-legitimation har gett en ökning till 83 procent av ansökningarna under 2016 jämfört med 78 procent under 2015.

Internetansökningar medför färre fel

Ansökan via internet ger fördelar både för den sökande och för Länsstyrelsen genom färre fel i ansökningarna då programmet delvis har spärrar mot felaktiga registreringar. I syfte att underlätta för lantbrukarna att använda internetansökan ger Länsstyrelsen stöd för hantering av webbansökan och användning av e-legitimation. Länsstyrelsen har lämnat omfattande telefonrådgivning,

och har arrangerat öppet hus med utbildning och support i användning av stödportalen på fem orter i länet för i många fall ytterst ovana dator- och internetanvändare. Erbjudande om denna information och support har nått alla jordbrukare genom annonsering i Länsstyrelsens tidning Norrbruk. Länets konsulter som upprättar stödansökningar har fått information vid ett kurstillfälle och vid återkommande telefonkontakter.

Jordbrukare får information genom tidningen Norrbruk

Tidningen Norrbruk ges ut gemensamt med Länsstyrelsen Norrbotten med fem nummer per år. Tidningen har använts för information både inför inlämning av SAM-ansökan och löpande under året. Ur det mycket omfattande informationsmaterialet kring jordbrukarstöden har särskilt väsentliga delar för länets jordbrukare sällats ut, och beskrivits så begripligt som möjligt. Till exempel har det varit angeläget att förklara reglerna för det nya kompensationsstödet och djurvälståndsstödet. Publikationen har distribuerats per post till alla som söker jordbruks- och landsbygdsstöd, och finns även på Länsstyrelsens webbplats.

Utbildningar för kontrollanter av jordbruksstöd

För ökad effektivitet och likabehandling sker ett samarbete mellan de fyra nordligaste länen med utbildningar för kontrollanter av jordbruksstöd. Länsstyrelsen Västerbotten arrangerade 2016 konferensen för kontrollanter för de fyra nordligaste länen. Vidare hålls regelbundna telefonmöten med samordnare för erfarenhetsutbyte, problemlösning och lika hantering.

Kontroll av Förgröningsstödet samtidigt med övrig arealkontroll

2016 valde Länsstyrelsen att utnyttja möjligheten att göra kontroll av Förgröningsstödet samtidigt med den övriga arealkontrollen av gårdsstöd, istället för att göra dubbla besök på gården. Länsstyrelsen fastställde, att den gröda som växte på marken vid den ordinarie kontrollen även fanns på marken under den period tidigare på året som gäller för Förgröningsstödet. På så sätt minskades kostnaderna för kontroller och antalet besök hos jordbrukarna.

Effektivare tvärvillkorskontroller genom samordning

Länsstyrelsen samordnar i hög utsträckning kontroller där besök krävs av mer än en kontrollant. Detta gäller fullständiga tvärvillkorskontroller där nu kontrollbesök görs av kontrollant av djurmärkning och av djurskyddskontrollant vid samma tillfälle. Under 2016 gjordes 82 procent av tvärvillkorskontrollerna samordnat. Därmed har den administrativa bördan för jordbrukarna minskats och Länsstyrelsens arbete blir effektivare.

Föranmälan av kontroller förenklar för jordbrukare

Länsstyrelsen tillämnar även möjligheterna till föranmälan av kontroller, vilket ger jordbrukarna bättre möjligheter att planera in tid för att medverka vid en kontroll. Erfarenheten är att detta uppfattats mycket positivt bland jordbrukarna, och har lett till en förbättrad kommunikation mellan jordbrukare och kontrollanter.

Gemensam telefonsupport skapar bättre tillgänglighet

Länsstyrelsen är ansluten till den gemensamma telefonlösningen *En väg in*. Det innebär ett gemensamt telefonnummer för telefonsupport med Jordbruksverket och alla länsstyrelser. Därmed har länets jordbrukare bättre möjligheter att hamna på rätt myndighet med sina frågor till Jordbruksverket eller Länsstyrelsen. Tillgängligheten har också blivit bättre genom fasta telefontider och genom samverkan mellan de olika länsstyrelserna, som möjliggör att om en länsstyrelse vid något tillfälle inte kan sköta telefonsupporten kommer samtalen att styras till en annan länsstyrelse.

Minimerad risk för sanktioner

Länsstyrelsen har under året följt Jordbruksverkets rutiner för intern styrning och kontroll. Detta har inneburit arbete med handläggningskontroller och kvalitetssäkring av stödhantering och fältkontroller för att säkerställa att all hantering är korrekt utförd. Därmed ska risken för finansiella korrigeringar minimeras. Länsstyrelsen har utöver ställda krav även gjort kontroller av alla myndighetens manuella registreringar i IT-systemet. Länsstyrelsen har medverkat i Jordbruksverkets arbete att ta fram nya rutiner i det nya handläggningssystemet. Handläggarsstödet ligger integrerat i Jordbruksverkets handläggningssystem och ger gemensamma riktlinjer för alla länsstyrelser om hur hanteringen ska ske. Rutinerna har diskuterats i

detalj vid veckovisa verksamhetsmöten för att säkerställa att rutiner och regler implementeras korrekt, och att alla medarbetare arbetar på samma sätt och enligt rutiner och regler.

Länsstyrelsen har arbetat i styrgruppen för styrning och uppföljning av jordbrukarstödsprocessen (SUSS-JBR) med uppdrag att gemensamt för Jordbruksverket och länsstyrelserna svara för styrning och uppföljning av jordbrukarstödsprocessen.

1.3. Länsstyrelserna ska, tillsammans med Statens jordbruksverk, säkerställa att direktstöd till lantbruket och stöd till landsbygdsutveckling i så hög utsträckning som möjligt betalas ut så tidigt som regelverket tillåter.

Jordbruksstöden har betalats ut så tidigt som möjligt

Länsstyrelsen har under året fokuserat på att direktstöd till jordbruket samt miljöersättningar och kompensationsstöd inom Landsbygdsprogrammet i så stor utsträckning som möjligt ska betalas ut så tidigt som regelverket tillåter.

Hantering av jordbruksstöden har varit en utmaning

Hantering av jordbruksstöden på Länsstyrelsen under 2016 har inneburit en fortsatt mycket stor utmaning. IT-stödet har inte varit klart, utan levererats successivt, oftast försenat och med buggar och felaktigheter. Den funktionalitet som krävs för handläggningen har inte funnits tillgänglig i tid. Handläggningen av stöden har endast kunnat drivas framåt genom en stor arbetsinsats från personalen på Länsstyrelsen, och genom deras kreativitet och förmåga att improvisera inom de ramar som angetts av ett handläggningssystem under utveckling.

Utbetalning av jordbruksstöden

Länsstyrelsens prioriteringar har medfört att utbetalning av förskott i oktober och slutbetalning i december enligt åtaganden om miljöersättningar från programperioden 2007–2013 kunnat uppnå de uppställda målen/rekommendationerna.

Beskrivning	Mål/rekommendation	Utfall
Förskottsutbetalning i oktober enligt åtaganden från programperioden 2007–2013 av miljöersättningar	Utbetalning till minst 90 % av ansökningarna	92 %
Slututbetalning i december enligt åtaganden från programperioden 2007–2013 av miljöersättningar	Utbetalning till minst 90 % av ansökningarna	97 %

För gårdsstöd och kompensationsbidrag har mål inte preciserats på grund av den stora osäkerheten i hela utbetalningsprocessen. Uppgifter om uppnådda resultat kan inte tas fram genom rapporter i Jordbruksverkets IT-system utan har sammanställts manuellt utifrån tillgängliga listor. Viss osäkerhet kan därför råda om kvaliteten i dessa uppgifter. Länsstyrelsen nådde följande resultat.

Beskrivning	Utfall
Förskott av gårdsstöd i oktober (utbetalat 70 % av beräknat stödbelopp)	96 %
Kompensationsbidrag 2016 (utbetalat 85 % av beräknat stödbelopp)	88 %
Nya miljöersättningar: förskott av stöd till ekologisk produktion (utbetalat 85 % av beräknat stödbelopp)	94 %
Förskott av stöd till omställning till ekologisk produktion (utbetalat 85 % av beräknat stödbelopp)	69 %
Förskott nummer 2 av gårdsstöd i december (utbetalat 90 % av beräknat stödbelopp)	94 %

Utbetalning av landsbygdsstöden har fördröjts

Även utbetalningar av företagsstöd och projektstöd inom landsbygdsprogrammet har begränsats och fördröjts av bristande funktionalitet i IT-systemet. Utbetalning av stöd till landsbygdsutveckling blev möjlig först i maj, och avsåg enbart delutbetalning och förskott. Slututbetalning av beviljat stöd har kunnat beslutas först 15 december.

1.5. Länsstyrelserna ska avseende Landsbygdsprogram för Sverige 2014–2020 tillsammans med Statens jordbruksverk påbörja utarbetandet av ett styrnings- och uppföljningssystem (SUSS-LB och SUSS-JBR). Länsstyrelserna ska redovisa

- handläggningstider och måluppfyllnad utifrån de mål som sätts inom ramen för detta arbete,
- vilka åtgärder som kommit igång under året, samt
- hur regionala prioriteringar och urvalskriterier bidrar till programmets mål.

Arbete i styrgruppen SUSS-JBR

Länsstyrelsen har arbetat i styrgruppen för styrning och uppföljning av jordbrukarstödsprocessen (SUSS-JBR) med uppdrag att gemensamt för Jordbruksverket och länsstyrelserna svara för styrning och uppföljning av jordbrukarstödsprocessen. Mål för utbetalningstakt inom miljöersättningar och kompensationsbidrag har inte kunnat sättas upp på grund av de stora osäkerheterna beträffande leverans av funktionalitet inom IT-systemet.

Arbete i styrgruppen SUSS-LB

Länsstyrelsen har även arbetat i motsvarande styrgrupp för styrning och uppföljning av processen för projektstöd och företagsstöd i landsbygdsprogrammet, SUSS-LB. Inom denna styrgrupp har grunden lagts för uppföljning av handläggningsprocesserna och mål satts upp för handläggningstider.

Handläggningstider och mål

I tabellen redovisat utfall anger hur många procent av stödmottagarna som fått beslut om stöd respektive utbetalning inom 180 respektive 120 dagar från ansökansdatum. 90 procent av stödmottagarna ska ha fått beslut respektive utbetalning inom målvärdet. Målet är gemensamt för Jordbruksverket, Skogsstyrelsen och samtliga 21 länsstyrelser.

VÄS-KOD	Beskrivning	Mål	Utfall 2016
602	Ansökan om stöd till landsbygdsutvecklingsåtgärder		
	<i>Företagsstöd</i>	180	48%
	<i>Projektstöd</i>	180	46%
	<i>Miljöinvesteringar</i>	180	-
622	Ansökan om stöd från fiskerifonden		
	<i>Företagsstöd</i>	180	0%
	<i>Projektstöd</i>	180	-
602	Ansökan om utbetalning av stöd till landsbygdsutvecklingsåtgärder		
	<i>Företagsstöd</i>	120	75%
	<i>Projektstöd</i>	120	100%
	<i>Miljöinvesteringar</i>	120	-
622	Ansökan om utbetalning av stöd från fiskerifonden		
	<i>Företagsstöd</i>	120	-
	<i>Projektstöd</i>	120	-

Handläggningen av ansökningar till Landsbygdsprogrammet har varit en utmaning

Handläggningen av ansökningar till Landsbygdsprogrammets olika stöd i Jordbruksverkets IT-system påbörjades under våren trots brister i IT-systemens funktionalitet. Rutiner och regelverk var inte heller finslipade och löpande tillrättalägganden av tidigare information har inneburit en stor utmaning för handläggare av stöden. Att förstå och tolka ibland otydliga regler har vållat irritation och varit tidskrävande.

Det har tillkommit fler tidskrävande moment i handläggningen, till exempel omfattande arbete med urvalskriterier och poängsättning, större krav på dokumentation, ökade krav på bedömning av kostnadernas rimlighet, arbetskrävande granskning av LOU, extra arbete med att manuellt lägga in digitala dokument i systemet, mer arbete med att lägga in indikatorer med mera. Funktionalitet för styrning och uppföljning saknas i IT-systemet vilket innebär att detta måste skötas manuellt. Det tar mycket tid och ökar risken för fel.

Handläggning av ansökan om stöd

Landsbygdsprogrammet öppnade för ansökningar om företagsstöd för djurstallar och projektstöd för bredband i september 2014 och från 2015 för övriga stödformer. Fiskerifonden öppnade för ansökningar 2015. Länsstyrelsens möjlighet att besluta om ansökan om stöd i landsbygdsprogrammet öppnade inte förrän i mars och för fiskerifonden kunde länsstyrelserna ta beslut först efter Jordbruksverkets avropsbeslut i september. Arbetet under 2016 har alltså till stor del bestått av att arbeta med gamla ansökningar. Detta förklarar den låga målpuffyllelsen.

Handläggning av ansökan om utbetalning

Gällande utbetalningar av landsbygdsstöd så öppnade möjligheten för kund att söka delutbetalning och förskott i april och slututbetalning i maj. Länsstyrelsens möjlighet att besluta om förskott öppnade i maj och för delutbetalning juli–augusti. Först i mitten av december kunde beslut om slututbetalning ske i alla stödformer. Många företag har tagits ut för kontroll av Jordbruksverket, vilket förlängt tiden för utbetalning. Inom Fiske fattar Jordbruksverket såväl beslut på Länsstyrelsens handlagda ansökningar som utbetalar medel, inget av Länsstyrelsens ärenden är ännu utbetalt.

Verksamhetsutveckling

Länsstyrelsen arbetar myndighetsövergripande med verksamhetsutveckling utifrån lean-filosofin. Denna metod tillämpas även för att effektivisera hanteringen av Landsbygdsprogrammets stöd genom ständiga förbättringar i ett gemensamt lärande i arbetsgruppen. Regelbundna avstämningsmöten hålls för handläggare för att säkerställa att tillämpning av regelverk och arbetsrutiner efterlevs samt för information och gemensam planering. För att möta toppar av ansökningar om utbetalningar har ytterligare handläggare från annan stödverksamhet utbildats för att kunna granska rekvisitioner inom Landsbygdsprogrammet om behov uppstår. Länsstyrelsen har också en plan för omfördelning av ärenden mellan personal när handläggningen av ärenden får en övervikt på ansökningar om utbetalning.

Åtgärder som kommit igång under året

Öppningen av Landsbygdsprogrammet har tagit tid och först hösten 2015 öppnade Jordbruksverkets IT-system för att handlägga ansökningar om stöd i programmet. Föreskrifterna kom på plats i december 2015 men har även reviderats under 2016. Den komplexa uppbyggnaden av programmet, med många delåtgärder begränsat av villkor och ett regelverk som i många stycken är svårbegripligt, har medfört osäkerhet för både målgruppen och handläggare av stödet. Frågor och problem som lyfts till *Frågor och svar* på Jordbruksverket har varit många och inte alltid resulterat i användbara svar. Detta till trots har ansökningar under andra halvåret börjat hitta till Landsbygdsprogrammets olika delåtgärder även om det av olika anledningar inte gäller samtliga delåtgärder. Ett särskilt problem har varit kravet på privat finansiering i vissa projektstöd där till exempel hembygdsföreningar har stora svårigheter att klara privat finansiering för utveckling av hembygdsgrändar eller projekt där kommunen är projektägare och det ändå krävs privat finansiering.

Åtgärd Kompetensutveckling och rådgivning

Inom åtgärden Kompetensutveckling och rådgivning finns 13 olika delåtgärder varav 8 kommit igång under året. Länsstyrelsen har vid olika tillfällen under året informerat partnerskapet om vilka olika typer av stöd som är aktuella. Länsstyrelsen har genomfört upphandling av rådgivningen inom Greppa Näringen, Ekologiskt Lantbruk och Kommersiell service i samverkan med Länsstyrelsen Jämtland. Länsstyrelsen har också genomfört en utlysning av medel mot nya jobb, ett rikt odlingslandskap, Greppa Näringen och Ekologisk produktion inom områdena kompetensutveckling samt information och demonstration. I dagsläget har 36 procent av fördelad budget in-tecknats i sammanlagt 11 beslut.

Åtgärd Investeringar inom jordbruk och trädgård

Under året har tre beslutsomgångar genomförts inom delåtgärden Investeringar inom jordbruk och trädgård. Investeringsviljan bland jordbrukarna är begränsad och tillgängliga medel har svarat mot efterfrågan. Delåtgärdena för energieffektivisering och klimat har inte väckt något intresse medan det inom delåtgärdena för livsmedelsförädling finns viss efterfrågan. Under 2016 togs 33 beslut till investeringar i jordbruk motsvarande ca 25 procent av total budget vilket ligger väl i linje med fastställda målvärden för delåtgärden.

Åtgärd Miljöinvesteringar

Inom åtgärden Miljöinvesteringar har visst intresse visats och endast en ansökan har kommit in, delvis beroende på att stödreglerna har varit hinder för finansieringen.

Åtgärd Jordbruks- och affärsutveckling

Åtgärden Jordbruks- och affärsutveckling omfattar fyra delåtgärder och där intresset för delåtgärden som avser startstödet är större än tilldelad budget. Länsstyrelsen tillämpar två beslutsomgångar per år eftersom budgeten är begränsad. Under 2016 fattades tre beslut om startstöd.

När det gäller delåtgärden som avser investeringsstöd till produktion av förnybar energi har intresset uteslutande handlat om solceller.

Delåtgärden som avser investeringsstöd för att skapa nya jobb har krävt särskilda insatser för att nå ut med information om stödet. Internt har en aktiv samordning krävts med handläggningen av företagsstödet inom regionala tillväxtåtgärder anslaget 1.1, där samma målgrupp är aktuell som i Landsbygdsprogrammet. Genom samverkan kan de båda stödformerna tillämpas optimalt för kunden i varje enskilt ärende.

Åtgärd Service, infrastruktur och attraktiv landsbygd

I åtgärden Service, infrastruktur och attraktiv landsbygd, som omfattar fem olika delåtgärder, är det framförallt stödet till utbyggnaden av bredbandet som rönt det största intresset. En anledning till det snabba genomförandet är att bredband var ett av de stöd man öppnade för ansökan redan 2014. Men mer viktigt är det nära samarbetet med fokusgruppen för bredband genom AC-Net (regionalt datanät i samverkan med länets kommuner, landsting och näringsliv) som möjliggjort en regional prioritering så att utbyggnaden av bredband nu sker i hela länet. Av Länsstyrelsens tilldelade budget på drygt 140 mnkr har i stort 100 procent in-tecknats i 33 beslut. Målet för Västerbottens del för hela programperioden är att drygt 22 000 invånare får tillgång till bredband. Under 2016 har 33 projekt beviljats stöd för utbyggnad och 14 500 invånare får därmed tillgång till nästa generations accessnät (NGA-nät) om projekten fullföljs som planerats.

En annan åtgärd där intresset är stort är stödet till investeringar i service- och fritid på landsbygden. Investeringsstödet ingick tidigare i anslaget 1.1 Regionala tillväxtåtgärder men fördes över till Landsbygdsprogrammet från och med 2014. Detta har krävt ett nära samarbete med tidigare handläggare av företagsstödet på Länsstyrelsen för att överflyttningen ska bli så smidig som möjligt utan några nackdelar för de sökanden av stödet. De investeringar som framförallt har beviljats medel är stöd till butiker och drivmedelsanläggningar för nystart, inredning, pantmaskiner med mera.

Det tidigare stora intresset under året för investeringar i idrotts- och fritidsanläggningar samt samlingslokaler svalnade något i slutet av året. För prioriteringar tillämpades beslutsomgångar eftersom söktrycket förväntades bli stort. För 2017 tas beslutsomgångarna därför bort och det blir möjligt att löpande ansöka om stöd.

Det förväntade stora intresset för stöd i de delåtgärder som bland annat möjliggör ledutveckling och turistinformation samt stöd till investeringar i hembygdsgårdar uteblev. Svårigheter att få fram den privata finansieringen på tio procent, och i mindre utsträckning kravet på den övriga offentliga finansieringen, har sannolikt påverkat söktrycket.

Åtgärd Samarbeta

I samarbetsåtgärderna är det möjligt att arbeta med projekt i traditionell mening och inom åtgärden har två utlysningar genomförts inom två olika delåtgärder. En utlysning har avsett samarbetsprojekt för att skapa nya jobb och för att utveckla livsmedelskedjan. Den andra utlysningen avsåg korta livsmedelskedjor och lokala marknader. Sammanlagt inkom elva ansökningar till myndigheten varav sex projekt har beviljats stöd. En svårighet i delåtgärden som handlar om nya jobb är det krav som ställts att den privata finansieringen måste uppgå till 30 procent om det finns livsmedelsföretag som ingår i projektet. Detta upplevs som en för hög andel privat finansiering av stödsökande för att projekten ska vara möjliga att genomföra.

Regionala prioriteringar och urvalskriterier bidrar till programmets mål

Den regionala handlingsplanen för Västerbotten beskriver länets prioriteringar och grunder för urval. Prioriteringen av de ansökningar som beviljas stöd styrs i första hand av nationella urvalskriterier. Den regionala handlingsplanen ger möjlighet att styra beviljandet av stöd även mot regionala prioriteringar, både genom att i vissa åtgärder formulera fullständiga regionala urvalskriterier och genom att i andra åtgärder formulera ett regionalt behovskriterium inom de nationella urvalskriterierna.

Landsbygdsprogrammets mål är lika för hela landet, men vägen mot dem kan vara olika beroende på varierande regionala förutsättningar. Ett exempel är investeringsstödet för ökad konkurrenskraft i lantbruket. Länsstyrelsen Västerbotten har bedömt att den viktigaste utmaningen och prioriteringen för länet, och för att nå målen i Landsbygdsprogrammet, är att fortsätta medverka till att bygga effektiva och lönsamma jordbruksföretag i syfte att överhuvudtaget behålla jordbruksverksamhet i bygderna. Genom de regionala urvalskriterierna kan beviljandet av stöd inriktas mot strukturförändringar, företag i tillväxt och att bygga starkare jordbruksföretag. Länsstyrelsen arbetar även för att gynna jämställdheten genom att prioritera bidrag till en underrepresenterad grupp när det är möjligt. Län i starka jordbruksbygder med goda förutsättningar för jordbruk kan ha anledning att göra andra prioriteringar.

De regionala urvalskriterierna är med andra ord viktiga för att kunna möta de prioriteringar som uttrycks i den regionala handlingsplanen och som grundas på den SWOT-analys som fastställdes inför programstarten. Regionala urvalskriterier finns dock endast för ett fåtal åtgärder, och har i vissa fall ersatts med ett regionalt behovskriterium inom de nationella urvalskriterierna. På detta sätt behålls en viss möjlighet till regional profil på prioriteringar.

I några åtgärder har dock de nationella urvalskriterierna blivit alltför styrande för vilka ansökningar som kan prioriteras för stöd. Det gäller framförallt delåtgärden som avser utbyggnad av bredband där det inte överhuvudtaget varit möjligt att beakta regionala prioriteringar. Men även andra delåtgärder där tätortsnära projekt gynnas framför projekt i glesbygd till exempel fritidsanläggningar i åtgärden Service, infrastruktur och attraktiv landsbygd.

En annan svårighet med tillämpningen av länets prioriteringar är det komplexa innehållet och uppbyggnaden av den regionala handlingsplanen. Med ett stort antal delåtgärder, bilagda bedömningsgrunder, begränsningar i villkor för stöden och därtill styrande föreskrifter blir arbetet med genomförandet av programmet inte alldeles optimalt och minskar fokus på uppställda mål. Det kan mer komma att handla om att följa regelverk vid bedömning och handläggning av ansökningar för att inte riskera att felaktiga beslut fattas som kan få konsekvenser för stödmottagaren.

Utbyggnad av bredband i nära samarbete med AC-Net

Länsstyrelsen har under året haft löpande kontakter med fokusgruppen för bredband om innehållet i handlingsplanen för det berörda området. I fokusgruppen ingår Region Västerbotten, AC-Net och en person med lång erfarenhet av tidigare bredbandsutbyggnad i Västerbotten. Länsstyrelsens nära samarbete med AC-Net har gjort det möjligt att få till stånd en regional prioritering trots att det i åtgärden enbart är möjligt att tillämpa nationella urvalskriterier i bedömningen. Här finns både stora projekt geografiskt tätortsnära i kustlandet och små projekt med få anslutningar i inlandet i glesbefolkade områden. Genom samarbetet sker nu en utbyggnad av bredband och områdesnät i samtliga kommuner i Västerbotten.

Regionala partnerskapet är ett viktigt forum för diskussioner och förankring

Den regionala handlingsplanen för Landsbygdsprogrammet i Västerbotten har förankrats i ett regionalt partnerskap som är ett viktigt forum för information om Landsbygds- och Havs- och fiskeriprogrammens möjligheter till stöd i länet. Det regionala partnerskapet är också ett viktigt forum för att diskutera och förankra förändringar och regionala prioriteringar. Partnerskapet är ett trepartnerskap med ideell, privat och offentlig representation och omfattar ett tjugotal deltagande organisationer. Till partnerskapet har sex fokusgrupper kopplats med ansvar för olika områden: Bredband, Fiske, Lantbruk, Energi/klimat, Service och Attraktiv landsbygd. Det sistnämnda området omfattar turism, natur och kultur samt lokal utveckling. I fokusgrupperna deltar 5–8 personer med särskild kompetens inom aktuellt sakområde.

Två regionala partnerskapsträffar har genomförts. Totalt deltog 32 personer i de båda träffarna.

1.6. Länsstyrelserna tilldelas särskilda medel för upprättandet av åtagandeplaner för betesmarker och slåtterängar under 2016 och 2017. Länsstyrelsen ska redovisa

- hur många åtagandeplaner som upprättats på skärm respektive i fält under året,
- den genomsnittliga tidsåtgången för upprättande av åtagandeplaner på skärm respektive i fält, och
- en uppskattning av det eventuella återstående arbetet med åtagandeplaner som behöver upprättas under 2017.

Uppdragen 4–6 finansieras av medel från anslagen 1:18 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur och 1:19 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Upprättade åtagandeplaner för betesmarker under 2016

Under 2016 har 24 åtagandeplaner upprättats efter besök i fält och 12 planer på skärm. Genomsnittlig tidsåtgång för upprättande av åtagandeplan i fält har varit 30,3 timmar och för plan på skärm 4 timmar.

Antalet block ingående i åtagandeplaner med fältarbete har varit 70 och för 12 block har arbete utförts på skärm. Genomsnittlig tidsåtgång per block i åtagandeplan har varit 10,4 timmar för plan i fält och 4 timmar för plan på skärm.

Inför 2017 återstår endast en plan ansökt under 2016. Därtill kommer arbetet med de åtagandeplaner som ansöks under 2017.

	Antal block i åtagandeplaner	Tid per block i åtagandeplan	Antal åtagandeplaner	Tid per åtagandeplan
Skärm	12	4,0	12	4,0
Fält	70	10,4	24	30,3

Länsstyrelseinstruktion 4 §

3. Länsstyrelsens uppgifter omfattar också tillsyn över att fastighetsinnehav avvecklas enligt 18 kap. 7 § ärvdabalken. Förordning (2008:1346)

Tillsyn av att fastighetsinnehav avvecklas

Tillsynen innefattar bevakning av uppkomna dödsbon med innehav av lantbruksenheter. Sådant innehav måste avvecklas inom fyra år efter att ägaren avlidit. Nya ärenden registreras i ärendehanteringssystemet. Påminnelser, förelägganden och vitesförelägganden skickas ut enligt fastställda tidsgränser. Under bevakningscykelns gång utsorteras de fall där avveckling sker. Endast ärenden som avser betydande fastighetsinnehav drivs vidare till vitesförelägganden och i förekommande fall till begäran om utdömande av vite. Det visar sig ofta att inblandade parter har svårt att hantera de formella kraven vid

dödsboupplösning. I sådana fall lämnas viss allmän rådgivning för att underlätta processen. Berörda parter hänvisas också till aktörer som kan hjälpa till med det praktiska genomförandet.

Enstaka ärenden blir förelägganden med vite

I ärenderegistret finns sedan start 6 529 ärenden. Under året har 118 ärenden tillkommit i registret. Det är för närvarande enstaka ärenden som når fram till föreläggande med vite. Dessa har då passerat sista avvecklingsdatum med uppemot ett år eller i vissa fall ännu mer. Länsstyrelsen har haft svårigheter att få in uppgifter om ägarförändringar i dödsboinnehav med hänvisning till förändringar i uppgiftslämnarens IT-miljö. Länsstyrelsen har med anledning av detta inte kunnat följa upp avvecklingarna på önskvärt sätt.

Rennäring och fjällförvaltning

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 61*			
Årsarbetskrafter män	1,2	1,1	1,2
Årsarbetskrafter kvinnor	1,8	2,0	1,5
Andel av totala årsarbetskrafter (%) ¹⁾	1,33	1,40	1,17
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	3 909	3 624	3 743
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	1,68	1,63	1,62
Antal ärenden, inkomna och upprättade	610	678	632
Antal beslutade ärenden	678	611	560
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	12	19	15
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr) ²⁾	6 493	9 306	8 053

¹⁾ Jämförelsetalen för tidigare år har justerats enligt den nya rättade beräkningen av Andel av totala årsarbetskrafter.

²⁾ Jämförelsetalen för tidigare år har justerats då periodisering av lämnade bidrag tidigare har ingått i utsökningen.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av åiterrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Länsstyrelsen redovisar marginella förändringar inom sakområdets prestationer (volymer och kostnader) i tabellen ovan mellan åren 2014-2016.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Länsstyrelsen hanterar frågor som uppkommer när renar befinner sig på fel marker under fel tid på året, så kallade strövreningar. I delar av länet är detta ett mer utbrett och svårhanterligt problem. Generellt sett har problemen med strövreningar varit mindre det gångna året än de närmast föregående, särskilt inom det specifika område som länge varit en problemkälla.

Under vintern 2015/2016 har renar för första gången i modern tid, på grund av dåliga betesförhållanden på fastlandet, vinterbetat på Holmöarna. Vid vårflytten tillbaka till åretruntmarkerna blev ett större antal renar kvar. Länsstyrelsen har bevakat utvecklingen och vidtagit åtgärder för att påverka situationen till det bättre. O gynnsamma faktorer har dock medverkat till att renarna blivit kvar på öarna hela sommaren/hösten.

Åiterrapportering regleringsbrev

Tabell 2.1: Länsfakta om rennäring

Länsfakta om rennäring	2016-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Faktiskt antal renar i förhållande till tillåtet antal (%)	98	101	106
Antal slaktade renar/år	12 235	14 402	13 405
Produktion av renkött/år (ton)	323	393	370
Antal renskötsel företag	108	106	99
Antal samebyar	7	7	7

Källa: Sametinget

Kommentarer Tabell 2.1

Uppgifterna i tabellen är data som länsstyrelserna inhämtar från Sametingets webbsida (2016-12-02), vilket innebär att Länsstyrelsen inte kan kvalitetssäkra uppgifterna. Att tabellen innehåller uppgifter som inte Länsstyrelsen har huvudansvar för har myndigheten påtalat för näringsdepartementet.

Uppgifterna avser renskötselåret som gäller 1 juli - 30 juni. Således avser årets uppgifter förhållandena fram till 2016-06-30. Samma gäller även tidigare års uppgifter.

Med ”faktiskt antal renar” i tabellen menas renantal enligt byordningen från 1946, definierat som; ”...i lappbyn må icke föras på bete mera än X renar, årskalvar däri ej inräknade...”.

Enligt samma byordning får länets samebyar ha 49 800 renar. Jämförs renantalet med Länsstyrelsens beslut från 2003 som tillåter 57 500 renar blir siffrorna följande: År 2016 85 procent, 2014 88 procent och 2015 92 procent av högsta tillåtna antal renar. Beslut om nytt högsta renantal kommer att tas kring årsskiftet 2016/2017.

Länsstyrelseinstruktion 6 §

1. Länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län har uppgifter i fråga om rennäring m.m.

Länsstyrelsen har ett flertal uppgifter inom rennäring som fastställande av högsta renantal, tillsyn på strövrekar, upplåtelse på statens mark, renräkning, upprättande av renlängd, yttrande och administration av rennäringens bygdemedel (Sametinget fattar beslut) samt fördelning av Samefondens medel för anläggningsunderhåll.

Länsstyrelsen ska även bevaka rennäringens riksintressen vid handläggning av ärenden enligt exempelvis plan- och bygglagen och miljöbalken. Länsstyrelsens arbete i rennäringss frågor ska utgå från de mål regering och riksdag satt upp och de föreskrifter och riktlinjer som Sametinget meddelar i egenskap av central myndighet för rennäringen.

Rennäringsdelegationen

I länsstyrelseinstruktionen framgår att det ska finnas en rennäringssdelegation inom länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Rennäringsdelegationen avgör frågor inom av Länsstyrelsen fastställda ansvarsområden. Syftet med rennäringssdelegationen är att stimulera ömsesidigt informations- och kunskapsutbyte för att nå en långsiktigt hållbar rennäring i länet. Rennäringsdelegationen deltar i behandlingen av viktigare frågor som rör rennäringen.

Under 2016 har rennäringssdelegationen haft tre möten där följande frågor diskuterats:

- Riktlinjer för upplåtelse av mark, jakt och fiske
- Underlag till nya beslut om högsta renantal för länets samebyar
- Remisser, till exempel ”Frågor kring 2009 års renbeteskonvention”
- Andra aktuella frågor som hårdnande konkurrens om mark (exempelvis vindkraft och gruvor) samt rovdjursfrågor (exempelvis dialogverktyg, samebyvisa rovdjursplaner).

Samebyarnas terrängkörningsplaner

Länsstyrelsen har ansvarat för pengar som går till svenska samebyars arbete med att ta fram terrängkörningsplaner (TKP) och genomförande av markförstärkningsinsatser på de ställen - främst våtmarker i fjällen - där terrängkörningsskador förekommer. Arbetet har bidragit till att uppfylla miljömålet *Storslagen fjällmiljö*.

Under 2016 har Länsstyrelsen beslut om nya markförstärkningsåtgärder till tretton samebyar om sammanlagt 1,9 miljoner kronor. Samtliga samebyar som ansökte om bidrag till åtgärder kunde genomföra dessa under 2016.

Samebyarnas bygdemedel

Länsstyrelsen administrerar löpande samebyarnas bygdemedel. Administrationen innebär att yttra sig över samebyarnas ansökningar till Sametinget som är beslutande. Länsstyrelsen administrerar utbetalningar till byarna efter rekvisitioner och redovisningar från dessa.

I arbetet har följande större insatser genomförts 2016:

- Under året har Länsstyrelsen avgett yttrande till Sametinget över ett tjugotal nya ansökningar som inneburit att omkring 4,3 mnkr av möjliga 4,8 mnkr har kunnat fördelas till projekt för ansökningsåret.
- Administrerat dessa samt ett fyrtiotal pågående eller under året avslutade bygdemedelsprojekt.

Samefonden

Länsstyrelsen administrerar Samefondsmedel för de anläggningar som finns listade i beslut från 1974. Anläggningar som kan få medel är byskiljande stängsel, stugor, slakterier och vägar. Behovet för underhåll av anläggningar är stort och Samefondsmedlen begränsade, och därför har bidrag endast kunnat ges till byskiljande stängsel och då långt under samebyarnas redovisade behov.

I arbetet har följande större insatser genomförts:

- Äskat medel, 1,3 mnkr, från Samefonden för de västerbottniska samebyarna för byskiljande stängsel utifrån beslut om maximalt belopp, det vill säga två procent av anläggningarnas återanskaffningsvärde.
- Fördelat årets beviljade medel om 0,9 mnkr till länets samebyar samt administrerat utbetalningar efter rekvisition och återrapporterat till Samefonden hur medlen förbrukats.

Övriga rennärringsfrågor

Länsstyrelsen hanterar årligen, utöver ovan nämnda större verksamhetsområden, flera olika verksamhetsfrågor som i olika grad relaterar till rennäring. Nedan listas större insatser som genomförts kring övrig rennäring:

- Samlat in renlängder från länets samebyar.
- Beaktat rennäringens riksintressen (miljöbalken 3:5) i ärenden och ansökningar som Länsstyrelsen hanterat under året, exempelvis vindkraft, täkter, gruvor.
- Genomfört samebyordförandeträff den 26 maj.
- Tagit fram och remissat beslutsförslag till högsta renantal för länets samebyar, beslut förväntas i januari 2017.
- Deltagit vid möten med byaföreningar, samebyar och andra intresseföreningar med mera, i syfte att finna samverkansformer, samförstånd och hållbara lösningar i situationer där intressekonflikter uppstått.
- Hanterat remissen ”Frågor kring 2009 års renbeteskonvention”.

2. Länsstyrelserna i Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län har uppgifter i fråga om fjällförvaltningen i länen

Fjälldelegationsarbetet

Länsstyrelserna i Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samverkar i fjällfrågor inom ramen för den så kallade Fjälldelegationen. Delegationen består av de fyra landshövdingarna med var sin beredande tjänsteman på chefsnivå. Under 2016 var landshövdingen i Västerbottens län ordförande och ansvarade därmed för planeringen och genomförandet av delegationens möten. Under året har delegationen sammanträtt en gång.

Nedan följer några exempel på frågor som behandlats:

- Miljömålet *Storslagna fjäll*.
- Turism och hållbar utveckling i fjällen.
- Förvaltning av statens mark och av naturskyddade områden.
- Småviltjakten på statens mark.

- Terrängkörningsfrågor.
- Faunafrågor.

Under 2016 planerades konferensen *Hållbar utveckling i fjällen - turismens möjligheter och utmaningar* som ska hållas under hösten 2017. Konferensen kommer att hållas i Vilhelmina, Västerbotten.

Markupplåtelser och förvaltning av statens mark ovan odlingsgränsen

Länsstyrelsen prövar upplåtelser på statens mark enligt rennäringslagen. Upplåtelseerna rör jakt och fiske samt andra markupplåtelser som vindkraft, stugor, friköp av mark med mera.

För markupplåtelser har följande större insatser genomförts 2016:

- En arbetsinsats med fokus på ärenden som berör olovliga byggnationer på statens mark ovan odlingsgränsen.
- Träffar med fjällkommunerna för fortsatt samverkan i fjällfrågor.
- Samverkat samt haft utbildning med de andra fjällänen och Jordbruksverket.

För jaktupplåtelseerna har följande större insatser genomförts 2016:

- Älg-, björn-, lo-, och småviltsjakt har upplåtits enligt delvis nya regelverk.
- Småviltsjakswebben (Natureit) har vidareutvecklats under året. Framförallt har arbete med att förenkla köpflödet genomförts. Applikationen har utvecklats i samverkan med Norrbottens och Jämtlands län.
- Regeringen beslutade den 30 september om förändrade villkor för småviltsjakten. Under hösten 2016 har ett arbete att förtydliga innebörden av detta genomförts tillsammans med Jordbruksverket samt länsstyrelserna i Jämtland och Norrbotten.
- Anordnat rådslag inför jaktbeslut på björn och småvilt (26 april i Lycksele). På rådslaget bjöds olika aktörer in som exempelvis, samebyar, jägarförbundet, polis och jaktentreprenörer för att diskutera fjälljaksfrågor.
- Förvaltarträff med länsstyrelserna i Jämtland och Norrbotten samt Finnmarksegendomen.
- Under hösten upplåtits cirka 12 000 jakt dagar för småviltsjakt på statens mark ovan odlingsgränsen. Utländska jägare stod för cirka 50 procent av jakt dagarna.

För fiskeupplåtelseerna har följande större insatser genomförts 2016:

- Fiskewebben (Natureit) har vidareutvecklats i samverkan med Norrbottens och Jämtlands län.
- Påbörjat ett arbete tillsammans med Norrbottens län med att ta fram en ny husbehovsfiske-databas.
- Producerat en fiskekatalog över samtliga tillgängliga sportfiskevatten i fjällen, både i en tryckt och i en digital version. Fjällfiskekatalogen trycktes i 6 000 exemplar.
- Upplåtits cirka 40 000 fiskedagar för sportfiskare.
- Upplåtits nät och krokfisketillstånd för cirka 500 fjällbor.
- Förmedlat fisketillstånd till fisketuristentreprenörer för cirka 2000 fiskedygn i ett 40-tal sjöar.

För tillsyn av jakt- och fiskeupplåtelseerna har följande insatser genomförts under 2016:

Fiske

Fiskebevakning under vintern genomförs till stor del i samband med ledskötsel samt rovdjursinventeringar. Naturbevakare har under året utfört fiskebevakning vid 27 tillfällen medan extra personal har utfört bevakning vid 45 tillfällen. Totalt sett har antalet tillfällen varit något färre än 2015.

Vid dessa tillfällen har 224 kontroller utförts (bland annat av fiskekort, fiskegränser, etc), varav endast en kontroll lett till polisanmälan om brott mot fiskelagstiftningen.

Jakt

Småviltsjakten under hösten 2016 genomfördes i normal omfattning. Länsstyrelsens naturbevakare och extra personal har under året genomfört 26 enskilda bevakningsinsatser som resulterat i 81 kontroller av personer (bland annat jaktkort, licens, och införseltillstånd).

Ett alltjämt återkommande problem är jägare som är ute med lösa hundar före jaktens start. Under 2016 genomfördes en tillsynsinsats i ett område med återkommande problem kring lösa hundar. Resultatet blev dock att ingen vistades i området just vid detta tillfälle, vilket visar på svårigheten med tillsyn och att komma till rätta med problemen. Länsstyrelsen har under 2016 inte gjort några anmälningar om brott mot jaktlagen.

Övrig fjällförvaltning

Nedan listas några större verksamheter som relateras till fjällförvaltning.

Statliga ledsystemet

Länsstyrelsen förvaltar på uppdrag av Naturvårdsverket cirka 120 mil sommar-, vinter- och skoterleder i fjällen. Länsstyrelsen har egen personal för tillsyn och underhåll av det statliga ledsystemet men köper även tjänster vid behov, som vid exempelvis större byggnationer. De leder som Länsstyrelsen förvaltar framgår av Naturvårdsverkets rapport *Det statliga ledsystemet i fjällen* från 1986. Längs lederna finns broar, spänger, parkeringar, vindskydd, övernattningsstugor med mera. Länsstyrelsen har nyligen avslutat en kartläggning om vilka anläggningar som myndigheten förvaltar i fjällområdet och har därigenom en mycket bra översikt över samtliga anläggningar.

Viktigare insatser under 2016 har varit:

- Säkerställande av vinterledernas farbarhet genomfördes vecka 9 (inför kommande vintersäsong).
- Säkerställande av sommarledernas farbarhet genomfördes under maj/juni (inför sommarvandringssäsongen).
- Deltagande i Naturvårdsverkets översyn av det statliga ledsystemet. Under 2016 har en kategorisering av lederna genomförts.
- Nybyggnation och restaurering av anläggningar (broar, spänger, stugor, skyltar, mm) för drygt 7 mnkr. Detta har genomförts tack vare regeringens naturvårdssatsning med ökade medel till leder.

Fjällägenheter

Länsstyrelsen förvaltar fjorton fjällägenheter, varav alla utom en belägna i fjällområdet. Några är dessutom utan vägförbindelse. På elva av dem finns permanent bosättning och många av dessa har en verksamhet med bland annat fjälljordbruk och turism.

Förvaltningen under 2016 har inneburit:

- En större investering och ett antal mindre investeringar/förbättringsåtgärder.
- Skötsel och underhåll av två enskilda vägar som ingår i förvaltningsuppdraget.

Regeringen har angett att så många som möjligt av fjällägenheterna ska avvecklas med hänsyn till de särskilda förutsättningar som ges av arrendevillkoren och av de höga natur- och kulturmiljövärden som finns på en del av dessa gårdar. Länsstyrelsens nuvarande prioritering innebär att 7-8 lägenheter ska avvecklas och resterande ska behållas i Länsstyrelsens förvaltning enligt de motiv som angetts ovan. Flera objekt är belägna inom Vindelfjällens naturreservat och kommer att nyttjas i reservatsförvaltningen om det finns möjlighet. Tidigare fattades ett beslut om nedläggning av ett objekt men ärendet är överklagat och ligger hos regeringen för beslut.

Under 2016 har Länsstyrelsen särskilt:

- För två lägenheter yttrat sig angående nedläggning till Fastighetsverket samt Jordbruksverket.
- I ett fall har överenskommelse skett med arrendator om att friköp ska ske inom kort.

I ovanstående tre fall har berörda samebyar avstyrkt friköp el motsvarande. Det återstår att se om en fortsatt dialog kan leda till annan uppfattning. Från Länsstyrelsens perspektiv är avveckling i fyra fall i princip klar, i ytterligare ett par fall är avveckling på gång och bör kunna genomföras under 2017. En generell erfarenhet i detta sammanhang är att hinder ofta uppstår av olika skäl. Framförallt från arrendatorernas sida på grund av tveksamhet kring vad ett friköp ska innebära i framtiden.

Fiske

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 62*			
Årsarbetskrafter män	2,6	2,7	2,4
Årsarbetskrafter kvinnor	0,1	0,3	0,4
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,20	1,37	1,21
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	2 975	3 153	2 881
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	1,28	1,42	1,25
Antal ärenden, inkomna och upprättade ¹⁾	487	539	504
Antal beslutade ärenden ¹⁾	481	541	474
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år ¹⁾	4	8	2
Bidragutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	2 322	1 253	2 983

¹⁾ För fiske (VÄS 622) har siffror över inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökningar om stöd kunnat hämtas från Jordbruksverkets system. Statistik för inkomna och beslutade ärenden om utbetalningar av stöd är inte möjlig att hämta ut och redovisas därför ej. Det som redovisas här är den ärendestatistik som hämtas från Länsstyrelsens eget diarieföringssystem i tabellen summerat med inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökan om fiske.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av åiterrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Tyngdpunkten av sakområdets ärendehantering handlar om återkommande ärenden som kan hanteras relativt snabbt som exempelvis fiskutplanteringar, olika former av tillstånd och förordnanden. Den del av sakområdets arbete som berör fiskeförvaltningen på statens mark ovan odlingsgränsen ingår inte i ovanstående tabell, men är en mycket väsentlig del av verksamheten. Att denna del av verksamheten inte är inkluderad beror på att det i verksamhets- och ärendestrukturen (VÄS) rapporteras på separat kod 6132 under sakområde Rennäring och fjällförvaltning. Under 2016 uppgick denna verksamhet till cirka 0,7 årsarbetskrafter. Att årsarbetskrafter för kvinnor minskat något beror på en pensionsavgång vid halvårsskiftet som ännu inte blivit återbesatt. Sakområdets kompetens nyttjas också för exempelvis arbetet med havsplanering och tillståndsprövning i mark och miljödomstol. Detta arbete registreras dock inte under verksamhetskod 62* utan under de koder som gäller för de specifika arbetsuppgifterna.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Fortsatta åtgärder för att stärka laxbestånden

Västerbotten är det län i Sverige som har flest vattendrag med naturreproducerande laxbestånd. Under lång tid har Länsstyrelsen prioriterat åtgärder för att stärka bestånden genom exempelvis förvaltningsåtgärder och direkta fiskevårdsåtgärder. Årligen följer Länsstyrelsen utvecklingen i naturlaxvattendragen genom att bland annat utföra elfiskeundersökningar och där det är möjligt räkna uppvandrande lekfiskar. Under året har ett extra fokus legat på Lögdeälven med räkning av utvandrande laxungar (smolt) och uppvandrande lekfisk. För detta ändamål har en smoltfälla (screw trap) och ett avancerat ekolod (simsonar) använts.

Projektet Levande laxälvar – för biologisk återställning och laxförvaltning

Länsstyrelsen har fortsatt arbetet med att ta fram en nationell modell för individuell förvaltning av Sveriges laxälvar. Arbetet med detta bedrivs till största delen inom projektet *Levande laxälvar*, ett större fiskevårdsprojekt inriktat mot biologisk återställning av älvarnas biflöden och individuella laxförvaltningsplaner. Under november skickade Länsstyrelsen in en ansökan till Havs- och vattenmyndigheten för att förlänga projektet i den del som handlar om förvaltning och nödvändig datainsamling. Projektets resultat samlas under en webbplats som skapats av projektet och administreras av Länsstyrelsen (www.laxalvar.se). Under hösten har arbetet med en laxfiskekonferens, med fokus på turism,

startat upp. En av deltagarna kommer att vara Hans Majestät Konungen Carl XVI Gustaf. Dessutom kommer landsbygdsminister Sven-Erik Bucht att delta. Konferensen äger rum den 1–2 februari 2017.

Vittjanpåse – en skonsam metod för att möjliggöra fiske av lax och sik

Under de senaste 20 åren har sälstammen i hela Östersjön, och inte minst i länet, ökat kraftigt. Detta har skapat stora problem för det yrkesmässiga fisket då redskap förstörts och fångst ätit upp. Sälsäkra fasta redskap, så kallade pushup-fällor har utvecklats och skapat förutsättningar för att fortsätta bedriva fiske med fasta redskap efter framförallt lax och sik. Tyvärr innebär vittjningsmetoden att fisk löper stor risk att skadas både i fällan och när fisken sedan hamnar i båten. Detta problem har medfört att fällan inte får användas för fiske efter sik innan det blir tillåtet att fiska lax, eftersom den lax som då fångas måste återutsättas och kan få skador. De skador som kan uppstå vid återutsättning måste därför minimeras så att fisken överlever sin lekvandring. För att möjliggöra ett sikfiske har därför sex stycken fiskare från länet under året, med gott resultat, prövat en metod som skapar möjlighet till en skonsam återutsättning av lax. Undersökningen har planerats och utvärderats av Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU). Vittjanpåsen är en lång ”nät slang” nedsänkt i vattnet till vilken fisken rinner ut i när fiskhuset pumpas upp över vattenytan. I påsen finns sedan en rist som siken simmar igenom, medan laxen stannar kvar. Sedan öppnar man bara påsen med en dragkedja på ”laxsidan” så laxen kan simma ut i det fria vattnet utan hantering. Påsen lyfts sedan in i båten och siken kan tas om hand. Länsstyrelsen hoppas nu att SLU’s undersökning kommer att leda till att de fiskare som anpassar sina redskap till denna metod kommer att få möjlighet att starta upp sitt fiske med fasta redskap innan laxfisket blir tillåtet. Länsstyrelsen har inlett en diskussion om detta med Havs- och vattenmyndigheten.

Utvecklingen av länets laxbestånd är positiv

Årets sportfiske efter lax bedöms som mycket bra i de flesta vattendragen. I de vattendrag där det finns möjligheter till räkning av antalet uppvandrande fiskar har uppvandringen varit god utifrån tidigare situation. I exempelvis Byskeälven var det ett av de absolut bästa åren sedan uppvandrande fisk började räknas. I huvudsak uppvisar elfiskeundersökningarna goda till mycket goda tätheter jämfört med tidigare års undersökningar. Tyvärr uppvisar dock länets största laxälv, Vindelälven, en kraftig minskning. Skälet till detta kan i huvudsak vara en svag uppgång av laxhonor för lek under 2015 och att medelstorleken på honorna också var ganska låg. Trots detta bedöms utvecklingen av länets laxbestånd som fortsatt positiv och intresset för laxfisket ökar liksom förutsättningarna för en utveckling av laxfisketurismen.

Årets yrkesmässiga kustfiske efter lax gav goda fångster under den relativt korta tid det pågick, innan kvoten blev uppfiskad. Det ekonomiska utbytet begränsas dock i viss mån av låga priser på grund av att mycket fisk kommer ut på marknaden under en kort tid, samt konsumenternas tveksamhet att köpa vild lax då dioxinhalten i laxen fortsatt ligger över EU:s gränsvärde för export. Då lax är en av de absolut viktigaste arterna för det västerbottniska ytterst småskaliga kustfisket är den nuvarande situationen problematisk.

Fiskeförvaltning på statens mark ovan odlingsgränsen

Förvaltning och fiskeupplåtelser på statens vatten ovan odlingsgränsen är en omfattande och komplicerad uppgift som bedrivs med mycket begränsade resurser. Utgångspunkten är de ekologiska förutsättningarna i vattensystemen. En strävan är att upplåtelseerna ska ge förutsättningar för en gynnsam utveckling av fisketurismen, samtidigt som ortsbors och samers behov tillgodoses.

För att skapa ett bättre förvaltningsunderlag har Länsstyrelsen samlat in fångststatistik från alla som har fisketillstånd att fiska med nät och krok på statens vatten ovan odlingsgränsen. Även sportfiskeentreprenörer som får särskilda fisketillstånd har krav på återrapportering av fångststatistik. Dessa sammanställs och utgör underlag för framtida förvaltning.

Webbapplikation ger uppgifter om sportfisket

Fjällänen Jämtland, Västerbotten och Norrbotten har infört ett webbaserat försäljnings- och förvaltningssystem för sportfisket. År 2015 var det första året som systemet användes fullt ut. Webbapplikationen ger Länsstyrelsen möjlighet att få uppgifter om var och när sportfisket bedrivs. I applikationen kan även sportfiskarna som fiskar med det allmänna kortet i länets fjällvatten rapportera sina fångster. Detta ger bättre underlag för förvaltningen av fiskebestånden. Under 2016 har försäljningen av fiskekort ökat med drygt tio procent.

Forskningsprojekt om fjällfiskbestånd

Under 2016 startade ett företagsdoktorandprojekt i samverkan mellan institutionen för ekologi, miljö och geovetenskap vid Umeå universitet samt fjällänen Jämtland, Västerbotten och Norrbotten. I forskningsprojektet som studerar funktionen av fjällsjöar kommer doktoranden att arbeta med fiskbestånd i sjöar med varierande klart vatten. Målsättningen med projektet är att öka förståelsen för vad som kontrollerar produktion i fjällsjöar samt utveckla nya metoder för övervakning av klimatförändringar och förvaltningsstrategier för hållbar användning av fjällfiskbestånd.

Länsstyrelsen tar årligen fram en fiskekatalog

Fiskeinformation i form av en fiskekatalog tas årligen fram både i en tryckt och digital version. Under 2016 trycktes fjällfiskekatalogen i 6 000 exemplar. Fjällfiskekatalogen är efterfrågad och viktig för marknadsföringen av fisket och för informationsspridningen om regler och upplåtta fiskevatten.

Fiskevårdsåtgärder – ekonomisk stöttning till elva projekt

Länsstyrelsen har stöttat elva fiskevårdsprojekt med ekonomiska bidrag med en sammanlagd summa på 1,1 mnkr. En tyngdpunkt har legat på biologisk återställning i mellanstora och större vattendrag (bland annat Lögdeälven, Kågeälven, Bureälven, Hörneån och Vojmån) samt fisketillsyn. Dessutom har ett projekt som tar fram underlag och planer för återställningsarbete i Rickleån fått bidrag under 2016.

Projekt för biologisk återställning

Under 2015 gjordes ett nytt försök med en fullständig ansökan till EU-programmet LIFE. Ansökan beviljades 2016 och gäller biologisk återställning av Lögdeälven och Råneälven samt i delar av fyra andra vattendrag. Projektet är ett samarbete mellan länsstyrelserna i Västerbotten och Norrbotten. Den totala beviljade summan uppgår till 124 mnkr där 40 procent utgörs av nationella medel. Ytterligare en LIFE-ansökan har gjorts från Länsstyrelsen under 2016 för ett projekt som benämns *Ecostreams for life*. Detta projekt fokuserar på biologisk återställning inom en stor del av Öreälvens avrinningsområde och ansökan omfattar cirka 112 mnkr.

Länsstyrelsen är även med i ett nytt försök med en omfattande LIFE-ansökan (för projektet *Mare Baltica*) som inkluderar alla länder runt Östersjön. Länsstyrelsen är koordinator för den del som handlar om havslevande harr i Bottenviken.

Styrelsemedlem i lokal utvecklingsgrupp för åtgärder inom havs- och fiskerifonden

I EU:s nya programperiod 2014-2020 med lokalt ledd utveckling genom leadermetoden samordnas fyra EU-fonder i det lokala utvecklingsarbetet. Leadermetoden kan kort beskrivas som att representanter från offentlig, privat och ideell sektor samlas i ett partnerskap och bildar en lokal utvecklingsgrupp, en så kallad Local Action Group (LAG). LAG verkar alltid inom ett begränsat geografiskt område som kallas leaderområde och har alltid en utvecklingsstrategi att följa. Det är LAG som bestämmer vilka projekt som ska få stöd i deras område. I landet är det totalt 48 områden som fått besked av Jordbruksverket att de kan starta upp verksamheten. I länet har leaderområdet *Fiskeområde Vindelälven* startat upp. Området kommer endast att arbeta med åtgärder inom havs- och fiskerifonden. I styrelsen för den förening som leder arbetet har Länsstyrelsen en plats. Länsstyrelsen kommer även att stå för en del av den offentliga finansieringen av föreningens verksamhet.

Årets yrkesmässiga kustfiske efter lax gav goda fångster under den relativt korta tid det pågick, innan kvoten blev uppfiskad. Det ekonomiska utbytet begränsas dock i viss mån av låga priser på grund av att mycket fisk kommer ut på marknaden under en kort tid, samt konsumenternas tveksamhet att köpa vild lax då dioxinhalten i laxen fortsatt ligger över EU:s gränsvärde för export. Då lax är en av de absolut viktigaste arterna för det västerbottniska ytterst småskaliga kustfisket är den nuvarande situationen problematisk.

Återrapportering regleringsbrev**Tabell 1.2: Fiske¹⁾**

Länsfakta	2016	2015	2014
Antal fiskevårdsområden	176	174	172
Antal fiskelicenser	48	54	50
Antal personliga fiskelicenser	0	0	0
Antal inkomna ansökningar om stöd ur strukturfondsprogram	2	0	0

¹⁾ Från och med 1 oktober 2014 infördes nya regler om licens för yrkesfiske. Ändringen innebär att det inte behövs yrkesfiskelicens för fiske i havet, utan bara fartygstillstånd. Fartygstillstånd bytte också namn till fiskelicens. Ändringen innebär också att benämningen yrkesfiskelicens bytte namn till personlig fiskelicens vid fiske i sötvatten. I årsredovisningen för 2014 togs inte hänsyn till denna förändring. Redovisningen i denna tabell som avser 2014 överensstämmer därför inte med motsvarande tabell i årsredovisningen 2014.

Källa: Länsstyrelsens egna databaser, Register från Havs- och Vattenmyndigheten och Jordbruksverkets LB-system.

Folkhälsa

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 70*			
Årsarbetskrafter män	2,2	2,3	2,9
Årsarbetskrafter kvinnor	0,8	0,6	0,2
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,27	1,30	1,33
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	3 467	3 910	3 800
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	1,49	1,75	1,64
Antal ärenden, inkomna och upprättade	62	61	87
Antal beslutade ärenden	53	60	78
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	1
Bidragutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	15	41	32

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av åiterrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Ökningen av årsarbetskrafter kvinnor förklaras främst av att en kvinnlig medarbetare varit föräldraledig under 2014 samt under 2015 haft partiell föräldraledighet. Under år 2016 har personen arbetat heltid. Övriga variationer mellan åren är marginella..

Andra väsentliga prestationer och resultat

Tillsyn enligt alkohol- och tobakslagen

Länsstyrelsens tillsynsarbete består av tillsyn av kommunerna enligt alkohollagen och tobakslagen, utbildning, information om arbetsmetoder samt råd och stöd till kommunerna. Detta arbete stärks ytterligare i och med att länsstyrelserna för åren 2016-2020 har fått ett regeringsuppdrag om förstärkt alkohol- och tobakstillsyn. I samverkan med Folkhälsomyndigheten och andra relevanta myndigheter och organisationer ska länsstyrelserna bland annat utveckla former för samverkan med relevanta aktörer på den regionala nivån, medverka till nationell samordning inom ANDT-området samt underlätta och stödja kommunernas arbete med tillståndsgivning och tillsyn genom kontinuerlig kompetensutveckling och annat relevant stöd.

I arbetet som har bedrivits under året har Länsstyrelsen aktivt genomfört insatser för att stärka kommunerna i länet i deras arbete med att uppfylla intentionerna och bestämmelserna i alkohollagen och tobakslagen.

Länsstyrelsens målsättning är att länets samtliga kommuner ska få tillsynsbesök minst vartannat år, kring alkohol- och tobaksområdet. Länsstyrelsen arbetar i enlighet med upprättad tillsynsplan och tillsynen genomförs utifrån länsstyrelsernas gemensamma projektstruktur, *SLATT (Sveriges länsstyrelser utvecklar alkohol- och tobakstillsynen)*. Länsstyrelsen har under året genomfört verksamhetstillsyn i sju av länets 15 kommuner. Totalt har tillsynen berört elva nämnder. Ett planerat tillsynsbesök har flyttats fram till 2017 för att passa den kommunala verksamheten bättre.

Vid verksamhetstillsynen har Länsstyrelsen granskat om och hur kommunerna bedriver sitt arbete i enlighet med rådande bestämmelser. Länsstyrelsen har i sina tillsynsbeslut konstaterat att de granskade kommunerna i varierad utsträckning uppfyller lagstiftarens krav. Länsstyrelsen har riktat allvarlig kritik eller kritik mot samtliga granskade kommuner. Kritiken handlar i huvudsak om brister i tillsyn enligt alkohol- och tobakslagen samt rökfria miljöer och därtill stora eller mindre allvarliga brister i handläggning och myndighetsutövning. Resultaten i tillsynsbesluten åiterrapporteras till Folkhälsomyndigheten.

Länsstyrelsen granskar också översiktligt och löpande kommunernas tillståndsbeslut och åtgärdsärenden. Granskningen har som syfte att upptäcka eventuella systematiska fel i kommunernas handläggning och är ett viktigt komplement och kunskapsunderlag till den besökande tillsynen i kommunen vartannat år. Länsstyrelsen har granskat ett urval av inkommande dokument kring stadigvarande och tillfälliga tillstånd. Länsstyrelsen bedömer att kommunerna i allt större utsträckning efterlever den skyldighet de har enligt lagstiftningen. Uppmärksammade brister och förbättrings-områden ligger även till grund för kommande tillsyner i respektive kommun.

Nedan redovisas några av de effekter som Länsstyrelsen har uppmärksammat under året utifrån genomförd tillsyn samt råd och stöd inom alkohol- och tobaksområdet:

- Efter allvarlig kritik från Länsstyrelsen har en kommun ändrat organisation och ansvarsområden för alkohol- och tobakslagen och överfört verksamheten till annan nämnd kring tillståndsgivning och tillsyn. Vidare har kommunen påbörjat arbetet med att ta fram aktuella riktlinjer och tillsynsplaner.
- Två kommuner har påbörjat ett arbete med att ta fram tydligare och kvalitetssäkrade rutiner enligt alkohol- och tobakslagen utifrån Länsstyrelsens kritik.
- Flertalet inlandskommuner i länet har fortsatt diskussioner kring hur de kan öka samverkan inom tillståndsgivning och tillsyn enligt alkohollagen och tobakslagen för att på sikt kunna klara av sina uppdrag.
- Några kommuner har börjat samverka kring tillsyn av serveringsställen, där kommunens handläggare gör tillsyn av serveringsställen i varandras kommuner.

Länsstyrelsen Västerbotten har också aktivt deltagit i länsstyrelsernas gemensamma arbete med att förvalta och utveckla SLATT-metoden, genom att delta vid nationella nätverksträffar och genom att bidra med kompetens i länsstyrelsegemensamma arbetsgrupper. Inom ramen för nätverket har Länsstyrelsen även deltagit vid en utbildningsdag kring tobak med syftet att öka kvalitén i tillsynen och vägledningen, för länsstyrelsernas handläggare.

Under 2015 utvärderades *SLATT-projektet* av extern konsult. En slutrapport presenterades i januari 2016. Utvärderingen visade på en hög måluppfyllelse av SLATT- projektets samtliga projektmål, men i synnerhet kring dessa mål:

- En ambitionshöjning för länsstyrelsernas tillsynsarbete.
- En modell för hur en sådan tillsyn skall bedrivas och återrapporteras.
- En likvärdig och mer kvalitativ tillsyn på alkohol- och tobaksområdet.

Länsstyrelsen ger, i enlighet med det nationella uppdraget, även löpande råd och stöd till kommunerna i frågor kring tillståndsgivning och tillsyn.

Länsstyrelsens uppfattning är att en del kommuner, främst de små kommunerna, avsätter lite tid och resurser till handläggning och tillsyn inom alkohol- och tobaksområdet. Länsstyrelsen ser ett fortsatt behov av kompetenshöjande utbildningsinsatser samt råd och stöd i alkohol- och tobaksfrågor. Detta stöd gäller såväl handläggare som chefer och beslutsfattare vid kommunerna. Länsstyrelsen har under 2016 påbörjat ett större utvecklingsarbete av myndighetens externa webbplats kring ANDT-området som kommer att färdigställas under 2017.

Förstärkt tillsyn

Ansvarsfull alkoholserving

Länsstyrelsen har fortsatt arbetet med metoden *Ansvarsfull alkoholserving* (AAS). Metoden syftar till att minska alkoholrelaterat våld och förebygga skador i restaurangmiljö genom god dialog mellan olika myndigheter och krogbranschen och Länsstyrelsen ansvarar för att metoden sprids i länets kommuner. Metoden består av tre delar. Tillsyn, utbildning och samverkan där samtliga delar bör tillämpas för att uppnå ett optimalt resultat.

Under året har Länsstyrelsen stöttat framförallt två kommuner i de tvådagarsutbildningar som vänder sig till krögare i branschen. Länsstyrelsen har även stöttat med metodmaterial och presentationer och kan konstatera att arbetet med metoden har förändrat och utvecklat kroglivet i länet i positiv bemärkelse. Polisens sammanställningar av krogvåldet inne och utanför serveringsställen i länet påvisar en stor minskning, bland annat i Skellefteå. Polismyndigheten har även konstaterat en positiv utveckling i Hemavan/Tärnaby där det krogrelaterade våldet har minskat stort. Metoden *Ansvarsfull alkoholservering* har genom sin kontinuitet skapat ett gemensamt synsätt och en samsyn kring hur man förebygger våld, överservering och servering till minderåriga.

Kompetensstärkande insatser

Länsstyrelsen har under året prioriterat de mindre inlandskommunerna där behoven är stora, främst utifrån att kommunerna generellt har små resurser avsatta för det förebyggande arbetet, tillståndsgivning av serveringstillstånd samt tillsyn. I samverkan med Polismyndigheten har Länsstyrelsen arrangerat en nätverksträff med tjänstemän från dessa kommuner. Syftet med träffen var att kommunerna ska börja samverka och tillsammans skapa en gemensam kartbild av nuläge och behov, diskutera och hitta lösningar för ökad samverkan och för utveckling av det förebyggande arbetet inom ramen för målen i ANDT-strategin.

Nätverksträffen mynnade ut i att Länsstyrelsen, Polismyndigheten och Brottsförebyggande rådet (Brå), arrangerade en konferens i Storuman kring brottsförebyggande arbete och ANDT. Målgruppen var kommunernas ANDT-samordnare, alkohol- och tobakshandläggare, politiker, chefer och poliser. Vid konferensen fortsatte diskussionerna kring ökad samverkan mellan inblandade aktörer och hur målen i ANDT-strategin kan uppfyllas. Under dagarna påbörjade även processen med att upprätta tydliga och målinriktade samverkansöverenskommelser med en tydlig, kommunal genomförandeplan kopplad till ANDT-strategin. Kommunerna erhöll även aktuell information från Länsstyrelsen samt Brå.

Under året har samverkansarbetet kommit igång i inlandskommunerna, samverkansöverenskommelser är undertecknade och den pågående processen ledde i slutet av året till att Brå beslutade att finansiera ett utvecklingsprojekt i lokalt förebyggande arbete i dessa inlandskommuner som ska pågå till 2018. Länsstyrelsen Västerbotten ska inom ramen för utvecklingsarbetet av det brottsförebyggande och ANDT-förebyggande arbetet utveckla det nationella och regionala processtödet samt leda följeforskning. Polismyndigheten deltar också aktivt i detta projekt.

Länsstyrelsen har arrangerat en utbildning för alkoholhandläggare; *Ansvarsfull alkoholhandläggning - från ansökan till beslut* för alkoholhandläggare i Västerbottens-, Västernorrlands- och Jämtlands län. Utbildningen syftade till att ge deltagarna grundläggande kunskaper och verktyg för att utveckla myndighetsutövningen och tillståndsgivningen kring serveringstillstånd i enlighet med bestämmelserna.

Länsstyrelsen har genomfört en nätverksträff med kommunala alkohol- och tobakshandläggare i länet. Vid träffen informerades bland annat om tobaksproduktdirektivet samt de eventuella förändringarna i tobakslagen som kommer att innebära utökade arbetsuppgifter för både kommunerna och länsstyrelserna.

Länsstyrelsen Västerbotten har för femte året i rad, tillsammans med länsstyrelserna i de fyra nordligaste länen, medverkat i genomförandet av den årliga gemensamma 4-länskonferensen för kommunernas alkohol- och tobakshandläggare och ANDT-samordnare. Även ett antal kommun-politiker och kommunpoliser deltog. Målsättningen med konferensen är att skapa en mötesplats för samverkan och erfarenhetsutbyte mellan olika yrkeskategorier med liknande uppdrag samt att erbjuda kunskapspåfyllnad inom ANDT-området, inklusive det brottsförebyggande arbetet. Prioriterade områden som lyftes var bland annat tobakslagen, tobaksproduktdirektivet, arbete kring rökfria skolgårdar, tillsyn, strategier för samverkansöverenskommelser och narkotikaförebyggande arbete.

ANDT-samordningen

Genomförandet av den nationella ANDT-politiken i länet

I Länsstyrelsens samordningsuppdrag ingår att stödja genomförandet av den nationella ANDT-politiken i länet. I uppdraget ingår även att stödja utvecklingen av ett långsiktigt och kunskapsbaserat regionalt och lokalt arbete, i samverkan med Länsstyrelsens tillsynsuppdrag och i samordningen av det brottsförebyggande arbetet.

Av Folkhälsomyndighetens sammanställda länsrapport 2015 för ANDT-samordningen i Västerbotten framkommer att det fortfarande är svårt för de små glesbygdskommunerna i länets inland att bedriva en effektiv samordning. Förutsättningarna i kommunerna ser olika ut beroende på till exempel anställningsformer och kommunstorlek. Vissa kommuner saknar helt och hållet ett strukturerat arbete. Länsstyrelsen har utifrån detta förhållande prioriterat att fortsatt stödja dessa glesbygdskommuner i arbetet med implementeringen av den nya ANDT-strategin. Stödet gäller i synnerhet att i samverkan med kommunerna och lokalpolisområdet skapa ett strukturerat och hållbart ANDT- och brottsförebyggande arbete. Övriga samverkanspartner är Länsstyrelsen Norrbotten och Brottsförebyggande rådet (Brå).

Några exempel på detta arbete är:

- Polismyndigheten och Länsstyrelsen har arrangerat en konferens i Storuman för inlands-kommunerna där de nationella ANDT-målen ska stärka lokala kommunala ANDT-program samt det kommunala brottsförebyggande arbetet. Fokus var även utveckling av samverkan mellan inblandade aktörer. Inom ramen för denna process uppdaterades även de lokala samverkansöverenskommelserna mellan polismyndigheten och respektive kommun. Utvecklingsarbetet stöds av kommunledningar, samordningsansvariga och operativa förebyggande nätverk i kommunerna.
- Länsstyrelsen har under året samverkat med nationella aktörer kring metodutveckling i länets kommuner inom ANDT-området, folkhälsa och BRÅ, exempelvis Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN).
- Sju av länets 15 kommuner har under 2016 genomfört en ANDT-kartläggning enligt CAN:s modell för att skapa en gemensam nulägesbild. Målgruppen var grundskolans niondeklassare samt årskurs 2 på gymnasiet. De lokala resultaten kan jämföras med nationella data från flertalet kommuner i landet. Länsstyrelsen har tillsammans med polisen sammanställt statistiken och resultaten kan användas för att prioritera insatser kopplade till alkohol- och tobakstillsyn, droganvändning och i det brottsförebyggande arbetet.

Utvecklingen av ett långsiktigt kunskapsbaserat regionalt och lokalt ANDT/Brå arbete

Länsstyrelsen har under året arrangerat tre nätverksträffar för de kommunala ANDT-samordnarna med fokus på kompetensutveckling och information. Tio av de femton kommunerna har deltagit regelbundet i dessa träffar och tretton kommuner har deltagit vid något tillfälle.

Länsstyrelsen har vid tre ytterligare tillfällen erbjudit fördjupningsutbildningar med inriktning mot små- och mellanstora kommuner. Exempel på teman som tagits upp under årets möten är:

- Stärkt samverkan mellan tillsynsuppdraget och ANDT-samordningen med koppling till uppföljning av den nya ANDT-strategin och dess indikatorer.
- Återkoppling och uppföljning av den årliga länsrapporten som ger en nulägesbild av ANDT-samordningen i länet.

Utveckling och kompetensutveckling i länet

Inom ramen för ANDT- och det brottsförebyggande arbetet har Länsstyrelsen samverkat med bland annat polismyndigheten och kommunala aktörer i fyra kommuner genom exempelvis trygghetsvandringar och trygghetsenkäter. Utifrån dessa tydliggörs lägesbilder och lämpliga trygghetsinsatser kan sedan utformas lokalt.

Länsstyrelsen stödjer informationskampanjer avseende insatser mot langning av alkohol. Insatserna genomförs sedan lokalt i samverkan mellan polismyndigheten, den kommunala ANDT-samordningen och Systembolaget. Informationsinsatser om ungas alkoholvanor vid så kallade risk- eller debutkvällar riktar sig till unga vuxna och föräldrar. Vid insatserna används även *Kronobergsmodellen* som innebär att polisen förverkar/håller ut alkohol på allmänna platser eller i riskmiljöer. Länsstyrelsen har varit behjälplig med kartläggning av lokal alkoholstatistik och övrigt informationsmaterial som kan användas vid dessa insatser.

Samarbete med Västerbottens Idrottsförbund och dess dopingkommitté kring regionala och lokala insatser mot doping och kosttillskott i satsningen ”100 procent ren hårdträning”. Länsstyrelsen deltar som samverkanspart i vissa av dopingkommitténs aktiviteter.

För att utveckla och skapa ett hållbart förebyggande arbete har Länsstyrelsens ANDT-samordning också samverkat med Länsstyrelsens föräldrastödsprojekt som riktats till länets alla kommuner.

Samarbete på lokal, regional och nationell nivå

Inom ramen för länsstyrelsernas kvalitets- och utvecklingsarbete i SLUSS (Sveriges länsstyrelser utvecklar och stärker samordningsfunktionen) har samordningsuppdraget och dess struktur för arbetet tydliggjorts och förbättrats. Det har även stärkt dialogen med Folkhälsomyndigheten, CAN och andra viktiga aktörer inom ANDT-området.

Länets två stora kommuner, Umeå och Skellefteå, är resursmässigt starka på preventions-området inom ANDT, BRÅ och folkhälsa. Länsstyrelsen har nyttjat Skellefteå kommuns drogvaneundersökning som mall för kartläggningar i de mindre kommunerna i norra länsdelen samt i inlandet. Syftet är dels att Länsstyrelsen vill erhålla en regional kartbild över nuläget, dels att kommunerna får en gemensam utgångspunkt i det fortsatta arbetet.

Under 2016 utsågs Norsjö kommun av CAN till ”Årets förebyggande kommun 2016”. De lyfts fram som en framgångsrik kommun med ett prioriterat, strukturerat och hållbart ANDT-arbete samt CAN-preventionsindex. Norsjö har deltagit som pilotkommun i det tidigare *Småkommunsprojektet* som bland annat Länsstyrelsen drivit.

Under året har en fortsatt intern process om utveckling av samverkan mellan Länsstyrelsens ANDT-samordning och tillsynsverksamhet fortsatt. Det ska leda till att Länsstyrelsen samordnar sina förebyggande insatser på ett bättre sätt för hela ANDT-uppdraget så att befintliga resurser används på ett effektivt sätt i stödet till länets kommuner. Länsstyrelsen har också en utmaning att ytterligare förstärka jämställdhets-, integrations- och barnperspektivet inom ramen för det förebyggande arbetet.

Utvecklingen av tvärsektoriella insatser i kommunerna och landstinget

Länsstyrelsens länsamrådsgrupp inom ANDT-området är en samverkan för regionala aktörer inom ANDT, bland annat landstinget, Region Västerbotten och idéburen sektor. Länsamrådsgruppen har under 2016 haft fyra möten som fungerat som idéforum för deltagande verksamheter. På dessa möten koordineras olika konferenser och andra länsövergripande aktiviteter och där diskuteras även rapporter om pågående förebyggande insatser lokalt och regionalt. Exempel på genomförda aktiviteter är Studenthälsans temadag kring alkohol- och drogbruk riktad till studentkårerna där Länsstyrelsen och Polisen informerade om alkohol, tobak och cannabis samt konferensen *Trygg uppväxt i länet*, anordnad av ideell sektor med stöd av Länsstyrelsen - Hur kan idéburna organisationer vara viktiga aktörer i synnerhet för barn och unga i utsatta miljöer”.

Planeringsgruppen för utbildning inom missbruk i Västerbotten, (PUM-AC) är ett nätverk för kunskaps- och kompetenshöjande insatser inom risk- och missbruksområdet som fortlöpande arrangerar konferensdagar, metodutbildningar och lokala utbildningar. Målgrupper är personal inom Socialtjänst, landsting, kriminalvård, skola, företagshälsovård med flera. Även detta år erbjöds målgrupperna en basutbildning inom risk- och missbruksområdet och dess lagstiftning. Basutbildningen är ett samarbete mellan Region Västerbotten, socialtjänsterna i Umeå och Skellefteå samt Länsstyrelsen. Vid utbildningen deltog 125 personer, där en programpunkt handlade om Länsstyrelsens förebyggande ANDT-arbete. Vidare

har en utbildning om unga och missbruk genomförts med fokus på effektivt stöd till unga med riskbruk, missbruk och beroende.

Nätverket SMADIT (samverkan mot alkohol- och droger i trafiken) riktar in sig på tidiga insatser för att motverka trafikrelaterade skador och dödsfall till följd av alkohol- och narkotikabruk. Under året arrangerades en inspirationsdag om SMADIT för aktörer i Västerbottens län där Polisen, beroendeenheter och socialtjänst deltog. Länsstyrelsen bidrog med ett pass om fortsatt samverkan utifrån den nationella ANDT-strategin.

Projekt

Länsstyrelserna i Jämtland, Västernorrland, Västerbotten samt Norrbotten har i projektform genomfört en satsning på samverkan mot nädroger, i synnerhet den narkotika som säljs via Internet. Länsstyrelsen Västernorrland är projektägare och projektet har pågått mellan åren 2014-2016. Syftet med projektet är att försvåra att försändelser med narkotiska preparat kommer ut till mottagare i kommunerna. Målet är att minska tillgängligheten till narkotika, men även att arbetsmiljömässigt minska hot och risk för personal samt ansvariga för post- och utlämningsställen.

Pilotkommunerna i projektet är Nordmaling, Robertsfors, Skellefteå och Storuman. De har valts ut utifrån läge och storlek samt utifrån kartläggningar som visar på en växande oro för leveranser via post och paket till länets kommuner. Inom ramen för projektet har under året samverkansmöten och utbildningar för instruktörer genomförts. Utbildningarna har planerats och genomförts av Tullverket, Polismyndigheten, PostNord och berörda länsstyrelser. Detta är även ett pilotprojekt utifrån kvalitetssäkring med EDPQS² (European Drug Prevention Quality Standards), ett europeiskt verktyg för att mäta kvaliteten på preventionsinsatser. Projektet följs av den nationella EDPQS-utvecklaren.

Återrapportering regleringsbrev

Tabell 5.1: Verksamhetskostnader och årsarbetskrafter Folkhälsa

Kostnader och årsarbetskrafter för folkhälsa	Kostnader (tkr)	Årsarbetskrafter
Totala kostnader (exkl. OH)¹⁾	2 476	2,9
varav Allmänt och övergripande inom folkhälsa (700)	314	0,4
varav Fördelning av statsbidrag (704)	0	0,0
varav Alkohol- och tobaksärenden (705)	1 122	1,5
varav alkoholärenden (7051 - 7053)	996	1,3
varav tobaksärenden (7054 - 7056)	126	0,2
Totala kostnader (inkl. OH)¹⁾	3 467	

¹⁾ Med OH avses Myndighetsövergripande verksamhet (10+11)

Tabellen skall innehålla verksamhetskostnader enligt resultaträkningen. Uppgifter i tabellen skall endast redovisas för senaste räkenskapsår (dvs. 2016)

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Kommentarer Tabell 5.1

Utfallet visar att det mesta redovisats på alkoholärenden, både vad avser arbetstid och kostnader. Det beror delvis på att arbetet med alkoholtillsyn samt alkoholförebyggande insatser har prioriterats utifrån de behov som Länsstyrelsen sett i länets kommuner. En annan viktig förklaring är att tobakstillsyn har utförts vid samma tillfällen som alkoholtillsynen och att tid och kostnad därmed har bokförts som en kostnad relaterad till alkoholtillsynen.

Länsstyrelseinstruktion 5 §

6. Länsstyrelsen ska verka för att det av riksdagen fastställda nationella folkhälsomålet uppnås genom att folkhälsan beaktas inom länsstyrelsernas arbete med bl.a. regional tillväxt, samhällsplanering, krishantering samt alkohol och tobak

Länsstyrelsen arbetar inom flera av de nationella folkhälsomålen. Myndigheten är därmed en viktig aktör när det gäller att verka för de nationella folkhälsomålen. För en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen krävs olika former av insatser riktade till olika grupper av individer utifrån varierande behov. Länsstyrelsens arbete sker framför allt i det dagliga, ordinarie arbetet lokalt och regionalt inom ramen för våra olika uppdrag. Det sker även nationellt genom exempelvis aktivt deltagande i *Chefsforum för social hållbarhet*. Nedan redovisas ett antal exempel och områden där folkhälsan beaktas.

Länsstyrelsen har under året påbörjat projektet *Hela Västerbotten*. Bakgrunden till projektet är att en levande och växande landsbygd är en förutsättning för Sveriges långsiktiga utveckling och tillväxt. För detta krävs attraktiva och goda livsmiljöer för att människor ska vilja bo, leva och verka på en plats. Trenden har dock under lång tid visat på en negativ utveckling för landsbygden, bland annat i befolkningsutveckling, ekonomi och samhällsservice. Länsstyrelsen har en central roll eftersom myndigheten är verksam inom många områden som rör landsbygden, till exempel regional tillväxt, skogsbruk, gruvnäring, turism och friluftsliv, jordbruk, landsbygdsprogrammet, civil beredskap, natur och integration. Länsstyrelsen önskar med anledning av detta utveckla stödet till de små kommunerna inom ramarna för myndighetens verksamhetsområden. Länsstyrelsens arbete i denna process kan utvecklas, såväl internt som i samverkan med andra aktörer. Under året har en kartläggning påbörjats av all den verksamhet, de åtgärder och insatser som genomförs av myndigheten och som på olika sätt har relevans för landsbygdens utveckling. Projektet fortsätter under 2017.

Krishantering

Grundläggande i det förebyggande arbetet med samhällsstörningar och kriser är samhällets skyddsvärden. Det innebär att bland annat människors liv och hälsa, demokrati och grundläggande fri- och rättigheter i samhället är skyddsvärta. Länsstyrelsen analyserar i den regionala risk- och sårbarhetsanalysen de risker och hot som finns i samhället och vad dessa får för konsekvenser för det som är skyddsvärt. Dessa analyser ligger sedan till grund för myndighetens fortsatta förebyggande arbete med krisberedskap och skydd mot olyckor. Detta sker exempelvis utifrån vilka grupper i samhället som drabbas vid en samhällsstörning sett till kön, härkomst, ålder, särskilda behov utifrån funktionsvariationer samt hur en samhällsstörning påverkar människor utifrån var de bor eller arbetar rent geografiskt samt sektormässigt. Länsstyrelsen analyserar även hur åtgärderna som tas fram i den regionala risk- och sårbarhetsanalysen påverkar olika grupper i samhället.

Länsstyrelsen har under året deltagit i ett riskkommunikationsprojekt med fokus på att stödja kommunerna i att ge bättre och mer lättillgänglig information om lokala hot och risker till privatpersoner. Information till allmänheten avseende hot och risker är avgörande för vilken förmåga individer samt grupper har att klara sig vid samhällsstörningar. Genom att Länsstyrelsen stödjer kommunerna i detta arbete bidrar det till att stärka människor som tillhör olika samhällsgrupper i deras förmåga att förbereda sig inför eventuella samhällsstörningar, vilket är en viktig del i att skydda människors liv och hälsa.

Under 2016 har Länsstyrelsen fortsatt arbetet med hanteringen av flyktingsituationen i en tvärsektorieell grupp med expertis från områdena för integration, kommunikation samt samhällsskydd och beredskap. Arbetet har bedrivits med fokus på att skydda det skyddsvärda i samhället och för att skapa förutsättningar för social hållbarhet genom samverkan mellan olika aktörer.

Samhällsplanering

Länsstyrelsen har en vägledande roll i den kommunala fysiska planeringen när det gäller social hållbarhet. Under året har social hållbarhet lyfts i samband med de uppstartsträffar som hållits med kommuner som tänker påbörja nya översiktsplanearbeten. Vid träffarna har Länsstyrelsen hänvisat till myndighetens webbplats som innehåller en vägledning kring social hållbarhet i översiktsplaneringen. På webbplatsen redogörs för vilka nationella och regionala mål och strategier inom tematan jämställdhet, folkhälsa,

barnperspektivet, integration och tillgänglighet som är av särskild vikt för den fysiska planeringen. Vidare redogörs för råd och vägledning kring hur dessa aspekter kan integreras i planarbetet samt länkar till relevant planeringsunderlag. Social hållbarhet har också lyfts i samband med Länsstyrelsens samrådsyttrande över konkreta översiktsplaneförslag.

Regional tillväxt

Inom ramen för de regionala serviceprogrammen och det servicestöd/stödpengar som betalas ut i olika projekt ges mottagarna av stödpengar ökade förutsättningar att leva kvar på landsbygden och i glesbefolkade områden. Insatserna har därmed en effekt på folkhälsan i och med att stödet bidrar till en fungerande livsmiljö i närområdet. Exempel på projekt som erhållit stödpengar är finansiering till drivmedelsanläggningar, lanthandel, servicepunkter på orten och till idrottsanläggningar som även kan bli samlingslokaler för byarna.

Vid Länsstyrelsens beslut om bygdemedel till kommunerna finansieras en viss del av bygdemedlen exempelvis upprustning av skidspår och andra investeringar i föreningar och idrottsanläggningar och som direkt kan kopplas till målet om en god folkhälsa.

Alkohol och tobak

Inom ramen för Länsstyrelsen ANDT-arbete (alkohol, narkotika, doping och tobak) arbetar myndigheten utifrån främst folkhälsomålen *Trygga och goda uppväxtvillkor* samt *Minskat bruk av tobak och alkohol, ett samhälle fritt från narkotika och doping samt minskade skadeverkningar av överdrivet spelande*. Länsstyrelsens arbete sker genom exempelvis löpande alkohol- och tobakstillsyn av kommunernas arbete, genom samordningsuppdraget att stödja genomförandet av den nationella ANDT-politiken i länet, genom råd, stöd och kompetensstärkande insatser lokalt och regionalt samt genom samverkan på alla nivåer. En utförligare beskrivning av aktiviteter och resultat redovisas under rubriken *Andra väsentliga prestationer och resultat*.

Jämställdhet

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 80*			
Årsarbetskrafter män	0,0	0,1	0,1
Årsarbetskrafter kvinnor	2,9	2,3	2,2
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,29	1,11	0,97
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	3 960	3 341	2 972
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	1,70	1,50	1,29
Antal ärenden, inkomna och upprättade	22	20	20
Antal beslutade ärenden	12	12	16
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	2	0
Bidragutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	298	95	25
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 80, Jämställdhet ¹⁾	75		

¹⁾Nöjdindex för verksamhet 80 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2016. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för de 14 länsstyrelser som deltog är 72.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av åiterrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Årsarbetskrafterna 2016 har ökat jämfört med tidigare år och beror på ökad tjänstgöringsgrad. Skillnaderna i bidragutbetalning går att härleda till att Länsstyrelsen under 2016 har lyst ut medel för förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Vid årets brukarundersökning placerade sig Västerbotten över medel i nöjdindex, och undersökningen visade att de som intervjuades är nöjda med Länsstyrelsens kompetens och det stöd som ges.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Externt stöd och samverkan under året

Länsstyrelsen har under 2016 fokuserat på utvecklingsprojekt och aktiviteter från grundläggande nivå till insatser av mer strategisk karaktär. Länsstyrelsen bedömer att det fortfarande finns ett stort behov av stöd till externa aktörer och att de aktiviteter som ger bäst effekter är de processinriktade och där Länsstyrelsen deltar aktivt i arbetet och ger handledning. Länsstyrelsen har genom sina olika nätverksmöten informerat om pågående kampanjer och arbeten och lyfter varje månad exempel och nyheter inom de jämställdhetspolitiska delmålen.

Länsstyrelsen ser en utmaning i att det saknas mottagare för det stöd och den samordning som myndigheten ska tillhandahålla kopplat till jämställdhetspolitiken. Detta kan förklaras av att ett fåtal kommuner och myndigheter inte har utsedda tjänstemän för jämställdhetsfrågor och att uppföljningen av kommunernas, landstingens, regionernas och myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering inte är tillräckligt utförlig från nationell nivå. För att kunna få ett ökat deltagande av personer som ska arbeta strategiskt med jämställdhetsfrågor har Länsstyrelsen återigen skickat ut en förfrågan till samtliga kommun- och myndighetsledningar i länet om att ingå i ett regionalt nätverk. Detta för att stärka kvaliteten i arbetet och kunna erbjuda mer kvalificerat stöd till de som efterfrågar.

Analysen i statistikrapporten *Kvinnor och män i belysning 1996-2016* visar att länet står inför flertalet utmaningar, bland annat mäns våld mot kvinnor, kvinnors ohälsa, mäns överrepresentation på beslutsfattande nivåer, fördelningen av hem- och omsorgsarbete, den könssegregerade arbetsmarknaden och utbildningsval. Länsstyrelsen bedömer att dessa utmaningar behöver adresseras för att de nationella målen ska kunna nås och de kommer därför att ligga till grund för kommande prioriteringar för Länsstyrelsens arbete.

Nedan redovisar Länsstyrelsen ett antal strategiska insatser som genomförts under året.

Ett jämställt Västerbotten – länsstrategi 2014-2016

Länsstyrelsen har fortsatt arbeta ihop delmålen inom jämställdhetspolitiken för att visa på hur samtliga delmål hör ihop och inverkar på varandra. Flera aktiviteter har genomförts tillsammans med länsdelegationen i jämställdhet, kommuner eller organisationer som ingår i nätverken inom sakområdet jämställdhet. Då 2016 är sista året i nuvarande strategi har tid prioriterats till utvärdering av de insatser som gjorts under de senaste tre åren och dess effekter. Under hösten har Länsstyrelsen börjat revidera länsstrategin och förankra den. Länsstyrelsen bedömer att det är positivt för arbetet i länet med en länsstrategi, att behovet av kunskap och information efterfrågas i hög grad och att det behövs en aktör som har en samlad bedömning och kunskap om kvinnors och mäns livsvillkor i länet. I den särskilda redovisningen för regeringsuppdrag 44 beskrivs det översiktligt vilka aktiviteter som genomförts under 2014-2016.

Länsdelegationen i jämställdhet

Länsstyrelsen har drivit delegationen under 20 års tid och den har haft tre möten under året. Länsstyrelsen bedömer att sammansättningen av delegater från idéburen, privat och offentlig sektor har haft en stor regional spridning och når många invånare och arbetstagare i sina ordinarie verksamheter. Delegationens fokus under året har varit att problematisera de ojämställdhetsproblem som både länet och deras egna organisationer står inför. Delegationen har fått kompetensutveckling med stöd av Umeå centrum för genusstudier men även utifrån delegaternas egna arbeten och lärdomar. Delegaterna har lyft önskemål om att delegationen framöver ska vara ännu mer konkret i sitt arbete och att Länsstyrelsen ska ta en större uppföljande roll. Länsstyrelsen har tagit till sig detta och reviderat avsiktsförklaringen inför ombildandet för delegationen som ska gälla för 2017-2020.

Under året har ett antal aktiviteter genomförts som både kopplar an till avsiktsförklaringen för delegationen och länsstrategin:

- Temadag *Språkets makt*, samverkan mellan Brottsoffermyndigheten och Umeå kommun.
- Spridning av en webbkurs om våld i nära relation.
- Spridning av *Idrott och normer* och tillhörande seminarier.
- Kompetenshöjande aktiviteter; *Könade landskapet 2.0* samt *Trygghet och otrygghet på offentliga platser och digitala rum*.
- Workshop med Malin Rönnblom om jämställdhetsintegrering som strategi.

Jämställdhetsnätverket

Under året har två träffar genomförts med jämställdhetsnätverket som består av representanter från kommuner, myndigheter och idéburen sektor. Vid de nätverksträffar som genomförts under 2016 har knappt en tredjedel av länets femton kommuner deltagit vid respektive träff. Länsstyrelsen bedömer att det är problematiskt att samtliga kommuner i länet utom en saknar personer med uppdrag att arbeta strategiskt med jämställdhetsfrågor. Länsstyrelsen har därför valt att ombilda nätverket inför kommande år och ställer krav att personer som ska ingå i nätverket har i uppdrag att arbeta strategiskt med jämställdhet i den egna organisationens verksamhet.

Nyhetsbrev Allt om jämställdhet

Sedan hösten 2015 har sakområdet jämställdhet varje månad sänt ut ett nyhetsbrev i syfte att sprida information om Länsstyrelsens jämställdhetsarbete, regionala, nationella och internationella aktörers arbete, aktuella händelser och nyheter. Länsstyrelsen bedömer att nyhetsbrevet och kalendarier har fått en större regional spridning än tidigare.

Jämställd idrott

Länsstyrelsen har under året stöttat *WS+A (Women in sport and adventure)* som är en årlig mötesplats som syftar till att stödja, stärka och uppmuntra kvinnors deltagande i idrott och äventyrssport. För att arbeta vidare utifrån den jämställdhetsanalys som färdigställdes 2015 har Länsstyrelsen fokuserat på att tillsammans med aktörer inom idrotten ta fram en handlingsplan för en mer jämställd idrott. Under *WS+A* samlades representanter från regeringsnivå till idrottsföreningar för att lyfta och problematisera utmaningarna som finns inom idrotten. Länsstyrelsen bedömer arbetet med idrotten som strategiskt viktigt då nio av tio barn någon gång under sitt liv är medlemmar i en idrottsförening. Länsstyrelsen bedömer också att det våldspreventiva arbetet bör ske inom idrottsrörelsen och har därmed lyft frågorna regionalt som nationellt. Under Almedalsveckan lyftes resultatet från rapporten *Idrott och normer* upp under den gemensamma dagen via *Jämställ.nu*.

Vi kan Vännäs

Utvecklingsprojektet, *Vi kan Vännäs*, initierades av Länsstyrelsen tillsammans med Vännäs kommun under 2016. Projektet syftar till att unga tjejer och killar ska bli mer delaktiga i samhällsplaneringen och utvecklingen av kommunala tjänster. Målet med projektet var att ta fram förslag på service och tjänster med ett genusperspektiv för att bättre involvera barn och unga i hela processen inom området samhällsplanering. Arbetet har bland annat utmynnat i en ungdomsvandring som kommer att ligga till grund för hur Vännäs kan arbeta för en tryggare och mer inkluderande miljö.

Processtöd Botnia Atlantica

Under året har Länsstyrelsen fortsatt att bygga upp processtödet för jämställdhetsintegrering för projekt inom Botnia-Atlantica. Av de 19 projekt som har beviljats medel inom programmet sedan 2015 har 13 projektorganisationer genomgått basutbildningen och merparten av dessa har genomförts under 2016. Länsstyrelsen bedömer att kompetensen och erfarenheten av jämställdhetsintegrering är generellt mycket begränsad inom projekten och att det finns ett behov av stöd om projekten ska kunna uppnå programkriterierna och jämställdhetsintegrera sin verksamhet. Då Länsstyrelsen vill utveckla arbetet löpande har en lärande utvärdering påbörjats av extern part. Utöver stödet till projekten ger sakområdet jämställdhet fortlöpande stöd till Botnia Atlanticas sekretariat och förvaltande myndighet.

Jämställd skogssektor

Det regionala och nationella arbetet kopplat till jämställd skogssektor har intensifierats under 2016. Länsstyrelsen har tillsammans med aktörer inom *Skogsriket Västerbotten* initierat och antagit en avsiktsförklaring för att förstärka arbetet för en mer jämställd skogssektor. Länsstyrelsen har gjort inspel till det nationella skogsprogrammet för att programmet ska införliva genusperspektivet tydligare och få till ett mer konkret och hållbart jämställdhetsarbete inom skogssektorn. Inom ramen för *Skogsriket Västerbotten* har aktiviteter fokuserat på att samverka mer med studenter på Sveriges lantbruksuniversitet för att lyfta frågor om jämställdhet och kompetensförsörjning inom skogsnäringen. Länsstyrelsen har även samverkat med projektet *Inkluderande skog* där det har genomförts en posterutställning som beskriver olika aktörers jämställdhetsarbete. Länsstyrelsen har varit delaktig i Skogsstyrelsens arbete och kommer under 2017 att utbilda Skogsstyrelsens ledningsgrupp i jämställdhet och genus i skogsnäringen.

Samverkan med JiM-myndigheter (jämställdhetsintegrering i myndigheter) och universitet

Länsstyrelsen har ett välutvecklat samarbete med Brottsoffermyndigheten som är placerad i Umeå. Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Umeå universitet och Brottsoffermyndigheten ingår även i länsdelegationen i jämställdhet. Under året har samverkan med Polismyndigheten Region Nord inletts där Länsstyrelsen har varit ett stöd i arbetet med att ta fram deras regionala handlingsplan. Länsstyrelsen bedömer att stödet till JiM-myndigheter kan vidareutvecklas regionalt och har därför återigen skickat ut en förfrågan till samtliga statliga myndigheter som har kontor i länet om deras behov av stöd. Samverkan med de båda universiteten, som inte rör spridning och användning av forskning, ser Länsstyrelsen som en utvecklingsmöjlighet framöver.

#Delapådet

Länsstyrelsen Västerbotten har spridit den länsstyrelsegemensamma kampanjen *#delapådet* i länet både via sociala medier och i utskick. Trots att länet i stort har den kvantitativt jämnaste fördelningen i landet för

uttag av föräldradagar bedömer Länsstyrelsen att föreställningar om föräldraskap är normerande och påverkar kvinnors och mäns livsvillkor i länet.

Samverkan med Kvinnohistoriskt museum

Länsstyrelsen har tillsammans med Kvinnohistoriskt museum arrangerat två aktiviteter under året då föregående års samverkan resulterade i kontakt med fler och bredare målgrupper. Rättviseförmedlingens föreläsning *Inspiration- så speglar vi Sverige som det ser ut* fokuserade på hur alla kan förbättra sammansättningen av personer på arbetsplatser, organisationer eller i paneler. Teatern *Om hon var en kille så skulle jag vara kär i henne* med efterföljande läsning ur dagböcker från tjejer och kvinnor från Hemliga klubben nådde en betydligt yngre målgrupp än vad Länsstyrelsen vanligtvis når ut till.

Kvinnor på ledande position

Landshövdingens nätverk för kvinnor på ledande position har träffats en gång under året där samtal om språk och kön var i fokus. Nätverket syftar till att tillhandahålla en mötesplats och vara ett forum där frågor om genus och jämställdhet lyfts ur olika perspektiv.

Internationella kvinnodagen 8 mars

Inför den internationella kvinnodagen arrangerade Umeå kommun tillsammans med Kvinno- och tjejjouren i Umeå, Länsstyrelsen och Kvinnohusföreningen ett panelsamtal med fokus på mod, civilkurage och motstånd.

Feministiskt byggläger

Länsstyrelsen har stöttat ett feministiskt byggläger som syftade till att kvinnor och transpersoner över 15 år fick testa och lära sig olika byggtekniker. Bygglägret är mycket uppskattat och blir fullbokat tidigt varje år.

Kommunbesök

Under året har två kommunbesök genomförts som syftade till att lyfta de kommunala utmaningarna baserat på den regionala statistiken och de jämställdhetspolitiska målen. Vid båda besöken deltog ansvariga politiker. Länsstyrelsen bedömer att dessa och liknande aktiviteter ger god effekt. I de kommuner där besöken har genomförts har resultatet blivit fortsatt samverkan.

Företagsfrämjande systemet och jämställd regional tillväxt

Länsstyrelsen var en part i ett pilotprojekt finansierat av Tillväxtverket tillsammans med Region Västerbotten och Länsstyrelsen Norrbotten. Syftet var att samla och dela med sig av erfarenheter av det arbete som pågått inom det företagsfrämjande systemet då parterna har stor inverkan på hur fördelningen av medel sker och i förlängningen på den könssegregerade arbetsmarknaden. Det har även genomförts två utbildningsinsatser som syftade till att skapa ett mer normkritiskt förhållningssätt riktat mot företag och näringslivsansvariga i de båda länen.

Länsstyrelsen ingår i referensgruppen för företagsarkivets projekt *Kvinnors företagande i Västerbotten* syftar främst till att synliggöra och bevara kvinnors historiska och nutida företagande i Västerbottens län. Projektet ska i samverkan med andra organisationer öka kunskaperna om kvinnors genomslag i näringslivshistorien. Länsstyrelsen ingår i referensgruppen.

Länsstyrelsen har genomfört en utbildningsinsats om jämställdhet och normkritik för leaderområdet Skellefteå Älvdals LAG.

Möjligheternas region är ett samverkansprojekt mellan åtta kommuner i Västerbottens inland.

Länsstyrelsen stöttar hela projektorganisationen i arbetet med jämställdhetsintegrering och har genomfört utbildningsinsatser och handledning under året.

Under året har Länsstyrelsen stöttat Regionförbundet med arbetet att genomföra analyser och handlingsplaner inom ramen för *Jämställd regional tillväxt* i form av handledning, underlag och att ingå i en arbetsgrupp som består av representanter från de två organisationerna.

Diskriminering - en fråga om makt

Länsstyrelsen har arrangerat ett seminarium som handlade om att kunskap om diskriminering, normer, ojämlika maktrelationer och lagstiftning är viktiga delar i ett långsiktigt arbete för att motverka och minska diskriminering i samhället. Föreläsningen gavs av Rättighetscentrum Västerbotten där teori varvades med praktiska exempel från deras arbete med diskrimineringsfrågor.

Länsstyrelsegemensamt arbete

Länsstyrelsen prioriterar det gemensamma arbetet och ser stora fördelar med att delta aktivt i gemensamma träffar men även att verka tillsammans som en aktör på nationella konferenser och aktiviteter. Myndigheten ingår numera i styrgruppen för *Jämställ.nu*. Utbyte med andra länsstyrelser och dess regionala aktörer är viktigt både för spridning av lärdomar och för samverkan kring kommande arbete. Länsstyrelsen var även samordnare för länsstyrelsernas medverkan i Almedalen kopplat till jämställdhet.

Mäns våld mot kvinnor

Länsstyrelsens uppdrag inom området *Mäns våld mot kvinnor* syftar till att:

- Stödja samordningen i länet av insatser som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor, att barn bevittnar våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål.
- Främja och lämna stöd till insatser för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck.
- Ge regionalt kompetensstöd med syfte att kvalitetsutveckla arbetet med våldsutsatta kvinnor, barn som har blivit utsatta för våld eller som har bevittnat våld och våldsutövare.

Länsstyrelsen Västerbotten ser tydliga vinster i att samordna arbetet med delar av de uppdrag som rör delmål 4. Nätverken inom samordningsuppdraget tjänar som en arena för att identifiera behov för nya aktiviteter inom metod- och kompetensstödet. På liknande sätt fungerar de övriga nätverken inom jämställdhetsområdet som arenor för spridande av befintlig och ny kunskap om mäns våld mot kvinnor. Genom att samverka inom sakområdet kan Länsstyrelsens uppdrag och arbete inom delmålet nå fler aktörer på fler nivåer, särskilt personer på strategiska och ledande positioner. Exempel på detta är att Länsdelegationen för jämställdhet har under året fått presentationer av kampanjen *Bry dig*, utlysningen av medel för arbete med hedersrelaterat våld och förtryck och webbkursen om våld i nära relation.

Länsstyrelsen Västerbotten och Länsstyrelsen Norrbotten har fortsatt ett nära samarbete kring nätverk. Under året har samarbetet med de övriga norrlänen, Västernorrland och Jämtland, ytterligare stärkts genom gemensamt arbete inom i huvudsak prostitution och människohandel.

Under 2015 kunde Länsstyrelsen notera en minskning i deltagandet i såväl utbildningar som nätverk. Myndigheten har därför under året valt att webbsända vissa aktiviteter och utöka samverkan med aktörer som företräder de målgrupper Länsstyrelsen vill nå. 2016 har deltagandet på utbildningar och nätverk glädjande ökat, vilket har gett goda möjligheter att sprida information och bibehålla en uppdaterad bild av läget i länet.

Länsstyrelsens nätverk inom området Mäns våld mot kvinnor:

- *Barnnätverket*.
- *Kvinnofridsnätverket* (genomförs tillsammans med Länsstyrelsen Norrbotten).
- *Frivillignätverket* (genomförs tillsammans med Länsstyrelsen Norrbotten).
- *Spetskompetensnätverk hedersrelaterat våld och förtryck* (genomförs tillsammans med Länsstyrelsen Norrbotten).
- *Spetsnätverk prostitution och människohandel för sexuella ändamål* (genomförs tillsammans med Länsstyrelserna Norrbotten, Västernorrland och Jämtland).

Aktiviteter inom området utbildningar och konferenser under 2016:

- Utbildning *Våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck samt kvinnlig könsstympning*, samverkan med Vindelns folkhögskola i Åsele.
- Utbildning *Hedersrelaterat våld och förtryck* för skolpersonal på Anderstorpsskolan, Skellefteå kommun.

- Utbildningsserie om hedersrelaterat våld och förtryck för skolpersonal på Tannbergsskolan och samverkanspartners i Lycksele kommun.
- Utbildning inom uppdraget för kompetens- och metodstöd, Pajala/Jokkmokk.
- Föreläsningdag med webbsändning *Migration, sexualitet och integration* tillsammans med sakområdet Integration och Länsstyrelsen Norrbotten.
- Föreläsning *Våld i nära relation*, samverkan med Öppen gemenskap.
- Föreläsning *Härskartekniker*, samverkan med föreningen Mama Africa.

Samverkansaktiviteter med aktörer i länet under 2016:

- Utbildningsdagar *Tillsammans är vi starkare*, samverkan med Västerbottens läns landsting och Psykiatriska kliniken i Skellefteå.
- Utbildning kring hedersrelaterat våld och förtryck med fokus på trippel utsatthet, samverkan med Tris och Vilhelmina kommun.
- Utbildning i föreskrifter om våld i nära relation och FREDA (standardiserade bedömningsmetoder för socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer), samverkan med Lycksele kommun.
- Temadag *Språkets makt*, samverkan med Brottsoffermyndigheten och Umeå kommun.
- Temadag med webbsändning *Riva hinder – att bemöta och uppmärksamma våldsutsatta personer med funktionsnedsättning*, samverkan med Brottsoffermyndigheten, Umeå kommun, Västerbottens läns landsting, Umeå kvinnojour och HSO.
- Samverkan med MUCF om regional workshop kring *Inget att vänta på*.
- Samverkansmöten om *Kärleken är fri*, samverkan med Rädda barnen.
- Kampanj *Bry dig*, samverkan med Västerbottens läns landsting, Centrum mot våld och Umeå kommun.

Övriga aktiviteter 2016:

- Stöd till *1000 möjligheter* för framtagande av informationsmaterial till ungdomar om sexuellt våld.
- Utlysning av medel till insatser för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck.
- Myndigheten samordnade regionkoordinator inom området Prostitution och människohandel, genomförs tillsammans med Länsstyrelserna Norrbotten, Västernorrland och Jämtland.
- Myndigheten samordnade kartläggning av omfattningen av prostitution och människohandel, genomförs tillsammans med Länsstyrelserna Norrbotten, Västernorrland och Jämtland.
- Myndigheten samordnade utbildningsdagar *Sex mot ersättning – fokus efterfrågan*, samverkan HIV/STI-nätverket norr, Länsstyrelserna i Norrbotten, Västernorrland och Jämtland.
- Länsstyrelseintern utbildningsinsats om normkritik inom arbetsgruppen för inkludering.
- Nätverksmöte för doulor i Karlstad, samverkan med Länsstyrelserna i Värmland och Västra Götaland.
- Kampanj kring lagstiftning om tvång- och barnäktenskap i regionala Willys- och ICA-butiker.
- Spridning av webbkurs om våld i nära relation.
- Information till övriga nätverk inom sakområdet Jämställdhet kring arbete som genomförs inom delmål 4.
- Webbplatsen *Nej till sexköp* tillsammans med Länsstyrelsen Norrbotten.
- Gemensamt nyhetsbrev från sakområdet jämställdhet till regionala och nationella kontakter.

Samordning

Den gemensamma kampanjen *Bry dig*, som Länsstyrelsen, Västerbottens läns landsting, Centrum mot våld och Umeå kommun lanserade 2015, har under året spridits ytterligare och en till kampanjfilm har tagits fram. I den nya kampanjfilmen läggs särskilt fokus på mäns ansvar för mäns våld mot kvinnor och den lyfter upp ett bystander-perspektiv i relation till våldsutövare. Det vill säga att stärka åskådare till att agera och göra aktiva val för någon som är våldsutsatt”

Länsstyrelsen har i samverkan med olika aktörer genomfört två större temadagar under 2016. Den ena temadagen genomfördes tillsammans med Umeå kommun och Brottsoffermyndigheten och hade fokus på språkets betydelse för stöd till våldsutsatta. Den andra temadagen genomfördes tillsammans med Umeå kommun, Brottsoffermyndigheten, Västerbottens läns landsting, HSO Västerbotten och Umeå kvinno- och

tjejjour och hade fokus på våld mot personer med funktionsnedsättning. Den senare temadagen webbsändes vilket är ett sätt för Länsstyrelsen att nå fler regionalt men även nationellt. Samverkan med aktörer såsom landstinget är positivt också för uppdraget om kompetens- och metodstöd då Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter om våld i nära relation även gäller för delar av hälso- och sjukvården.

Det barnnätverk som startade 2013 för personer som i sitt uppdrag kan möta barn som bevittnat eller utsatts för våld har nu hittat stabila samverkansformer. Vid varje träff står en av de deltagande organisationerna värd och informerar om deras roll, ansvar och arbete samt delar med sig av relevanta erfarenheter. Länsstyrelsen ser nätverket som en arena att sprida information på och samla in uppgifter om arbetet och behoven i länet. Länsstyrelsen bedömer att *Barnnätverket* skulle kunna utvecklas och arrangeras gemensamt av flera sakområden på Länsstyrelsen då ett barnperspektiv är relevant för många verksamheter och därför kommer myndigheten att se över möjligheterna till detta.

Länsstyrelsen och de övriga tre norrlänen har ansökt och beviljats medel från Socialstyrelsen för genomförandet av en gemensam kartläggning av omfattningen av prostitution och människohandel och tillsättandet av en regionkoordinator inom området.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Under året har Länsstyrelsen utlyst medel för förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. I årets utlysning prioriterades särskilt insatser med syfte att implementera de nya straffrättsliga och civilrättsliga bestämmelserna som stärker skyddet mot tvångsäktenskap och barnäktenskap, som behandlar normer kring maskulinitet samt insatser med barn och unga som målgrupp. Medel beviljades till ett projekt som ska undersöka unga mäns uppfattningar och erfarenheter av "mödomshinnan", sexualitet och hur motstånd mot oskuldskrav, mödomshinneoperationer och hedersrelaterat våld och förtryck kan skapas. Medel beviljades också till ett projekt som kommer att arbeta med föräldrautbildning och använda materialet *Machofabriken* för ensamkommande och nyanlända ungdomar. Länsstyrelsen har från tidigare år goda erfarenheter av att gå in i samverkan med aktörer i länet. Myndighetens erfarenheter av detta arbetssätt är att fler mindre organisationer som själva inte har möjlighet att genomföra ett större projekt har tagit del av våra medel och vårt stöd.

De kontakter och samverkansarenor som etablerades under föregående år i inlandet har under 2016 förstärkts och utökats. Länsstyrelsen har exempelvis i samverkan med både Vilhelmina och Lycksele kommun genomfört utbildningar inom ämnet. Länsstyrelsen ser positivt på att stora personalgrupper från främst skola, socialtjänst och integration har ökat sin kunskap i frågorna och kan förväntas ha större beredskap att hantera ärenden.

I samverkan med sakområdet Integration och Länsstyrelsen Norrbotten genomfördes en utbildningsdag med fokus på frågor kring migration, sexualitet och integration. Behovet av mer kunskap inom området har uttryckts av flertalet aktörer i länet såsom socialtjänst, kvinnojourer, boenden för ensamkommande ungdomar med flera. Dagen webbsändes vilket möjliggjorde att sammanlagt cirka 350 deltagare kunde delta.

Metod- och kompetensstöd

Under 2016 har arbetet fokuserat på ämnesspecifik kompetensutveckling i samverkan med myndigheter, kommuner och ideella organisationer. Uppdraget har även samordnats tydligare med de övriga uppdragen inom delmål 4. Länsstyrelsen ser detta som en nödvändighet utifrån den situation som råder inom i första hand länets socialtjänster.

Länsstyrelsen har på olika sätt spridit information om den framtagna webbkursen om våld, bland annat genom kommunbesök, genom de nätverk och utbildningsinsatser som genomförts och genom det nyhetsbrev som sakområdet skickar ut en gång i månaden. Webbkursen har tagits emot positivt av aktörer i länet och ett antal har börjat eller planerar att börja använda den som utbildning för sina anställda.

Få kommuner har i dagsläget implementerat FREDA i sina verksamheter. Länsstyrelsen har under året vidare informerat om metoden och genomfört kommunbesök med syfte att informera, uppmuntra och stötta användandet av FREDA men bedömer fortsatt att det finns behov av kompetensutvecklingsinsatser.

Under året har Länsstyrelsen erbjudit ideella sektorn stöd både genom myndighetens nätverk för frivilligsektorn men också genom direkt samverkan i form av utbildning, möten med mera. Länsstyrelsen bedömer att uppdraget på ett positivt sätt har ökat kontakterna med ideella organisationer på en generell nivå vilket även är till nytta i övriga uppdrag inom sakområdet.

Åtterrapporering regleringsbrev

Tabell 6.1

Kostnader/intäkter för område Jämställdhet	2016	2015	2014
Verksamhetskostnader inkl. OH¹ (tkr)	3 960	3 341	2 972
<i>varav ramanslag 5:1, netto (tkr)</i>	1 167	1 118	972
<i>varav övrig finansiering (tkr)</i>	2 769	2 215	2 000
Andel av länsstyrelsens totala verksamhetskostnader (%)	1,70	1,50	1,28
Verksamhetsintäkter	1 930	1 516	1 426

¹⁾ Med OH avses Myndighetsövergripande verksamhet (10+11)

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Kommentarer Tabell 6.1

De ökade verksamhetskostnaderna beror i huvudsak på att Länsstyrelsen ökat årsarbetskrafter inom området jämställdhet, främst genom övrig finansiering.

Länsstyrelseinstruktion 5 §

1. Länsstyrelsen ska integrera ett jämställdhetsperspektiv i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta kvinnors och mäns samt flickors och pojkars villkor

Övergripande arbete

Länsstyrelsen har under många år arbetat utifrån ett systematiskt och ledningsstyrt arbetssätt. Länsstyrelsen bedömer att arbetet fortgår och att framgången beror på en tydlig ansvarsfördelning, stöd och processledning i arbetet samt uppföljningen som sker i styrsystemet. Årligen följs både enhetspecifika 4R upp och de pågående processerna med tillhörande aktivitetsplan. För det arbete som sker på enhetsnivå/sakområdesnivå finns det ansvariga personer för utvalda processer och dessa får stöd i sitt arbete av sakområdet jämställdhet. Under 2016 har det genomförts en utvärdering av den interna strategin som visade bland annat att ett verksamhetsnära perspektiv är nödvändigt för att få genomslag i de olika sakområdena. Lärdomar från arbetet är att utökad processledning är en viktig faktor och därför kommer sakområden och enheter att få ännu tydligare återkopplingar och handledning kommande år. Det är glädjande att fler sakområden tar egna initiativ och driver på arbetet med jämställdhet inom sitt verksamhetsområde. I den översiktliga rapporteringen av regleringsbrevets uppdrag 3.44 framgår det specifikt vilka aktiviteter som har genomförts under åren 2014-2016.

Under 2016 har myndigheten arbetat med ett intersektionellt perspektiv i flertalet pågående processer. Dessa har genomlysts utifrån myndighetens instruktion och ett antal sakområden har påbörjat arbetet med att integrera fler tvärsaktoriella perspektiv. Länsstyrelsen ser också ett behov av att tydliggöra i vilka processer det går att anlägga ett rättighetsbaserat arbetssätt och att informera om skillnaden mellan mänskliga rättigheter och jämställdhetsintegrering. Inför verksamhetsplaneringen 2017 har myndigheten lyft in hela §5 för att kunna göra en tydlig uppföljning av vilka insatser som sker och årligen bedöma vilket kunskaps- och metodstöd de olika sakområdena behöver.

Under året har samtliga anställda erbjudits en medarbetarutbildning som fokuserade på myndighetens uppdrag, de jämställdhetspolitiska målen, utvecklingen i länet och konkreta exempel på vad jämställdhetsintegrerade arbetssätt är inom olika sakområden.

Medarbetarutbildningen kommer att genomföras 1-2 gånger per år. Särskilt sakkunnig deltar månadsvis vid myndighetens chefsråd vilket är ett strategiskt viktigt forum för att lyfta frågor som rör jämställdhet. Sakområdet har kontinuerliga avstämningar med ledning och stödfunktioner internt.

Sakkunniga och utvecklingsledare inom området mäns våld mot kvinnor på Länsstyrelserna har tillsammans tagit fram ett stöddokument om våld i nära relation kopplat till arbetsgivarfrågor. Kunskap om våld i nära relation är nödvändigt i chefskapet och därför har materialet delats ut till samtliga chefer hos Länsstyrelsen Västerbotten. Chefsrådet har även fått ta del av information om webbkursen om våld och flertalet enheter planerar utbildningsinsatser kommande år.

Länsstyrelsen anser att den interna strategin har utvecklat myndighetens jämställdhetsarbete och har beslutat att nya processer ska väljas ut för jämställdhetsintegrering 2017-2020. Efterfrågan internt har ökat om att ta del av stöd från sakområdet jämställdhet liksom önskemålen om att det ska genomföras fler interna erfarenhetsutbyten mellan sakområdena. Länsstyrelsen har identifierat att arbete med tillsyn, bemötande och kommunikation bör vara myndighetsövergripande processer som ska jämställdhetsintegreras.

Sakområdet verkar som ett konsultativt stöd och nedan följer några exempel på hur arbetet med jämställdhetsintegrering sker. I den särskilda redovisningen för regleringsbrevsuppdrag 3.44 ges en mer detaljerad redovisning.

Kommunikationsenheten

Under året har det genomförts en *JämLys - en jämställdhetsanalys av Länsstyrelsen Västerbottens kommunikation*. Syftet har varit att utveckla Länsstyrelsens sätt att kommunicera mer inkluderande. I analysmaterialet ingick sociala medier, publikationer, externwebb och intranät. Analysen undersökte representationen av kön, etnicitet, funktionalitet och ålder och rapporten visade att det finns en stor förbättringspotential. Därav har webbredaktörerna fått en första utbildning och ett arbete pågår att producera stödmaterial till samtliga medarbetare baserat på analysens resultat.

Regional tillväxt

Företagsstöd har under många år arbetat aktivt med jämställdhetsfrågor. För att utveckla det interna arbetet med företagsstöd i samband med pågående pilotprojekt har sakområdet jämställdhet och handläggare för företagsstöd haft kontinuerliga möten och utbildningsinsatser. Numera ställer myndigheten krav på stödsökande företag med fler än 25 anställda att de ska lämna in sin jämställdhetsplan tillsammans med ansökan. Då länet har en starkt könssegregerad arbetsmarknad är detta ett steg i att påverka näringslivet att aktivt arbeta med genusfrågor enligt diskrimineringslagen. Många gånger saknar företagen en jämställdhetsplan eller att den plan som lämnas in är enligt Länsstyrelsens bedömning av låg kvalitet. Därav har Länsstyrelsen utarbetat en guide som stöd för företag i deras framtagande av jämställdhetsplaner och stöddokument som används av företagsstödshandläggarna i deras handläggning. Sakområdet jämställdhet och handläggare för företagsstöd har även genomfört företagsbesök tillsammans för att testa den framtagna guiden och för att öka den ömsesidiga förståelsen för varandras sakområden.

Kulturmiljö och Hållbar samhällsplanering och boende

Länsstyrelsen har arbetat med att jämställdhetsintegrera bostadsmarknadsanalysen för 2016 genom att belysa och analysera könsuppdelad statistik samt hur kvinnors och mäns livsvillkor inverkar på den ekonomiska självständigheten och möjligheten till egen bostad. Då Boverket ansvarar för bostadsmarknadsenkäten, som ligger till grund för analysen, får Länsstyrelsen data som inte är könsuppdelad. För att genomföra en bättre jämställdhetsanalys behöver Boverket se över enkätformuläret och även tillhandahålla statistik som är uppdelad på kön regionalt.

I projektet *Vi kan Vännäs*-ingår projektdeltagare från samhällsplanering. Syftet är att stärka kompetensen hos Länsstyrelsen och utveckla nya metoder för att arbeta med trygghetsfrågor, genus och samhällsplanering. I arbetet med Norrbotniabanan har Länsstyrelsen en arbetsgrupp som innefattar sakområdet jämställdhet. Länsstyrelsen bedömer det ytterst viktigt att lyfta in genusperspektivet när infrastruktursatser planeras och genomförs.

På Länsstyrelsens webbplats finns både länkar till planeringsunderlag kopplat till jämställdhet och en beskrivning av hur Länsstyrelsen anser att kommunerna bör integrera jämställdhet i översiktsplaneringen. Inför att kommunerna prövar aktualiteten på sina översiktsplaner ska Länsstyrelsen enligt PBL 3:28 lämna en sammanfattande redogörelse med synpunkter på översiktsplanens aktualitet. Om den befintliga översiktsplanen inte behandlar ett jämställdhetsperspektiv påpekar Länsstyrelsen detta i redogörelsen.

Myndigheten har i samråden om riktlinjer för bostadsförsörjning påpekat att kommunerna bör ha ett jämställdhetsperspektiv i sina riktlinjer, exempelvis genom könsuppdelad statistik och resonemang kring mäns respektive kvinnors förutsättningar och villkor på bostadsmarknaden.

Den processbeskrivning som arbetades fram 2015 används inom byggnadsminnen och de krav som ställs på dokumentation kring gestaltning kring kvinnors och mäns historia används nu inom ramen för ett nytt byggnadsminne. Ett arbete är påbörjat med att genomlysna de informationsportaler som är kopplade till byggnadsminnen.

Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar

Inom projektet *Krisledning och samverkan* (KriSam), som bedrivs tillsammans med länsstyrelserna i *Nordsam* (Norrbotten, Västerbotten, Jämtland, Västernorrland, Dalarna och Gävleborg), har arbetet fortsatt med den kartläggning av krishanteringsorganisationerna som påbörjades under 2015. En genomlysning har gjorts av det nordsamgemensamma materialet för utbildning av krisledningsorganisationerna och den gemensamma stabsinstruktionen i syfte att revidera materialet utifrån ett genusperspektiv. Under året har även *KrisKom* (Kriskommunikationsprojekt) fokuserat på hur kriskommunikationen kan använda ett genusperspektiv och sakområdet jämställdhet har utbildat kriskommunikatörer i hur de praktiskt kan skapa en mer jämställd kriskommunikation.

Naturvård

Arbetet har vidareutvecklats sedan föregående år och det har skett konkreta åtgärder för att exempelvis öka tryggheten vid besök på länets klass 1-reservat. Myndigheten har påbörjat en genusanalys av processen från initiering till förvaltande av reservat. Ett naturreservat som är under bildande är en fallstudie med avseende på anläggningens utformning och vilken typ av information som ges och på vilket sätt. Då skogsbruk av tradition är en mansdominerad näring, trots att det är cirka 40 procent kvinnor som äger skog i länet, skickar Länsstyrelsen ut markägarbrev till samtliga markägare inom ett hushåll i reservatbildningsprocessen.

Inom projekt SeaGIS 2.0 (samverkansprojekt med Norge och Finland), som arbetar med maritima näringar, arbetas det aktivt med ett genusperspektiv där projektledningen har genomgått utbildningar och har kontinuerlig handledning av sakområdet jämställdhet. Fokusområden kommer vara att arbeta med en åtgärdsvalsstudie och ekosystemtjänster ur ett genusperspektiv.

Integration

Utöver de prioriteringar som gäller för att beviljas §37-medel har Länsstyrelsen prioriterat ansökningar och insatser som "främjar jämställdhet mellan könen eller som tillgodoser ett angeläget gemensamt behov". Sakområdet integration har genomfört uppföljnings- och inspirationsdagar för kommunerna där vissa goda exempel som redovisats har haft ett jämställdhetsperspektiv, exempelvis Migrantmödrar. Under processen har myndigheten identifierat behov av utbildningsinsatser för kommunerna för att öka deras kunskap och förståelse för hur de kan arbeta med ett jämställdhetsperspektiv i sin verksamhet och i sina ansökningar.

2. Länsstyrelsen ska genomgående analysera och presentera individbaserad statistik med kön som övergripande indelningsgrund om det inte finns särskilda skäl mot detta

I början av året färdigställdes rapporten *Kvinnor och män i belysning 1996—2016* som visar utvecklingen i länet baserat på den regionala könsuppdelade statistiken som Länsstyrelsen tagit fram under en tjugofemårsperiod. Underlaget syftar till att ge en bild och analys av utvecklingen såväl som att ge underlag till kommuner, organisationer och idéburen sektor om vilka utmaningar som länet står inför. Länsstyrelsen ser ett stort värde i att kunna presentera och analysera könsuppdelad statistik utifrån längre tidsperioder och därmed kunna prioritera kommande aktiviteter och insatser utifrån problemformuleringar. Rapporten kommer tillsammans med den nationella jämställdhetspolitiken att utgöra grunden för den kommande reviderade länsstrategin. Rapporten finns att ladda ner på Länsstyrelsens webbplats. Den har också distribuerats via nyhetsbrev och delats ut till chefsrådet, länsdelegationen samt vid olika arrangemang och nätverksträffar. Länsstyrelsen erbjuder kommuner föreläsningar/besök vars innehåll tar avstamp i länets utveckling, dess betydelse för länet i helhet och den enskilda kommunen i synnerhet. Länsstyrelsen ser den regionala statistiken som ett viktigt verktyg för att belysa kvinnors och mäns, flickors och pojkar livsvillkor i länet. Framtagandet av statistiken har möjliggjorts genom projektmedel.

Länsstyrelsen anser att den regionala statistiken är ett viktigt underlag men att det krävs resurser för att kunna köpa in SCB:s underlag. De ekonomiska förutsättningarna inverkar på hur frekvent den regionala statistiken tas fram och för att få en likvärdighet över länen bör det från nationell nivå tillhandahållas regional statistik utan kostnad. Länsstyrelsen vill återigen belysa problemet att tillgången av könsuppdelad statistik från andra myndigheter är bristfällig och medför att myndigheten inte kan genomföra de analyser som krävs. Länsstyrelsen har under året sökt könsuppdelad statistik från andra statliga myndigheter, exempelvis från myndigheter som är kopplade till naturvård, miljö och regional tillväxt, men dessa har ingen eller liten grad av könsuppdelad statistik både på nationell och regional nivå. Denna service/tjänst/statistik skulle vara värdefull då myndigheten har en betydande verksamhet inom dessa områden.

Vid tertialuppföljningen efterfrågas könsuppdelad statistik utifrån 4R för att kunna följa utvecklingen kring vilka villkor kvinnor och män har internt på myndigheten. Det är flertalet enheter som för statistik vid arrangemang, projekt och rapporteringar. Ett antal aktiviteter kopplat till de olika sakområdena har arbetat med könsuppdelad statistik såsom:

- Tidningen Norrbruk ges ut fyra gånger per år och Länsstyrelsen har sedan ett antal år tillbaka genomfört analyser ur ett jämställdhetsperspektiv på text och bild.
- Handläggarna inom företagsstöd har under många år tagit fram könsuppdelad statistik med tillhörande analys och har även mätt samtalstid när sökanden har kontaktat myndigheten och analyserat utifrån kön, företagsform, informationskanaler och vilka frågeställningar sökanden har.
- *SEE hållbarhetsveckan* upprättar könsuppdelad statistik på samtliga aktiviteter som genomförs.
- Vattenförvaltningen upprättar könsuppdelad statistik på bland annat vattenråden.
- Föregående år könskodade handläggare inom djurskydd utifrån verksamhetskoder men tidsperspektivet var för snävt för att få ett analysunderlag därav har tidsperspektivet för deras process förlängts till ett år.

Brukarundersökningen är könsuppdelad men årets dataleverans innebär att det var svårt att få utdrag ur specifika verksamhetskoder. Därav kan Länsstyrelsen enbart dra slutsatser på en övergripande nivå. Brukarundersökningens resultat är viktiga att utgå ifrån när Länsstyrelsen utformar sina tjänster, underlag och kommunikation så att den är inkluderande och når alla kvinnor och män.

Nationella minoriteter och mänskliga rättigheter

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 81* och 82*			
Årsarbetskrafter män	0,0	0,2	0,2
Årsarbetskrafter kvinnor	0,6	0,3	0,9
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,27	0,20	0,48
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	887	527	1 162
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	0,38	0,24	0,50
Antal ärenden, inkomna och upprättade	28	19	23
Antal beslutade ärenden	27	23	14
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	3 251	3 307	3 251
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 82, Mänskliga rättigheter ¹⁾	70		

¹⁾Nöjdindex för verksamhet 82 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2016. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för de 8 länsstyrelser som deltog är 72.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av åiterrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Länsstyrelsen redovisar marginella förändringar inom sakområdets prestationer (volym och kostnader) i tabellen ovan mellan åren 2014-2016.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Länsstyrelsens arbete med nationella minoriteter

I länet ingår sju kommuner i förvaltningsområdet för samiska språket samt en kommun för förvaltningsområdet för finska språket. Västerbottens läns landsting finns med i båda dessa förvaltningsområden. Länsstyrelsens geografiska verksamhetsområde sammanfaller därmed delvis med dessa förvaltningsområden vilket innebär vissa utökade skyldigheter enligt det förstärkta skyddet i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Länsstyrelsen har under 2016 kartlagt och inventerat vilken språkkompetens i minoritetsspråken som finns bland personalen på myndigheten. Utifrån detta ska Länsstyrelsen sedan upprätta tydliga och dokumenterade rutiner för hur Länsstyrelsen ska efterleva lagens krav om kontakter med enskilda som talar de språk som ingår i förvaltningsområdet. Länsstyrelsen Västerbotten är förvaltningsområde och diskussioner pågår kring hur myndigheten på ett strukturerat och effektivt sätt ska arbeta för att säkerställa att myndigheten lever upp till kraven i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. En form av handlingsplan kommer att ligga till grund för utvecklingsarbetet vad gäller prioriteringar och aktiviteter.

Länsstyrelsens kommunikationsenhet har under året arbetat med insatser för att bidra till målen om en diskrimineringsfri kommunikation, internt och externt. Under 2016 har den länsstyrelsegemensamma webbförvaltningen arbetat med att ta fram en ny språkstrategi för länsstyrelsernas externa webbplatser. Strategin kommer att fokusera på hur nationella minoriteter ska kunna få information om sina rättigheter i sina kontakter med myndigheten.

Sakområdet Jämställdhet arbetar löpande med mänskliga rättighetsfrågor utifrån ett intersektoriellt perspektiv där samtliga diskrimineringsgrunder i flertalet fall finns med i samverkan med andra enheter på Länsstyrelsen. Sakområdet har även påbörjat ett samarbete med en samisk tjejförening.

När det gäller de externa insatserna i länet kopplat till de tre minoritetspolitiska delområdena diskriminering och utsatthet, inflytande och delaktighet samt språk och kulturell identitet har Länsstyrelsen genomfört flera aktiviteter, varav några redovisas nedan.

Länsstyrelsen har haft ett informationsmöte med Rennäringsdelegationen inom ramen för projektet Norrbotniabanan. I övrigt har Länsstyrelsens verksamhetsområde Hållbar samhällsplanering och boende etablerat kontakter mellan Trafikverket och Länsstyrelsen inom rennäringsfrågor. Vidare har sakområdet, inom ramen för regeringsuppdraget *Tillämpningen av miljöbalkens bestämmelser om riksintressen*, haft ett möte med Sametinget för att diskutera rennäringens och det samiska kulturarvets synpunkter på ajourhållning av riksintresseområdet rennäring. Vid ett nätverksmöte har Länsstyrelsen även träffat en representant från Sametinget angående ekosystemtjänster där Länsstyrelsen informerades om hur rennäringen bidrar till att öka ekosystemtjänster genom upplevelser, mat, kultur med mera. Länsstyrelsen har även deltagit i ett möte med ett antal kommuner i länet om samernas och rennäringens markanvändning för att bli bättre på att förstå och tillvarata deras intressen inom fysisk planering.

Verksamhetsområdet Hållbar samhällsplanering och boende har även arbetat med förslag till utvidgat strandskydd inom vissa strandområden längs Skellefteå kommuns kust. Inom dessa områden har samebyarna Maskaure, Mausjaur, Svaipa, Semisjaur-Njarg och Västra Kikkejaur sina renbetesmarker. Dessa samebyar har delgetts förslagen som innehavare av särskild rätt till marken då Länsstyrelsen anser att samernas och rennäringens synpunkter på förslagen till beslut är viktiga.

Länsstyrelsen har varit ett stöd vid Sametingets framtagande av en handlingsplan för klimatanpassning. Målsättningen är att handlingsplanen ska visa en samlad bild av hur klimatförändringarna påverkar förutsättningarna för renskötseln, andra samiska näringar och den samiska kulturen. I processen att ta fram handlingsplanen har Länsstyrelsens klimatanpassningssamordnare deltagit i en referensgrupp för kunskapsutbyte och synpunkter.

Länsstyrelsen har under året genomfört samråd, främst med samerna, inom flera verksamhetsområden. Naturvårdsenheten samråder i stor omfattning med samebyarna, främst när det gäller nyttjandefrågor som rör statens mark ovan odlingsgräns och inom rovdjursförvaltningen samt med rennäringsdelegationen. Vidare arrangerar Länsstyrelsen ett årligt samebyordförandemöte för dialog och ömsesidigt informationsutbyte.

Verksamhetsområdet Kulturmiljö förvaltar två kulturresevat med samisk inriktning. Inom dessa reservat sker regelbundna samråd och samarbeten med representanter för olika samiska organisationer. I Länsstyrelsens arbete med tillsyn och prövning enligt miljöbalken lyfts frågor om nationella minoriteter in, framförallt när det gäller prövningar som påverkar samebyarnas verksamhet i länet. Detta sker dels genom att Länsstyrelsen alltid uppmanar verksamhetsutövare att samråda med berörd sameby inför att de tar fram en ansökan som kan påverka en samebys renskötsel. Dels genom att Länsstyrelsen tar särskild hänsyn till samebyarnas verksamhet vid prövning och tillsyn. Sakområdet har även upprättat en checklista för inkluderande ärendehandläggning i kulturmiljöarbetet.

Länsstyrelsen har på inbjudan av Länsstyrelsen Stockholm och Sametinget deltagit vid ett möte utifrån uppdraget i länsstyrelsernas regleringsbrev om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Utifrån mötet konstaterade Länsstyrelsen Västerbotten att det finns ett fortsatt utvecklingsbehov kring samrådsförfarandet samt ett informations- och utbildningsbehov bland berörd personal internt för att fullt ut kunna tillgodose samtliga nationella minoriteters rättigheter. Länsstyrelsen ser behov av fortsatt utvecklingsarbete även inom området nationella minoriteter i stort.

Personligt ombud – en insats för bättre hälsa

Verksamheten med personligt ombud är en rättighetsfråga. Att personer över 18 år med allvarlig psykisk funktionsnedsättning får stöd i att söka information om och få tillgång till de vård- och stödsatser som de har behov av kan bidra till en bättre hälsa för målgruppen. Länsstyrelsen betalar ut statsbidrag till verksamheter som bedriver personligt ombud och är även ett stöd för utvecklingen av verksamheten i länet.

I Västerbottens län fanns 10,75 helårstjänster avseende personliga ombud under 2016 fördelat på tre geografiska verksamhetsområden (Umeåregionen, södra Lappland och Skellefteå-Norsjö). Verksamheten täcker samtliga kommuner i länet.

Länsstyrelsen arbetar aktivt för att stödja, utveckla och följa upp verksamheten. Arbetet har haft sin utgångspunkt i den handlingsplan som upprättats och lämnats in till Socialstyrelsen. Länsstyrelsen har under året fördelat stadsbidrag om totalt nästan 3,3 miljoner kronor till länets kommuner som ansökt om och bedriver verksamhet med personligt ombud. Redovisningen i övrigt till Socialstyrelsen sker utifrån deras direktiv där Länsstyrelsen följer upp kommunernas verksamheter och årligen rapporterar till Socialstyrelsen den 1 mars.

Under 2016 har Länsstyrelsen medverkat vid de nationella nätverksträffarna som Socialstyrelsen arrangerat och samtliga regionala och lokala träffar med ledningsgrupper och personliga ombud inom verksamhetsområdena i länet. Vidare har Länsstyrelsen deltagit i en större konferens för de personliga ombuden i de fyra nordligaste länen. Dessutom har arbetet skett genom löpande kunskapspridning och informationskontakter via telefon och e-post. Målsättningen i arbetet är att befintliga verksamheter ska behålla sin kvalitet.

Återrapportering regleringsbrev

1.22. Länsstyrelserna ska redovisa hur Sveriges rättsliga åtaganden om icke-diskriminering och mänskliga rättigheter belyses, analyseras och beaktas i den egna verksamheten i enlighet med 5 § 5 i förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion samt bedöma resultatet av detta.

Redovisningen ska innehålla information om bl.a. hur länsstyrelserna har samarbetat med andra berörda myndigheter samt vilka åtgärder som har vidtagits för att stödja kommunernas arbete med dessa frågor. De åtgärder som har vidtagits för att samordna och utveckla länsstyrelsernas arbete för mänskliga rättigheter ska redovisas särskilt av respektive länsstyrelse.

Under året har Länsstyrelsen fortsatt diskussionerna internt kring hur arbetet med mänskliga rättigheter ska struktureras på bästa sätt så att myndigheten framöver kan säkerställa att området beaktas och främjas i den egna organisationen samt i det externa uppdraget.

Under 2016 har myndighetens styrning, verksamhetsplanering och uppföljning på området utvecklats ytterligare. Inför verksamhetsplaneringen 2016 har samtliga enheter fått ett dokument med förslag på ett antal verksamhets-specifika aktiviteter kopplade till § 5-uppdraget. Utifrån uppföljningen vid tertial 2 har alla enheter fått återkoppling av sitt arbete kopplat till mänskliga rättigheter samt förslag på hur enheten kan integrera området i pågående processer på myndigheten. Dessa processer har även kopplats samman med arbetet kring jämställdhetsintegreringen inom respektive verksamhetsområde. Länsstyrelsen har även börjat analysera inom vilka verksamhetsområden det är möjligt att börja tillämpa ett rättighetsbaserat arbetssätt och vilka områden som kan vara i fokus för perioden 2017–2020. Hela § 5-uppdraget ingår i myndighetens verksamhetsplanering för 2017.

Samverkan mellan länsstyrelserna i frågor om mänskliga rättigheter har fortsatt under 2016, främst genom deltagandet i det länsstyrelsegemensamma nätverket för mänskliga rättigheter som startade upp under hösten 2014. Länsstyrelsen Dalarna är projektägare och syftet med nätverket är bland annat att utveckla och sprida metoder för ett rättighetsbaserat arbetssätt i länsstyrelsernas verksamhet. I uppdraget ingår även att identifiera tillsynsområden där det finns behov av att utveckla särskilda program eller strategier för verksamhetsanpassad kompetensutveckling, samt att verka för samarbete med andra myndigheter och stödja kommuner i länet. Under 2016 har nätverket främst fokuserat på att ta fram ett metodstöd för

länsstyrelserna i ett rättighetsbaserat arbetssätt samt att tydliggöra hur exempelvis mänskliga rättigheter kan säkerställas i myndighetens externa tillsyn. För utförligare information om det länsstyrelsegemensamma arbetet hänvisas till Länsstyrelsen Dalarnas årsredovisning kring mänskliga rättigheter.

Aktiviteter inom ramen för mänskliga rättigheter

I Länsstyrelsens jämställdhetsnätverk för myndigheter i länet som arbetar med jämställdhetsfrågor ingår bland annat representanter från kommunerna, Svenska Samernas Riksförbund (SSR) och Rättighetscentrum Västerbotten. SSR och Rättighetscentrum är viktiga deltagare utifrån ett antidiskriminerings- och MR-perspektiv och bidrar både med kunskap om frågorna i nätverket och värdefulla inspel till Länsstyrelsens arbete. En majoritet av nätverket upplever idag att de inte bara arbetar med jämställdhet, utan även med samtliga diskrimineringsgrunder.

Sakområdet Jämställdhet arbetar med mänskliga rättigheter utifrån ett intersektoriellt perspektiv där samtliga diskrimineringsgrunder finns med vid samverkan med andra enheter. Sakområdet har även genomfört en rad aktiviteter med koppling till mänskliga rättigheter. Utförligare redovisning av dessa aktiviteter finns under rubriken Andra väsentliga prestationer och resultat inom sakområdet Jämställdhet. Några exempel på aktiviteter är följande:

- Föreläsningen *Diskriminering – en fråga om makt*. Inom ramen för Jämställdhetsnätverket bjöd Länsstyrelsen in till en föreläsning om diskriminering och makt i samverkan med Rättighetscentrum Västerbotten. Målgrupp var jämställdhetsnätverket, kommunala tjänstemän och ideella organisationer. Syftet var att öka kunskapen om diskriminering, normer, ojämlika maktrelationer och lagstiftning då dessa är viktiga delar i ett långsiktigt arbete för att motverka och minska diskriminering.
- Barnnätverket, som Länsstyrelsen driver för personer som i sin yrkesutövning kan möta barn som bevittnar eller är utsatta för våld. Under 2016 har aktörerna i nätverket fortsatt presentera sin verksamhet för varandra, delat erfarenheter och kompetens som en förstärkning av skyddet för utsatta barn.
- Kartläggning av omfattningen av prostitution och människohandel i de fyra nordligaste länen. Även frågor rörande människohandel för arbetskraft samt tiggeri kopplat till området mänskliga rättigheter har diskuterats. Ett stort fokus har även legat på ett barnperspektiv då barn och unga många gånger lever under en särskild utsatthet. Därför behövs rutiner för att identifiera, fånga upp och stödja dessa personer.
- Temadagen *Riva hinder* om våld mot personer med funktionsnedsättningar i samverkan med Brottsoffermyndigheten, landstinget, kvinno- och tjejjouren i Umeå, kommuner i Umeåregionen samt HSO Västerbotten. Ett barnperspektiv lyftes särskilt genom att en av föreläsningarna behandlade hur våldsutsatta barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar betraktas inom rättsväsendet. Inför dagen säkerställdes att lokalerna var tillgängliga genom dels kontakt med konferenslokalen, dels genom test av tillgängligheten för personer med rullstol.
- Föreläsningdag: *Migration, sexualitet och integration*.

Två av aktiviteterna har webbsänts och spelats in. Temadagen *Riva hinder* och föreläsningdagen *Migration, sexualitet och integration*.

Vid Länsstyrelsens introduktionsutbildning för nya medarbetare i förvaltningsrätt berörs de nationella minoriteterna i länet och deras rättigheter.

Inom HR-området används metoden kompetensbaserad rekrytering i syfte att kvalitetssäkra rekryteringsprocessen, öka mångfalden samt för att undvika diskriminering. Under året har Länsstyrelsen samverkat och färdigställt den nya likabehandlingsplanen i syfte att följa de förändringar som sker i Diskrimineringslagen från den 1 januari 2017. Planen innehåller kartläggningar, analyser och åtgärder för en diskrimineringsfri arbetsplats och gäller redan från november 2016.

Länsstyrelsen har genomfört en medarbetarenkät i syfte att bland annat undersöka trakasserier och diskriminering. Varje enhet tar sedan upp resultatet av enkäten med sina medarbetare. Vid HR-introduktion av nyanställda tas även handlingsplanen upp där Länsstyrelsens förhållningssätt med nolltolerans markeras.

Länsstyrelsens kommunikationsenhet har fortsatt arbetet med att säkerställa en diskrimineringsfri kommunikation. Länsstyrelsernas gemensamma webbplattform tar hänsyn till kraven på tillgänglighet och vissa grundtexter om länsstyrelsernas grunduppdrag är översatta till minoritetsspråken, lättläst svenska samt teckenspråk.

Inom ramen för arbetet med att tillgängliggöra statligt planeringsunderlag håller Länsstyrelsen kontinuerligt webbsidor om planeringsunderlag uppdaterade kring social hållbarhet, det vill säga barnperspektivet, folkhälsa, integration, jämställdhet och tillgänglighet.

Sammantaget bedömer Länsstyrelsen att arbetet med att konkretisera och integrera arbetet med mänskliga rättigheter har utvecklats under 2016 inom myndighetens verksamheter men att arbete kvarstår.

Länsstyrelseinstruktion 5 §

3. Länsstyrelsen ska vid beslut och andra åtgärder som kan röra barn analysera konsekvenserna för dem och därvid ta särskild hänsyn till barns bästa

Länsstyrelsen fortsätter arbetet med att öka kunskapen hos medarbetarna kring barnperspektivet och hur det kan implementeras i myndighetens interna processer. Under 2016 har samtliga enheter fått ett stöddokument med förslag på sakområdesspecifika aktiviteter kopplade till § 5-uppdraget, bland annat barnperspektivet, för att säkerställa att området framöver ingår som en naturlig del av myndighetsutövningen. Det finns ett fortsatt utvecklingsbehov på området, bland annat kring ökad kompetens och medvetenhet om hur barns bästa kan beaktas och analyseras inom de olika enheterna.

Aktiviteter som genomförts under året

Landsbygdsenheten försöker beakta barnperspektivet vid beslut. Vid prövning av djurförbud görs en bedömning om det är möjligt att undanta något djurslag som kan ha stor betydelse för barn i hushållet. I det fall Länsstyrelsen befarar att barn far illa görs orosanmälningar till socialtjänsten och ett arbete har påbörjats med att ta fram hjälpmaterial för djurskyddshandläggare och socialtjänstpersonal kring barn och djur som far illa. Vid LRF-arrangemanget *Jorden och skogen i stan* deltog Länsstyrelsen och berättade för cirka 1 600 deltagande mellanstadiebarn om djurskydd och rovdjur. Vid Länsstyrelsens utbildningsinsatser vid Umeå universitets miljö- och hälsoskyddsprogram poängterades frågeställningen om sambandet mellan våld i nära relation och våld mot djur, för att uppmärksamma studenterna på detta förhållande.

Under 2016 har verksamhetsområdet övrig förvaltning infört en ny rutin där barnperspektivet beaktas i frågor om kameraövervakning. Vid övervakning av skolområden ges barnen genom elevrådet möjlighet att lämna synpunkter på övervakningen innan beslut fattas.

Under SEE-Västerbottens hållbarhetsvecka arrangerades flertalet aktiviteter riktade mot barn eller om barn, till exempel kemikalier i barns vardag, information för skolor om klimatförändringar med mera. Inom projektet *ReMiBar* har två skolexkursioner arrangerats med klass 6 på Sävar skola och Bjurholms skola. I arbetet med miljömålen finns ett uttalat barnperspektiv då det övergripande generationsmålet innebär att vi ska lämna över ett samhälle till nästa generation där de största miljöproblemen är lösta. I miljöövervakningsprogrammen beskrivs både ett barn- och jämställdhetsperspektiv.

Inom sakområdet Jämställdhet utgör barn och unga en målgrupp som Länsstyrelsen horisontellt ska beakta i relation till de jämställdhetspolitiska målen. Under 2016 har detta bland annat beaktats genom att Länsstyrelsen har lyst ut medel för förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Under 2016 prioriterades särskilt insatser med syfte att implementera de nya straffrättsliga och civilrättsliga bestämmelserna som stärker skyddet mot tvångsåktenskap och barnåktenskap, som behandlar normer kring maskulinitet med mera. Medel beviljades bland annat till ett projekt som ska undersöka unga mäns

uppfattningar och erfarenheter av ”mödomshinnan”, sexualitet och motstånd mot oskuldskrav. Även ett projekt som ska arbeta med föräldrautbildning samt använda materialet *Machofabriken* för ensamkommande och nyanlända ungdomar fick ekonomiskt stöd.

Länsstyrelsen återrapporering hänvisas i övrigt till återrapporering av Regleringsbrevets uppdrag 1.22.

4. Länsstyrelsen ska vid samråd, beslut och andra åtgärder verka för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning

Nedan återges några exempel på aktiviteter som genomförts under året:

- Tillgänglighetsperspektivet beaktas i det pågående arbetet med myndighetens kommunikationsstrategi, och information på den externa webbplatsen finns på lättläst svenska.
- Länsstyrelsen deltar årligen i Handisams uppföljningsundersökning Öppna jämförelser. Uppföljningen bygger på förordningen (2001:526) som innebär att det ska vara möjligt för alla, oavsett funktionsförmåga, att både arbeta på myndigheten och att besöka den.
- Länsstyrelsen erbjuder besökslokaler i markplan och hiss till övriga plan. Hörslingor finns installerade i möteslokalerna.
- Länsstyrelsen genomför ett projekt som syftar till att förbättra tillgängligheten till ett 10-tal utvalda kulturmiljöer. Målet med insatserna är att öka möjligheterna för människor med funktionsvariationer att ta del av kulturarvet.
- Länsstyrelsen erbjuder kurser runt om i länet för att underlätta för personer som behöver hjälp med sina jordbruksansökningar.
- Vissa informationsmaterial inom djurskyddsområdet finns översatta till andra språk. För närvarande pågår en nationell insamling av länsstyrelsernas framtagna material inom det veterinära området, inklusive djurskydd där informationsmaterialet sedan ska göras tillgängligt för samtliga länsstyrelser.
- Länsstyrelsen har tagit fram kortfattat material kring hur man ska jobba med fysisk tillgänglighet i översiktsplaner, detaljplaner och bygglov. Materialet kommer att publiceras på Länsstyrelsens webbplats.
- Länsstyrelsen har tagit fram en taktill karta i entrén till Björnlandets nationalpark. Det är en stor trämodell som går att känna på för att få en uppfattning om hur parken ser ut, även för de med nedsatt syn.
- Länsstyrelsen har spelat in ljudspår till en så kallad ljudlåda som ska sitta i entrén till en nationalpark. Genom den får besökare höra om parken på svenska eller engelska. Detta för att öka tillgängligheten för de med lässvårigheter, nedsatt syn och barn som kan ha svårt att ta till sig text.
- Ramper, rastplatser, grillplatser och dass som byggs i naturreservaten görs tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Exempel på detta är dass och grillplats i Örsten i Örefjärden-Snöanskärgårdens naturreservat samt dass och rastplatser i Mårdseleforsens entré.
- Länsstyrelsen har ordnat en fågelvandring för personer med synnedsättning på tuvan i Umedeltats naturreservat. Fågelvandringen fokuserade på fåglarnas läten och hölls längs en led med ramp och repräcke för ökad tillgänglighet.

5. Länsstyrelsen ska integrera de mänskliga rättigheterna i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta rättigheterna i den egna verksamheten, särskilt skyddet mot diskriminering

Länsstyrelsen återrapporering hänvisas till återrapporering av Regleringsbrevets uppdrag 1.22.

Integration

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 85*			
Årsarbetskrafter män	1,3	1,1	1,1
Årsarbetskrafter kvinnor	2,0	2,4	3,1
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,45	1,59	1,82
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	4 013	4 026	4 589
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	1,73	1,81	1,99
Antal ärenden, inkomna och upprättade	87	76	98
Antal beslutade ärenden	108	127	30
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	1	1	1
Bidragutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	1
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 85, Integration ¹⁾	78		

¹⁾Nöjdindex för verksamhet 85 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2016. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för de 16 länsstyrelser som deltog är 72.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Sakområdet har under hela jämförelseperioden 2014-2016 haft en fast bemanning på ramanslaget om två årsarbeten. Variationerna speglar främst upp och nedgångar i till verksamhetsområdet knutna projektanställningar samt till de extra insatser som följde i spåren av flyktingsituationen hösten 2015. Växlingarna i ärendevolym speglar i allt väsentligt ett ökat antal omförhandlingar med kommuner om mottagande av ensamkommande barn. Systemet med kommunöverenskommelser är sedan april 2016 på väg att fasas ut. Nöjdhetsindex ligger klart över medelvärdet för övriga i brukarundersökningen ingående länsstyrelser.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Hösten 2015 med dess efterverkningar har satt integrationsfrågorna i fokus i samhällsdebatten. Bland länets kommuner har det på ett nytt sätt lett till omprioriteringar och förvaltningsöverskridande samarbeten, där enheter och yrkeskategorier som tidigare inte varit involverade i integrationsfrågor, nu kommit att bli en viktig del i olika beslutsprocesser. Uppslutning och engagemang vid kommunbesök, Migrationsråd och andra forum som Länsstyrelsen leder har varit stor.

Länsstyrelsen har stärkt samverkan för att utveckla etablering och mottagande

En viktig del i Länsstyrelsens uppdrag är att stärka samverkan för att inte minst små kommuner med knappa resurser också ska kunna utveckla sitt mottagande. Detta sker bland annat via olika nätverk, konferenser och utbildningar för berörda aktörer på såväl strategisk som operativ nivå. Under året har Länsstyrelsen genomfört nätverksträffar för de yrkeskategorier som arbetar med ensamkommande barn, migrationsråd med länets politiska ledning samt kommunbesök i samtliga kommuner i Västerbotten. Den 19 februari 2016 genomfördes den av regeringen initierade särskilda program- och dialogdagen, *Sverige Tillsammans*, för hela länet.

Information och utbildning har varit viktiga insatser

Viktiga programpunkter vid övriga sammankomster med kommuner och andra intressenter under året har bland annat varit information om ny lagstiftning, information om hur Säkerhetspolisen (SÄPO) arbetar med våldsbejakande extremism, hur Migrationsverket hanterar av- och utvisningar och hur Inspektionen för

vård och omsorg (IVO) ser på nya boendeformen stödboende. Umeå universitet har också medverkat och informerat om sin forskning kring SiS-placerade ensamkommande barn.

Två särskilda utbildnings-/informationsinsatser har genomförts. Den första gjordes i samverkan med Migrationsverkets statsbidragsfunktion och syftade till att stärka kompetensen i kommunerna om återsökningsbara ersättningar. Satsningen föranleddes av att både Migrationsverket och Länsstyrelsen har noterat differensen inom länet för återsökta ersättningar och förseningar i utbetalningar av sökta medel som härrör till ofullständiga ansökningar.

Den andra utbildningssatsningen skedde i samverkan med sakområde *Jämställdhet*. Föreläsningdagen syftade till att stärka kompetensen i hur man pratar med unga kring sexuell hälsa och att skapa förståelse för kulturella skillnader och migrationens påverkan på hälsan. Dagen riktade sig till personal som i sitt arbete möter asylsökande och nyanlända barn och ungdomar, exempelvis boendepersonal, elevhälsa och socialsekreterare men även andra aktörer och civila samhället som till exempel landstinget, Röda Korset och Rädda barnen.

Delar av det utvecklingsarbete som Länsstyrelsen gör kring etableringen och mottagandet av nyanlända sker inom länsstyrelse- och/eller myndighetsgemensamma nationella arbetsgrupper.

Förberedelser för samordning av tidiga insatser för asylsökande (TIA)

I juni 2016 gav regeringen länsstyrelserna i uppdrag att bygga upp en verksamhet för att från 2017 samordna tidiga insatser för asylsökande (TIA). Vid Länsstyrelsen Västerbotten rekryterades en processledare för uppdraget, som kunde inleda sitt arbete under augusti månad. Bland de viktigaste förberedande insatserna har varit att:

- inventera befintliga insatser för asylsökande
- föra dialog med Migrationsverket, asylboenden, det civila samhället, kommuner och andra aktörer
- bygga upp strukturer (eller inkorporera i befintliga strukturer) för samordningsuppdraget
- organisera och rekrytera personal för uppdragets genomförande från den 1 januari 2017.

Utöver processledaren har ytterligare tre medarbetare anställts, en med inriktning på stödhandläggning jämte verksamhetskoordinering inom Umeåregionen samt två med extern placering och med inriktning på verksamhetskoordinering inom Skellefteåregionen respektive länets inland.

Som ett led i verksamhetsuppbyggnaden har ett asylnätverk bildats i länet som under försommaren och hösten 2016 haft två sammankomster. En referensgrupp som stöd för processledaren har likaså satts samman och har under 2016 haft ett första inledande möte.

Enligt uppdrag 3.47 i länsstyrelsernas regleringsbrev för 2016 kommer en särskild rapport om uppdragets genomförande att per den 2 mars 2017 överlämnas till regeringen via Länsstyrelsen Jönköping.

Majoriteten av kommunerna har klarat mottagandet av ensamkommande väl

Länsstyrelsens samlade bedömning är att majoriteten av länets kommuner har klarat utmaningarna från hösten 2015 väl, och förmått att under 2016 i huvudsak anpassa verksamheten efter det kraftigt minskade behovet av platser.

Parallellt med nedskärningar arbetar många boenden med kvalitetsinsatser som består av utbildningsmaterial för barnen och ungdomarna, utbildning i konflikthantering och fördjupningar i hur processen med långa asylandläggningstider påverkar barn och ungas mående.

Generellt verkar de större kommunerna ha lättare att anpassa sina verksamheter än de mindre kommunerna. I de större kommunerna kan verksamheter slås samman, lokalskiften genomföras eller personal omfördelas, medan de små kommunerna oftare ställs inför alternativet att stänga ner hem för vård eller boende (HVB-hem), avyttra lokaler eller säga upp personal. Inlandskommunerna med stort behov av inflyttning av yngre för sin kompetensförsörjning ser samtidigt en stor tillgång i de ensamkommande barnen.

Lägesbilder om belastningen inom skola, socialtjänst och överförmyndarverksamhet

På uppdrag av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) tog Länsstyrelsen fram lägesbilder under senhösten 2015, med ett avslut under vecka 10 år 2016. Lägesbilderna syftade till att beskriva belastningen på landets kommuner inom bland annat skola, socialtjänst och överförmyndarverksamhet. På regeringens uppdrag genomförde länsstyrelserna en uppföljning under vecka 38. Det är svårt att dra säkra jämförande slutsatser av det framtagna materialet. Ett intryck är dock att skolan fortfarande är hårt belastad, där de kanske största bristerna är en eftersatt modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål, hög belastning på pedagogisk personal och elevhälsa och svårigheter att rekrytera behörig personal inom samtliga områden. Därtill kommer skärpta regler kring kartläggning av nyanlända elever från april 2016 vilket krävt mer resurser från skolan.

Uppföljningsprojekt har rönt stort intresse

Länsstyrelsen samverkar sedan flera år med Umeå universitet i frågor som rör forskningsfältet kring ensamkommande barn. Under 2015 har Länsstyrelsen också samverkat med och finansierat en uppföljning av mottagandet av ensamkommande barn i länet genom Region Västerbottens enhet för forskning och utveckling. Inom ramen för denna uppföljning har det genomförts ett pilotprojekt i fem av länets kommuner under 2015, där man bland annat studerat följande tre områden: (1) Hur ensamkommande barn upplever mottagandet i kommunernas boende, (2) indikationer på ett gott mottagande samt (3) kompetens hos personal vid boendena. Under 2016 har samtliga kommuner i länet deltagit i genomförandet av modellen, som bygger på enkätstudier två gånger per år. Projektet har rönt intresse nationellt och tanken är att enkätresultaten från varje år ska samlas i en växande databas som kan bli till stor nytta vid framtida studier kring ensamkommande barn.

Även för mottagandet av ensamkommande barn lämnas en särskild rapport via Länsstyrelsen Jönköping enligt regleringsbrevets uppdrag 3.39.

Förskjutningar i mottagandet av nyanlända

Införandet av bosättningslagen den 1 mars 2016 medförde att länets mottagande av nyanlända knöts än starkare till länets största kommuner, Umeå och Skellefteå. För att bibehålla en god beredskap och kapacitet i hela länet har ambitionen varit att säkerställa att samtliga kommuner har ett mottagande som motsvarar behovet. Mot bakgrund av den så kallade begränsningspolitiken och dess konsekvenser har ett flertal mindre kommuner önskat ett högre mottagande inför 2017 i syfte att upprätthålla den kapacitet som byggts upp.

Särskilt Umeå kommun fick öka sitt mottagande

Umeå kommun, länets regionala centra, har under lång tid haft ett påfallande lågt mottagande, framförallt mottagandet på anvisning. Mottagandereformen per den 1 mars 2016 innebar för kommunen en tiodubbling av mottagandet av anvisade. Umeå kommun har sedan tidigare själv pekat på behovet av en mer ändamålsenlig tjänstemannaorganisation och en väsentligt högre beredskap för bostadsanskaffning. Under 2016 har sådana åtgärder också satts in. Rekryteringar och strategier för bostadsanskaffning har resulterat i att man kunnat hantera det högre mottagandet, om än inte utan problem.

Skellefteå kommun har under lång tid haft ett högt mottagande av såväl asylsökande som ensamkommande barn, och fick med mottagandereformen en sänkning av kommuntalet i jämförelse med tidigare överenskommelse. Inte desto mindre har kommunen behövt söka strategier för att hantera framförallt bostadsanskaffningen. Ett led i det arbetet har varit projektet *BISA – Boende, Integration, Stödja, Aktivera* – där kommunen börjat inventera tomställda hus och lägenheter på landsbygden. Projektet kommer att fortsätta även under kommande år för att klara bosättningen av nyanlända.

En närmare redogörelse för Länsstyrelsens och länets arbete med mottagandet och etableringen av nyanlända lämnas genom Länsstyrelsen Jönköping enligt regleringsbrevsuppdrag 3.35.

Organisationsstyrning

Fortsatt utveckling av intern styrning och kontroll

Länsstyrelsen har fortsatt att arbeta för att utveckla intern styrning och kontroll och för att säkerställa att Länsstyrelsens verksamhet bedrivs enligt de krav som ställs på myndigheten genom 3§ myndighetsförordningen (2007:515). Länsstyrelsen har med anledning av kravet i förordningen om intern styrning och kontroll (2007:603) tagit fram riktlinjer för arbetet med riskhantering.

I riktlinjerna beskrivs den metod för riskanalys som Länsstyrelsen använder. Utgångspunkten för metoden är att bemöta alla typer av risker på ett enhetligt och samordnat sätt. I riktlinjerna ingår bland annat en enhetlig riskmall, beskrivning av processen under året, samt roller och ansvar i processen. Länsstyrelsens riskarbete är en integrerad del i den årliga processen för verksamhetsplanering och uppföljning. Uppföljning och revidering av riskanalyserna genomförs vid samtliga tertialuppföljningar under året.

I tertialuppföljningarna under året förs ett riskområde fram som av enheterna bedömts som särskilt viktiga att prioritera. Detta område är tröghet i våra IT-system

Kontinuerliga diskussioner har förts med IT-enheten under året angående den tröghet medarbetarna upplever för att komma tillrätta med problemen.

Vid Länsstyrelsens helårsuppföljning ska samtliga enhetschefer, enligt våra riktlinjer, till länsrådet kortfattat avrapportera statusen på sin enhets interna styrning och kontroll för det gångna verksamhetsåret. Enhetschefernas bedömning är en del av underlaget för Landshövdingens bedömning av hela myndighetens interna styrning och kontroll. För verksamhetsåret 2016 har samtliga enhetschefer bedömt att den interna styrningen och kontrollen är tillfredställande inom sin verksamhet. Synpunkter från intern och extern revision har beaktats.

Utbildning och styrningsmodell för att utveckla organisationsstyrningen

För att utveckla organisationsstyrningen av Länsstyrelsen har ett antal chefer och medarbetare genomgått utbildning i systemsynsätt och styrningsmodellen har även implementerats inom delar av Länsstyrelsens verksamhet under året.

Verktyget för uppföljning (LISA) är implementerat vid myndigheten och alla enhetschefer gör kontinuerliga uppföljningar av verksamheten ur de tre perspektiven ekonomi, verksamhet och medarbetare. Den externa revisionen uppmärksammade, i samband med granskning av årsredovisning 2015, att Länsstyrelsen har brister i redovisningsprinciperna för EU-medel. Länsstyrelsen har i samråd med Ekonomistyrningsverket (ESV) utrett detta och beslutat om ändrade redovisningsprinciper så de överensstämmer med gällande förordningar och föreskrifter. Länsstyrelsen hanterar EU-medlen enligt de nya redovisningsprinciperna och har därmed åtgärdat de brister som påpekats.

Personaluppgifter

Enligt kraven i FÅB 3 kap 3§ ska myndigheter redovisa de åtgärder som har vidtagits i syfte att säkerställa att kompetens finns för att fullgöra de uppgifter som avses i 1§ första stycket. I redovisningen ska det ingå en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till fullgörandet av dessa uppgifter. (Förordning 2008:747)

Åtterrapporering

Redovisa en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till fullgörandet av dessa uppgifter.

Länsstyrelsen vill skapa en föredömlig arbetsmiljö med utvecklingsmöjligheter

Länsstyrelsen arbetar med att skapa förutsättningar för en föredömlig arbetsmiljö och utvecklingsmöjligheter för verksamhet och medarbetare. Att kontinuerligt, långsiktigt och systematiskt attrahera och utveckla kompetensen hos våra medarbetare är vår strategi för att kunna uppfylla vår vision *Tillsammans gör vi det hållbara möjligt*.

Organisationen fortsatte att uppvisa en balanserad personalomsättning, låga sjuktal samt en säker och systematiskt utformad arbetsmiljö med ett skriftligt godkännande vid den årliga externa tredjepartsrevisionen enligt AFS 2001:1.

Medarbetare ¹⁾	2016	2015	2014
Total sjukfrånvaro (%)	3,9	3,7	2,7
– varav kvinnor	5,4	5,5	3,6
– varav män	2,2	1,8	1,7
Personalomsättning nyanställda, tillsvidareanställda (%) ¹⁾	9,5	12,0	8,2
Personalomsättning avgångna, tillsvidareanställda (%) ¹⁾	6,5	9,5	9,2

¹⁾ Siffrorna är framtagna med LISA-verktygets nya beräkningsmodell av antal anställda..

Länsstyrelsens fokusområden under 2016

I linje med myndighetens långsiktiga strategi och vision har fokus under året varit inriktat på nedanstående områden:

- Fortsatt arbete med att skapa en föredömlig och säker arbetsmiljö
- Fortsatt vidareutveckling av intern styrning, ledar- och medarbetarskap
- Fortsatt etablering av gemensamma arbetssätt och ständiga förbättringar.

Genomgående för de insatser som genomförts har varit att skapa goda förutsättningar för att alla medarbetare ska känna ansvar och engagemang genom samverkan samt aktivt delta i förbättringsarbetet.

Arbetsmiljödiplomering säkerställer samverkan och kunskap i arbetsmiljöfrågor

Det systematiska arbetsmiljöarbetet är integrerat i organisationen och löper hand i hand med den vardagliga verksamheten och utvecklingsarbetet. För att säkerställa att chefer, verksamhetsledare samt representanter för arbetstagarna samverkar och har kunskap i arbetsmiljöfrågor görs sedan ett flertal år tillbaka en årlig arbetsmiljödiplomering. Under 2016 innehöll arbetsmiljödiplomeringen en särskild fördjupning inom organisatorisk- och social arbetsmiljö.

Vart tredje år görs chefsutvärderingar

För att säkerställa att Länsstyrelsens chefer uppfyller kraven inom ramen för sina uppdrag genomför myndigheten chefsutvärderingar vart tredje år. Under 2016 har Länsstyrelsen utvärderat två chefer som fått förnyat förtroende och viktig feedback från sina medarbetare i sitt fortsatta ledarskap.

Medarbetarundersökning har genomförts under året

Den återkommande medarbetarundersökningen har genomförts under året. Resultatet har samverkats och kommunicerats på varje enhet samt ingår i det löpande utvecklings- och förbättringsarbetet.

Enhetsöverskridande möten ökar möjligheten att angripa orsaker till avvikelser

Arbetet med systeminriktade kvalitetsförbättringar inom hela organisationen har fortsatt med enhetsöverskridande och systematiska möten med kärn- och stödverksamheterna. Exempel på områden där detta sker är: HR-stöd, säkerhet/fastighetsfrågor samt diarium/arkiv. Denna typ av möten ökar möjligheten att gemensamt angripa orsakerna till de avvikelser som förekommer inom olika processer som löper genom hela organisationen.

Inom stödverksamheten har en mindre omorganisation genomförts under året i syfte att öka synergier mellan närliggande sakområden för ökad effektivitet i handläggningen.

Länsstyrelsen har arrangerat introduktions- och förvaltningsutbildningar för både nya och befintliga medarbetare. Dessutom har ett flertal utbildnings- och utvecklingsinsatser genomförts inom områdena systemsyn och kvalitetsutveckling med syfte att medarbetarna ska få en större förståelse för helheten och samspelets betydelse inom organisationen.

En ny likabehandlingsplan har färdigställts

Länsstyrelsen har tillsammans med fackliga parter samverkat och färdigställt en ny likabehandlingsplan i syfte att följa de förändringar som sker i Diskrimineringslagen från 1 januari 2017. Planen ska säkerställa en ännu bättre arbetsmiljö för alla anställda med beaktande av individuella behov.

Länsstyrelsens nya avtal för lokala omställningsmedel gäller från 1 januari 2016. Syftet är att utifrån verksamhetens behov bidra till finansiering av ett långsiktigt lokalt omställningsarbete. Under året har en ansökan om omställningsmedel lämnats in med intentionen att kunna öka anställningsbarheten för en utsedd grupp inom stödverksamheten.

Länsstyrelsen har under slutet av året påbörjat en provperiod med utökad tjänsteannonsering via sociala medier. Effekten av att synas och nå nya medarbetare via sociala medier ska sedan utvärderas och leda till ett ställningstagande om fortsatt annonsering via dessa kanaler.

Under ledning av Arbetsförmedlingen region Nord har Länsstyrelsen Västerbotten och Umeå universitet anordnat en regional innovationsvecka där syftet är att visualisera digitala möjligheter för morgondagens arbetsmarknad.

Länsstyrelsen bedömer att arbetsplatsen är en attraktiv arbetsplats

Mot bakgrund av det grundläggande arbetsmiljöarbetet och de aktiviteter som genomförts, så är bedömningen att Länsstyrelsen är en attraktiv arbetsplats med ett starkt varumärke. Detta kan exemplifieras med fortsatt många förfrågningar om praktikplatser, arbetsträning, möjlighet till examensjobb samt ett stort antal sökanden på lediga tjänster. En majoritet av våra medarbetare väljer också att vara kvar i anställningen under mycket lång tid.

Tabell över sjukfrånvaro i enlighet med 7 kap. 3§ FÅB

Kön	Ålder	2016			2015		
		Antal anställda ¹⁾	Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinarie arbetstid (%)	Sjukfrånvaro 60 dgr och längre i förhållande till total sjukfrånvaro (%)	Antal anställda ¹⁾	Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinarie arbetstid (%)	Sjukfrånvaro 60 dgr och längre i förhållande till total sjukfrånvaro (%)
Män	- 29	5,1	- ²⁾	- ²⁾	6,1	- ²⁾	- ²⁾
	30 - 49	59,0	3,2	70,2	59,6	2,0	54,9
	50 -	56,0	1,3	35,2	52,8	1,7	37,0
	Alla	120,1	2,2	61,9	118,6	1,8	45,5
Kvinnor	- 29	15,2	2,8	0	11,8	1,9	0
	30 - 49	71,3	6,2	68,2	74,5	4,7	56,7
	50 -	40,0	5,1	77,1	38,6	7,8	83,3
	Alla	126,5	5,4	69,1	125,0	5,5	68,0
Samtliga	- 29	20,3	2,5	0	18,0	1,6	0
	30 - 49	130,3	4,8	68,9	134,2	3,5	56,3
	50 -	96,0	2,9	70,0	91,4	4,4	72,6
	Alla	246,6	3,9	67,1	243,6	3,7	63,0

¹⁾ Antal anställda beräknas som samtliga månadsanställda reducerat med anställningsperiod samt tjänstledighet om 100%. Därutöver räknas timanställdas anställningsomfattning utifrån antalet genomförda arbetstimmar under anställningsperioden.

²⁾ Enligt 7 kap. 3§ FÅB (2000:605) framgår att uppgifter för grupper med högst 10 anställda inte ska lämnas och inte heller om uppgiften kan hänföras till en enskild individ.

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Kommentar

Vi för kontinuerlig dialog med företagshälsovården om sjuktalen och sett att över en längre tid så är det långtidssjukskrivningarna som drar upp siffrorna. Vi ser också att kvinnorna har en högre sjukfrånvaro än män.

Året i siffror

Tabell A - Verksamhetskostnader 2014 – 2016 Tkr

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2016	2015	2014
20-21	Övrig förvaltning	5 206	4 048	4 987
25	Trafikföreskrifter m.m.	274	346	247
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	8 197	7 515	6 788
30	Regional tillväxt	21 981	23 170	25 185
34	Infrastrukturplanering	925	1 231	977
40	Hållbar samhällsplanering och boende	5 592	5 427	3 661
41	Stöd till boende	296	187	194
42	Energi och klimat	2 623	2 928	8 362
43	Kulturmiljö	4 898	5 458	5 264
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	8 829	8 028	10 293
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	10 104	10 031	16 760
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	44 486	40 740	35 619
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	2 409	2 158	2 108
53	Vattenverksamhet	7 196	5 929	5 478
54	Mineral- och torvfyndigheter	138	291	196
55	Miljöfarlig verksamhet	7 448	8 138	8 374
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	451	203	265
57	Förorenade områden, efterbehandling	2 878	2 431	2 516
58	Restaurering	14 993	12 699	12 291
60	Lantbruk och landsbygd	11 473	11 899	11 759
61	Rennäring m.m.(enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	3 004	2 750	2 972
62	Fiske	2 122	2 264	2 080
70	Folkhälsa	2 476	2 872	2 795
80	Jämställdhet	3 013	2 564	2 295
81	Nationella minoriteter	24	36	6
82	Mänskliga rättigheter	647	331	806
85	Integration	2 930	2 925	3 373
	SUMMA PRODUKTION	174 613	166 597	175 651
10	Myndighetsövergripande verksamhet	14 540	15 264	15 120
11	Administration och intern service	43 706	41 107	40 536
	SUMMA VERKSAMHETSKOSTNADER EXKL RESURSSAMVERKAN	232 859	222 968	231 307
99	Resurssamverkan ¹⁾	652	360	300
	TOTALSUMMA VERKSAMHETENS KOSTNADER ENL RESULTATRÄKNINGEN ²⁾	233 510	223 328	231 607

1. Den del av kostnader för resurssamverkan som ska belasta länsstyrelsen fördelas på respektive tvåsifferkod.

2. Totalsumma verksamhetskostnader ska överensstämma med verksamhetskostnader enligt resultaträkningar.

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Definition av resurssamverkan:

Med offentlig resurssamordning menas att en myndighet har rätt att mot avgift helt eller delvis samordna sitt resursutnyttjande avseende varor och tjänster med en annan myndighet, kommun eller landsting (s.k. sambruk). Skriftliga avtal om samordningen bör träffas mellan de berörda parterna. Ansvarsfördelningen mellan myndigheterna bör läggas fast.

Kommentarer Tabell A

Den totala verksamhetskostnaden för Länsstyrelsens verksamhet för året är 233 510 mnkr, vilket är en ökning på ca 10 mnkr jämfört med 2015. Ökningen beror till största del på att antalet årsarbetskrafter ökat inom verksamhetsområdet Naturvård, samt miljö- och hälsoskydd.

Tabell B – Verksamhetskostnader 2016

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	Kostnader exkl OH		OH-kostnader		Kostnader inkl OH	
		Tkr	%	Tkr	%	Tkr	%
20-21	Övrig förvaltning	5 206	2,24%	1 692	2,92%	6 897	2,97%
25	Trafikföreskrifter m.m.	274	0,12%	119	0,20%	392	0,17%
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	8 197	3,52%	3 538	6,10%	11 735	5,04%
30	Regional tillväxt	21 981	9,44%	6 122	10,55%	28 104	12,08%
34	Infrastrukturplanering	925	0,40%	376	0,65%	1 301	0,56%
40	Hållbar samhällsplanering och boende	5 592	2,40%	2 550	4,40%	8 142	3,50%
41	Stöd till boende	296	0,13%	137	0,24%	432	0,19%
42	Energi och klimat	2 623	1,13%	851	1,47%	3 474	1,49%
43	Kulturmiljö	4 898	2,10%	1 728	2,98%	6 626	2,85%
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	8 829	3,79%	2 676	4,61%	11 505	4,95%
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	10 104	4,34%	3 834	6,61%	13 939	5,99%
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	44 486	19,10%	12 088	20,84%	56 574	24,32%
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	2 409	1,03%	1 095	1,89%	3 504	1,51%
53	Vattenverksamhet	7 196	3,09%	3 052	5,26%	10 248	4,41%
54	Mineral- och torvfyndigheter	138	0,06%	66	0,11%	203	0,09%
55	Miljöfarlig verksamhet	7 448	3,20%	3 449	5,95%	10 897	4,68%
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	451	0,19%	215	0,37%	666	0,29%
57	Förorenade områden, efterbehandling	2 878	1,24%	1 114	1,92%	3 992	1,72%
58	Restaurering	14 993	6,44%	3 511	6,05%	18 503	7,95%
60	Lantbruk och landsbygd	11 473	4,93%	4 804	8,28%	16 277	7,00%
61	Rennäring m.m.(enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	3 004	1,29%	905	1,56%	3 909	1,68%
62	Fiske	2 122	0,91%	852	1,47%	2 975	1,28%
70	Folkhälsa	2 476	1,06%	991	1,71%	3 467	1,49%
80	Jämställdhet	3 013	1,29%	947	1,63%	3 960	1,70%
81	Nationella minoriteter	24	0,01%	10	0,02%	34	0,01%
82	Mänskliga rättigheter	647	0,28%	207	0,36%	853	0,37%
85	Integration	2 930	1,26%	1 083	1,87%	4 013	1,73%
	SUMMA PRODUKTION	174 613	74,99%	58 012	100,00%	232 625	100,00%
10	Myndighetsövergripande verksamhet	14 540	6,24%				
11	Administration och intern service	43 706	18,77%				
	SUMMA VERKSAMHETSKOSTNADER EXKL RESURSSAMVERKAN	232 859	100,00%			232 625	100,00%
99	Resurssamverkan ¹⁾	652		233		885	
	Totalsumma verksamhetens kostnader enl resultaträkningen ²⁾	233 510				233 510	
	Myndighetsövergripande, adm och intern service uppdelat på: ³⁾						
	Nivå 1 (113-115)	30 450	25,02%				
	Nivå 2 (110-112, 116-119)	13 256	10,89%				
	Nivå 3 (100-109)	14 540	11,95%				
	Personalkostnad, produktion (kkl 4, verksamhetskod 2-8)	121 694					

¹⁾ Den del av kostnader för resurssamverkan som inte avser den egna länsstyrelsen redovisas på denna rad.

Länsstyrelsens egen andel redovisas under relevant verksamhetskod, oftast adm. och intern service (11).

²⁾ Totalsumma verksamhetskostnader skall överensstämma med verksamhetskostnaderna enligt resultaträkningen.

³⁾ Summan på nivå 1-3 ska överensstämma med summan av Myndighetsövergripande verksamhet och Administration och intern service. Den procentuella fördelningen skall visa resp. nivåns andel av personalkostnaderna vht 2-8 (kkl 4).

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Tabell C – Årsarbetskrafter 2014 – 2016

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2016			2015	2014
		totalt	varav kvinnor	varav män	totalt	totalt
20-21	Övrig förvaltning	5,4	2,5	3,0	5,6	7,5
25	Trafikföreskrifter m.m.	0,4	0,1	0,3	0,6	0,4
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	11,4	7,5	3,8	10,5	9,8
30	Regional tillväxt	19,6	8,2	11,4	20,7	20,8
34	Infrastrukturplanering	1,2	0,4	0,8	1,7	1,5
40	Hållbar samhällsplanering och boende	7,7	5,8	1,9	7,3	7,5
41	Stöd till boende	0,5	0,5	0,0	0,3	0,4
42	Energi och klimat	2,9	2,9	0,1	2,1	3,9
43	Kulturmiljö	5,6	3,0	2,6	6,0	7,1
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	8,6	6,4	2,2	7,7	9,2
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	11,9	5,8	6,1	12,1	16,6
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	44,4	12,9	31,5	37,0	35,8
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	3,7	3,1	0,6	3,4	3,2
53	Vattenverksamhet	10,8	6,1	4,7	9,3	8,9
54	Mineral- och torvfyndigheter	0,2	0,2	0,0	0,5	0,3
55	Miljöfarlig verksamhet	11,7	8,1	3,6	12,7	13,6
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	0,9	0,8	0,1	0,3	0,5
57	Förorenade områden, efterbehandling	3,6	2,5	1,0	3,6	3,9
58	Restaurering	12,8	1,1	11,8	11,4	9,7
60	Lantbruk och landsbygd	16,8	9,2	7,6	17,1	17,7
61	Rennäring m.m.(enbart Dalarna, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	3,1	1,8	1,2	3,1	2,7
62	Fiske	2,8	0,1	2,6	3,0	2,8
70	Folkhälsa	2,9	0,8	2,2	2,9	3,1
80	Jämställdhet	3,0	2,9	0,0	2,5	2,2
81	Nationella minoriteter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
82	Mänskliga rättigheter	0,6	0,6	0,0	0,4	1,1
85	Integration	3,3	2,0	1,3	3,5	4,2
	SUMMA PRODUKTION	195,9	95,4	100,5	185,5	194,2
10	Myndighetsövergripande verksamhet	12,0	6,1	6,0	12,4	12,2
11	Administration och intern service	21,0	13,1	8,0	21,7	23,9
	SUMMA ÅRSARBETSKRAFTER EXKL RESURSSAMVERKAN	229,0	114,6	114,4	219,6	230,3
99	Resurssamverkan ¹⁾	0,8	0,4	0,4	0,5	0,4
	TOTALT ANTAL ÅRSARBETSKRAFTER	229,8	114,9	114,9	220,1	230,7

¹⁾ Den del av årsarbetskrafterna för resurssamverkan som inte avser den egna länsstyrelsen redovisas på denna rad. Länsstyrelsens egen andel redovisas under relevant verksamhet på tvåsiffernivå.

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Kommentarer Tabell C

Länsstyrelsen totala årsarbetskrafter 2016 har ökat med nästan 10 årsarbetskrafter jämfört med 2015. Den största förändringen har skett inom område 51-Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden då regeringen gjort satsningar inom naturvårdsområdet, framför allt inom områdesskydd. Även inom område 58-Restaurering har behovet av årsarbetskrafter ökat för att driva projekt kring restaurering av vattendrag.

Tabell D - Representation

Kostnader för representation	2016		2015		2014	
	Totalt tkr	Per åa kronor	Totalt tkr	Per åa kronor	Totalt tkr	Per åa kronor
Intern representation (undergrupp 496 i baskontoplanen)	127	553	141	643	151	656
Extern representation (undergrupp 552 i baskontoplanen)	524	2 279	535	2 429	715	3 099

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Kommentarer Tabell D

Den interna representationen har minskat med 14 tkr och den externa representationen med 11 tkr i jämförelse med 2015. Umeå var kulturhuvudstadsår 2014 vilket påverkade den externa representationen samma år.

Tabell E - Lokaler

Lokalkostnader	2016	2015	2014
Residens			
Lokalkostnader (tkr) 103	1 603	1 853	1 864
Lokalyta (m ²)	1 032	1 032	1 032
Lokalkostnad per m ² (kr)	1 553	1 796	1 807
Lokaler ¹⁾			
Lokalkostnader (tkr) 113	12 424	11 008	11 012
Lokalyta (m ²)	7 854	7 854	9 052
Lokalkostnad per m ² (kr)	1 582	1 402	1 217
Lokalkostnad per årsarbetskraft (tkr)	54	50	48
Lokalyta per årsarbetskraft (m ²)	34	36	39
Kontorslokaler ²⁾			
Kontorslokalyta (m ²)	6 429	6 429	7 130
Kontorslokalyta per årsarbetskraft (m ²)	28	29	31
SUMMA LOKALKOSTNADER	14 027	12 861	12 876

¹⁾ Med lokaler avses samtliga utrymmen förutom residenset såsom kontorslokaler, förråd, källare och garage. Med lokalkostnader avses hyra, lokalvård, larm och bevakningskostnader, avskrivningskostnader m.m.

²⁾ Med kontorslokaler avses ytor ovan mark såsom kontorsrum, biytor som korridorer, toaletter, trapphus, närarkiv, närförråd etc.

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Kommentarer Tabell E

Den totala lokalkostnaden 2016 har ökat med 1 166 tkr i jämförelse med kostnaden för 2015. Orsaken till det är att Länsstyrelsen under ombyggnationen av kontorslokalerna, 2014-2015, har haft en hyresrabatt p.g.a. den olägenhet som ombyggnationen orsakat för verksamheten och att denna rabatt har trappats ned under 2016. Lokalkostnaden för residenset är minskat med 250 tkr under 2016 vilket beror på en minskning av kostnader för vaktbolag då Länsstyrelsen under året gjort egna investeringar i bevakningssystemet.

Planerade större lokalförändringar

Inga större lokalförändringar planeras.

Tabell F – Redovisning av ärenden 2016 (samtliga ärenden oavsett databas)

A	B	C	D	E	F	G
Sakområde och del av sakområde	Ingående balans	Antal inkomna ärenden (exkl upprättade ärenden)	Antal upprättade ärenden	Antal beslutade ärenden	Utgående balans (F=B+C+D-E)	Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år
Myndighetsövergripande, administration och intern service (10-11)	43	100	154	259	38	2
Övrig förvaltning (20-21)	293	1028	133	1277	177	1
varav Stiftelser (206)	0	0	0	0	0	0
varav Kameraövervakning (211)	15	84	16	104	11	0
varav Bevakningsföretag m.m. (212)	0	21	0	19	2	0
Trafikföreskrifter m.m. (25)	28	118	1	126	21	0
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (28)	117	890	915	1830	92	1
varav Livsmedelskontroll (281)	10	82	81	158	15	0
varav Djurskydd (282)	88	704	703	1431	64	0
varav Smittskydd (283)	10	70	27	99	8	1
varav Allmänna veterinära frågor (284)	6	26	56	85	3	0
Regional tillväxt (30)	179	584	75	542	296	9
Infrastrukturplanering (34)	8	47	4	51	8	1
Hållbar samhällsplanering och boende (40)	71	1124	10	1133	72	1
Stöd till boende (41)	34	52	1	47	40	0
Energi och klimat (42)	7	29	4	32	8	0
Kulturmiljö (43)	36	372	53	375	86	2
Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar (45)	102	165	64	195	136	6
varav Tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor samt uppföljning av kommunernas krishanteringssystem (456)	5	11	18	21	13	0
Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd (50)	141	268	30	322	117	20
Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden (51)	275	365	435	691	384	88
varav Tillsyn av vattenskyddsområden (516)	0	0	0	0	0	0
Prövning och tillsyn för skydd av naturen (52)	74	722	44	793	47	5
Vattenverksamhet (53)	116	278	40	316	118	4
varav Tillsyn av vattenverksamheten (535)	91	169	33	221	72	4
Mineral- och torvfyndigheter (54)	11	101	1	107	6	0
Miljöfarlig verksamhet (55)	181	621	139	690	251	11
varav Tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	97	403	128	490	138	1
Övrigt miljö och hälsoskydd (56)	13	159	2	164	10	0
Förorenade områden, efterbehandling (57)	30	28	12	39	31	7
varav tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden (575)	18	21	8	28	19	2
Restaurering (58)	16	23	22	39	22	4

A	B	C	D	E	F	G
Sakområde och del av sakområde	Ingående balans	Antal inkomna ärenden (exkl upprättade ärenden)	Antal upprättade ärenden	Antal beslutade ärenden	Utgående balans (F=B+C+D-E)	Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år
Lantbruk och landsbygd (60) ¹	119	470	40	509	120	2
varav Stöd till jordbruket enligt EG:s förordningar (601)	10	27	8	44	1	0
Rennäring m.m. (enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län (61)	218	463	147	678	150	12
Fiske (62) ²	26	482	5	481	32	4
Folkhälsa (70)	30	49	13	53	39	0
Jämställdhet (80)	11	15	7	12	21	0
Nationella minoriteter (81)	0	1	0	1	0	0
Mänskliga rättigheter (82)	12	12	15	26	13	0
Integration (85)	31	70	17	108	10	1
Summa	2 222	8 636	2 383	10 896	2 345	181
varav Vattenmyndighetens ärenden ³	0	0	0	0	0	0
varav Miljöprövningsdelegationens ärenden	55	76	1	63	69	8

¹) Under 2016 har huvuddelen av länsstyrelsernas arbete med jordbrukarstöden och landsbygdsstöden skett i Jordbruksverkets nya IT-system. Dessa system är ännu inte färdigbyggda, varför statistik över inkomna och handlagda ärenden inom området jordbrukarstöd (VÅS 601) inte är möjlig att hämta ut.

För landsbygdsstöden (VÅS 602) har siffror över inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökningar om stöd kunnat hämtas från Jordbruksverkets system. Statistik för inkomna och beslutade ärenden om utbetalningar av stöd är inte möjlig att hämta ut och redovisas därför ej. Siffrorna som redovisas för 2015-2016 är därför ofullständiga och skiljer sig från tidigare års statistik. Det som redovisas här är den ärendestatistik som hämtas från Länsstyrelsens eget diarieföringssystem i tabellen summerat med inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökan om landsbygdsstöd.

²) För fiske (VÅS 622) har siffror över inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökningar om stöd kunnat hämtas från Jordbruksverkets system. Statistik för inkomna och beslutade ärenden om utbetalningar av stöd är inte möjlig att hämta ut och redovisas därför ej. Det som redovisas här är den ärendestatistik som hämtas från Länsstyrelsens eget diarieföringssystem i tabellen summerat med inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökan om fiske.

³) Vattenmyndighet finns ej hos Länsstyrelsen Västerbotten.

Källa: Ärendehandläggningssystemet Platina, Jordbruksverket och Boverket

Kommentarer Tabell F

Antal inkomna ärenden har ökat med 301 ärenden jämfört med 2015, vilket bland annat beror på att Länsstyrelsen återtagit beslutanderätten i bygdemedelsärenden och att fler underrättelser om fastighetsförrättningar från Lantmäteriet har registrerats i ärendehanteringssystemet Platina.

Antalet beslutade ärenden har ökat med 1 076 beslut jämfört med motsvarande antal 2015. Av de 181 öppna ärenden utgör den största delen inom VÅS 51 - *Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden*. Ärenden inom det sakområdet har vanligtvis en ärendeprocess som sträcker sig längre än två år.

Kommentar till skillnad mellan utgående balans 2015 jämfört med ingående balans 2016

Eftersom ärendehanteringssystemet inte stänger möjligheten för registreringar vid årsskiftet kan både registreringar och justeringar ske i efterhand. Skillnaden i balanserna kan orsakas av:

- Beslut som registrerats på föregående år efter statistikuttag i januari.
- Nya ärenden med ankomstdatum på föregående år registrerats först efter statistikuttaget.
- Ärenden har makulerats eller bytt VÅS-kod efter statistikuttaget.

Tabell G – Redovisning av överklagade ärenden 2016 (samtliga ärenden oavsett databas)

A	B	C	D
Sakområde och del av sakområde	Antal överklagade ärenden ¹⁾	Antal överklagade ärenden som avgjorts i högre instans ²⁾	Varav antal ändrade ärenden ³⁾
Myndighetsövergripande, administration och Intern service (10-11)	0	1	0
Övrig förvaltning (20-21)	27	23	5
varav Stiftelser (206)	0	0	0
varav Kameraövervakning (211)	5	6	3
varav Bevakningsföretag m.m. (212)	0	0	0
Trafikföreskrifter m.m. (25)	12	6	0
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (28)	41	26	0
varav Livsmedelskontroll (281)	0	0	0
varav Djurskydd (282)	41	26	0
varav Smittskydd (283)	0	0	0
varav Allmänna veterinära frågor (284)	0	0	0
Regional tillväxt (30)	0	1	1
Infrastrukturplanering (34)	0	0	0
Hållbar samhällsplanering och boende (40)	44	44	9
Stöd till boende (41)	0	0	0
Energi och klimat (42)	0	0	0
Kulturmiljö (43)	0	0	0
Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar (45)	0	0	0
varav Tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor samt uppföljning av kommunernas krishanteringssystem (456)	0	0	0
Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd (50)	26	17	0
Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden (51)	30	0	0
varav Tillsyn av vattenskyddsområden (516)	0	0	0
Prövning och tillsyn för skydd av naturen (52)	14	12	0
Vattenverksamhet (53)	6	20	3
varav Tillsyn av vattenverksamheten (535)	4	19	3
Mineral- och torvfyndigheter (54)	1	20	14
Miljöfarlig verksamhet (55)	31	43	29
varav Tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	2	4	1
Övrigt miljö och hälsoskydd (56)	0	1	0
Förorenade områden, efterbehandling (57)	0	0	0
varav Tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden (575)	0	0	0
Restaurering (58)	0	0	0
Lantbruk och landsbygd (60)	9	17	5
varav Stöd till jordbruket enligt EG:s förordningar (601)	7	12	3
Rennäring m.m. (enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län (61)	0	1	0
Fiske (62)	2	4	0
Folkhälsa (70)	0	0	0
Jämställdhet (80)	0	0	0
Nationella minoriteter (81)	0	0	0
Mänskliga rättigheter (82)	0	0	0
Integration (85)	0	0	0
Summa	243	236	66
varav Vattenmyndighetens ärenden ⁴⁾	0	0	0
varav Miljöprövningsdelegationens ärenden	24	39	28

¹⁾ Avser ärenden som är beslutade av Länsstyrelsen och som överklagats till högre instans under 2016.

²⁾ Avser ärenden som avgjorts i högre instans och vars domar/beslut inkommit till Länsstyrelsen under 2016, oavsett vilket år överklagandet skickades in.

³⁾ Avser ärenden som är ändrade substantiellt (t.ex. ska ändring av angivna tidpunkter ej beaktas) i förhållande till Länsstyrelsens beslut.

⁴⁾ Vattenmyndighet finns ej hos Länsstyrelsen Västerbotten

Källa: Ärendehandläggningssystemet Platina

Kommentarer Tabell G

Övrig förvaltning

Kameraövervakning. Hälften av de ärenden som har överklagats har ändrats. I en tredjedel av de ändrade ärendena ansåg domstolen att det behövdes fler villkor till de beviljade tillstånden.

Hållbar samhällsplanering och boende

En femtedel av de ärenden som har överklagats har ändrats. Knappt hälften av de överklagade ärendena rör samma fråga där domstolen gjorde en annan bedömning än länsstyrelsen.

Mineral- och torvfyndigheter

Tabellen visar antal överklagningar och inte antal beslut som överklagats. De överklagningar som avgjorts i högre instans gäller ett ärende som överklagats av 20 olika parter.

Miljöfarlig verksamhet

De ärenden som avgjorts rör 17 beslut som Länsstyrelsen tagit. Av dessa har ca hälften ändrats av högre instans. Ett flertal av dessa ärenden avser vindkraftsetableringar och hänsyn till rennäringen och hur avvägningen ska ske mellan dessa olika intressen.

Tabell H – Handläggningstider

Länsstyrelserna målsätter och följer upp handläggningstiden för ett gemensamt urval av ärendeslag. Målen är satta utifrån det antal dagar det är rimligt att merparten av alla ärenden ska beslutas inom. Målet är att 90 % av beslutade ärenden ska ske inom den uppsatta måltiden. Utfallet redovisas som hur stor andel som faktiskt beslutades inom uppsatt tid.

H – Ärendeslag med gemensamma mål		Mål dagar	Utfall %		
VÄS	Beskrivning	2014-2016	2016	2015	2014
211	Ansökan om kameraövervakning ³⁾	120	67		
282	Ansökan om tillstånd enligt 16§ Djurskyddslagen ¹⁾	90	100	97	100
282	Ansökan om förprovning djurstall ¹⁾	56	100	100	100
282	Anmälningsärenden djurskydd	90	96	96	
403	Överklagande av detaljplan	150	100	100	88
403	Överklagande av lov, förhandsbesked ²⁾	150	100		
403	Överklagande av kommuns beslut enligt plan- och bygglagen ³⁾	180	87		
505	Överklagade kommunala beslut Miljöbalken m.fl. författn ³⁾	180	77		
525	Samråd enligt 12 kap. 6§ Miljöbalken	42	69	67	
526	Granskning av kommunal strandskyddsdispens	21	98	98	
551	Prövning miljöfarlig verksamhet 9 kap. Miljöbalken – Ansökan om tillstånd (konc ⁴⁾) ¹⁾	180	64	66	66
555	Anmälan ändring tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet	75	100	100	
562	Prövning av avfall och producentansvar	40	98	90	
566	Tillsyn av avfall och producentansvar	30	92	93	
602	Ansökan om stöd till landsbygdsutvecklingsåtgärder ^{3,5)}				
	Företagsstöd	180	48		
	Projektstöd	180	46		
	Miljöinvesteringar	180	-		
622	Ansökan om stöd från Fiskerifonden ^{3,5)}				
	Företagsstöd	180	- ⁷⁾		
	Projektstöd	180	-		
602	Ansökan om utbetalning av stöd till landsbygdsutvecklingsåtgärder ^{3,6)}				
	Företagsstöd	120	75		
	Projektstöd	120	100		
	Miljöinvesteringar	120	-		
622	Ansökan om utbetalning av stöd från Fiskerifonden ^{3,6)}				
	Företagsstöd	120	-		
	Projektstöd	120	-		
623	Ansökan om förordnande som fisketillsynsman	40	94	98	
623	Ansökan tillstånd flyttning och utplantering av fisk	30	87	84	

¹⁾ Målet är satt från komplett ansökan.

²⁾ Nytt mål i regleringsbrevet 2016 i uppdrag 3.21

³⁾ Nytt ärendeslag med gemensamma mål från och med 2016.

⁴⁾ Ärendeslaget är koncentrerat till länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Kalmar, Skåne, Hallands, Västra Götalands, Örebro, Dalarnas, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län.

⁵⁾ Handläggningstid, ansökan om stöd: Mätning från att ansökan kom in till Länsstyrelsen fram till att Länsstyrelsen har fattat beslut om stöd. Målsättning för handläggningstiderna gäller för alla ansökningar oberoende av vilket år de kom in. 90% av ansökningarna om stöd ska vara beslutade inom 6 månader.

⁶⁾ Handläggningstid, ansökan om utbetalning: Mätning från att ansökan om utbetalning kom in till Länsstyrelsen fram till att Jordbruksverket har betalat ut stödet. Målsättning för handläggningstiderna gäller för alla ansökningar oberoende av vilket år de kom in. 90% av ansökningarna om utbetalning ska vara beslutade inom 4 månader.

⁷⁾ Antal beslutade ärenden understiger 10.

Källa: Ärendehanteringssystemet Platina och Jordbruksverket

Kommentarer Tabell H

I tabell H redovisas ärendeslag med gemensamma mål för länsstyrelserna. Dessa är reglerade genom olika föreskrifter, lagar, regeringsuppdrag eller är överenskomna mellan länsstyrelserna.

Länsstyrelsen vill särskilt lyfta fram och kommentera följande ärendegrupper i tabellen H.

211 - Ansökan om kameraövervakning

Detta ärendeslag har inte klarat målet beroende på att en av de två medarbetare som hanterar dessa ärenden har varit föräldraledig under stor del av året och en ny medarbetare har vikarierat.

403 - Överklagande av kommuns beslut enligt plan- och bygglagen och

505 Överklagade kommunala beslut Miljöbalken m.fl

Mot bakgrund av inriktningsmålet i regleringsbrevsuppdrag 3.21 har överklaganden om bygglov, förhandsbesked och detaljplaner prioriterats av Länsstyrelsen framför andra överklagningsärenden. Det har fått till följd att handläggningstiderna för övriga ärenden enligt plan- och bygglagen inte helt uppnår handläggningmålet. Detsamma gäller överklagade ärenden enligt miljöbalken och där har också ett antal ärenden som var äldre redan vid årets början haft inverkan för den totala handläggningstiden inom ärendegruppen.

525 - Samråd enligt 12 kap. 6§ Miljöbalken

Målsättningen enligt miljöbalken är att sökanden ska få svar på dessa ärenden inom 42 dagar. På grund av att ärendena inte alltid är kompletta när de kommer in till Länsstyrelsen och att ärendeflödet är stort har målet inte uppnåtts. Dessutom har ärendeflöde i angränsande ärendegrupper varit fortsatt högt under 2016 vilket har medfört att det inte gått att prioritera måluppfyllelse för denna ärendegrupp.

551 - Prövning miljöfarlig verksamhet 9 kap. Miljöbalken - Ansökan om tillstånd

En förklaring till att målet för 2016 inte uppnås, är att flera av besluten som togs 2015 överklagades och Länsstyrelsen har därför lagt mycket tid på att hantera överklagade prövningsärenden under 2016. Utförligare beskrivning finns i rapportering av väsentliga prestationer och resultat under sakområde Naturvård, samt miljö- och hälsoskydd.

602 & 622 - Ansökan om stöd

Landsbygdsprogrammet öppnade för ansökningar om företagsstöd för djurstallar och projektstöd för bredband i september 2014 och från 2015 för övriga stödformer. Fiskerifonden öppnade för ansökningar 2015. Länsstyrelsens möjlighet att besluta om ansökan om stöd i landsbygdsprogrammet öppnade inte förrän i mars och för fiskerifonden kunde länsstyrelserna ta beslut först efter Jordbruksverkets avropsbeslut i september. Arbetet under 2016 har alltså till stor del bestått av att arbeta med gamla ansökningar. Detta förklarar den låga måluppfyllelsen.

602 & 622 - Ansökan om utbetalning

Gällande utbetalningar av landsbygdsstöd så öppnade möjligheten för kund att söka delutbetalning och förskott i april och slututbetalning i maj. Länsstyrelsens möjlighet att besluta om förskott öppnade i maj och för delutbetalning juli–augusti. Först i mitten av december kunde beslut om slututbetalning ske i alla stödformer. Många företag har tagits ut för kontroll av Jordbruksverket, vilket förlängt tiden för utbetalning. Inom Fiske fattar Jordbruksverket såväl beslut på Länsstyrelsens handlagda ansökningar som utbetalar medel, inget av Länsstyrelsens ärenden är ännu utbetalt.

LÄNSSTYRELSEN VÄSTERBOTTENS LÄN ÅRSREDOVISNING 2016

Avgiftsbelagd verksamhet

Belopp angivna i tkr

Verksamhet	2014 ackumulerat utfall	2015 utfall intäkter	2015 utfall kostnader	2015 netto utfall	2016 budget intäkter	2016 utfall intäkter	2016 budget kostnader	2016 utfall kostnader	2016 netto budget	2016 netto utfall	2016 ackumulerat utfall
Offentligrättslig verksamhet											
Djur och lantbruk (avgift för extra kontroller m.m.)	-189	612	525	86	350	512	340	467	10	45	-58
Registreringsavgift för jaktområden	0	361	361	0	350	173	350	170	0	2	2
Delgivning	16	12	4	8	20	8	15	0	5	8	32
Övrig offentligrättslig verksamhet	-36	3	10	-6	25	432	22	492	3	-60	-103
Uppdragsverksamhet											
Resurssamordning	-11	343	358	-14	285	828	280	802	5	26	0
Fjäällförvaltning	1 263	2 155	1 245	910	1 500	2 030	1 500	1 569	0	461	2 634
Övrig uppdragsverksamhet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Summa totalt	1 043	3 486	2 502	983	2 530	3 983	2 507	3 501	23	482	2 508
- fördelat på											
Summa offentligrättsligt	-208	988	899	88	745	1 125	727	1 130	18	-5	-126
Summa uppdragsverksamhet	1 252	2 498	1 603	895	1 785	2 858	1 780	2 371	5	487	2 634

Tabellen visar intäkter, kostnader och utfall av länsstyrelsens avgiftsbelagda verksamhet i jämförelse mot budget. Uppställningen utgår från indelningen av avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras enligt bilaga 5 till länsstyrelsernas regleringsbrev.

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso.

Övrig offentligrättslig verksamhet innehåller från och med år 2016 även dammsäkerhetstillsyn, intäkter 432 tkr och kostnader 491 tkr vilket inte ingår i budgeten. Resurssamordning utfall överstiger budgeterade intäkter och kostnader.

Sammanställning över väsentliga uppgifter

Sammanställningen är gjord enligt 2 kap. 4 § Förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

BELOPP I TKR	2016	2015	2014	2013	2012
Låneram i Riksgälden					
Beviljad	10 000	10 000	8 000	7 000	5 400
Utnyttjad	8 960	9 290	4 250	4 633	2 062
Räntekontokredit i Riksgälden					
Beviljad	6 200	6 200	6 200	6 200	6 200
Utnyttjad	0	0	0	0	0
Räntekonto					
Ränteintäkter	1	0	139	257	445
Räntekostnader	-221	-54	0	0	0
Avgiftsintäkter som disponeras					
Budget	2 530	4 136	2 437	5 900	5 464
Utfall	15 628	9 119	9 152	9 704	8 729
Avgiftsintäkter som inte disponeras					
Budget	6 820	6 760	7 370	6 918	7 150
Utfall	12 032	8 383	6 715	7 179	8 033
Anslagskredit					
Utgiftsområde 01					
Rikets styrelse					
01 05 001 020 Länsstyrelserna m.m.					
Beviljad	4 848	4 716	4 669	4 560	4 415
Utnyttjad	0	0	0	0	0
Utgiftsområde 05					
Internationell samverkan					
05 01 011 005 Barentssamarbete					
Beviljad	0	0	0	0	0
Utnyttjad	0	0	0	0	0
Utgiftsområde 19					
Regional tillväxt					
19 01 001 020 Regionala tillväxtåtgärder					
Beviljad	7 190	7 190	7 350	7 350	7 350
Utnyttjad	0	1 990	0	851	8
19 33 005 003 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000-2006					
Beviljad	-	-	-	-	0
Utnyttjad	-	-	-	-	0

LÄNSSTYRELSEN VÄSTERBOTTENS LÄN ÅRSREDOVISNING 2016

Anslagssparande

Utgiftsområde 01					
Rikets styrelse					
01 05 001 020 Länsstyrelserna m.m.					
Summa anslagssparande	3 130	1 335	2 369	2 913	3 070
Utgiftsområde 05					
Internationell samverkan					
05 01 011 005 Barentssamarbete					
Summa anslagssparande	1	0	44	12	36
Utgiftsområde 19					
Regional tillväxt					
19 01 001 020 Regionala tillväxtåtgärder					
Summa anslagssparande	7 097	-1 990	8 828	-851	-8
19 33 005 003 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000-2006					
Summa anslagssparande	-	-	-	-	1 500
- Därav in-tecknade åtaganden med stöd av anslagssparande	7 098	0	8 873	0	27

Bemyndiganden

Tilldelat	115 000	115 000	115 000	115 000	115 000
Åtaganden	77 366	69 292	70 655	65 210	62 321

Personal

Antal årsarbetskrafter ¹	230	220	231	219	211
Medeltal anställda ²	247	244	242	245	238
Driftkostnad per årsarbetskraft ¹	1 003	1 006	997	932	930

Kapitalförändring

Årets kapitalförändring	3 762	-1 267	-1 376	1 929	1 644
Balanserad kapitalförändring	-79	1 188	2 564	634	-1 009

¹⁾ Med årsarbetskrafter avses antal anställda personer omräknat till heltidsarbetande. Sammanlagd arbetad tid divideras med en länsstyrelsegenomsnittlig möjlig arbetstid = 1 710 timmar. Årsarbetskraften är före år 2015 baserad på 1 760 timmar. Jämförelsetalen för antal årsarbetskrafter och driftkostnad per årsarbetskraft, 2012 - 2014 är därför omräknade utifrån det nya talet för en årsarbetskraft.

²⁾ Medeltal anställda beräknas som samtliga månadsanställda reducerat med anställningsperiod samt tjänstledigheter om 100%. Därutöver räknas timanställdas anställningsomfattning utifrån antalet genomförda arbetstimmar under anställningsperioden. Uppgiften hämtas från LISA-verktyget. Definitionen av medeltal anställda har ändrats jämfört med årsredovisningen för år 2015. Omräkning av jämförelsetalen har skett för åren 2014-2015 i verktyget LISA. Jämförelsetalen för åren 2012-2013 har inte räknats om då en alltför stor arbetsinsats skulle krävas.

Kommentar:

Avgiftsintäkter som disponeras: budget enligt regleringsbrev avser endast avgiftsfinansierad verksamhet (intäkter enligt budgetunderlaget). Utfallet innehåller totala avgiftsintäkter inklusive övriga projekts intäkter på berörda S-koder.

Kapitalförändring: jämförelsetalen i resultat- och balansräkning avseende årets kapitalförändring 2015 är justerade utifrån ändrad redovisning av Interreg. Tabellen ovan är inte justerad. Omräknat jämförelsetal är 1 587 tkr i stället för -1 267 tkr.

RESULTATRÄKNING

BELOPP I TKR	2016	2015	Not
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	121 036	119 283	1
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	15 628	9 119	2
Intäkter av bidrag	100 318	96 778	3
Finansiella intäkter	69	27	4
Summa	237 050	225 207	
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	-145 747	-139 205	5
Kostnader för lokaler	-14 675	-14 079	
Övriga driftskostnader	-70 100	-68 064	
Finansiella kostnader	-237	-115	6
Avskrivningar och nedskrivningar	-2 750	-1 865	
Summa	-233 510	-223 328	
Verksamhetsutfall	3 540	1 879	
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	12 032	8 383	7
Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet	-12 032	-8 383	
Saldo	0	0	
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag	63 329	73 811	8
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag	120 991	81 282	9
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	63 205	161 872	10
Finansiella intäkter	0	2	
Finansiella kostnader	-292	0	11
Avsättning till/upplösning av fonder m.m. för transfereringsändamål	-4 976	-61 475	12
Lämnade bidrag	-242 035	-255 783	13
Saldo	222	-292	
Årets kapitalförändring	3 762	1 587	14

BALANSRÄKNING

TILLGÅNGAR (TKR)	2016-12-31	2015-12-31	Not
Immateriella anläggningstillgångar			
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	112	170	
Summa	112	170	15
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	3 698	4 086	
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	4 621	5 200	
Pågående nyanläggningar	1 052	944	
Summa	9 371	10 230	16
Utlåning			
Utlåning	10	235	
Summa	10	235	17
Varulager m.m.			
Fastigheter	5	5	
Summa	5	5	
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar	2 278	1 589	18
Fordringar hos andra myndigheter	4 935	10 959	19
Övriga kortfristiga fordringar	1 172	766	20
Summa	8 385	13 314	
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	3 499	3 454	
Upplupna bidragsintäkter	25 148	19 136	
Övriga upplupna intäkter	1 299	152	
Summa	29 946	22 742	21
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	5 775	60 365	
Summa	5 775	60 365	22
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	71 989	9 334	23
Övriga tillgodohavanden i Riksgäldskontoret	17 345	17 462	24
Kassa och bank	218 439	167 755	25
Summa	307 773	194 551	
Summa tillgångar	361 377	301 612	

LÄNSSTYRELSEN VÄSTERBOTTENS LÄN ÅRSREDOVISNING 2016

KAPITAL OCH SKULDER (TKR)	2016-12-31	2015-12-31	Not
Myndighetskapital			
Statskapital	205	395	
Balanserad kapitalförändring	-79	1 188	
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	3 762	1 587	
Summa	3 888	3 170	26
Fonder			
Fonder	117 295	112 319	
Summa	117 295	112 319	12
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	80	411	27
Övriga avsättningar	1 000	710	28
Summa	1 081	1 121	
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	8 960	9 290	29
Kortfristiga skulder till andra myndigheter	6 428	5 346	30
Leverantörsskulder	6 479	6 266	
Övriga kortfristiga skulder	8 073	3 275	31
Depositioner	17 342	17 461	32
Summa	47 282	41 639	
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	12 778	11 743	
Oförbrukade bidrag	179 054	131 620	
Summa	191 831	143 363	33
Summa kapital och skulder	361 377	301 612	

ANSLAGSREDOVISNING

Redovisning mot anslag

Belopp i tkr

Anslag	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Omdisponerat anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp
Utgiftsområde 01							
Rikets styrelse							
01 05 001 020 Länsstyrelserna m.m.	1 335	121 194	1 170	0	123 699	-120 569	3 130
Utgiftsområde 05							
Internationell samverkan							
05 01 011 005 Barentssamarbete	0	1 400	0	0	1 400	-1 399	1
Utgiftsområde 19							
Regional tillväxt							
19 01 001 020 Regionala tillväxtåtgärder	-1 990	71 900	0	0	69 910	-62 813	7 097
Summa	-655	194 494	1 170	0	195 009	-184 781	10 228

Kommentarer till anslagsredovisningen avseende redovisning mot anslag

Rikets styrelse: omdisponerade beloppet avser medel för att samordna insatser för asylsökande och personer med uppehållstillstånd i anläggningsboenden, stärka kunskaper i svenska och andra etableringsfrämjande åtgärder samt digitalt språkinlämningspaket.

Regional tillväxt: Den låga utnyttjandegraden på tilldelat anslag 2016 kan huvudsakligen förklaras med att Länsstyrelsen inte har tillräckligt med rekvisitionsunderlag för att betala ut mer anslagsmedel. Detta beror på två skäl:

- 1) många stödmottagare förlänger sin investeringsperiod, vilket medför att rekvisitioner inte inkommer som planerat.
- 2) stödmottagarna har svårigheter att få in fakturor från sina leverantörer med följden att rekvisitioner inte kan sammanställas till Länsstyrelsen.

Redovisning mot inkomstitel

Belopp i tkr

Inkomstitel	Beräknat belopp	Inkomster
2394 123 Övriga ränteinkomster	0	5
2511 017 Expeditions- och ansökningsavgifter	1 100	1 329
2528 017 Avgift för torvfyndigheter	10	0
2537 117 Miljöskyddsavgift	5 600	6 685
2714 115 Sanktionsavgifter enligt arbetsmiljölagen	10	3 693
2714 533 Särskild avgift enligt utlänningslagen	0	45
2811 205 Övriga inkomster	100	17
4137 015 Återbetalning av övriga näringslån, Statens Jordbruksverk	0	258
Summa	6 820	12 032

Kommentarer till anslagsredovisningen avseende redovisning mot inkomstitel

Övriga inkomster avser återkrav av regionalt bidrag till företagsutveckling 12 tkr samt intäkter jordfonden 5 tkr.

Återbetalning av övriga näringslån avser särskilt skuldyngda jordbrukare, lånet är slutreglerat.

Awikelser mot beräknat belopp i regleringsbrev. utfallet på sanktionsavgifter enligt arbetsmiljölagen avseende Arbetsmiljöverkets sanktionsavgifter, översteg beräknat belopp med 3 683 tkr. Utfallet på miljöskydds- och täktavgifter blev 1 085 tkr högre än beräknat belopp och expeditions- och ansökningsavgifter 229 tkr högre än beräknat belopp.

LÄNSSTYRELSEN VÄSTERBOTTENS LÄN ÅRSREDOVISNING 2016

Redovisning av beställningsbemyndiganden

Belopp i tkr

Anslag	Tilldelat bemyndigande	Ingående åtaganden 2016	Utestående åtaganden 2016	Utestående åtagandenas fördelning per år			
				2017	2018	2019	2020
19 01 001 020 Regionala tillväxtåtgärder	115 000	69 292	77 366	54 498	18 962	3 495	411

Kommentarer till beställningsbemyndiganden

Det utestående åtagandet är väsentligt mindre än tilldelad bemyndiganderam. Det utestående åtagandet är något större än år 2015, detta huvudsakligen beroende på för lågt inflöde av rekvisitioner.

Länsstyrelsen har under 2016 beviljats ett nytt EU-ramprogram för företagsstöden, vilket ger ytterligare resurser för att stötta företagens investeringar och utvecklingsinsatser i länet.

Åtaganden i fleråriga projekt beräknas i dagsläget beslutas till ca 1 656 tkr för 2017, ca 1 607 tkr för 2018 och ca 1 037 tkr för 2019. Av de beräknade besluten för alla dessa år avser 100% projekt inom regional utveckling.

Under året beräknas medel avsättas även till fleråriga projekt inom Landsbygdsprogrammet och Interreg.

Finansiella villkor

Belopp i tkr

Anslag/Benämning	Villkor	Belopp	Utfall
01 05 001 020	Anslagskredit	4 848	0
Rikets styrelse,	Anslagsbehållning som disponeras, 3 %	3 671	3 130
Länsstyrelserna m.m.,	Kredit på räntekonto	6 200	0
Västerbottens län	Låneram för anläggningsstillgångar	10 000	8 960
	Finansiering av förvaltningskostnader hos samverkansorganet i Västerbottens län	3 350	3 350
	Länsstyrelsen i Västerbotten län ska svara för den svenska offentliga medfinansieringen av tekniskt stöd i de territoriella programmen Botnia-Atlantica och Norra periferin		
05 01 011 005	Anslagskredit	0	
Internationell samverkan, Samarbete inom Östersjöregionen, Barentssamarbete	Anslagsbehållning som disponeras	Inget	1
19 01 001 020	Anslagskredit	7 190	0
Regional tillväxt, Regionala tillväxtåtgärder, Länsstyrelsen i Västerbottens Län	Anslagsbehållning som disponeras	Inget	7 097
	Uppföljning och utvärdering	2 000	1 921
	Beställningsbemyndigande	115 000	77 366
	Maximalt infriade åtaganden 2017	71 900	
	Inbetalningar till inkomsttitel 2811 övriga inkomster av statens verksamhet, avseende återkrav av regionalt bidrag till företagsutveckling		12
	Inbetalning till anslaget avseende ränta - kommersiell service		0
	Inbetalning till anslaget avseende återbetalning av bidrag för projektverksamhet		358
	Inbetalning till anslaget avseende konkurser		1 850

NOTER

Tilläggsupplysningar och noter

Belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) där annat ej anges.

Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänt

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (FÄB) samt Ekonomistyrningsverkets föreskrifter och allmänna råd till förordningen.

Länsstyrelsen redovisning följer god redovisningssed enl 6 § förordning (2000:606) om myndigheters bokföring. Regeringen har beslutat att åiterrapportering ska ske enligt anvisningar som framgår under rubriken Verksamhet i avsnittet "Mål och Åiterrapporteringskrav", "Organisationsstyrning" och "Avgifter och bidrag" samt bilaga 1 (mall för redovisning av statistik) i regleringsbrevet. Anvisningarna utgör ett undantag från bestämmelserna i 3 kap. 2 § FÄB och i vissa fall undantag från 3 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Brytdatum, det datum då löpande bokföring på räkenskapsåret avslutas, var den 5 januari 2017.

De flesta belopp i de finansiella delarna är framtagna med hjälp av exelator. Det innebär att talen innehåller decimaler och att varje rad är avrundad med automatik, vilket kan ge differenser jämfört med slutsumman.

Fördelningen av kostnader mellan olika sakområden i resultatredovisningen sker dels med direktkonterade kostnader på sakområden och dels med ofördelade lönekostnader som fördelas genom Länsstyrelsens tidredovisning på sakområden.

Periodavgränsningsposter

Inkomna fakturor t.o.m. brytdag har bokförts. Fakturor som erhålls efter brytdagen redovisas som periodavgränsningspost. Beloppsgränsen för periodavgränsningsposter har fastställts till 20 tkr.

Löpande under året periodiseras förutbetalda kostnader såsom hyror m.m. för att kostnaden ska belasta rätt period. Beloppsgräns är fastställd till 20 tkr. Skulder till personalen i form av kompledighet och semesterlöner redovisas månadsvis och regleras halvårsvis med värdeförändring till följd av ändrade löner m.m. Erhållna bidrag som inte förbrukats periodiseras och redovisas som oförbrukade bidrag. Kostnader motsvarande bidragsbelopp som ännu inte erhållits, periodiseras och redovisas som upplupna bidragsintäkter.

Anläggningstillgångar

Tillgångar med en bedömd nyttjandeperiod om minst 3 år och ett anskaffningsvärde på minst ett halvt basbelopp redovisas som anläggningstillgångar samt immateriella anläggningstillgångar vid anskaffningsvärde på minst 100 tkr.

På anskaffningsvärdet görs linjär avskrivning månadsvis. Följande avskrivningstider tillämpas.

	Avskrivningstid
Immateriella anläggningstillgångar	3 år
Materiella anläggningstillgångar:	
- Förbättringsutgift på annans fastighet	5-6 år
- Maskiner, inventarier m.m.	
Bilar och transportmedel	4 år
Maskiner	4 år
Konst	ingen avskrivning
Övriga inventarier	5 år
- Pågående nyanläggning	ingen avskrivning

Jordfonden

Jordfondens fastigheter värderas till inköpspris, med justering för gjorda åtgärder. Då särskild skuldpost saknas, statskapitalet finns bokfört hos Jordbruksverket, balanseras redovisningen mot statens checkräkning.

Värdering av fordringar och skulder

Fordringar som är mer än tre månader gamla värderas och om de bedöms som osäkra bokförs de som befarade förluster och värderas. Fordringar på statliga myndigheter värderas inte. Fordringar och skulder i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Förändrade redovisningsprinciper

Redovisning för Interreg programperiod 2007-2013 samt 2014-2020 har förändrats jämfört med tidigare år. Jämförelsetalen för år 2015 är omräknade och förändringarna kommenterade i respektive not.

Uppgifter om rådsledamöter enligt 7 kap. 2§ förordningen om årsredovisning och budgetunderlag

Redovisning av skattepliktiga ersättningar och andra förmåner till rådsledamöter och ledande befattningshavare samt uppgift om uppdrag som styrelse- eller rådsledamot i andra statliga myndigheter eller uppdrag som styrelseledamot i aktiebolag.

Namn	Ersättning kronor	Andra uppdrag
Landshövding		
Andersson, Magdalena	1 335 852	
Länsråd		
Lustig, Lars	1 026 239	
Insynsråd		
Burman, Lorents	5 532	Ledamot i Skellefteå Stadshus AB Ledamot i Fastighets AB Polaris
Bäcklund, Lilly	8 248	Ordförande i Stadshus AB Lycksele
Eliasson, Hans	4 882	Ordförande i Cranab AB Ordförande i Vimek AB Ordförande i Bracke Forest AB Ordförande i Fällmyra AB Ordförande i AC-Forest AB Ledamot i Olofsfors AB
Folkesson, Ann-Charlott	4 752	Ledamot i Statens Veterinärmedicinska Anstalt Ägare, VD i Folkessons Gröna Näringar AB
Hedblom, Maria	4 524	Ordförande i Holmöns Lanthandel AB Ledamot i Sparbanksstiftelsernas Förvaltningsbolag AB Ledamot av teknisk- naturvetenskapliga fakulteten, Umeå Universitet
Högberg, Peter	4 500	Ledamot i insynsrådet för Länsstyrelsen i Uppsala län
Lindberg, Hans	3 000	Ledamot i Svenska Kommunförsäkrings AB
Mörtsell, Tomas	4 020	Ersättare i nämnden för brottsofferersättning Ledamot i Tomas Mörtsell AB Ledamot i Tidningar i norr AB Ledamot i Storumans kommunföretag AB Ledamot i Power Up Sverige AB Ledamot i Marrikk auto teknik AB Ledamot i Gultrasten AB Ledamot i Industri och logistikcentrum i Storuman AB
Nedanstående personer har upphört med sina uppdrag i insynsrådet, men erhållit ersättning år 2016 för uppdrag under år 2015:		
Holmlund, Lennart	1 450	Ordförande i Umeå Badhus AB Ordförande i Infrastruktur i Umeå AB Ordförande i Vagnverkstad Umeå AB Ordförande i ACnet internservice AB Ordförande i Umeå Hamn AB
Gustafsson, Lena	1 450	Ledamot i ESS AB (European Spallation Source) Ordförande i Formas Forskarråd
K Nilsson, Viktoria	1 582	
Karlsson, Ewa-May	1 594	Ledamot i Innovations AB Västerbottenslänslandsting
Riedl, Edward	1 780	Ledamot i polisstyrelsen i Västerbotten
Öhlund, Bert	2 464	Ordförande i Skellefteå City Airport AB Ordförande i Träcentrum Norr

Noter till resultaträkningen

Not	1 Intäkter av anslag	2016	2015
	01 05 001 Förvaltningsanslag	116 293	114 481
	19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder	4 187	4 434
	05 01 011 Barentssamarbete	556	368
	Summa intäkter av anslag	121 036	119 283

Skillnaden mellan summan av intäkter av anslag samt medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag i resultaträkningen och utgifter i anslagsredovisningen beror på anslagsavräknad semesterlöneskuld intjänad till och med 2008 enligt övergångsbestämmelsen till 16 § anslagsförordningen, 441 tkr samt årets amortering avseende kommersiell service, -25 tkr. Motsvarande värden för år 2015 var 1 158 tkr samt -33 tkr.

Not	2 Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2016	2015
	Offentligrättsliga avgifter	5 833	3 721
	Försäljning enligt 4 § Avgiftsförordningen	9 433	4 952
	Intäkter av andra ersättningar	362	446
	Summa	15 628	9 119

Varav intäkter av avgifter enligt 4 § Avgiftsförordningen består av

Intäkter uthyrning	384	315
Intäkter utbildning/konferenser	1 244	1 211
Intäkter konsultuppdrag	7 545	3 253
Intäkter övriga 4 § avgifter	260	174
	9 433	4 952

Den i separat tabell redovisad avgiftsbelagd verksamhet är inte jämförbar med denna not.

Enligt anvisning från Naturvårdsverket år 2015 gällande intäkter på 1:3 anslaget avgick 699 tkr som då omfördes till intäkter av bidrag.

Not	3 Intäkter av bidrag	2016	2015
	Bidrag från statliga myndigheter	83 013	86 687
	varav		
	Naturvårdsverket	42 861	40 712
	Havs- och vattenmyndigheten	13 870	14 896
	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	4 718	5 003
	Statens jordbruksverk	4 607	5 350
	Trafikverket	2 645	3 464
	Länsstyrelsen i Örebro län	1 741	750
	Skogsstyrelsen	1 399	803
	Länsstyrelsen i Uppsala län	1 352	876
	Kammarkollegiet	1 276	2 271
	Riksantikvarieämbetet	1 133	1 804
	Länsstyrelsen i Jönköpings län	1 091	489
	Socialstyrelsen	1 047	915
	Länsstyrelsen i Västmanlands län	887	980
	Statens energimyndighet	706	799
	Arbetsförmedlingen	705	476
	Länsstyrelsen i Östergötlands län	563	314
	Länsstyrelsen i Jämtlands län	486	315
	Övriga motparter (ersättning för nystartsjobb på skattekontot)	446	53
	Post- och telestyrelsen	327	505
	Tillväxtverket	318	2 370
	Affärsverket svenska kraftnät	286	354
	Länsstyrelsen i Norrbottens län	246	397
	Boverket	227	231
	Länsstyrelsen i Västernorrlands län	170	79
	Länsstyrelsen i Dalarnas län	117	321

LÄNSSTYRELSEN VÄSTERBOTTENS LÄN ÅRSREDOVISNING 2016

Länsstyrelsen i Stockholms län	106	0
Länsstyrelsen i Gävleborgs län	56	55
Folkhälsomyndigheten	29	966
Umeå universitet	20	-11
Centrala studiestödsnämnden	5	0
Kronofogdemyndigheten	5	0
Regeringskansliet	1	292
Svenska institutet	0	277
Statens historiska museer	0	36
Migrationsverket	0	8
Sveriges geologiska undersökning	-1	-9
Länsstyrelsen i Västra Götalands län	-13	0
Rättsmedicinalverket	-15	0
Länsstyrelsen i Kronobergs län	-39	619
Sveriges lantbruksuniversitet	-367	-72
Bidrag från övriga	17 306	10 091
varav bidrag från EU:s fonder		
Life - program för miljö- och klimatpolitik	2 403	0
ERUF 2007-2013 program Botnia-Atlantica	-161	767
ERUF 2007-2013 program Norra Periferin	-4 096	2 289
ERUF 2014-2020 program Botnia-Atlantica	5 559	1 827
ERUF 2014-2020 program Norra Periferin och Arktis	4 052	1 027
Summa	100 318	96 778

Jämförelsetalet för år 2015 avseende bidrag från övriga är omräknat från 7 237 tkr till 10 091 tkr.
 Varav bidrag från EU:s fonder är omräknat från 0 tkr till 2 854 tkr avseende ERUF 2014-2020.
 Justeringarna avser ändring av redovisningsprincip för Interreg.

Not	4 Finansiella intäkter	2016	2015
	Räntekonto i Riksgälden	1	0
	Ränteintäkter avseende lån i Riksgälden	45	13
	Övriga finansiella intäkter	23	14
	Summa	69	27

Räntekonto i Riksgälden har negativ ränta och redovisas under noten finansiella kostnader.
 Enligt anvisning från Naturvårdsverket år 2015 gällande intäkter på 1:3 anslaget avgick 4 tkr från övriga finansiella intäkter som har omförts till intäkter av bidrag.

Not	5 Kostnader för personal	2016	2015
	Lönekostnader, exkl. arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal	-98 709	-94 756
	varav		
	Lönekostnader för insynsråd och ej anställd personal (uppdragstagare)	-577	-444
	Övriga kostnader för personal	-47 039	-44 449
	Summa	-145 747	-139 205

Not	6 Finansiella kostnader	2016	2015
	Räntekonto i Riksgälden	-221	-54
	Övriga finansiella kostnader	-16	-61
	Summa	-237	-115

Lånen i Riksgälden har negativ ränta och redovisas under finansiella intäkter.

LÄNSSTYRELSEN VÄSTERBOTTENS LÄN ÅRSREDOVISNING 2016

Not	Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	2016	2016	2016	2016	2015	2015
		budget intäkter	utfall intäkter	utfall kostnad	netto-utfall	utfall intäkter	utfall kostnad
	Avgifter med bestämt ekonomiskt mål						
	2511 Expeditions- och ansökningsavgifter	1 100	1 329	1 790	-461	1 157	1 945
	2537 Miljöskyddsavgift	5 600	6 685	8 296	-1 611	4 950	8 840
	2552 Övriga Offentligrättsliga avgifter						
	- Avgifter enligt avfallsförordningen	0	0		0	3	23
	2528 Avgifter vid bergsstaten	10	0			0	
	2714 Sanktionsavgifter	10	3 693			2 311	
	2811 Övriga inkomster av statens verksamhet	100	17			13	
	Övriga intäkter som inte disponeras		308			-52	
	Summa	6 820	12 032	10 086	-2 072	8 383	10 808

I kostnadskolumnen visas kostnader på förvaltningsanslaget med motsvarande vht som intäkten för Expeditions- och ansökningsavgifter samt avgifter enligt avfallsförordningen. Kostnaden för Miljö- och täktavgifter är beräknad med ett bredare vht område.

I regleringsbrevet finns enbart budget för intäkter.

På övriga intäkter som inte disponeras är inte kostnaderna särredovisade.

Utfallet på sanktionsavgifter avser Arbetsmiljöverkets sanktionsavgifter enligt arbetsmiljölagen.

Not	8 Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag	2016	2015
	01 05 001 Förvaltningsanslag	3 835	3 290
	19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder	58 650	69 489
	05 01 011 Barentssamarbete	844	1 032
	Summa	63 329	73 811

Not	9 Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag	2016	2015
	Från myndighet		
	Naturvårdsverket	65 996	39 416
	Tillväxtverket	25 155	12 838
	Havs- och vattenmyndigheten	18 874	18 487
	Post- och telestyrelsen	6 712	4 630
	Socialstyrelsen	3 271	3 327
	Länsstyrelsen i Norrbottens län	280	548
	Kammarkollegiet	245	67
	Sveriges lantbruksuniversitet	184	178
	Länsstyrelsen i Örebro län	149	1 076
	Statens jordbruksverk	100	219
	Umeå universitet	26	23
	Riksantikvarieämbetet	0	275
	Statens energimyndighet	0	147
	Folkhälsomyndigheten	0	29
	Länsstyrelsen i Kronobergs län	0	20
	Summa	120 991	81 282

Medel från Naturvårdsverket avseende förorenade områden uppgår år 2016 till 60 154 tkr att jämföra med 35 493 tkr år 2015. Ökningen på Tillväxtverket består främst av medel avseende EU-företagsstöd 2015-2018, 25 155 tkr år 2016 jämfört med 9 238 tkr år 2015.

LÄNSSTYRELSEN VÄSTERBOTTENS LÄN ÅRSREDOVISNING 2016

Not 10 Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	2016	2015
Bygdemedel	34 582	34 114
ERUF 2007-2013 program Botnia-Atlantica	-480	51 134
ERUF 2007-2013 program Norra Periferin	7 436	55 935
ERUF 2014-2020 program Botnia-Atlantica	9 628	0
ERUF 2014-2020 program Norra Periferin och Arktis	3 723	0
Utländska finansiärer avseende Interreg program	2 797	10 417
Privata sektorn	4 179	6 358
Älgvårdsfonden	803	2 242
Kommuner	367	875
Region Västerbotten	145	774
Västerbottens läns landsting	26	23
Summa	63 205	161 872

Jämförelsetalen för år 2015 har justerats avseende ERUF 2007-2013 från 12 641 tkr till 107 069 tkr, samt utländska finansiärer från 0 tkr till 10 417 tkr.

Justeringen avser ändring av redovisningsprincip för Interreg.

Not 11 Finansiella kostnader	2016	2015
Bygdemedel	-285	0
Villkorsmedel	-4	0
Valutakonto interreg 2007-2013	-3	0
Summa	-292	0

De finansiella kostnaderna avser negativ ränta på bankmedel.

Not 12 Avsättning till/upplösning av fonder mm för transfereringsändamål	2016	2015
Ingående balans	112 319	50 844
Årets förändring	4 976	61 475
Utgående balans	117 295	112 319
Uppdelat på		
Älgvårdsfonden		
Ingående balans	9 605	7 985
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	803	2 242
Lämnade bidrag	-1 619	-623
Utgående balans	8 789	9 605
Bygdemedel		
Ingående balans	100 674	40 818
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	34 582	34 114
Finansiella intäkter	0	1
Finansiella kostnader	-285	0
Lämnade bidrag	-27 872	-10 020
Lämnade bidrag - återbetalning från kommuner	-	35 761
Utgående balans	107 100	100 674

LÄNSSTYRELSEN VÄSTERBOTTENS LÄN ÅRSREDOVISNING 2016

Villkorsmedel

Ingående balans	2 040	2 041
Finansiella intäkter	0	0
Finansiella kostnader	-4	0
Lämnade bidrag	-629	-2
Utgående balans	1 406	2 040

Länsstyrelsen återtog under år 2015 beslutsrätten av bygdemedel samt återkrävde de utestående bygdemedlen från kommunerna.

I saldot för bygdemedel ingår uttag avseende rennärigen för december med 496 tkr som regleras med banken i januari. Motsvarande värde för år 2015 var 582 tkr. Se även not 25.

Not 13 Lämnade bidrag	2016	2015
Lämnade bidrag till den offentliga sektorn	-109 036	-61 265
Lämnade bidrag till internationella organisationer	-20 053	-93 682
Lämnade bidrag till övriga samt periodiseringar	-112 946	-100 837
Summa Lämnade bidrag	-242 035	-255 783
Inom verksamhetsområden		
<i>Företagsstöd inom regional tillväxt</i>	-75 340	-67 317
<i>Efterbehandling av förorenade områden</i>	-50 954	-29 707
<i>Deponering, administration och fördelning av medel, allmänna arvsfonden m.m.</i>	-25 918	28 602
<i>EU:s strukturfonder</i>	-23 284	-117 485
<i>Kalkning av försurade vatten</i>	-15 653	-16 172
<i>Tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden</i>	-9 200	-5 786
<i>Regional projektverksamhet</i>	-7 640	-10 146
<i>Kommunikationsplanering</i>	-7 005	-5 706
<i>Stöd inom rennärigen</i>	-3 492	-3 636
<i>Allmänt och övergripande inom regional tillväxt</i>	-3 350	-3 290
<i>Frågor inom mänskliga rättigheter</i>	-3 251	-3 307
<i>Fjällförvaltning</i>	-3 001	-5 670
<i>Jakt och viltvård</i>	-2 880	-1 521
<i>Miljömål</i>	-2 621	-2 261
<i>Skydd av områden och arter (exkl. vattenskyddsområden och kulturresevat)</i>	-1 740	-574
<i>Övrig prövning avseende naturskydd</i>	-1 585	-1 142
<i>Stöd till fisket</i>	-1 230	-223
<i>Fiskevård och fritidsfiske</i>	-1 092	-1 029
<i>Gränsregionalt samarbete</i>	-1 082	-1 305
<i>Restaurering av vatten som inte kalkas</i>	-455	-562
<i>Havsmiljöförvaltning och havsplanering</i>	-387	0
<i>Jämställdhetsfrågor</i>	-268	-95
<i>Förvaltning av kvalitén på vattenmiljön</i>	-255	-547
<i>Biologisk återställning i kalkade vatten</i>	-143	-318
<i>Miljöövervakning</i>	-109	-80
<i>Fomminnes- och kulturlandskapsvård</i>	-56	0
<i>Övriga ärenden inom jämställdhet</i>	-30	0
<i>Främjande insatser inom folkhälsoområdet</i>	-15	-41
<i>Fömybar energi</i>	0	-6 189
<i>Byggnadsvård</i>	0	-275
	-242 035	-255 783
<i>varav finansiering genom EU-fonder</i>		
ERUF 2007-2013 program Botnia-Atlantica	481	-51 134
ERUF 2007-2013 program Norra Periferin	-7 435	-43 295
ERUF 2014-2020 program Botnia-Atlantica	-9 628	0
ERUF 2014-2020 program Norra Periferin och Arktis	-3 723	0

LÄNSSTYRELSEN VÄSTERBOTTENS LÄN ÅRSREDOVISNING 2016

Lämnade bidrag till den offentliga sektorn innehåller år 2015 återbetalningar från kommunerna avseende byggededel (verksamhetsområde Deponeringar m.m.), 35 761 tkr.

Jämförelsetalen för år 2015 är justerade. Lämnade bidrag till den offentliga sektorn från 48 624 tkr till 61 265 tkr och till internationella organisationer från 1 477 tkr till 93 682 tkr. Justeringarna avser verksamhetsområde EU:s strukturfonder som är justerat från 12 641 tkr till 117 485 tkr.

Varav finansiering genom EU-fonder 2007-2013 är justerat från 12 641 tkr till 94 428 tkr.

Justeringen avser ändring av redovisningsprincip för Interreg.

Not 14 Årets kapitalförändring	2016	2015
Verksamhetsutfall		
Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	482	983
Avslutade externa medel RTA	101	624
Semesterlöne- och löneskuld	545	1 429
Årets minskning av semesterlöneskulden från 2008 som finansieras av anslag	-441	-1 158
Övriga periodiserade kostnader RTA	2 854	0
Summa verksamhetsutfall	3 540	1 879
Uppbörd	0	0
Transfereringar		
Avslutade externa medel RTA - lämnade bidrag	-40	-30
Övriga periodiserade kostnader SCR	262	-262
Summa Transfereringar	222	-292
Summa årets kapitalförändring	3 762	1 587

Jämförelsetalet för övriga periodiserade kostnader RTA är justerat från -2 854 tkr till 0 tkr. Justeringen avser Interreg Norra Periferin och Arktis, 1 027 tkr samt Botnia-Atlantica, 1 827 tkr.

Noter till balansräkningen

Not 15 Immateriella anläggningstillgångar	2016-12-31	2015-12-31
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		
Ingående anskaffningsvärde	175	0
Årets anskaffning	0	175
Årets försäljning, utrantering	0	0
Utgående anskaffningsvärde	175	175
Ingående avskrivningar	-5	0
Årets avskrivningar	-58	-5
Årets försäljning, utrantering	0	0
Utgående avskrivningar	-63	-5
Bokfört värde	112	170
Bokfört värde immateriella anläggningstillgångar	112	170
Avskrivningstid 3 år.		

Not 16 Materiella anläggningstillgångar	2016-12-31	2015-12-31
Förbättringsutgifter på annans fastighet		
Ingående anskaffningsvärde	7 446	4 008
Årets anskaffning	531	3 438
Årets försäljning, utrantering	0	0
Utgående anskaffningsvärde	7 977	7 446
Ingående avskrivningar	-3 360	-2 905
Årets avskrivningar	-919	-455
Årets försäljning, utrantering	0	0
Utgående avskrivningar	-4 279	-3 360
Bokfört värde	3 698	4 086
Maskiner, inventarier, installationer mm.		
Ingående anskaffningsvärde	17 114	14 182
Årets anskaffning	1 222	3 397
Årets överföring från Pågående nyanläggningar	0	0
Årets försäljning, utrantering	-129	-465
Utgående anskaffningsvärde	18 207	17 114
- varav innehav enligt finansiellt leasingavtal	0	0
Ingående avskrivningar	-11 914	-10 902
Årets avskrivningar	-1 773	-1 405
Årets försäljning, utrantering	101	393
Utgående avskrivningar	-13 587	-11 914
- varav innehav enligt finansiellt leasingavtal	0	0
Bokfört värde	4 621	5 200
Pågående nyanläggningar		
Ingående anskaffningsvärde	944	221
Årets anskaffning	108	723
Årets överföringar	0	0
Årets försäljning, utrantering	0	0
Utgående anskaffningsvärde	1 052	944
Bokfört värde	1 052	944
Bokfört värde materiella anläggningstillgångar	9 371	10 230

Avskrivningstiden varierar mellan 4 till 6 år beroende på tillgångstyp. Under året har försäljning av anläggningstillgångar medfört en reavinst på 15 tkr jämfört med 97 tkr föregående år. Konstföremål har motkontering mot statskapital utan avkastningskrav, se not 26.

LÄNSSTYRELSEN VÄSTERBOTTENS LÄN ÅRSREDOVISNING 2016

Not 17 Utlåning	2016-12-31	2015-12-31
Lånefordringar		
Kommersiell service		
Ingående balans, utlåning	35	68
Årets amortering, utlåning	-25	-33
Utgående balans Kommersiell service	10	35
Lånefordringar med villkorad återbetalningsskyldighet		
Särskilt skuldtungda jordbrukare		
Ingående balans, utlåning	200	200
Årets amortering, utlåning	-200	0
Utgående balans Särskilt skuldtungda jordbrukare	0	200
Summa utlåning	10	235

Återstående löptid för Kommersiell service 1 år.

Not 18 Kundfordringar	2016-12-31	2015-12-31
Kundfordringar	2 798	2 133
Kundfordringar - värdereglerat	-520	-544
Summa	2 278	1 589

Not 19 Fordringar hos andra myndigheter	2016-12-31	2015-12-31
Diverse fordringar andra myndigheter	2 334	7 458
Mervärdesskatt	2 601	3 501
Summa	4 935	10 959

Förändringen mellan åren består främst av fordran på Naturvårdsverket, 454 tkr år 2016 jämfört med 5 042 tkr år 2015.

Not 20 Övriga kortfristiga fordringar	2016-12-31	2015-12-31
Uppbördsfordringar	1 112	703
Uppbördsfordringar - värdereglerat	-59	0
Övriga kortfristiga fordringar	119	63
Summa	1 172	766

Not 21 Periodavgränsningsposter	2016-12-31	2015-12-31
Förutbetalda kostnader		
Förutbetalda hyror	3 015	2 882
Övriga förutbetalda kostnader	484	573
Summa förutbetalda kostnader	3 499	3 454
Upplupna bidragsintäkter		
Upplupna bidragsintäkter från andra myndigheter	23 529	13 858
<i>varav</i>		
<i>Tillväxtverket</i>	16 103	9 412
<i>Trafikverket</i>	4 895	3 353
<i>Statens jordbruksverk</i>	1 204	612
<i>Naturvårdsverket</i>	558	19
<i>Länsstyrelsen i Jämtlands län</i>	460	178
<i>Länsstyrelsen i Norrbottens län</i>	134	26
<i>Länsstyrelsen i Örebro län</i>	54	0
<i>Affärsverket svenska kraftnät</i>	52	76
<i>Länsstyrelsen i Västernorrlands län</i>	37	2
<i>Havs- och vattenmyndigheten</i>	15	93
<i>Övriga myndigheter</i>	17	87

LÄNSSTYRELSEN VÄSTERBOTTENS LÄN ÅRSREDOVISNING 2016

Upplupna bidragsintäkter från ickestatliga organisationer eller privatpersoner varav finansiering genom EU-fonder ERUF 2007-2013 program Norra Periferin	1 620	5 278
	0	3 757
Totala upplupna bidragsintäkter	25 149	19 136
Övriga upplupna intäkter	1 299	152
Summa periodavgränsningsposter	29 946	22 742

Upplupna bidragsintäkter: förändringen mellan åren beror bland annat på EU-företagsstöd 2015-2018 (Tillväxtverket), totalt 16 103 tkr år 2016 jämfört med 9 412 tkr år 2015.

Jämförelsetalet för år 2015 avseende upplupna bidragsintäkter från ickestatliga organisationer är omräknat från 14 663 tkr till 5 278 tkr. De 9 385 tkr är flyttade till oförbrukade bidrag. Av den summan avser 2 192 tkr finansiering genom EU-fonder ERUF 2007-2013.

Justeringen avser ändring av redovisningsprincip för Interreg.

Övriga upplupna intäkter: ökningen mellan åren beror främst på en fordran på Länsstyrelsen i Västmanland, totalt 659 tkr och Länsstyrelsen i Dalarna 417 tkr.

Not 22 Avräkning med statsverket	2016-12-31	2015-12-31
Uppbörd		
Ingående balans	-703	-900
Redovisat mot inkomstitel (-)	-12 032	-8 383
Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde (+)	11 678	8 580
Skulder avseende uppbörd	-1 057	-703
Anslag i icke räntebärande flöde		
Ingående balans	168	-10
Redovisat mot anslag (+)	64 212	75 290
Medel hänförliga till transfereringar med mera som betalats till icke räntebärande flöde (-)	-64 286	-75 112
Fordringar avseende anslag i icke räntebärande flöde	93	168
Anslag i räntebärande flöde		
Ingående balans	-1 335	-2 369
Redovisat mot anslag (+)	120 569	118 928
Anslagsmedel som tillförts räntekonto (-)	-122 364	-117 894
Återbetalning av anslagsmedel (+)	0	0
Skulder avseende anslag i räntebärande flöde	-3 130	-1 335
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
Ingående balans	1 383	2 541
Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-441	-1 158
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	942	1 383
Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto		
Ingående balans	60 853	41 730
Inbetalningar i icke räntebärande flöde (+)	135 798	123 484
Utbetalningar i icke räntebärande flöde (-)	-240 332	-170 894
Betalningar hänförliga till anslag och inkomstitlar (+/-)	52 608	66 532
Övriga fordringar på statens centralkonto	8 927	60 853
Summa utgående balans avräkning med statsverket	5 775	60 365

LÄNSSTYRELSEN VÄSTERBOTTENS LÄN ÅRSREDOVISNING 2016

Not 23 Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	2016-12-31	2015-12-31
Räntekonto i Riksgälden	71 989	9 334
Beviljad kredit enligt regleringsbrev	6 200	6 200
Under året nyttjad kredit	0	0

Av saldot ska 29 690 tkr överföras till Statsverkets checkräkning avseende betalningar i fel flöde under december.

Not 24 Övriga tillgodohavanden i Riksgäldskontoret	2016-12-31	2015-12-31
Övriga tillgodohavanden i Riksgälden Deponeringar	17 345	17 462

Not 25 Kassa och bank	2016-12-31	2015-12-31
Bygdemedel och Villkorsmedel	109 002	103 296
Valutakonto period 2007-2013 Interreg Botnia-Atlantica	8 407	9 852
Valutakonto period 2007-2013 Interreg Norra Periferin	6 322	16 874
Valutakonto period 2014-2020 Interreg Botnia-Atlantica	16 335	7 804
Valutakonto period 2014-2020 Interreg Norra Periferin och Arktis	78 354	29 929
Valutakonto period 2014-2020 Interreg interna projekt	20	0
Summa	218 439	167 755

Uttag av Bygdemedel avseende rennärningen för december, 496 tkr, regleras med banken i januari. Motsvarande värde för år 2015 var 582 tkr. Se även not 12.

Not 26 Förändring av myndighetskapalet

	Stats- kapital	Balanserad kapital- förändring, anslags- finansierad verksamhet	Balanserad kapital- förändring, avgifts- belagd verksamhet	Balanserad kapital- förändring, bidrags- finansierad verksamhet	Kapitalföränd- ring enligt resultaträkning	Summa
Utgående balans 2015	395	0	1 043	145	-1 267	316
<i>varav</i>						
Särsk skuldtyngda jordbrukare	200	0	0	0	0	200
Kommersiell service	35	0	0	0	0	35
Statskapital, konstföremål	160	0	0	0	0	160
Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	0	0	1 043	0	983	2 027
Avslutade externa medel RTA	0	0	0	758	594	1 353
Semesterlöne- och löneskuld	0	0	0	-614	272	-342
Övriga periodiserade kostnader RTA	0	0	0	0	-2 854	-2 854
Övriga periodiserade kostnader SCR	0	0	0	0	-262	-262
Ingående balans 2016	395	0	1 043	145	-1 267	316
Föregående års kapitalförändring	0	-239	983	-2 011	1 267	0
<i>Årets förändring</i>						
<i>varav</i>						
Särsk skuldtyngda jordbrukare	-200	0	0	0	0	-200
Kommersiell service	-25	0	0	0	0	-25
Statskapital, konstföremål	35	0	0	0	0	35
Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	0	0	0	0	482	482
Avslutade externa medel RTA	0	0	0	0	61	61
Semesterlöne- och löneskuld	0	0	0	0	104	104
Övriga periodiserade kostnader RTA	0	0	0	0	2 854	2 854
Övriga periodiserade kostnader SCR	0	0	0	0	262	262
Summa årets förändring	-190	0	0	0	3 762	3 572
Utgående balans 2016	205	-239	2 027	-1 866	3 762	3 888

Jämförelsetalen i resultat- och balansräkning avseende årets kapitalförändring år 2015 är justerade utifrån ändrad redovisning av Interreg. Kapitalförändringen enligt resultaträkningen för år 2015 är omräknad från -1 267 tkr till 1 587 tkr. Förändringen avser övriga periodiserade kostnader RTA, 2 854 tkr. Ovanstående not är inte justerad.

Not 27 Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser**2016-12-31****2015-12-31**

Ingående avsättningar	411	760
Årets pensionskostnader	-48	74
Årets pensionsutbetalningar	-283	-423
Utgående avsättning	80	411

Utgående avsättning avser två delpensioner jämfört med fem år 2015.

LÄNSSTYRELSEN VÄSTERBOTTENS LÄN ÅRSREDOVISNING 2016

Not 28 Övriga avsättningar	2016-12-31	2015-12-31
Lokalt omställningsarbete		
Årets förändring	290	284
Utgående balans	1 000	710
Summa övriga avsättningar	1 000	710

Av avsättningen beräknas 80 tkr nyttjas under år 2017.

Not 29 Lån i Riksgäldskontoret	2016-12-31	2015-12-31
Ingående balans	9 290	4 250
Under året upptagna lån	2 462	6 986
Årets amorteringar	-2 792	-1 945
Utgående balans	8 960	9 290
Beviljad låneram	10 000	10 000

Not 30 Kortfristiga skulder till andra myndigheter	2016-12-31	2015-12-31
Diverse skulder inkl. leverantörsskulder	3 257	2 640
Lagstadgade arbetsgivaravgifter	2 551	2 400
Mervärdesskatt	620	306
Summa	6 428	5 346

Not 31 Övriga kortfristiga skulder	2016-12-31	2015-12-31
Personalens källskatt	2 361	2 202
Övriga kortfristiga skulder	5 711	1 074
<i>Bestående av</i>		
<i>Upplåtelser</i>	2 115	1 053
<i>EU-medel som ska förmedlas vidare (ReBorN)</i>	3 564	0
<i>Övrigt</i>	33	21
Summa	8 073	3 275

Jämförelsetalet för år 2015 avseende Övriga kortfristiga skulder, EU-medel för vidarebefordran (Interreg) är justerat, från 48 647 tkr till 0 tkr. Beloppet är flyttat till oförbrukade bidrag. Justeringen avser ändring av redovisningsprincip för Interreg.

Not 32 Depositioner	2016-12-31	2015-12-31
Deponering av hyra och arrendeavgifter (12 kap 21 §, 8 kap 12a § Jordabalken)	583	678
Deponering av säkerheter avseende miljöfarlig verksamhet	16 759	16 784
Summa	17 342	17 461

Deponering av säkerhet avseende miljöfarlig verksamhet bedöms inte regleras inom 12 månader.

Not 33 Periodavgränsningsposter	2016-12-31	2015-12-31
Upplupna kostnader		
Upplupna löner, arvoden inkl social avg	937	184
Upplupna semesterlöner inkl social avg	10 531	9 855
Övriga upplupna kostnader	1 310	1 703
Summa upplupna kostnader	12 778	11 743
Oförbrukade bidrag från annan myndighet	58 966	75 649
<i>varav</i>		
Naturvårdsverket	24 067	44 335
Havs- och vattenmyndigheten	9 183	1 896
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	8 577	5 541
Post- och telestyrelsen	5 452	12 267
Länsstyrelsen i Västmanlands län	2 329	2 319
Statens jordbruksverk	1 434	889
Länsstyrelsen i Uppsala län	1 113	1 062
Länsstyrelsen i Stockholms län	999	0
Länsstyrelsen i Örebro län	896	1 035
Skogsstyrelsen	716	2 110
Statens energimyndighet	694	169
Socialstyrelsen	584	527
Boverket	581	698
Sveriges lantbruksuniversitet	486	295
Brottsförebyggande rådet	350	0
Regeringskansliet	348	349
Riksantikvarieämbetet	325	207
Länsstyrelsen i Kronobergs län	194	160
Länsstyrelsen i Dalarnas län	192	181
Kammarkollegiet	152	664
Länsstyrelsen i Jönköpings län	58	454
Folkhälsomyndigheten	0	139
Svenska institutet	7	119
Länsstyrelsen i Östergötlands län	39	102
Övriga myndigheter	190	131
Oförbrukade bidrag från annan myndighet planeras att användas:		
- Inom tre månader	23 627	13 896
- mer än tre månader till ett år	16 954	51 062
- mer än ett år till tre år	18 105	10 492
- mer än tre år	280	200
Oförbrukade bidrag från ickestatliga organisationer eller privatpersoner	120 088	55 970
<i>varav finansiering genom EU-fonder</i>		
Life - program för miljö- och klimatpolitik	16 270	0
ERUF 2007-2013 program Botnia-Atlantica	8 407	7 864
ERUF 2007-2013 program Norra Periferin	6 322	0
ERUF 2014-2020 program Botnia-Atlantica	12 217	4 811
ERUF 2014-2020 program Norra Periferin och Arktis	18 035	8 146
Summa oförbrukade bidrag	238 020	207 269

LÄNSSTYRELSEN VÄSTERBOTTENS LÄN ÅRSREDOVISNING 2016

Förändringen avseende Naturvårdsverket beror främst på projekt avseende sanering och återställning av förorenade områden, totalt 22 805 tkr år 2016 jämfört med 43 736 tkr år 2015.

Förändringen avseende Post- och telestyrelsen beror främst på projektet Robusthet, 4 529 tkr år 2016 jämfört med 11 158 tkr år 2015.

Förändringen avseende Havs- och vattenmyndigheten beror dels på projekt Reborn, 3 343 tkr år 2016 och dels projekt Levande laxälvar, totalt 2 771 tkr år 2016 jämfört med 470 tkr år 2015.

Oförbrukade bidrag ERUF består dels av oförbrukade bidrag och dels upplupna bidragsintäkter avseende TA-medel och egna projekt inom Interreg som ska betalas av de oförbrukade bidragen. De oförbrukade bidragen har minskats med 5 929 tkr år 2016 och 5 047 tkr år 2015.

Jämförelsetalet för år 2015 avseende oförbrukade bidrag från ickestatliga organisationer är omräknat med 36 408 tkr, från 19 562 tkr till 55 970 tkr. -9 385 tkr är flyttat från upplupna bidragsintäkter, 48 647 tkr är flyttat från övriga kortfristiga skulder samt -2 854 tkr från årets kapitalförändring. Varav finansiering genom EU-fonder har justerats med totalt 5 010 tkr, 2007-2013 Botnia-Atlantica från 0 tkr till 7 864 tkr, 2014-2020 Botnia-Atlantica från 6 638 till 4 811 tkr och Norra Perifering och Arktis från 9 173 tkr till 8 146 tkr. Justeringen avser ändring av redovisningsprincip för Interreg.

Summa periodavgränsningsposter	191 832	143 362
---------------------------------------	----------------	----------------

BILAGA

Regleringsbrev 2016, uppdrag som redovisas på annat sätt

Följande uppdrag i regleringsbrevet till länsstyrelserna berör Länsstyrelsen Västerbottens län, och återrapporteras på anvisat sätt och inte i årsredovisningen. Uppdragsformuleringarna har förkortats av utrymmesskäl.

Nr	Uppdrag	Rapportering		
		Datum	Mottagare	Diariennr.
1.4	Länsstyrelserna ska verka för ett effektivt regionalt genomförande av Landsbygdsprogram för Sverige 2014-2020 och Havs- och fiskeriprogrammet 2014-2020		Statens Jordbruksverk	- ¹⁾
1.23	Länsstyrelserna ska i Hermes redovisa prognoser med tillhörande kommentarer för 2016–2020.	2016-01-20 2016-02-19 2016-05-03 2016-08-01 2016-10-26	Hermes, Finansdepartementet	390-2016
1.24	Länsstyrelserna ska redovisa prognoser för anslagsbelastning avseende anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder under utgiftsområde 19 för 2016–2020	2016-01-20 2016-02-19 2016-05-03 2016-08-01 2016-10-26	Hermes, Finansdepartementet	390-2016
3.01	Livsmedelskontroll	2017-02-01	Livsmedelsverket	6227-2016 10906-2016 23-2017 599-2017
3.03	Följa upp och analysera effekterna av djurskyddsarbetet.		Statens jordbruksverk	3052-2016 10909-2016
3.04	Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan	2017-02-28	Statens jordbruksverk	10909-2016
3.05	Använda metoder i tillsynen över djurhälsopersonalen	2017-02-01	Statens jordbruksverk	10909-2016
3.06	Kontroll enligt förordningen (2006:816) om kontroll av husdjur m.m. samt lagen (2006:806) om provtagning på djur.	2017-02-01	Statens jordbruksverk	10909-2016
3.07	Efterlevnaden av det avtal som upprättats enligt Kommissionens delegerade förordning (EU) nr 907/2014 av den 11 mars 2014 om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1306/2013	2016-08-31	Näringsdepartementet	4647-2016 (Lst Örebro)
3.08	Kostnader för hantering av EU-stöd	2016-02-01	Statens jordbruksverk	34-2016
3.09	Fisketillsyn	2016-02-01	Havs- och vattenmyndigheten	235-2016
3.10	Nationell uppföljning av det regionala tillväxtarbetet		Tillväxtverket	1247-2016
3.11	Bemyndigande gällande anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder under utgiftsområde 19.		Tillväxtverket	3548-2016 8407-2016 8523-2016
3.13	Territoriella programmen Nord, Botnia-Atlantica och Sverige-Norge 2007–2013, beslutade och utbetalda EU-medel	2016-03-21	Tillväxtverket	1583-2016
3.14	Territoriella programmen Nord, Botnia-Atlantica och Sverige-Norge 2014–2020, beslutade och utbetalade EU-medel	2016-03-21	Tillväxtverket	1584-2016
3.15	Territoriella programmen Nord, Botnia-Atlantica, Norra periferin och Arktis samt Sverige-Norge 2014–2020, beslutade och utbetalade EU-medel	2016-03-21 2016-09-30	Tillväxtverket	3591-2016 3592-2016 8364-2016

LÄNSSTYRELSEN VÄSTERBOTTENS LÄN ÅRSREDOVISNING 2016

3.16	Grundläggande betaltjänster	2016-12-01	Näringsdepartementet	486-2017
3.17	Bredband	2016-02-01 2016-06-30 2017-02-01	Post- och telestyrelsen	1494-2016 902-2017 903-2017
3.18	Regionala arbetet avseende energiomställning och minskad klimatpåverkan.	2017-01-27	Naturvårdsverket, Statens energimyndighet	10217-2016
3.19	Tillsyn och tillsynsvägledning över kommunernas plan- och byggverksamhet	2017-01-31	Boverket	9072-2016
3.20	Uppföljning av tillämpningen av plan-och bygglagstiftningen	2017-01-31	Boverket	10212-2016
3.21	Inriktningsmål för handläggning av överklagade enligt plan- och bygglagen	2017-02-28	Boverket	10211-2016
3.23	Planeringsunderlag avseende klimatfrågor	2016-10-31	Boverket	9131-2016
3.24	Användandet av digital teknik	2016-05-31	Boverket	4641-2016
3.25	Miljötillsyn - tillsyn och tillsynsvägledning enligt miljöbalken och miljötillsynsförordningen (2011:13)	2017-04-15	Naturvårdsverket	- ¹⁾
3.26	Utsläpp av enskilda avlopp	2017-03-30	Havs- och vattenmyndigheten	- ¹⁾
3.27	Förelägganden inom ramen för tillsyn över vattenverksamheter	2016-04-01	Miljö- och energidepartementet	559-2016
3.28	Skydda och förvalta värdefulla naturområden		Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten	- ¹⁾
3.29	Användningen av medel från anslaget 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	2017-02-15	Havs- och vattenmyndigheten	- ¹⁾
3.30	Samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens friluftslivspolitik	2017-01-13	Naturvårdsverket	5619-2016
3.33	Föräldrastödssamordning	2017-02-15	Socialdepartementet	3172-2016
3.34	ANDT-samordning	2017-01-31	Folkhälsomyndigheten	10762-2016
3.35	Kommunernas beredskap och mottagningskapacitet	2017-03-02	Arbetsmarknadsdepartementet	- ¹⁾
3.36	Mottagande av vissa nyanlända invandrare - ersättning enligt 37 § förordningen (2010:1122)	2017-03-02	Arbetsmarknadsdepartementet	- ¹⁾
3.37	Mottagande av vissa nyanlända invandrare - samhällsorientering för vissa nyanlända	2017-03-02	Arbetsmarknadsdepartementet	- ¹⁾
3.39	Mottagande av ensamkommande barn	2016-03-02	Justitiedepartementet	- ¹⁾
3.41	Mäns våld mot kvinnor	2016-03-15	Socialdepartementet	10320-2016
3.43	Hedersrelaterat våld och förtryck	2017-03-31	Socialdepartementet	10100-2016
3.44	Genomförandet av strategier för jämställdhetsintegrering 2014–2016 (S2012/08609/SAM).	2017-02-15	Socialdepartementet	1391-2017
3.45	Följa upp, analysera och redovisa hur lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk implementerats i myndighetens interna och externa insatser.	2016-11-15	Lst Stockholm och Sametinget	9398-2016
3.47	Länsstyrelserna ska påbörja arbetet med att bygga upp verksamhet för att från 2017 samordna insatser för asylsökande och personer med uppehållstillstånd i anläggningsboende som syftar till att stärka kunskaper i svenska och för andra etableringsfrämjande åtgärder. Länsstyrelsen i Jönköping har samordningsansvar.	2017-03-02	Arbetsmarknadsdepartementet	- ¹⁾

¹⁾ Slutredovisning ännu ej inlämnad.

Länsstyrelsen Västerbotten

Storgatan 71 B, 901 86 Umeå

www.lansstyrelsen.se/vasterbotten

vasterbotten@lansstyrelsen.se

010-225 40 00